

Zpráva
o plnění Programového prohlášení
a o činnosti vlády ČR

duben 2002

Obsah.....	2
Úvodem.....	3
Shrnutí.....	4
A. Demokratický právní stát.....	10
B. Hospodářská politika a vývoj ekonomiky.....	30
1. Výsledky ekonomiky - 30	
2. Základní principy makroekonomické politiky - 42	
3. Fiskální politika a veřejné finance - 45	
4. Finanční trh - 51	
5. Průmyslová politika a podpora podnikání - 56	
6. Doprava a spoje - 76	
7. Zemědělství - 82	
8. Regionální rozvoj a bydlení - 90	
9. Jaderná bezpečnost a radiační ochrana - 99	
C. Sociální oblast.....	101
1. Sociální politika - 101	
2. Vzdělávání, věda a výzkum - 109	
3. Mládež, tělesná výchova a sport - 114	
4. Zdravotnictví - 115	
5. Kultura - 123	
6. Životní prostředí - 127	
D. Vnitřní bezpečnost, obrana a zahraniční politika.....	131
1. Systém Bezpečnostní rady státu - 131	
2. Vnitřní bezpečnost České republiky - 132	
3. Zajištění vnější bezpečnosti České republiky - 150	
4. Zahraniční politika České republiky - 153	

Úvodem

Vláda České republiky předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR poslední zprávu o své činnosti za uplynulé funkční období. Proto je zpráva relativně podrobnější, než zprávy předchozí, aby bylo možné činnost vlády včlenit do střednědobého, čtyřletého kontextu. Ve zprávě jsme se snažili vyhnout jakékoli levné předvolební agitce a místo toho demonstrovat jak rozsah práce, který byl vykonán, tak důsledky rozhodnutí vlády, projevující se mnohdy s časovým zpožděním. Nepředstíráme přitom, že vláda je jediným hybatelem našeho společenského vývoje, stejně jako se nedomníváme, že její role je zanedbatelná nebo okrajová.

Shrnuto a podtrženo: vláda přebírala zemi s klesajícím hrubým domácím produktem, měřícím hospodářskou výkonnost; nyní tento produkt roste tempem, řadícím nás mezi vyspělými zeměmi na páté místo na světě. Přebírala zemi s klesajícími reálnými mzdami, měřícími životní úroveň; nyní reálné mzdy stabilně rostou, přičemž růst investic je vyšší, než růst spotřeby domácností. Ač kritizována za plýtvavost, spotřeba vlády se podle nezávislých statistik každoročně snižovala. Vláda našla odvahu přiznat dříve zatajovaný veřejný dluh, spočívající především v nesplacitelných úvěrech, a vzdát se reformou veřejné správy podstatné části svých kompetencí jejich přenosem na krajské a místní samosprávy. Byl zastaven nárůst nezaměstnanosti a výrazně se snížila kriminalita. Důvěryhodnost země, měřená přílivem zahraničních investic, se násobně zvýšila.

Ze všech těchto jasných a prostých důvodů lze konstatovat, že vláda splnila i poslední větu svého programového prohlášení, která říká, že předáme zemi v lepším stavu, než jsme zdědili.

Shrnutí

Vláda České republiky předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky Zprávu o plnění Programového prohlášení a o své činnosti na konci volebního období, aby tak zákonodárnému sboru a jeho prostřednictvím i všem občanům ČR složila účty z plnění cílů, které si na počátku své činnosti vytkla.

Cíle, obsažené v Programovém prohlášení vlády z 5.VIII.1998, musely nutně vycházet ze situace, kterou vláda zdědila a která zejména v hospodářské oblasti nebyla záviděníhodná. Slovy ekonomických expertů šlo o ekonomickou recesi (některými dokonce označovanou jako hospodářskou krizi), kdy ekonomický výkon národního hospodářství klesal, došlo k poklesu reálných mezd (zejména ve veřejném sektoru) a růstu nezaměstnanosti (zejména v hospodářsky postižených regionech), v důsledku nedostatečně kontrolované transformace se vytvořily podmínky k narůstajícím ztrátám Konsolidační banky, České inkasní, České finanční a dalších institucí a také k růstu deficitu veřejných rozpočtů a veřejného dluhu. Byly prakticky vyčerpány prostředky, soustředěné z výnosů tzv. velké privatizace, aniž došlo k potřebné restrukturalizaci průmyslu a zemědělství. Předchozí vláda pro konec r. 1998 odhadla rozpočtový deficit na 20 miliard Kč.

Za této situace se současná vláda přihlásila k myšlenkám společenské transformace, zahájené polistopadovými vládami, současně však vyslovila odhodlání v maximální možné míře přispět k odstraňování nakupených problémů a omylů, které ČR přivedly do situace, charakterizované v roce 1998 poklesem hospodářské výkonnosti a růstem sociálního napětí. Vláda ve svém Programovém prohlášení, se kterým předstoupila před Poslaneckou sněmovnu PČR, shrnula své záměry do několika zásadních oblastí.

Předně šlo o oblast ekonomickou, kde vytčenými cíli vlády bylo zejména oživení hospodářského růstu, aktivní průmyslová, zemědělská a proexportní politika, podpora vstupu zahraničních investic, dokončení privatizace bankovního sektoru, dokončení deregulace cen do konce r. 2002 sociálně průchodným způsobem a vytvoření fungujícího systému regulace přirozených monopolů.

Dnes ekonomika ČR, po překonání recese z let 1997 - 1999, dosahuje růstu 3,6 %. Dá se říci, že hospodářský růst ČR je nyní zhruba dvojnásobný, než je průměr v EU. Ekonomická úroveň České republiky, měřená hodnotou HDP na hlavu, tak dosáhne – při zachování tohoto tempa růstu – v roce 2004 cca 62 % průměru zemí EU (v paritě kupní síly). Za vlády ČSSD se tak začala zužovat mezera mezi EU a ČR.

Průmysl, jehož podíl na HDP je více než 33 %, se na meziročním přírůstku HDP podílel v roce 2000 a 2001 zhruba ze 70 %. Analýzy ukazují, že jde o vývoj tažený růstem průmyslové výroby (v roce 2000 o 5,4 %, v roce 2001 o 6,8 %), růstem národně hospodářské produktivity práce (ročně v průměru 3 – 3,5 %), oživením investiční poptávky a ve značné míře růstem konkurenceschopnosti průmyslu. Jejím jasným projevem je skutečnost, že český průmysl je dnes schopen 70 % svého vývozu realizovat na vyspělých trzích EU. Uvedené výsledky potvrzují výraznou úlohu průmyslu v dnešním rozvoji národního hospodářství ČR.

V r. 2001 byla zprivatizováním Komerční banky, a.s., dokončena privatizace bankovního sektoru. Privatizace podílů státu v komerčních bankách byla zajištěna z hlediska dlouhodobých národních zájmů ČR v rámci její integrace do EU (jak bylo deklarováno v Programovém prohlášení). Kontrolu nad privatizovanými bankami převzaly významné bankovní instituce ze zemí EU. Byl tak ukončen "bankovní socialismus" devadesátých let.

Rozhodujícím nástrojem vládní proinvestiční politiky se staly investiční pobídky, které v kombinaci s komparativními výhodami České republiky – geografickou polohou a kvalitní, relativně levnější pracovní silou – přilákaly řadu renomovaných investorů. Patří mezi ně takové světově proslulé firmy ve svém oboru jako Škoda-Auto (VW Group), Philips, Matsushita, Shimano, Bosch, Siemens, Danone, Toyota – PSA atd. Projekty podpořené investičními pobídkami znamenají vytvoření více než 33 tis. přímých pracovních míst, přičemž je možno počítat se vznikem přibližně stejného počtu pracovních míst tzv. vyvolaných – u českých subdodavatelů. Pobídkami podpořené firmy proinvestují v České republice více než 4,5 mld. USD.

Oživení spolu s vysokým přílivem přímých zahraničních investic a demografickým vývojem ovlivnilo situaci na trhu práce. Pokles zaměstnanosti vyvrcholil v roce 1999, kdy se celková zaměstnanost meziročně snížila o 2,1 %. S oživením ekonomického růstu došlo k zastavení procesu poklesu zaměstnanosti, který trval od roku 1997 do konce roku 2000.

Na druhé straně pokračující proces restrukturalizace a s tím související rušení neefektivních provozů, tlak na růst produktivity práce a změna kvalifikačních předpokladů vedou k uvolňování zaměstnanců. Pokles nezaměstnanosti, ke kterému docházelo od počátku roku 2000, byl tak ve 2. pololetí 2001 vystřídán jejím růstem a v současné době se vývoj nezaměstnanosti stabilizoval mírně nad hranicí 9 %.

V roce 1998 se uklidnily i cenové pohyby. Míra inflace se po 10,7 % v roce 1998 v následujícím roce snížila na 2,1 % a dále se pohybovala převážně pod úrovní 5 %. V cenové oblasti – po dokončení hlavní fáze cenové deregulace sociálně přijatelným způsobem – hraje významnou úlohu systém regulace přirozených monopolů. Vláda proto vytvořila podmínky pro vznik a fungování nezávislého operátora trhu s elektřinou, Energetického regulačního úřadu a Českého telekomunikačního úřadu.

Obnovení ekonomického růstu umožnilo, aby v letech 1999 až 2001 vzrostla reálná mzda zaměstnanců o 13,3 %.

V ekonomické oblasti se vláda snažila směřovat finanční toky nejen do vlastní výroby, ale především do infrastruktury, bez níž nelze na dlouhodobý růst pomýšlet. V této oblasti je úspěšný zejména rozvoj telefonních stabilních i mobilních stanic, digitalizace páteřní sítě dominantního operátora a stále se zvyšující nabídka nových služeb a telekomunikačních řešení včetně přístupu k internetu. Lze říci, že po této stránce se během funkčního období vlády podařilo dosáhnout zásadní modernizace ČR.

Udržením fungující železniční sítě byl do značné míry zastaven rozvrat dopravní obslužnosti venkova. Pro něj si nadále udržuje značný význam zemědělství a obory na něj navazující. Po této stránce patří k významným úspěchům vlády zastavení snižování rozměru zemědělství a obrát od jeho ztrátovosti k zisku.

Se zemědělstvím úzce souvisí vodní a lesní hospodářství, které se promítá do vývoje životního prostředí. V oblasti vodního hospodářství byla nejdůležitější transformace akciových společností Povodí na státní podniky, do té doby nerealizovaná přes usnesení předchozích vlád. Transformace podniků byla provedena hladce a byly zajištěny všechny funkce vodohospodářských orgánů. Nová právní forma vytváří podnikům Povodí stabilní prostředí pro plnění funkcí ve veřejném zájmu. Vláda také provedla úspěšné kroky proti rozpadu lesních ekosystémů v Krušných horách a Orlických horách, které byly významně poškozeny imisemi.

Nejen venkov, ale celé strukturálně postižené a hospodářsky slabé regiony těží z programů regionálního rozvoje. K těm patří i realizace Státního programu podpory cestovního ruchu, ale také základní dokumenty a oblasti hospodářské a sociální soudržnosti,

jako Národní rozvojový plán ČR a předvstupní programy EU. Velice podstatným krokem je posílení pravomocí místních orgánů a přenesení významných kompetencí státu na orgány samosprávy v rámci reformy veřejné správy.

Prioritou vlády byla též péče o vzdělání, která se promítla do rozpočtové politiky posilováním kapitoly školství, jenž se zvýšila mezi lety 1999 – 2001 o 18 % a schválený rozpočet na rok 2002 vzrostl o dalších 7,7 % oproti roku 2000. Zvýšené rozpočtové zdroje byly určeny především pro rozvoj vysokého školství (nárůst o více než jednu čtvrtinu), vědy (nárůst o cca 68 %) a pro řešení mzdové situace pedagogických pracovníků.

Nad rámec úkolů, stanovených Programovým prohlášením, přijala vláda Koncepci státní informační politiky ve vzdělávání, tedy rozsáhlý, několikaletý program, který připravuje učitele, žáky, studenty i občany na život v informační společnosti.

V oblasti výkonu práva a vytváření podmínek pro kvalitní podnikatelské prostředí si vláda vytkla za úkol zesílení boje proti ekonomické kriminalitě, zejména daňovým a úvěrovým podvodům, praní „špinavých“ peněz, korupci a dalším formám ekonomické kriminality. K tomu lze konstatovat, že v roce 1999 se podařilo zastavit růst kriminality a tento trend pokračoval i v následujících dvou letech. V roce 2001 byl evidován nejnižší počet zjištěných trestných činů a policie dosáhla nejvyšší objasňenosti od roku 1993. V roce 2001 poprvé od roku 1993 výrazně vzrostly zjištěné škody, a to na částku vyšší než dvě miliardy Kč. Výrazně se podařilo pokročit v boji s daňovými úniky, projevila se zvýšená spolupráce policie s finančními úřady. Z latence začaly vystupovat především trestné činy porušování povinností při správě cizího majetku, pojistného a úvěrového podvodu.

Neméně důležitou oblastí, na kterou vláda soustředila svou pozornost, byla oblast správní. Nejdůležitějším cílem vlády zde bylo prosazení reformy veřejné správy, zahrnující předložení řady zákonů, naplňujících již přijatý ústavní zákon o vytvoření vyšších územně samosprávných celků. Hlavní legislativní opatření byla soustředěna na zabezpečení zásadních změn v uspořádání soudnictví, reformy vězeňství a celkové adaptace českého právního řádu na normy EU.

Vláda již od počátku svého funkčního období zahájila práce na přípravě návrhu zákona o veřejném ochránci práv a v roce 1999 se jí podařilo přijetí tohoto zákona v Parlamentu prosadit. V současné době již institut veřejného ochránce práv, tedy ombudsmana, plně funguje.

Součástí aktivní snahy vlády o důsledné zapojení České republiky do mezinárodních a mezinárodně právních vztahů je i novela Ústavy, kterou vláda po získání dostatečné podpory relevantních politických sil obhájila v Parlamentu v roce 2001. Novela mimo jiné vytváří ústavní předpoklady pro vstup České republiky do Evropské unie.

Od samého počátku bylo snahou vlády zaplnit mezeru v úpravě hospodaření s majetkem státu. Na základě jejího návrhu byl přijat zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

Hlavním pojetím reformy veřejné správy bylo a je přiblížit ji jako službu občanovi. Přijetím zákonů v roce 2000, klíčových pro vytvoření a fungování vyšších územních samosprávných celků, a konáním prvních voleb na úrovni regionálních samospráv do krajských zastupitelstev byla završena I. fáze reformy územní veřejné správy. Krajská samospráva se tak stala pevnou součástí politického spektra v ČR. V současnosti je završována II. etapa reformy, jejíž nejviditelnější částí je připravované ukončení činnosti okresních úřadů a převzetí jejich funkce obcemi s rozšířenou působností od 1. ledna 2003.

Se stabilizací státního aparátu též souvisí zákon o státní službě, který schválila v březnu 2002 Poslanecká sněmovna.

V oblasti trestního práva, organizace justice a vězeňství bylo velmi důležité přijetí vládou předložených novel základních právních předpisů, zejména trestního zákona, trestního řádu, zákona o výkonu vazby a zákona o státním zastupitelství.

Vláda věnovala velkou pozornost vytváření příznivých mezinárodních podmínek pro rozvoj české společnosti. Prováděla koncepčně zaměřenou, aktivní a otevřenou zahraniční politiku. Orientovala se na utváření evropského bezpečnostního systému, který zajistí pevnou a dlouhodobou stabilitu celého kontinentu. Vstup ČR do Organizace Severoatlantické smlouvy v březnu 1999 znamenal krok zásadního významu k zajištění bezpečnosti ČR v měnícím se světě a naplnění jednoho z prioritních cílů české zahraniční politiky. Kromě toho mělo přijetí do NATO i velký význam hospodářský ve smyslu posílení důvěry ze strany významných mezinárodních investorů a z hlediska možností uplatnění našeho zbrojního průmyslu. Po vstupu do NATO se ČR zaměřila na to, aby v rámci Aliance vystupovala jako plnohodnotný členský stát a spolehlivý spojenec. ČR se začlenila do politických a vojenských orgánů Aliance a přijala příslušnou legislativu. Rozhodnutí uspořádat v listopadu 2002 v Praze summit Aliance svědčí o tom, jakou důvěru členské státy chovají k ČR jako novému členskému státu.

V roce 2001 byly zahájeny práce na zásadní reformě českých ozbrojených sil, jejichž hlavním smyslem je vybudovat moderní, vyspělou a akceschopnou profesionální armádu orientovanou na zvýšení vojenských operačních schopností. Přípravovaná reforma je zaměřena na dosažení schopnosti Armády ČR efektivně podporovat prosazování bezpečnostních zájmů České republiky, včetně plnění závazků přijatých v rámci Severoatlantické aliance a závazků vůči dalším mezinárodním organizacím (Evropské unii, OSN, OBSE).

V popředí pozornosti vlády byla také příprava ČR na přistoupení k Evropské unii. Vláda si byla vědoma toho, že jde o otázku zásadního významu. Po ustavení vlády v červenci 1998 došlo v přípravách ČR na vstup do EU k rozhodujícímu pokroku, a to jak v oblasti hospodářské, tak v oblasti legislativní. Vláda stanovila orientační termín, kdy by měla ČR být připravena ke vstupu do Evropské unie, a to 1. leden 2003. Zaostávání, které bylo zřejmé v roce 1998, bylo odstraněno, což pozitivně hodnotily zprávy Evropské komise za rok 2000 a 2001. ČR se zařadila mezi přední kandidáty na členství v Unii. Do března 2002 ČR předběžně uzavřela 24 z celkového počtu 31 vyjednávacích kapitol. Smlouva o přistoupení ČR k EU by mohla být uzavřena koncem roku 2002 nebo začátkem 2003. Je reálné, že ČR se stane členským státem Evropské unie v roce 2004.

Vláda zpracovala a rozvinula komunikační strategii s cílem informovat českou veřejnost o EU a o otázkách spojených se začleňováním do Unie a zároveň k prezentaci ČR v členských státech Unie jako vyspělé kandidátské země schopné převzít závazky vyplývající z členství a podílet se na rozvoji Unie.

Za období od roku 1998 došlo k posílení mezinárodního postavení ČR. Zvláštní pozornost byla věnována rozvoji dvoustranných vztahů se sousedními státy. Byly posíleny vztahy s členskými státy NATO a Evropské unie – USA, Velkou Británií, Francií, Itálií, Španělskem, jakož i s ostatními členskými státy obou organizací. Vztahy s těmito státy nyní tvoří základní strukturu, o níž se opírá bezpečnost a ekonomický rozvoj ČR. Oživily a rozšířily se i vztahy se státy východní Evropy, zejména s Ruskou federací a Ukrajinou, a se státy jihovýchodní Evropy. Došlo k rozšíření dříve nedoceňovaných vztahů se státy Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Rozšířila a zintenzivnila se činnost ČR v mezinárodních

mezivládních organizacích, zejména v OSN, Radě Evropy, OBSE a mezinárodních hospodářských organizacích.

Dalším důležitým úkolem, který vláda na sebe vzala, bylo uplatnění principu solidarity, sociální soudržnosti, udržení sociálního smíru a zabránění konfliktům jako důsledku polarizace skupinových zájmů. Nástrojem k tomu bylo především přistoupení k Evropské sociální chartě, posílení mechanismu tripartitního vyjednávání a trvalý sociální dialog, posílení úlohy minimální mzdy jako prostředku motivace k práci a k životu, nezávislém na minimálních dávkách, aktivní politika boje proti nezaměstnanosti, resp. státní politika zaměstnanosti. Mezi první kroky vlády patřilo obnovení širokého a intenzivního sociálního dialogu vlády s představiteli odborů a zaměstnavatelů, především na půdě Rady hospodářské a sociální dohody České republiky. Význam tohoto kroku vláda zdůraznila již tím, že předsedou Rady jmenovala 1. místopředsedu vlády a ministra práce a sociálních věcí a do vládní delegace určila další dva místopředsedy vlády a dva ministry. Rada a její pracovní orgány od září 1998 projednávaly všechny návrhy týkající se pracovních vztahů, zaměstnanosti, mzdové a sociální politiky, programů restrukturalizace klíčových oborů a doprovodných sociálních opatření, podpory malého a středního podnikání, úpravy daní a regulace cen, reformy školství a veřejné správy a přípravy na vstup České republiky do Evropské unie. Řada jednání s představiteli sociálních partnerů se uskutečnila i na úrovni předsedy vlády či jednotlivých členů vlády. Postupně došlo k rozšíření sociálního dialogu i na regionální úroveň za účasti představitelů samospráv, zejména v Ústeckém, Karlovarském a Ostravském kraji. Sociální dialog významně přispěl k tomu, že po celé období se podařilo udržet sociální smír.

Bezprostředně po nástupu vlády byly zahájeny práce na novelizaci zákoníku práce, který byl poté novelizován s účinností od 1. ledna 2001. Zejména byly nově upraveny části zajišťující rovné zacházení a zákaz diskriminace zaměstnanců, účast odborových orgánů, ustavení a působnost rady zaměstnanců, zpřesněna byla úprava pracovní doby, dovolené a podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví a zavedena rodičovská dovolená.

S ohledem na zániky firem bez vypořádání splatných mezd byl vypracován a schválen zákon o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele. Zákon umožnil úřadům práce uhradit zaměstnanci nesolventního zaměstnavatele jeho mzdový nárok až za dobu tří měsíců do stanovené hranice.

K naplnění záměru posilovat motivaci k práci vláda od roku 1998 postupně šestkrát zvyšovala minimální mzdu z částky 2 650 Kč až na 5 700 Kč měsíčně od 1. ledna 2002, t.j. na 215 %. Tím čistá minimální mzda převýšila částku životního minima jednotlivce o 15 %. Souběžně byly zvyšovány též minimální mzdové tarify v dalších tarifních stupních platných pro hospodářskou sféru.

Celkově se tedy podařilo vládě dosáhnout pozitivního obratu aktivní hospodářskou politikou, postavenou na ozdravení finančního sektoru, programech investičních pobídek a podpory investic, podpoře malého a středního podnikání, podpoře výzkumu a vývoje, zřizování průmyslových zón, výrazné proexportní politice a programech podpory hospodářsky slabých regionů. Dynamizujícím faktorem hospodářské politiky vlády se stala Strategie posílení hospodářského růstu, přijatá v roce 2001.

Ekonomika se přirozeně nevyvíjí v izolaci od ostatních oblastí, které naopak stojí na jejích výsledcích. Pro stát, jakým je Česká republika, je mimořádně důležitá zahraniční politika od hospodářské po zajištění vnější bezpečnosti státu. Hlavně však každý rozvoj ekonomiky je jen přechodný, není-li částí rozvoje sociálního v nejšířším slova smyslu. Tedy i rozvoje vzdělání a kultury i posilování vnitřní bezpečnosti. K té patří především upevňování

právních jistot, od vymahatelnosti práva v občanských záležitostech po ochranu před kriminalitou, ale také vytváření zdravého životního prostředí.

Ač byla vláda vládou menšinovou a jen s obtížemi získávala politickou podporu pro své záměry v Parlamentu, uvedené skutečnosti ukazují, že se vyrovnala se svými úkoly se ctí. Samozřejmě toto shrnutí nemůže obsáhnout veškerou činnost vlády v jejím volebním období, zmínit vše, čeho bylo dosaženo. K tomu dobře poslouží následující podrobné kapitoly Zprávy.

A. Demokratický právní stát

Teze Programového prohlášení:

"Vláda považuje za prvořadou prioritu svého úsilí naplnění všech atributů demokratického právního státu v České republice. Demokratický právní stát vnímá jako stát, který svým právním řádem a jeho skutečnou uplatnitelností poskytuje všem občanům i právnickým osobám rovný přístup k právům a svobodám zaručeným Listinou základních práv a svobod a ratifikovanými úmluvami o lidských právech, jako stát, který je bezvýjimečně vázán zákony a slouží občanům a poskytuje jim jistotu svobodného rozhodování o jejich přítomnosti i budoucnosti."

V celém volebním období byla patrná zvýšená aktivita vlády v legislativní oblasti s cílem postupně zkvalitňovat právní řád a důsledně harmonizovat legislativu České republiky s právem Evropských společenství. Vláda se snažila odstraňovat jeho roztržičný a v mnoha oblastech nesystémový stav. Nemalou pozornost vláda věnovala i problematice prohloubení ochrany lidských práv, práv národnostních menšin a zlepšení vztahů s občanským a neziskovým sektorem.

Budování demokratického právního státu

K upevnění principů demokratického právního státu přijala vláda následující opatření legislativní i nelegislativní povahy, které lze rozdělit do tří základních oblastí:

a) oblast legislativní

Hlavní opatření vlády byla soustředěna na legislativu, a to především s ohledem na zabezpečení zásadních změn v uspořádání soudnictví, reformy vězeňství a celkové adaptace českého právního řádu na normy EU. Účinným nástrojem k systematické a intenzivní přípravě právních předpisů je **Plán legislativních prací vlády**. Základním legislativním orgánem vlády pak byla **Legislativní rada vlády ČR** (dále jen „LRV“), posuzující právní kvalitu návrhů rezortů. Nová LRV byla jmenována usnesením vlády č. 534/1998. Již od počátku byl kladen důraz na vysokou odbornost jejích členů. Dokladem toho je skutečnost, že z celkového počtu 27 členů je 14 členů vysokoškolskými učiteli na právnických fakultách UK v Praze a MU v Brně (profesoři, docenti). Mezi členy LRV je 5 žen.

Na svých 94 zasedáních projednala LRV od 11. září 1998 celkem 333 legislativních návrhů, převážně návrhů zákonů. Z tohoto počtu bylo celkem 82 návrhů, které bylo nutno za aktivní pomoci členů LRV přepracovat. V mnoha případech se jednalo i o návrhy fundamentálních zákonů jako např. zákona o ochraně veřejného zdraví, zákona o pobytu cizinců, zákona o ozbrojených silách, zákona o telekomunikacích, zákona o odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a další balík zákonů o pozemních komunikacích, zákona o veřejné podpoře, zákona o investičních pobídkách, zákona o hlavním městě Praze, autorského zákona, zákona o posuzování vlivů na životní prostředí, zákona o rozhlasovém a televizním vysílání, zákona o auditorech, zákona o správních poplatcích, zákona o kontrole ve veřejné správě, zdravotnických zákonů, novelu zákona o bankách, zákona o pohřebnictví, školského zákona, zákona o pojistné smlouvě, zákona o ovzduší, atomového zákona, novelu občanského soudního řádu, novelu občanského zákoníku, zákona o soudnictví ve věcech mládeže, exekučního správního řádu, zákona o úřadech daňové a celní správy, zákona o spotřebních daních, zákona o Komisi pro cenné papíry, zákona o zaměstnaneckém penzijním připojištění, zákona o odrůdách, osivu a sadbě, památkového zákona, zákona o patentových zástupcích atd. LRV také uskutečnila 4 rozšířená zasedání, na kterých za účasti

širší odborné veřejnosti projednala základní otázky správního soudnictví, rekodifikaci soukromého práva a návrhy věcných záměrů občanského zákoníku i obchodního zákona.

Důležitým orgánem LRV byly její **pracovní komise**. LRV ustavila na svém zasedání dne 1. 10. 1998 celkem 6 pracovních komisí podle základních právních odvětví; dodatečně pak byla na zasedání LRV dne 25. 3. 1999 zřízena komise pro právo obrany a bezpečnosti státu a na zasedání LRV dne 17. 8. 2000 dvě subkomise – pro stavební právo a pro právo informačních systémů. Pracovní komise LRV mají 128 členů, z toho 35 žen. Vysokou odbornou úroveň komisí zaručuje opět značné zastoupení vysokoškolských učitelů, a dále odborníků z praxe – zejména soudců a advokátů. Za uvedené období (do konce března 2002) se konalo celkem 575 pracovních schůzí těchto komisí. Na nich bylo projednáno celkem 1 530 legislativních návrhů, z toho 669 návrhů vyhlášek. U všech těchto návrhů byla prověřena jejich slučitelnost s právem ES a pokud byla zjištěna nekompatibilita, bylo zajištěno její odstranění.

Vysoká odborná úroveň Legislativní rady vlády a jejích pracovních komisí jako poradního orgánu vlády, který tvoří celkem 155 členů (z toho 40 žen) z oblasti jak teorie práva (45 VŠ učitelů), tak i z praxe (17 soudců, velké množství advokátů a dalších odborníků), byla zárukou, že od vlády dostávala Poslanecká sněmovna PČR téměř vždy kvalitní a s právem ES harmonizované návrhy zákonů.

Vláda od počátku svého funkčního období zahájila práce na přípravě návrhu zákona o veřejném ochránci práv a již v roce 1999 se jí podařilo přijetí tohoto zákona v Parlamentu prosadit. V současné době již institut veřejného ochránce práv plně funguje a občané mají možnost se na něj obracet se svými podněty, v nichž se dožadují nápravy nesprávného úředního postupu, popř. nápravy v nečinnosti úřadů apod., či tam, kde mají pochybnosti o ústavnosti či zákonnosti dosavadní praxe. Zvýšit podíl občanů na správě věcí veřejných má i právní úprava referenda. Vládou předložený návrh ústavního zákona o referendu a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, byl schválen Poslaneckou sněmovnou PČR a v současné době je projednáván v Senátu PČR.

Součástí aktivní snahy vlády o důsledné zapojení České republiky do mezinárodních a mezinárodně právních vztahů je i novela Ústavy, kterou vláda – po získání dostatečné podpory relevantních politických sil – prosadila v Parlamentu v roce 2001. Účelem této novely je dosáhnout důsledného plnění závazků, které Česká republika v předchozích letech i v současné době převzala uzavřením mezinárodních smluv nebo přistoupením k těmto smlouvám; novela Ústavy výrazně rozšiřuje přímou závaznost mezinárodních smluv pro naše subjekty a tím přímou vynutitelnost těchto smluv. Dále tato novela vytváří ústavní předpoklady pro vstup České republiky do Evropské unie, včetně možnosti přenést mezinárodní smlouvou některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci či instituci. Vláda tak vedle intenzivní snahy přizpůsobit celý právní řád právu Evropských společenství přispěla i v ústavní rovině k tomu, aby Česká republika byla i v zahraničí vnímána jako země komplexně připravená ke vstupu do Evropské unie.

Od samého počátku bylo snahou vlády zaplnit mezeru v úpravě hospodaření s majetkem státu. Na základě jejího návrhu byl přijat zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. S tím souvisí Parlamentem projednávaný vládní návrh zákona o finanční prokuratuře a o finanční arbitráži, které zajistí účinnější ochranu majetkových zájmů státu a právní jistotu v platebních vztazích.

Vláda v uplynulém období také dvakrát schválila nový návrh zákona o zadávání veřejných zakázek a o výkonu dohledu nad jejich zadáváním, který byl zcela kompatibilní se směrnicemi ES, ale který PSP ČR nepropustila do dalšího projednávání mj. i proto, že dosud nevyšlo nové nařízení ES k předmětné záležitosti, o které je potřebné návrh zákona doplnit.

Dále se podařilo prosadit vládou navržené řešení majetkových křivd způsobených židovským obcím, nadacím a spolkům v době těsně před II. světovou válkou a během ní, a to v podobě zákona č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb. V lednu t. r. předložila vláda Parlamentu novelu tohoto zákona, směřující k odstranění lhůt k uplatnění nároku na vydání arizovaného uměleckého předmětu tak, aby o takový předmět mohla oprávněná osoba požádat kdykoliv bez omezení.

V souladu s výše uvedenými právními předpisy je zajištěna distribuce informací o uměleckých předmětech pocházejících z majetku obětí holocaustu prostřednictvím internetové aplikace databáze. Vláda se rovněž zasadila o vznik specializovaného pracoviště pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, jehož cílem je vyhledávání těchto statků v České republice i v cizině za účelem jejich navrácení původním vlastníkům. V současné době projednává Poslanecká sněmovna úpravu tohoto zákona, která by zajistila zrušení nebo posunutí konečného termínu pro podání žádostí o navrácení předmětu.

V oblasti trestního práva, organizace justice a vězeňství bylo velmi důležité přijetí vládou předložených novel základních právních předpisů, zejména trestního zákona, trestního řádu, zákona o výkonu vazby a zákona o státním zastupitelství. V oblasti prevence má zásadní význam přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Z dalších vládou navržených a přijatých zákonů je potřebné uvést zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), a zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců.

Ke zrychlení a zefektivnění řízení před soudy ve věcech občanskoprávních výrazně přispěla rozsáhlá novela občanského soudního řádu, která vstoupila v účinnost 1. ledna 2001. Poprvé byla pro soudy zavedena nepřekročitelná lhůta 7 dnů pro vydání rozhodnutí o předběžném opatření, pro vybrané druhy řízení byla uvedena v život zásada koncentrace řízení a výrazně byla zmodernizována celá oblast výkonu soudních rozhodnutí.

Vláda také schválila návrhy věcných záměrů nového občanského zákoníku a obchodního zákona, trestního zákona a zákona o úpadku.

b) oblast mezinárodních a integračních aktivit

V celém hodnoceném období byla zcela zřetelná snaha vlády o co nejširší zapojení České republiky do evropského právního prostoru. Výraznou pozornost věnovala zapojení justičních orgánů do mezinárodního boje proti organizovanému zločinu, korupci a závažné ekonomické kriminalitě.

V době činnosti vlády byly ratifikovány mnohostranné smlouvy z oblasti právní spolupráce, například Evropská úmluva o výkonu práv dítěte, Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů a Úmluva o mezinárodním přístupu k soudům. V roce 2000 přistoupila Česká republika k Trestně právní úmluvě o korupci a v roce 2002 se stala řádným členem Skupiny států proti korupci při Radě Evropy.

c) reforma justice

Za hlavní problémy ve fungování justiční soustavy při nástupu vlády v roce 1998 lze uvést zejména chybějící právní úpravu směřující k jejímu celkovému zefektivnění, což se projevilo především neúměrnou délkou a průtahy soudního řízení, nenaplněným stavem soudců, státních zástupců i dalších zaměstnanců justice, nevyhovujícími prostory pro soudce a státní zástupce co do počtu i kvality a nedostatečným vybavením celého tohoto sektoru informační technikou. V oblasti vězeňské služby ČR bylo nutné urychleně řešit problémy s přeplněností věznic, nedostatkem finančních prostředků a nevyhovující personální situací.

V rámci reformy justice byla průběžně uspokojována potřeba zvýšení počtu soudců. Zatímco počátkem roku 1998 činil početní stav soudců 2308, k 1. 1. 2002 to již bylo 2660 soudců. Obdobná situace panovala i na státních zastupitelstvích, kde rovněž dochází ke zvyšování stavu státních zástupců. Počátkem roku 1998 činil jejich stav 864 osob a k 1. 1. 2002 to již bylo 953 státních zástupců. K tomuto datu se připravovalo na soudcovské povolání i 375 justičních čekatelů a 96 právních čekatelů na místa státních zástupců. V oblasti personální politiky byla pozornost soustředěna na vypracování systémů celoživotního vzdělávání pracovníků justice. V této souvislosti je potřebné uvést, že se podařilo provést i potřebné úpravy v soudních síních k zajištění větší bezpečnosti účastníků soudního řízení.

Důležitým krokem v rámci reformy soudnictví bylo také zrušení krajských obchodních soudů a převedení jejich agendy na soudy obecné, což si vyžádalo řadu nejen organizačních, ale i personálních opatření.

V období od března 2001 do současnosti vláda schválila a předložila Parlamentu návrh zákona o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) a návrh novely zákona o státním zastupitelství. Tyto zákony již byly Parlamentem ČR přijaty. Podobně je tomu v případě soudního řádu správního, zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím soudního řádu správního, zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů, novely občanského zákoníku a trestního zákona (tzv. euronovely). Ve stadiu projednávání v Parlamentu ČR jsou v současné době i další návrhy zákonů, schválené vládou, zejména návrh zákona o soudnictví ve věcech mládeže, zákona o trestním řízení soudním (tzv. schengenská novela) a návrh novely zákona o advokacii (tzv. euronovela).

Vláda věnovala soustavnou pozornost i dohledu nad rychlostí a plynulostí soudního řízení a rozhodovací činností soudů ve věcech rasově motivovaných trestných činů.

V hodnoceném období došlo v rezortu justice k výraznému posílení jejího vybavení informační technologií. Jestliže v roce 1998 měly soudy a státní zastupitelství k dispozici celkem 2 931 počítačů a 80 serverů odpovídajících parametrů, v roce 2002 je to již 6 096 počítačů a 182 serverů.

d) reforma veřejné správy

Teze Programového prohlášení:

"Vláda vynaloží maximální úsilí na zastavení tendencí vedoucích k podceňování až pohrdání veřejnou správou a přispění k obratu od veřejné správy jako byrokratického orgánu, který obtěžuje občany, k veřejné správě, která občanovi slouží při vytváření podmínek jeho individuálního života i jeho života jako člena společnosti."

Jedním z rozhodujících úkolů vlády na úseku veřejné správy byla příprava a realizace její reformy, která by odstranila nedostatky v jejím výkonu. Veřejnou správou bylo třeba

přetvořit v systém založený na principech transparentnosti, subsidiarity, decentralizace a dekoncentrace. Hlavním pojetím reformy bylo a je přiblížit veřejnou správu jako službu občanovi. V souvislosti s přesunutím kompetencí z centrální úrovně státní správy na regionální a místní úrovně bylo třeba jasně definovat vztah ústřední státní správy k územní veřejné správě. Dalším úkolem bylo zvýšení efektivnosti výkonu ústřední státní správy, zejména prostřednictvím posílení její úrovně horizontální koordinace a kooperace mezi jednotlivými jejími články a posunu od operativních činností směrem k posílení legislativní, koordinační, koncepční a kontrolní úlohy ministerstev. Ústřední státní správě tedy ponechat kompetence, které zajišťují jednotný způsob provádění přesně vymezených činností na území celého státu, a realizací přesného vymezení pravomocí obou linií veřejné správy zároveň zamezit nárůstu přebujelosti veřejné správy.

Současně bylo cílem položit základy pro vytvoření stabilní, apolitické a profesionální veřejné správy. Potřeba nové právní úpravy postavení zaměstnanců veřejné správy vyplývala nejen z nedostatků stávající právní úpravy, ale i z měnícího se prostředí, které (v souvislosti s reformou veřejné správy) na výkon úředníků klade stále vyšší nároky.

Za důležitý předpoklad změny způsobu výkonu veřejné správy, zvýšení efektivity komunikace na horizontální i vertikální úrovni uvnitř veřejné správy i směrem k dalším subjektům bylo považováno prosazování moderních informačních a komunikačních technologií a systémů, což by ve svém důsledku vedlo k zlepšení přístupu veřejné správy k občanovi.

V první řadě však bylo třeba zřídit chybějící druhý stupeň územní samosprávy, a to samosprávu regionální. Bylo nutné předložit řadu zákonů, které by se dotýkaly nejen vytvoření vyšších územních samosprávných celků, ale i úpravy jejich financování a hospodaření, pravomocí v oblasti samostatné i přenesené působnosti, struktury krajských úřadů a způsobu voleb zástupců do orgánů krajů, stejně jako působností, postavení a financování dosavadních územních orgánů státní správy, včetně okresních úřadů.

Pro přípravu a realizaci reformy veřejné správy v ČR bylo nutné na tomto úseku rozvinout aktivity vedoucí k mezinárodní spolupráci a využití mezinárodních zkušeností.

Zásadní realizační a přípravné kroky reformy veřejné správy byly vymezeny v **Koncepci reformy veřejné správy**, kterou projednala v březnu 1999 vláda ČR a následně v květnu 1999 Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Na uvedenou koncepci navazovaly další významné dílčí koncepční dokumenty, jako **Koncepce zvýšení účinnosti veřejné kontroly**, **Koncepce zvýšení účinnosti veřejných financí**, **Koncepce zvýšení účinnosti veřejného sektoru**, **Koncepce zvýšení účinnosti řízení ve veřejné správě**, **Koncepce přípravy pracovníků ve veřejné správě** a **Koncepce informatizace územní veřejné správy**. Součástí jmenovaného souboru dílčích koncepcí byl i **Program změn řízení veřejné správy na úrovni centrálního stupně**.

Aktivity vlády v oblasti reformy veřejné správy vycházely především z rozhodnutí Parlamentu ČR o přípravě reformy veřejné správy v území ve formě tzv. spojeného modelu (kdy orgány samosprávy jsou pověřeny jak výkonem samosprávy, tak i výkonem delegované státní správy v přenesené působnosti), její dekoncentrace a decentralizace.

Reforma veřejné správy probíhá na 3 úrovních:

- reforma územní veřejné správy, a to na úrovni krajů a na okresní a místní úrovni
- modernizace ústřední státní správy

- reforma kvality a obsahu veřejné správy, která zahrnuje informatizaci veřejné správy, vzdělávání ve veřejné správě, veřejnou a občanskou kontrolu, zvýšení účinnosti veřejných financí, dostupnosti a kvality veřejných služeb a řízení veřejného sektoru.

Na ministerstvu vnitra byl v roce 1998 vytvořen samostatný úsek náměstka, který řídí přípravu a realizaci reformy veřejné správy a je garantem rozvoje vzdělávání pracovníků, informatizace a modernizace veřejné správy. V roce 1998 byl ustaven meziresortní **Pracovní výbor náměstků ministrů pro reformu veřejné správy**.

Dochází k pravidelné komunikaci mezi zástupci ústředních orgánů státní správy a samosprávných orgánů prostřednictvím setkání pracovních skupin, zaměřených na operativní řešení konkrétních problémů souvisejících s reformou veřejné správy. Ministerstvo vnitra pořádá porady s řediteli krajských úřadů a v rámci tzv. **Operačního štábu** se setkávají manažeři pro reformu veřejné správy z jednotlivých rezortů. Konají se i pravidelná setkání ministra vnitra s hejtmany.

Reforma územní veřejné správy

Realizace reformy územní veřejné správy byla rozčleněna do dvou fází.

Přijetím zákonů v roce 2000, klíčových pro vytvoření a fungování nového středního článku veřejné správy, tedy vyšších územních samosprávných celků, na které ústřední orgány státní správy převedly část svých kompetencí, a konáním prvních voleb na úrovni regionálních samospráv do krajských zastupitelstev byla završena I. fáze reformy územní veřejné správy. Krajská samospráva se tak stala pevnou součástí politického spektra v ČR.

Významné v tomto ohledu byly zejména kompetenční a organizační zákony připravené vládou – zákon č. 347/1999 Sb., o zřízení vyšších územních samosprávných celků, zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze.

Pro územní rozpočty pak mají hlavní význam především *zákon č. 250/2000 Sb.*, o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a *zákon č. 243/2000 Sb.*, o rozpočtovém určení daní. Svůj význam pro ně mají také *zákon č. 219/2000 Sb.*, o majetku České republiky a jejím vstupování v právních vztazích, *zákon č. 157/2000 Sb.*, o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů a rovněž *zákon č. 218/2000 Sb.*, rozpočtová pravidla.

Nová rozpočtová pravidla daná *zákonem č. 250/2000 Sb.* na jedné straně posilují postavení volených orgánů obcí a přispívají tak k celkové demokratizaci veřejné správy. Zároveň však zabezpečují určitou potřebnou rozpočtovou a finanční kázeň a dodržování zákonem stanovených pravidel též u obcí, zejména jde-li o hospodaření se státními prostředky. Kromě toho je umocněn princip veřejné kontroly hospodaření obcí jejich občany. Soustava právních předpisů umožňujících rozjezd reformy veřejné správy byla doplněna o *vyhlášku* Ministerstva financí č. *41/2002 Sb.*, o přezkoumání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí. Touto vyhláškou se sjednocuje postup všech subjektů, kteří provádějí kontrolu hospodaření obcí, krajů a dobrovolných svazků obcí. Původní záměr vlády zvláštním zákonem vymezit "základní majetek obce" a podstatně zpřísnit a zprůhlednit pravidla pro nakládání s majetkem obcí byl změněn

a uvedené zásady byly zapracovány do nového zákona o obcích (č. 128/2000 Sb.) a především do zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Nová pravidla pro způsob rozdělování výnosu některých daní pak přinesl zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a státním fondům. Vláda rovněž zvažovala možnost zákonem stanovit strop míry zadluženosti obcí. K této problematice předložila skupina poslanců vlastní návrh zákona, kterým se omezovaly možnosti zadlužení obcí. Vláda s tímto návrhem vyslovila souhlas a Parlament ČR ho schválil pod č. 450/2001 Sb.

Uvedené zákony umožnily personální naplňování krajských úřadů a majetkové převody související s delimitací působností, zřizovatelských funkcí a pracovníků k vytvoření finančních, materiálně technických a personálních podmínek pro zabezpečení činnosti orgánů krajů.

Pro realizaci II. fáze reformy územní veřejné správy je rozhodující zejména vyřešení problémů územně správního uspořádání, přenosu působností z okresních úřadů na jiné subjekty, přechodu majetku státu dosud spravovaného okresními úřady a v neposlední řadě i dořešení otázky logistického zajištění ukončení činnosti okresních úřadů k 31. 12. 2002, které zahrnuje otázku personálních přechodů a využití budov stávajících okresních úřadů na jedné straně a materiální předpoklady navrhovaných obcí s rozšířenou působností pro převzetí jejich funkce od 1. ledna 2003 na straně druhé. Věcné řešení okruhu těchto problémů bylo popsáno ve **Zprávě o přípravě a realizaci II. fáze reformy územní veřejné správy**, kterou vláda projednala na svém zasedání dne 21. května 2001. Závěry z této zprávy vyústily ve zpracování tří samostatných souvisejících materiálů - **Věcné řešení návrhu sídel obcí s rozšířenou působností, Návrh věcného řešení přenosu působností okresních úřadů a Návrh transformace státních příspěvkových organizací a organizačních složek státu zřizovaných okresními úřady na příspěvkové organizace a organizační složky krajů a obcí** a následně řady návrhů zákonů, které jsou (kromě Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zamítnutého návrhu zákona o změně hranic krajů a návrhu zákona, jímž se mění zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění zákona č. 145/2001 Sb. a zákona č. 273/2001 Sb.) v současné době projednávány v Parlamentu ČR. Jedná se o tyto legislativní normy:

- návrh zákona o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a obcí s rozšířenou přenesenou působností a vyhláška, kterou MV vymezí správní obvody obecních úřadů s rozšířenou působností,
- návrh zákona, kterým se mění a zrušují některé zákony v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů,
- návrh zákona o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce a o souvisejících změnách,
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona č. 273/2001 Sb.,
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění zákona č. 273/2001 Sb.,
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění zákona č. 145/2001 Sb. a zákona č. 273/2001 Sb. (Výbor pro veřejnou správu Poslanecké sněmovny ČR doporučil v rámci druhého čtení návrh zákona stáhnout ze 47. schůze Poslanecké sněmovny ČR),
- návrh zákona o úřednicích územních samosprávných celků.

Podstatné bylo, aby při přenosu působností z okresních úřadů na příslušný článek veřejné správy byl dodržen princip subsidiarity a dostupnosti veřejné služby občanům. Proto bylo navrženo, aby působnosti, které mají vazbu k občanovi byly vykonávány v první instanci na obecní úrovni, a působnosti, které nemají blízkou vazbu k občanovi na úrovni krajské.

Modernizace ústřední státní správy

Jako nedílná součást reformy veřejné správy byla v letech 2000 zahájena modernizace ústřední státní správy. Byla cílena na podstatné zvýšení horizontální koordinace a dosažení principů profesionalizace, depolitizace a stabilizace. K zajištění tří posledně jmenovaných principů byl ministerstvem práce a sociálních věcí připraven návrh zákona o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon), který společně s návrhem zákona o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon) v současné době projednává Parlament ČR.

Vláda svým usnesením č. 764 ze dne 26. července 2000 souhlasila se zapojením České republiky do procesu hloubkového hodnocení regulatorních mechanismů, které provádí Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) v rámci svého programu regulatorní reformy. Výsledky tohoto procesu se promítly do **Zprávy o regulatorní reformě v České republice**, vypracované experty Sekretariátu OECD a projednané na zasedání *ad hoc pracovní skupiny OECD pro regulatorní reformu* dne 22. března 2001. Zpráva obsahuje závěr expertů OECD o zakončení ekonomické transformace ČR a o skutečnosti, že česká ekonomika odpovídá ekonomikám hlavního proudu zemí OECD. Na základě doporučení OECD pro další postup v této oblasti v ČR byla ministerstvem vnitra ve spolupráci s dalšími ministerstvy a jinými ústředními správními úřady připravena pro vládu ČR **Analýza doporučení OECD pro další postup v oblasti regulatorní reformy v ČR a návrhy opatření k naplňování těchto doporučení**. Vláda tento materiál dne 25. června 2001 vzala na vědomí a rozhodla se ve střednědobém horizontu přihlédnout k doporučením OECD. Usnesením vlády č. 1091/2001 pak byly kompetence v koordinaci regulatorní reformy přesunuty z ministerstva vnitra na Úřad vlády.

Klíčovým dokumentem v této oblasti byla **Koncepce modernizace ústřední státní správy se zvláštním přihlédnutím k systemizaci a organizačnímu uspořádání správních úřadů**, kterou vláda vzala na vědomí usnesením č. 619/2001. Koncepce zhodnotila dosavadní postup prací na přípravě systemizace správních úřadů a na modernizaci ústřední státní správy a zahrnovala i výstupy projektu Phare 9808.01 - **Posílení institucionálních a administrativních kapacit pro implementaci *acquis communautaire***. Byla navržena opatření krátkodobého a střednědobého charakteru, které mají přispět ke zlepšení horizontální koordinace a zvýšení efektivnosti výkonu horizontálních procesů v ústřední státní správě. Koncepce stanovila, že se státní správa v budoucnu více soustředí na svou roli koncepční, koordinační a kontrolní a ve vztahu k územním samosprávným celkům musí postupovat jednotně.

Vzdělávání pracovníků veřejné správy

Podmínkou úspěchu reformních procesů ve veřejné správě je její profesionalizace – tj. dostatek kvalitních a odborně připravených úředníků.

Jak v **Koncepci přípravy pracovníků ve veřejné správě**, přijaté v roce 1999, tak v řadě dalších materiálů, zejména pak na koncepci navazujícím a v roce 2001 schváleném **Systému přípravy pracovníků ve veřejné správě**, byly vytyčeny základní zásady rozvoje lidských zdrojů ve veřejné správě. Cílem je koncipovat vzdělávání jako systém celoživotní, jednotný a dynamicky se rozvíjející v souladu se specifickými podmínkami veřejné správy, s využitím moderních forem přípravy a moderní informační a komunikační technologie.

V roce 2001 byl zpracován vládní návrh zákona o úřednících samosprávných celků, který by měl přispět k vyšší profesionalizaci, stabilizaci a nestrannosti pracovníků územní veřejné správy. Tento zákon upravuje pracovní poměr úředníků územních samosprávných celků a jejich vzdělávání. Zavádí právo a povinnost celoživotního vzdělávání úředníků a pro účely tohoto zákona i jednotný postup při organizaci a provádění akreditace vzdělávacích institucí a programů ve veřejné správě.

Ministerstvo vnitra garantuje vzdělávání zaměstnanců územních samosprávných celků prostřednictvím koordinace činnosti vzdělávacího **Institutu pro místní správu**. Již od roku 2000 probíhá systematické vzdělávání zaměstnanců správních úřadů v oblasti jazykové přípravy a v evropských záležitostech podle jednotné metodiky.

Informatizace veřejné správy

V oblasti informatizace veřejné správy postupovala vláda v souladu s programem **Státní informační politiky** a z něj plynoucí **Koncepce budování informačních systémů veřejné správy** a navazujícího **Akčního plánu realizace státní informační politiky do konce roku 2002**.

Pro zveřejňování informací ve veřejné správě byl zpracován **Standard informačních systémů veřejné správy pro zveřejňování vybraných informací o veřejné správě způsobem umožňujícím dálkový přístup**. Tento standard se zabývá povinně zveřejňovanými informacemi stanovenými pro orgány veřejné správy a definuje strukturu a obsah těchto informací poskytovaných veřejnosti.

Vláda schválila **Konkrétní program postupu informatizace krajských úřadů**, který řeší způsob úhrady technických zařízení a programového vybavení základní informatizace krajských úřadů.

Součástí informatizace veřejné správy je i program **Internetizace obcí**. Smyslem poskytnutí dotací je řešit výdaje na pořízení hardwaru a softwaru na připojení k internetu, výdaje na služby spojené s realizací webových stránek obce nebo města či na odbornou přípravu pracovníků obecních nebo městských úřadů tak, aby zejména obce III. stupně byly plně připraveny k začlenění se do jednotného informačního systému veřejné správy.

Mezinárodní aktivity v rámci posilování veřejné správy v České republice

Byly upevněny vzájemné pracovní kontakty s mezinárodními organizacemi. Mezi nejdůležitější aktivity v Radě Evropy patří především účast zástupce ČR na zasedání *Řídícího výboru pro místní a regionální demokracii (CLDR)* a členství v jeho některých podvýborech. Byla zintenzivněna účast ČR na aktivitách *Výboru OECD pro veřejnou správu (PUMA)*. ČR se aktivně podílela na projektu PUMA k etice ve veřejné správě a na projektu **Posilování vztahů mezi vládou a občany**. Česká republika prošla **procesem hloubkového hodnocení regulatorních mechanismů** v rámci programu Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Ze závěrečné zprávy k hodnocení regulatorních mechanismů vyplývá, že

ČR v podstatě dokončila transformaci v plně tržní ekonomiku a problémy, které v oblasti regulace řeší, jsou srovnatelné s problémy hlavního proudu států OECD. Součástí zahraničních aktivit od konce roku 2000 je zapojení do *Paktu stability*, společného programu EU a Rady Evropy. Od počátku roku 2001 je v rámci *Paktu stability* realizován projekt pod názvem **Transfer know-how a výměna zkušeností s reformou veřejné správy mezi zeměmi střední a východní Evropy**. Byla posílena spolupráce s mezinárodními vzdělávacími institucemi (*EIPA – Evropský institut pro veřejnou správu a NISPACee – mezinárodní síť škol veřejné správy v zemích střední a východní Evropy*), které se zabývají reformou veřejné správy, dále pak s *Mezinárodním institutem správních věd (IIAS)* a *College of Europe*. Úzkou spoluprací v oblasti veřejné správy zajišťuje ČR zejména se zeměmi Visegrádské čtyřky, ale také se členskými a kandidátskými státy EU formou bilaterální spolupráce.

Plnění úkolů vládního programového prohlášení od března 2001 do současnosti je následující:

Reforma územní veřejné správy

V I. polovině roku 2001 bylo jedním z hlavních úkolů krajských úřadů jejich personální naplňování. Ministerstvo vnitra zpracovalo několik materiálů o personálním a finančním zabezpečení krajů. V roce 2001 docházelo k průběžné delimitaci pracovních míst z centrálních úřadů státní správy na krajské úřady. Celkový předpokládaný stav zaměstnanců krajských úřadů ve výši 2 667 byl ze 48 % zajištěn právě delimitací, která byla ukončena k 1.10.2001.

Financování krajů bylo v roce 2001 zabezpečeno přechodně dotacemi ze státního rozpočtu. Zásadní změnu financování krajů však přinesl zákon č. 483/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů. Tato novela umožnila od 1. ledna 2002 vybrané daňové příjmy delegovat i na kraje. Původní zákon č. 243/2000 Sb. vymezoval způsob přerozdělování daňových výnosů pouze mezi státní rozpočet, Státní fond dopravní infrastruktury a obce. Na výkon státní správy v přenesené působnosti poskytuje stát příspěvek.

V roce 2001 probíhal dle harmonogramů vypracovaných příslušnými ministerstvy postupný převod organizací státu na kraje. Ze šesti ministerstev bylo celkem na kraje převedeno 2 637 organizačních složek státu a státních příspěvkových organizací. Přechodem organizací byla zabezpečena základní obslužnost krajů v oblasti školství, kultury a silničního hospodářství a v některých krajích na úseku zdravotnictví a sociální péče.

V průběhu roku 2001 byla dokončena výstavba či rekonstrukce sídel krajských úřadů v kraji Středočeském, Jihočeském, Karlovarském, Ústeckém, Libereckém, Královéhradeckém, Pardubickém, Olomouckém a Moravskoslezském. V kraji Vysočina a Plzeňském se očekává dovybudování sídel v prvním čtvrtletí roku 2002. V roce 2002 byly zahájeny práce na vybudování sídel pro kraj Zlínský a Hlavní město Prahu.

Na věcné řešení II. fáze reformy územní veřejné správy navázaly v průběhu III. čtvrtletí roku 2001 intenzivní legislativní práce. Veškeré návrhy zákonů s výjimkou návrhu zákona, kterým se mění vymezení hranic krajů, a návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění zákona č. 145/2001 Sb. a zákona č. 273/2001 Sb., jsou nyní projednávány v Parlamentu ČR. V souvislosti s převodem většiny agend výkonu státní správy v přenesené působnosti z okresních úřadů na tzv. obce s rozšířenou působností byly zajištěny finanční prostředky na úhradu pořízení, modernizace a rekonstrukce budov těchto

obcí, vytvoření datových sítí, pořízení hardware a software apod. Finanční prostředky v úhrnné výši 1,2 mld. Kč na rok 2002 (na rok 2003 se uvažuje s částkou ve výši 1,4 mld. Kč) budou do rozpočtu obecních samospráv uvolňovány formou příspěvku ze státního rozpočtu. Z celkového příspěvku obcím ve výši 2,6 mld. Kč je na základní vybavení v oblasti informačních technologií navrženo 600 mil. Kč., a to rovným dílem v průběhu dvou let.

Modernizace ústřední státní správy

S cílem zvýšení efektivity a výkonnosti ústřední státní správy v České republice a tím i zvýšení správních kapacit veřejné správy jako celku tak, aby veřejná správa byla schopná aplikovat právo Evropských společenství, byl v roce 2001 zahájen twinningový projekt Phare 2000 - **Modernizace ústřední státní správy**.

Koncem roku 2001 byl také předložen vládě návrh věcného záměru zákona o standardizaci vybraných veřejných služeb, který řeší především otázku dostupnosti (rovného přístupu občanů) vybraných veřejných služeb. Zákon má mj. zabránit tomu, aby v souvislosti s převodem veřejných služeb z okresních úřadů na samosprávu po jejich zrušení došlo případně k poklesu standardu poskytovaných veřejných služeb. Návrh zákona má být předložen do 31. prosince 2002.

Vzdělávání pracovníků veřejné správy

S cílem profesionalizace úředníků samosprávných orgánů veřejné správy připravila vláda v roce 2001 návrh zákona o úřednících územních samosprávných celků.

Vláda v roce 2001 schválila **Kodex etiky zaměstnanců ve veřejné správě**, který vychází z doporučení Rady Evropy a mj. také upravuje otázku střetu zájmů při výkonu veřejné správy a zákaz zneužití úředního postavení včetně korupčního jednání. Ministerstvo vnitra v této souvislosti připravilo a realizovalo rozsáhlý vzdělávací program pro pracovníky okresních úřadů, krajů a obcí o předcházení korupci ve veřejné správě a ve spolupráci s odbornými pracovišti vysokých škol dvě konference s mezinárodní účastí o etice ve veřejné správě.

Informatizace veřejné správy

Informatizace veřejné správy proběhla v roce 2001 především ve znamení informatizace krajských úřadů. Na základě **Programu postupu zajištění informatizace veřejné správy** byla v rámci 1. etapy informatizace krajů uvolněna dotace ve výši 198 mil. Kč a byly dodány technické a programové prostředky tzv. základní informatizace na krajské úřady.

Druhou etapou, která má být realizována v roce 2002, by se mělo dosáhnout integrace aplikací a systémového propojení krajských úřadů s centrálními institucemi a všemi pověřenými obcemi s rozšířenou působností (III. stupně).

Další postup řešení komplexní informatizace krajských úřadů, jenž má být uskutečněn v roce 2002 na základě vládou schválené Koncepce komplexní informatizace krajských úřadů (usnesením č. 267/2002 ze dne 18. března 2002), je prozatím ohrožen nedostatkem finančních prostředků na realizaci. Na finančním krytí by se měly podílet, vedle dotace státního rozpočtu, také kraje svými vlastními prostředky.

V rámci projektu **Internetizace obcí** v roce 2001 byly obcím vyplaceny první dotace, projekt bude pokračovat i v roce 2002.

V souvislosti s reformou veřejné správy byly zahájeny práce na kvalifikovaném zařazení obcí třetího typu do informačního systému veřejné správy tak, aby se tyto obecní úřady mohly stát funkčními orgány veřejné správy v území.

V souladu s **Akčním plánem realizace státní informační politiky** byla za účelem optimalizace podmínek pro efektivní zavádění informačních systémů v územních orgánech veřejné správy v roce 2001 realizována pilotní část projektu **Reinženýring veřejné správy a informačních systémů veřejné správy**.

Dalším programem **Akčního plánu realizace státní informační politiky** je program **Veřejné informační služby**. Byl proto zpracován **Standard informačních systémů veřejné správy pro zveřejňování vybraných informací o veřejné správě způsobem umožňujícím dálkový přístup**. Uvedená metodika spolu s Věstníkem Úřadu pro veřejné informační systémy, ročník II. z roku 2001, částka 7 přispěje ke snazší orientaci uživatelů informací o veřejné správě.

Projekt Ověření automatizace procesů veřejné správy (nazvaný EVA), který pilotně probíhá ve vybraných obcích Středočeského kraje, si klade za cíl na vybraných procesech veřejné správy ověřit možnost vyřizovat záležitosti občanů dálkovým způsobem, a to buď z veřejně přístupných kiosků nebo z osobního počítače, připojeného na internet.

Všeobecná státní správa

V řadě procesů všeobecné státní správy bylo záměrem provést významné změny, mnohé úpravy se přežily a řadu z nich bylo třeba sladit s úpravami zemí Evropské unie.

Vláda se ve svém programovém prohlášení zavázala připravit celkovou reformu správního řízení a správního trestání a v návaznosti na to i reformu správního soudnictví tak, aby bylo obecně dostupné a aby přezkoumávalo i akty samosprávných celků (obcí i krajů). Prioritou bylo řešení reformy správního řízení a správního trestání, včetně novelizace zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Návrh nového správního řádu měl reagovat především na zásadní změny v uspořádání orgánů veřejné správy. Stávající stav správního trestání byl v rozporu se základními zásadami trestání v právním státě. Smyslem zamýšlené právní úpravy bylo odstranit jeho nepřehlednost a komplikovanost, jasně určit, kdo je za přestupek odpovědný, jaké sankce lze uložit a stanovit postupy správních úřadů při jejich uplatňování.

Vláda se zavázala navrhnout novelizaci zákona o nabývání a pozbývání českého státního občanství tak, aby mohli získat české občanství všichni bývalí českoslovenští občané, kteří v době rozpadu ČSFR žili a dodnes žijí na území ČR. Bylo třeba zvážit i vytvoření legislativní možnosti získat české státní občanství pro ty občany, kteří v exilu získali novou státní příslušnost, jež se po roce 1992 stala překážkou pro znovuoobnovení českého občanství.

Po vzoru jiných zemí bylo nutné zabezpečit převod správních činností od policie k civilním správním úřadům. Především se jednalo o převedení správních činností na úseku evidence obyvatel, občanských průkazů a cestovních dokladů (tj. přijetím návrhu zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech, zákona o cestovních dokladech, zákona o občanských průkazech) a v návaznosti na delimitaci těchto agend rovněž i o převod dopravně správních činností prostřednictvím příslušných legislativních opatření.

Na základě vládního programového prohlášení měla být vypracována zákonná úprava financování politických stran, která by zabránila jejich závislosti na nátlakových skupinách, a přispěla tak k omezení politické korupce. Úprava této záležitosti měla být předmětem návrhu novely zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.

Pro splnění uvedených záměrů byla realizována následující opatření.

Všechny závazky, vztahující se k právní úpravě státního občanství uvedené ve vládním programovém prohlášení byly splněny přijetím dvou zákonů, publikovaných ve Sbírce zákonů v roce 1999. Konkrétně se jednalo o zákon č. 194/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů.

Vláda také zabezpečila přistoupení k **Evropské úmluvě o státním občanství Rady Evropy** z roku 1997, kterou Česká republika podepsala 7. května 1999. Přístup ČR k úmluvě zatím není definitivně vyřešen.

Vláda v tomto funkčním období dále zpracovala významné návrhy právních úprav na úseku voleb. V souladu se záměry reformy veřejné správy byl přijat nový zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů. Jednotný model organizačně technického zabezpečení byl jedním z důvodů nové právní úpravy voleb do zastupitelstev obcí (zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů). V tomto volebním období rovněž pokračovala reforma volebního zákona, která upravuje volby do Parlamentu ČR. Původní zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR, byl novelizován zákonem č. 204/2000 Sb., a to jednak za účelem sjednocení systému organizačně technického zabezpečení voleb do Parlamentu ČR s volbami do orgánů územní samosprávy a jednak za účelem vytvoření nového modelu systému poměrného zastoupení. Tento model byl rozhodnutím Ústavního soudu v lednu 2001 zamítnut a byl zpracován odpovídající návrh novely volebního zákona. Tím se stal zákon č. 37/2002 Sb.

V návaznosti na vyhodnocení zkušeností z Výročního zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v Praze v září 2000 byl zpracován návrh nové právní úpravy práva shromažďovacího. Jedním z cílů bylo řešit problémy spočívající v silících tendencích skupin i jednotlivců ke zneužívání práva pokojně se shromažďovat za účelem narušování veřejného pořádku, ohrožování majetku, zdraví či dokonce života druhých. Návrh zákona byl schválen vládou v listopadu 2001 avšak v březnu 2002 zamítnut Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR.

V rámci plnění závazků vyplývajících z Listiny základních práv a svobod a především Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin, ke kterým se vláda ČR na začátku svého volebního období přihlásila, je třeba zmínit nový zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, a prováděcí vyhlášku k tomuto zákonu č. 207/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Nová právní úprava umožňuje na žádost nositelky příjmení v matričním zápisu vedle příjmení ženy podle pravidel české mluvnice uvést její příjmení i ve formě, která pravidlům české mluvnice neodpovídá.

Přijetím příslušných legislativních norem (zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o cestovních dokladech) a zákona o občanských průkazech č. 328/1999 Sb.) se podařilo naplnit zásadu oddělení výkonu státní správy od výkonu policejních činností – tedy převod správních činností z policejních struktur na civilně správní úřady. Přijetím zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech byly vytvořeny podmínky pro provozování informačního systému evidence obyvatel, který obsahuje data o občanech České republiky a od počátku roku 2003 bude zahrnovat také údaje o cizincích s povolením pobytu na území České republiky a osobách, kterým byl udělen azyl na území ČR. S novou právní úpravou bylo v centrální výrobně dokladů zahájeno vydávání kvalitativně odlišných dokladů se strojově čitelnou zónou, které odpovídají standardům EU.

Otázce financování politických stran a souvisejících korupčních případů věnovala vláda ČR pozornost ve Vládním programu boje proti korupci. Se záměrem dosažení větší transparentnosti financování politických subjektů byl novelizován zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích, *zákonem č. 340/2000 Sb.* s účinností od 1. 1. 2001. Nejvýznamnější změnou je zprůhlednění financování politických stran a hnutí zavedením institutu darovacích poukázek pro poskytování peněžitých darů od téhož dárce ve výši, která v kalendářním roce přesáhne částku 50 000 Kč. Získají-li strana a hnutí peněžitý dar v rozporu s tímto zákonem, jsou povinny vrátit jej dárci. Není-li takový postup možný, odvedou příslušnou částku do státního rozpočtu.

Kromě zakotvení nového zvláštního režimu poskytování finančních darů těmto subjektům pouze formou speciální darovací poukázky změnila novela dosavadní evidenci ministerstva vnitra politických stran a hnutí na rejstřík, který má charakter veřejného seznamu. Tím byl vytvořen prostor pro zajištění transparentnosti a informovanosti veřejnosti o uvedených skutečnostech týkajících se politických stran a politických hnutí.

Zrušením okresních úřadů k 31. prosinci 2002 dozná výrazné změny i struktura archivní sítě. Státní okresní archivy, jejichž zřizovateli jsou dosud okresní úřady, se stanou vnitřními organizačními jednotkami státních oblastních archivů, ze kterých budou vytvořeny organizační složky státu a samostatné účetní jednotky. Velký přínos v oblasti archivní správy přineslo vybudování nového areálu Státního ústředního archivu (jednoho z nejmodernějších a největších archivních budov v Evropě), který byl uveden do provozu v roce 2001.

Plnění úkolů vládního programového prohlášení od března 2001 do současnosti bylo následující.

Byl připraven návrh zákona o řízení před správními úřady (správní řád) a návrh zákona o výkonu správních aktů (exekuční řád správní), které byly Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zamítnuty. Návrh zákona o řízení před správními úřady (správní řád) byl Poslanecké sněmovně v březnu 2002 znovu předložen v rámci návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím správního řádu, který byl dolní komorou Parlamentu ČR 9. dubna 2002 zamítnut.

Rovněž byl připraven věcný záměr zákona o správním trestání, k němuž vláda přijala usnesení č. 162/2002 ze dne 20. února 2002, na základě kterého má být připraven návrh zákona o správním trestání do 31. prosince 2002.

V březnu 2002 byl Parlamentem ČR schválen návrh zákona o správním soudnictví, který přináší občanům zlepšení podmínek při odvolání se proti rozhodnutím státních i samosprávných úřadů (včetně případů, kdy dochází k prodlevě v projednávání záležitosti občanů ze strany úřadu). Od 1. ledna 2003 zahájí svou činnost Nejvyšší správní soud se sídlem v Brně.

Uplynulé období se dále odehrávalo ve znamení legislativních úprav volebních zákonů. Byla přijata novela zákona o volbách do Parlamentu ČR (zákon č. 37/2002 Sb.) a novela zákona o volbách do obecních zastupitelstev (zákon č. 491/2001 Sb.). Vstupem ČR do EU vzniká občanům ČR občanství Evropské unie, a tím i právo volit své zástupce do zastupitelského orgánu EU – Evropského parlamentu. Proto s ohledem na blížící se termín vstupu ČR do EU byl připraven a vládě v březnu 2002 předložen návrh zákona o volbách do Evropského parlamentu.

V březnu 2002 byl vládě předložen návrh zákona o místním a krajském referendu. Nová právní úprava by měla odstranit nedostatečnost a nepřehlednost stávající úpravy místního referenda a doplnit vymezení a provádění referenda krajského.

Byl přijat a k 1. 4. 2002 nabude účinnosti zákon č. 62/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Zákon zavádí u řady stávajících přestupků několikanásobně vyšší pokuty za účelem zvýšení účinnosti sankcí a čtené nové přestupky.

Byly zajišťovány úkoly související s realizací **Projektu centrální personifikace dokladů**. V roce 2001 byly na centrální výrobu strojově čitelných dokladů napojeny všechny okresní úřady a magistrátní úřady měst Plzně, Ostravy, Brna a hlavního města Prahy. Výstupem projektu jsou strojově čitelný cestovní pas a občanský průkaz, které odpovídají mezinárodním standardům. Využití strojově čitelného kódu v odbavovacím procesu na státních hranicích vede ke zrychlení, zefektivnění a zpřesnění celého procesu. Zavedením tištěné podoby a tištěného podpisu držitele dokladu s využitím řady bezpečnostních a ochranných prvků je dosaženo vysoké odolnosti dokladů proti padělání a pozměňování.

Harmonizace českého práva s právem Evropských společenství

Teze Programového prohlášení:

"Vláda si je vědoma hlubokého deficitu v procesu celkové harmonizace právního řádu ve vztahu k právu Evropské unie a nehodlá se smířit se současným naprosto neuspokojivým stavem vynutitelnosti práva".

"Tvorbu a transformaci právního řádu podřídí nepominutelnému požadavku harmonizace českého práva s právem Evropské unie."

Výchozí stav sblížení českého práva s právem ES byl v roce 1998 zcela neuspokojivý. Důvodem byla skutečnost, že vcelku pozitivní záměr, který byl spojen v r. 1993 se zřízením Úřadu pro legislativu a veřejnou správu, do něhož byl začleněn Odbor kompatibility, byl utlumen v roce 1996 zrušením tohoto Úřadu a začleněním Odboru kompatibility do struktur Ministerstva spravedlnosti. Tím ztratil Odbor kompatibility, původně koncipovaný jednak jako útvar pro vytvoření meziřesortního informačního systému pro aproximaci práva – ISAP, jednak jako útvar analyticko-konzultační pro potřeby posuzování slučitelnosti připravovaných právních předpisů, svůj nadřesortní charakter. Vyjadřoval se proto k předkládaným návrhům pouze v rámci připomínkového řízení bez následné možnosti kontroly, zda byly jeho připomínky respektovány.

Tento způsob ani obsahově ani institucionálně neodpovídal potřebám reagovat na vývoj předvstupní strategie EU pro kandidátské země, který otevřela tzv. Bílá kniha z r. 1995, obsahující základní *acquis communautaire* – soubor cca 1000 předpisů ES, jejichž transpozicí do svých právních řádů měly kandidátské země prokázat připravenost na členství v EU. O rok později pak vznikl další významný prvek v podobě tzv. *screeningu*, tj. posuzování schopnosti kandidátských zemí zvládnout širší část předpisů ES, než která vyplývala z Bílé knihy.

Vyhovět požadavkům na harmonizaci práva, které v době nástupu vlády ČSSD vyplývaly z Evropské (Asociační) dohody, nebylo při zachování stávajícího stavu možné. Vláda proto provedla patřičná institucionálně-organizační a věcná opatření, jejichž hlavním cílem bylo urychlené plnění mezinárodních závazků země vůči Evropské unii v oblasti harmonizace práva.

Po stránce institucionálně-organizační došlo v r. 1999 k delimitaci Odboru kompatibility z Ministerstva spravedlnosti na Úřad vlády, rozšířil se počet pracovníků o právníky – experty na problematiku práva ES, kteří byli zároveň dostatečně jazykově vybaveni. Do náplně činnosti analyticko-konzultačního oddělení byl zaveden institut

revizních stanovisek k návrhům předpisů pro připomínkové řízení, v jejichž rámci se prověřuje, zda připomínky Odboru kompatibility byly zapracovány do návrhů předpisů překládaných LRV, resp. vládě ke schválení. Stejný postup je aplikován také v případě návrhů prováděcích právních předpisů projednávaných v příslušných komisích LRV.

Po věcné stránce vláda řadou svých usnesení přijala nejen základní metodický pokyn pro zajištění slučitelnosti právních předpisů s právem ES (usnesení vlády č. 1212/1999), ale i další nezbytná opatření. V této souvislosti je potřebné upozornit zejména na usnesení vlády č. 257/2000, kterým se stanoví Způsob prokazování slučitelnosti navrhovaných zákonů s právem ES a postup při předběžných konzultacích o návrzích zákonů s výborem pro evropskou integraci PS PČR. Stav sblížování právních předpisů s právem ES vláda pravidelně čtvrtletně vyhodnocuje a v návaznosti na to přijímá konkrétní opatření.

Výsledkem všech výše uvedených aktivit je skutečnost, že z celkového počtu předpisů komunitárního práva, které jsou sledovány v rámci jednotlivých kapitol screeningu (k 31. 12. 2001 šlo o 8368 nařízení, směrnic a dalších dokumentů, rozčleněných do 29 kapitol) je cca 71 % plně harmonizováno (tzn. plně transponováno, nebo může být po vstupu do EU plně aplikováno), cca 20 % je prozatím harmonizováno dílčím způsobem a pouze cca 9 % je předmětem analytického zpracování a hodnocení z hlediska jejich transpozice či adaptace v rámci právního řádu ČR.

Tím vším vytvořila vláda základy fungujícího systému, který je nejenže schopen zajistit kontrolu harmonizace národního práva s právem ES v tzv. předvstupním období, ale svůj význam bude mít nepochybně i po přistoupení ČR do EU. Tato snaha vlády se projevila jak v úspěšném uzavírání kapitol v rámci předvstupních jednání s EU, tak v celkově pozitivním hodnocení ČR ze strany EU.

Vláda po celou dobu svého funkčního období důsledně dbala na dodržování institucionálně-organizačních a věcných opatření v oblasti harmonizace českého práva s právem ES při přijímání legislativních návrhů. Vedle výše uvedených opatření vláda organizačně a finančně zabezpečuje i systematické pořizování překladů právních předpisů ES v rámci Projektu zabezpečování překladů právních předpisů ES, což patří do okruhu povinnosti zabezpečit informovanost rezortů a orgánů samosprávných celků (do konce roku 2000 obdržela ČR na pořízení překladů finanční pomoc od PHARE ve výši 450 tisíc EUR, od r. 2001 je na tuto činnost vyčleněno ve státním rozpočtu 20 milionů Kč ročně). Prováděním překladů je pověřeno Koordinační a revizní centrum, které je součástí Odboru kompatibility Úřadu vlády. Z celkového počtu cca 80 000 stran, které reprezentovaly *acquis communautaire* k roku 1999, je v současné době již přeloženo a pracovní zrevidováno přes 60 000 stran, a zbývajících cca 20 000 bude přeloženo do konce letošního roku. Velká část těchto předpisů je již v podobě revidovaných překladů přístupná zainteresované veřejnosti na internetu. K uvedeným 80 000 stranám je nutné ještě přidat také požadavek EU na zabezpečení překladu dalších cca 15 000 stran stěžejních rozhodnutí Evropského soudního dvora a Soudu 1. instance, které budou sloužit jako základní judikační instrumenty pro rozhodovací praxi českých soudů, které budou po vstupu ČR do EU v konkrétních případech povinny přímo aplikovat jednotlivé normy komunitárního práva. I splnění tohoto požadavku vláda včas a v patřičné kvalitě zajistila v rámci Projektu zabezpečování překladů právních předpisů ES.

Důležitým krokem v této oblasti bylo přijetí ústavního zákona č. 395/2001 Sb., jímž se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (tzv. euronovela). Tento zákon jednoznačně stanovil, že Česká republika dodržuje pravidla mezinárodního práva a mezinárodní závazky, které pro ni z mezinárodního práva vyplývají, výrazně rozšířil přímou závaznost mezinárodních smluv a vytvořil ústavní předpoklady pro přistoupení ČR do EU.

Politika vlády vůči občanskému sektoru, nestátním neziskovým organizacím

Pojem nestátní neziskové organizace (NNO) označuje občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví, nadace a nadační fondy. Jde o typy organizací, které mají současně několik vlastností, jež jsou pro neziskový sektor charakteristické: vznikly z dobrovolného rozhodnutí občanů, mají soukromoprávní povahu, jsou na státu relativně nezávislé, nemohou generovat zisk a na jejich aktivitách se vysoce podílí práce dobrovolníků.

Kompetenční zákon svěřuje věcná témata do působnosti jednotlivých ministerstev, která na nich podle potřeby s NNO spolupracují. Za dobu působení vlády ČSSD se státní politika vůči NNO stala mnohem provázanější a systematičtější, než tomu bylo dříve. Vláda prosadila mechanismus přenášení obecně platných zásadnějších problémů z rezortů na úroveň vlády prostřednictvím Rady vlády pro nestátní neziskové organizace. Věcné odlišnosti se potom řeší na úrovni jednotlivých ministerstev.

Základním poradním orgánem v této oblasti je Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, která byla zřízena usnesením vlády č. 428/1992 původně jako Rada pro nadace. Usnesením vlády č. 223/1998 pak byla transformována na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace. V čele rady stojí ministr, členy rady jsou zástupci ústředních orgánů státní správy a zástupci neziskového sektoru. Sekretariát rady je organizační složkou Úřadu vlády. Od roku 1998 do roku 2002 Rada vlády pro nestátní neziskové organizace:

- soustřeďovala informace o NNO a o jejich vztazích se státní správou
- provedla výběrová řízení na rozdělení Nadačního investičního fondu
- připravila novelu zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech (sekretariát Rady se jako odborné pracoviště vyjadřoval k desítkám zákonů i nelegislativních materiálů vlády, které se nestátního neziskového sektoru týkají)
- iniciovala vznik veřejného informačního systému o NNO
- po tři roky zpracovávala a vládě předkládala roční rozbor financování NNO ze státního rozpočtu a z některých veřejných rozpočtů
- připravuje vládě ke schválení návrh hlavních oblastí podpory NNO pro následující kalendářní rok a následně vydává pro veřejnost „Informaci o poskytování státních dotací NNO ústředními orgány státní správy“

Důležitou roli v oblasti NNO hraje i Nadační investiční fond (NIF), který byl zřízen v roce 1991 na podporu nadací, které na návrh vlády určí Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Pro potřeby tohoto fondu bylo vyčleněno 1 % akcií z druhé vlny kupónové privatizace. Rozdělení prostředků z NIF předkládala vláda Poslanecké sněmovně ve dvou etapách:

- první etapa rozdělování NIF byla ukončena koncem roku 1999, přičemž celková částka 483 796 tis. Kč byla rozdělena mezi 37 nadací
- druhá etapa rozdělování NIF byla ukončena na konci roku 2001; celková částka 849 323 tis. Kč byla rozdělena mezi 64 nadací
- některé nadace uspěly v obou etapách, celkem tedy bylo rozděleno 1 333 119 tis. Kč mezi 73 nadací.

Návrhy vlády Poslanecká sněmovna v obou etapách přijala.

Vláda za dobu svého funkčního období projednala a schválila rozbor financování NNO za léta 1998, 1999 a 2000. Ze srovnání údajů z let 1999 a 2000 např. vyplývá, že došlo:

a) k nárůstu finančních prostředků pro aktivity NNO

- v roce 1999 poskytla ministerstva, okresní úřady a magistráty na aktivity NNO celkem ..... 3 045 282 tis. Kč
- v roce 2000 to bylo..... 3 337 073 tis. Kč

b) k nárůstu počtu podpořených NNO

- v roce 1999 podpořila ministerstva, okresní úřady a magistráty..... 6 652 NNO
- v roce 2000 to už bylo..... 11 749 NNO

Vláda opakovaně schvaluje hlavní oblasti činnosti NNO, které budou ústřední orgány státní správy podporovat v následujícím roce. Pro rok 2002 to jsou:

- Poskytování sociálních služeb
- Ochrana a podpora zdraví, včetně péče o zdravotně postižené
- Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj
- Rozvoj kultury, záchrana kulturního dědictví
- Příprava na vstup do EU, spoluúčast na programech EU
- Rozvoj sportu a tělovýchovy
- Podpora rovných příležitostí mužů a žen
- Práva příslušníků národnostních a etnických menšin, včetně menšiny romské
- Péče o ohrožené a problémové skupiny obyvatel
- Ochrana spotřebitele a ochrana nájemních vztahů
- Pomoc při nenadálých událostech

Naplňování lidských práv a práv příslušníků národnostních menšin

Teze Programového prohlášení:

"Vláda se zasadí o plné uplatňování práv příslušníků národnostních etnických menšin. Bude dbát na důsledné dodržování a naplňování závazků a povinností vyplývajících z Listiny základních práv a svobod a především z Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin."

Vláda ČSSD si ihned na počátku svého funkčního období vytýčila za úkol věnovat maximální pozornost sféře ochrany lidských práv a práv menšin, včetně menšiny romské. Jejím cílem bylo mimo jiné i odstranění nedostatečného institucionálního zajištění této oblasti na úrovni vlády, což se projevovalo zejména v opožděném předkládání zpráv o stavu lidských práv ve specifických oblastech (např. práva politická a občanská, práva hospodářská, sociální a kulturní, práva žen, práva dětí) mezinárodním kontrolním orgánům. Ke konkrétním

problémům, na něž Programové prohlášení vlády reagovalo, patřily zejména: přetrvávající problémy se státním občanstvím, které nastaly v důsledku rozdělení ČSFR, zastaralá úprava týkající se problematiky uprchlíků, nedostatečné zajištění řádné implementace Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin a napětí v soužití majoritní části společnosti s romskou menšinou.

Nejdůležitější opatření v oblasti ochrany lidských práv a práv příslušníků národnostních menšin lze rozdělit do čtyř základních oblastí:

a) vytvoření institucionálního zajištění pro monitorování stavu ochrany lidských práv a práv příslušníků menšin

Již v roce 1998 byla vytvořena funkce zmocněnce vlády pro lidská práva jako poradního orgánu vlády pro sledování stavu dodržování lidských práv. V návaznosti na funkci zmocněnce byla zřízena Rada vlády pro lidská práva; další dva poradní orgány vlády zabývající se právy příslušníků národnostních menšin a Romů byly v důsledku těchto kroků reorganizovány. V současné době tak sledují stav dodržování lidských práv a práv národnostních menšin tři poradní orgány vlády: Rada vlády pro lidská práva, Rada vlády pro národnostní menšiny a Rada vlády pro záležitosti romské komunity.

b) přijetí důležitých právních norem a přistoupení k mezinárodním úmluvám upravujícím tuto problematiku

Za nejdůležitější právní úpravu, kterou bylo naplněno programové prohlášení vlády, lze považovat schválení vládního návrhu zákona č. 194/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, který umožnil nabytí českého státního občanství všem bývalým čs. státním občanům, kteří v době rozdělení ČSFR žili na území ČR. Dále byla přijata vládou navržená nová právní úprava o pobytu cizinců – zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů a nová právní úprava o poskytování azylu – zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. K těmto základním právním úpravám patří i vládou navržený zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, který implementuje Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin.

V roce 2000 vláda vyslovila souhlas s podpisem Evropské charty regionálních či menšinových jazyků; v rámci ratifikačního procesu jsou přijímána taková opatření, aby závazky, které vyplynou pro Českou republiku po vstupu „Charty“ v platnost, mohly být v plném rozsahu naplněny.

c) vypracování zpráv o plnění stavu ochrany lidských práv na národní i mezinárodní úrovni

Teze Programového prohlášení:

"Vláda věnuje pozornost všem etnickým skupinám žijícím v České republice, nicméně nejzávažnější a nesporně nejsložitější problém v této souvislosti vláda vidí v soužití majoritní části společnosti s romskou menšinou. Romskou komunitu vláda považuje za přirozenou součást české společnosti."

Vláda za dobu svého funkčního období předložila mezinárodním institucím celkem sedm obsáhlých zpráv o plnění mezinárodních závazků ČR v oblasti ochrany lidských práv

a základních svobod. Předložením těchto zpráv odstranila ČR svůj předchozí dluh vůči mezinárodním kontrolním mechanismům. Zmocněnec vlády pro lidská práva každoročně, vždy do 31. března, zpracovává souhrnnou zprávu o stavu lidských práv v ČR. Obdobně Rada vlády pro záležitosti romské komunity předkládá vládě pravidelně informaci o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit do společnosti.

d) vypracování dlouhodobých strategických materiálů

Teze Programového prohlášení:

"Vláda předloží návrh na doplnění Ústavy o institut veřejného ochránce lidských práv a svobod (tzv. ombudsman), který bude stejně jako ve většině členských států Evropské unie soustavně sledovat stav a úroveň dodržování lidských práv, bude navrhopvat potřebné změny právního řádu a v konkrétních případech bude iniciovat řízení před správním, obecným nebo ústavním soudem."

V roce 1999 byl přijat vládní návrh zákona o veřejném ochránci práv (ombudsmanovi), který plní nezastupitelnou roli při veřejné kontrole veřejné správy a ochraně občanů před správními úřady.

Poradní orgány vlády, především Rada vlády pro záležitosti romské komunity, pravidelně zpracovávají a předkládají vládě dlouhodobé strategie. Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, byla poprvé přijata v roce 1999. Vláda koncepci pravidelně aktualizuje a doplňuje o nové úkoly (viz např. usnesení vlády č. 279/1999, č. 599/2000, č. 87/2002).

V roce 2001 byl přijat vládní návrh zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, který upravuje práva příslušníků národnostních menšin a působnost ministerstev, jiných správních úřadů a orgánů územních samosprávních celků ve vztahu k nim, a to v souladu se zásadami stanovenými Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin, kterou je Česká republika vázána. Ustanovení tohoto zákona jsou realizována nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity.

V únoru 2002 vláda schválila Zprávu o možnostech opatření k odstranění diskriminace. Tato zpráva obsahuje i základní principy legislativní úpravy ochrany před diskriminací, vypracované v souladu se směrnicí č. 2000/43/ES, provádějící zásadu rovného zacházení bez ohledu na národnostní nebo rasový původ osob, a se směrnicí č. 76/207/EHS o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a pracovní podmínky. V návaznosti na tuto zprávu pak bude do konce roku 2002 vypracován věcný záměr právní úpravy ochrany před diskriminací. V souvislosti s dodržováním lidských práv je nutné poukázat i na jednání Výboru proti mučení (CAT), který projednal 2. periodickou zprávu ČR o plnění závazků ČR plynoucích z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. V závěrech a doporučeních, které „Výbor“ po projednání zprávy přijal, hodnotil pozitivně zřízení funkce vládního zmocněnce pro lidská práva, vytvoření Rady vlády pro lidská práva a přijetí zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv. Další, kdo se zabýval touto problematikou, je Výbor pro lidská práva (HRC), který projednal jako kontrolní orgán Mezinárodního paktu o občanských a politických právech Úvodní zprávu o plnění závazků ČR plynoucích z „Mezinárodního paktu“. Jeho závěry byly velmi podobné jako v případě Výboru proti mučení.

B. Hospodářská politika a vývoj ekonomiky

1. Výsledky ekonomiky

Teze Programového prohlášení:

"Nastupující vláda zdělila situaci, charakterizovanou poklesem ekonomického výkonu (hrubý domácí produkt rostl pouze o jedno procento v roce 1997 a v I. čtvrtletí 1998 byl tento růst dokonce záporný), snižováním životní úrovně, měřené poklesem reálných mezd (zejména ve veřejném sektoru), nárůstem nezaměstnanosti s příslušnými regionálními důsledky a zdvojnásobením státního dluhu."

Vývoj ekonomiky ČR se od roku 1998 do 1. pololetí 2001 odehrával v relativně příznivých podmínkách světové a evropské konjunktury. Negativní důsledky pro českou ekonomiku měl v tomto období především náhlý a prudký růst světových cen ropy a ropných produktů v letech 1999 až 2000. Od poloviny roku 2001 se ekonomiky jak USA, tak i většiny zemí EU dostaly do stagnace, někdy označené za globální recesi. To se odrazilo jednak ve snížení obrátu světového zahraničního obchodu, jednak v poklesu cen českých dovozů (ceny ropy a ropných produktů nevyjímaje), ale i vývozů.

Vybrané charakteristiky ekonomického vývoje České republiky jsou shrnuty v následující tabulce:

Tabulka č. 1

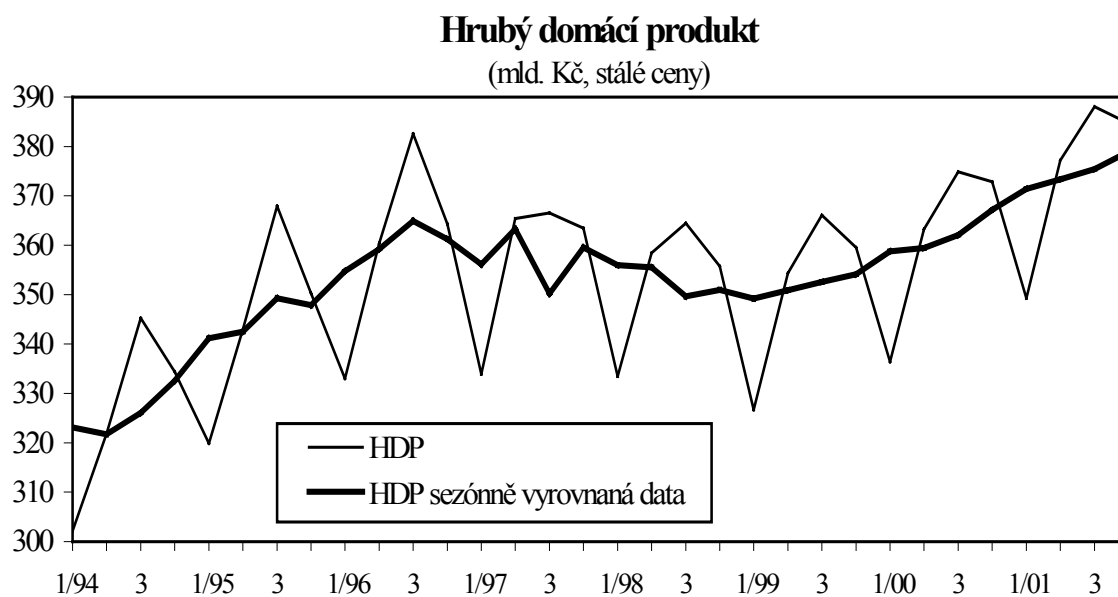
Hlavní makroekonomické indikátory

		1998	1999	2000	2001
Hrubý domácí produkt	mld.Kč.b.c.	1837,1	1887,3	1959,6	2146,1
Hrubý domácí produkt	růst v % s.c.	-1,2	-0,4	2,9	3,6
Výdaje na spotřebu domácností	růst v % s.c.	-2,0	1,9	1,9	3,7
Výdaje na spotřebu vlády	růst v % s.c.	-2,4	-0,1	-1,3	-1,0
Hrubá tvorba fixního kapitálu	růst v % s.c.	0,1	-0,6	4,2	7,0
Deflátor HDP	růst v %	10,7	3,1	0,9	5,7
Průměrná míra inflace	%	10,7	2,1	3,9	4,7
Zaměstnanost VŠPS*)	růst v %	-1,4	-2,1	-0,7	0,4
Míra nezaměstnanosti (registrovaná)	průměr v %	6,0	8,5	9,0	8,5
Objem mezd a platů	růst v % b.c.	4,3	3,5	3,1	8,1
Podíl běžného účtu na HDP	%	-2,4	-2,9	-5,6	-4,7

*) VŠPS – výběrové šetření pracovních sil

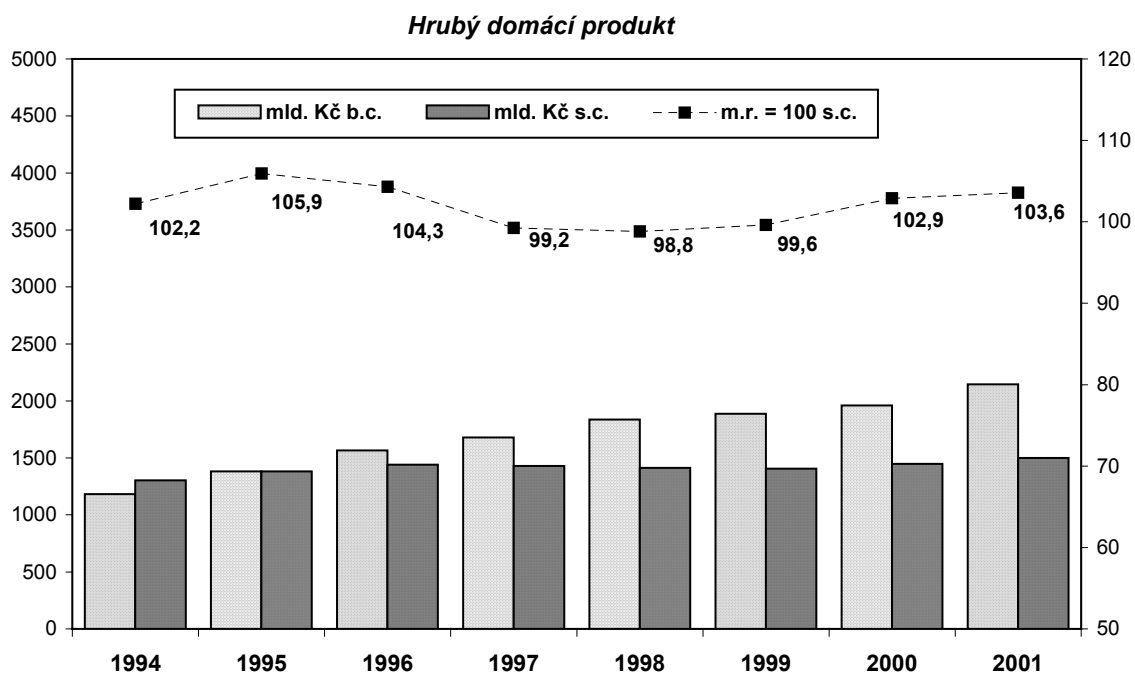
V uvedeném období se ekonomika České republiky nejprve zotavovala z měnové krize 2. čtvrtletí 1997 a následné recese, vyvolané především poptávkovou restrikcí (měnová a rozpočtová opatření z 1. pololetí 1997). Hospodářský pokles dosáhl svého dna v 1. čtvrtletí 1999 (viz graf 1). Počínaje 2. čtvrtletím roku 1999 přecházelo hospodářství od stagnace k pozvolnému růstu **ekonomického výkonu**. Postupně se oživila spotřeba domácností a následně i tvorba fixního kapitálu. Na straně nabídky k obrátu přispěl nejvíce zpracovatelský průmysl a také některá odvětví služeb, zejména obchod, telekomunikace a komerční služby. V roce 2001 k růstu HDP na nabídkové straně navíc k uvedeným významně přispělo i odvětví dopravy a spojů.

Graf 1

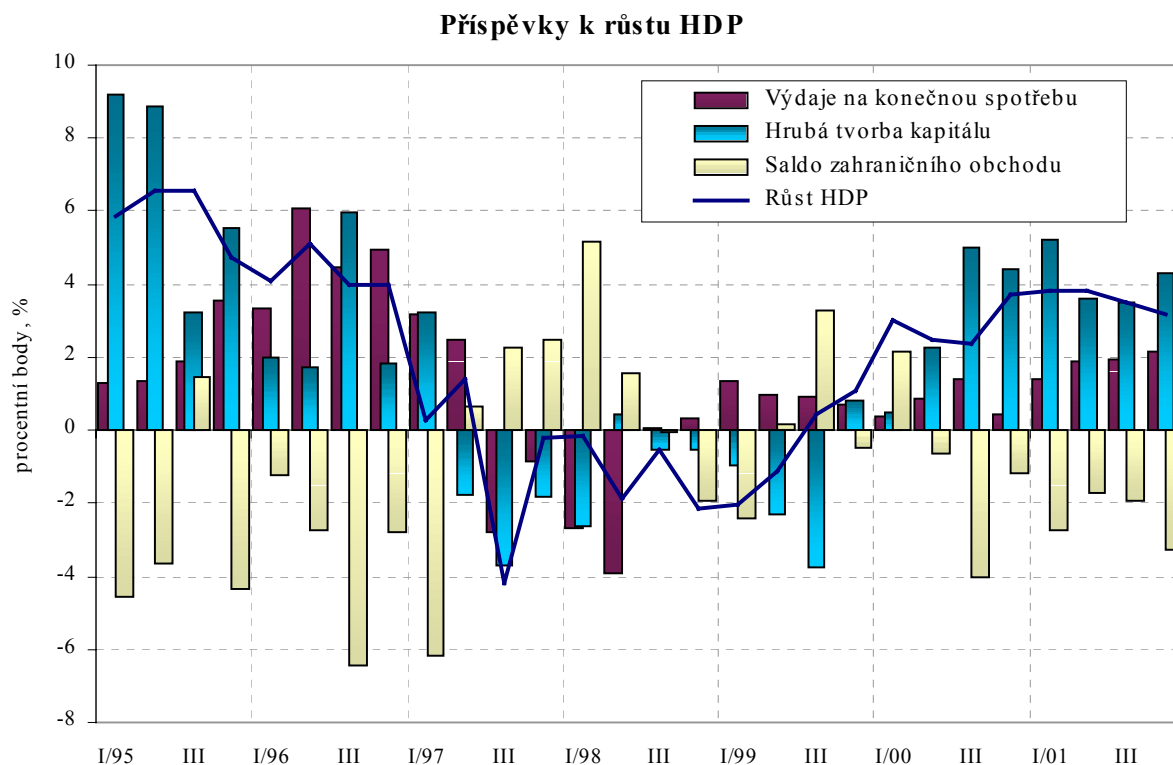
Po stagnaci v roce 1999 dosáhl růst hrubého domácího produktu v roce 2000 téměř 3 % a pokračoval i v roce 2001, kdy se zvýšil na 3,6 % (viz graf 2).

Graf 2

Dominantním faktorem růstu v těchto letech byla domácí poptávka v čele s tvorbou fixního kapitálu, zatímco příspěvek čistého exportu k vývoji HDP byl převážně záporný (viz graf 3).

Graf 3

Oživení investiční činnosti bylo doprovázeno vysokým přílivem přímých zahraničních investic, jejichž produktivní část zlepšuje produkční kapacitu a konkurenční schopnost domácí ekonomiky.

Nabídka peněz (měnový agregát M2) v období 1999 až 2001 ekonomickému růstu nebránila, tempo peněžní zásoby bylo o 3 až 5 procentních bodů vyšší než nominální růsty HDP. K hospodářskému růstu přispívala na jedné straně pokračující restrukturalizace a modernizace související i s přílivem zahraničního kapitálu, na druhé straně však ještě není plně dořešena transformace některých velkých podniků v tradičních odvětvích. Ekonomika se tak rozděluje na dvě části, kde vedle podniků i celých odvětví s vysokým růstovým potenciálem dosud existují organizace, u nichž produkce stagnuje nebo dokonce klesá.

Ekonomické oživení probíhalo převážně v podmínkách příznivého hospodářského vývoje v zahraničí, zejména v Evropské unii. Ochlazení světové ekonomiky ve 2. pololetí 2001 nebylo zatím na saldo české obchodní bilance patrné, a tím se ani podstatněji nedotklo domácího ekonomického růstu.

V letech 1997 až 2000 Česká republika nedosahovala ekonomického výkonu zemí Evropské unie. Teprve v roce 2001 zaznamenala růst cca o 2 body rychlejší než průměrný růst ekonomik členských zemí EU, který se odhaduje okolo 1,5 %.

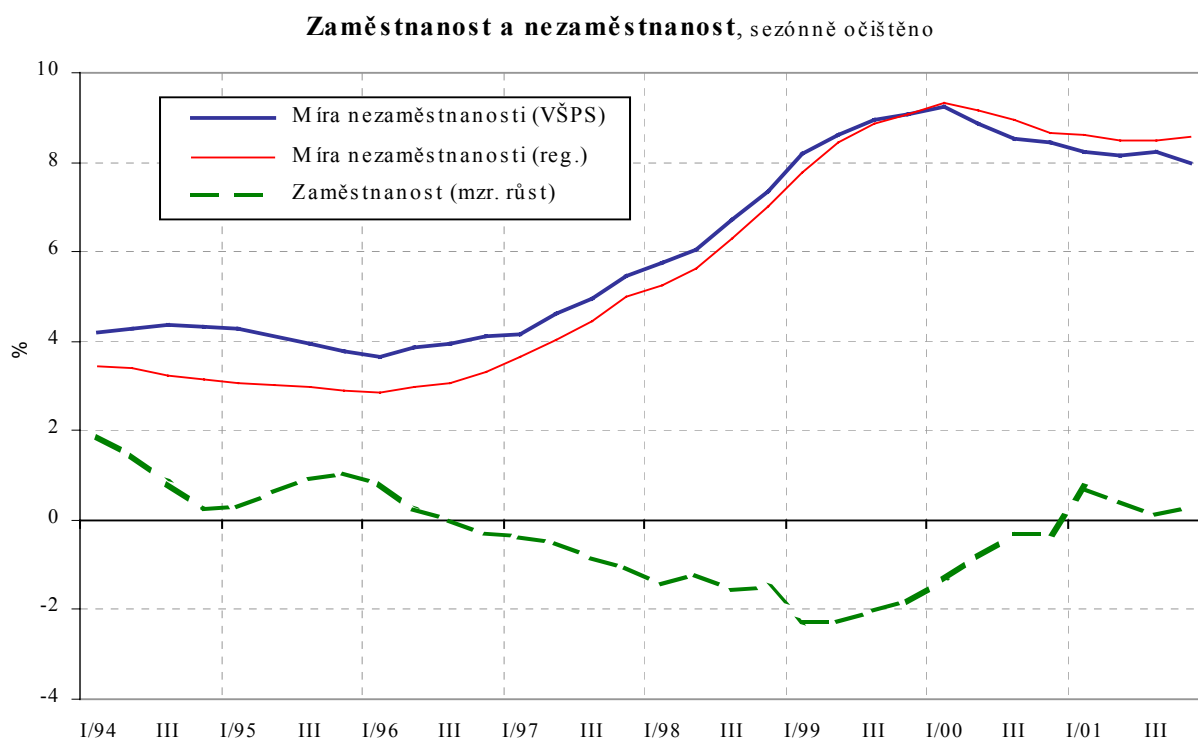
Oživení spolu s vysokým přílivem přímých zahraničních investic a demografickým vývojem ovlivnilo situaci na **trhu práce**. S oživením ekonomického růstu zřejmě souviselo zastavení poklesu zaměstnanosti, který trval od roku 1997 do konce roku 2000. Vyrcholil v roce 1999, kdy se celková zaměstnanost meziročně snížila o 2,1 %. Její snížení v následujícím roce o 0,7 % bylo v roce 2001 vystřídáno zvýšením o 0,4 %. V průběhu roku

2001 se však růst zaměstnanosti prosazoval se stále nižší intenzitou podobně jako se zpomalovala dynamika ekonomického výkonu. Na druhé straně pokles nezaměstnanosti, ke kterému recipročně docházelo od počátku roku 2000, byl ve 2. pololetí 2001 vystřídán jejím růstem. Tyto procesy patrně souvisejí se strukturálními problémy na trhu práce. Přetrvávající regionální rozdíly míry nezaměstnanosti a již zmíněné ne plně dořešené transformace některých velkých podniků tak zůstávají výzvami hospodářským politikám.

Vývoj nezaměstnanosti je nutno hodnotit v kontextu s nevyhnutelnými transformačními procesy v naší ekonomice. Zrychlená restrukturalizace průmyslu uvolňovala pracovníky, kteří nacházeli uplatnění díky rychlé tvorbě nových pracovních míst. Nezaměstnanost se však snižovala i v důsledku zvýšení počtu odchodů do předčasných důchodů (viz graf 4).

Graf 4

S růstem ekonomického výkonu souviselo i zvýšení přírůstku mezd a platů, který v roce 2001 dosáhl podle předběžných údajů ČSÚ 8,1 %. Na národohospodářské úrovni tak podle odhadu došlo k meziročnímu zvýšení úplných jednotkových nákladů práce o cca 4,8 % (proti jen mírnému zvýšení o 0,6 % v roce 2000), podíl náhrad zaměstnancům na HDP v běžných cenách však mírně poklesl (o 0,6 %) a neznamenal tudíž prohloubení poptávkových inflačních rizik.

Po kursově stabilizaci v roce 1998 se uklidnily i cenové pohyby. Míra **inflace** po skoku o 10,7 % v roce 1998 klesla v následujícím roce na 2,1 % a dále se pohybovala převážně pod úrovní 5 %. K tomu přispělo velkou měrou i snížení příspěvků administrativních opatření k cenovému růstu. V roce 1998 dosáhl tento příspěvek 5,4 procentního bodu a v následujících třech letech se pohyboval těsně okolo 2 bodů (v roce 2002 pravděpodobně nebude překročen 1 procentní bod).

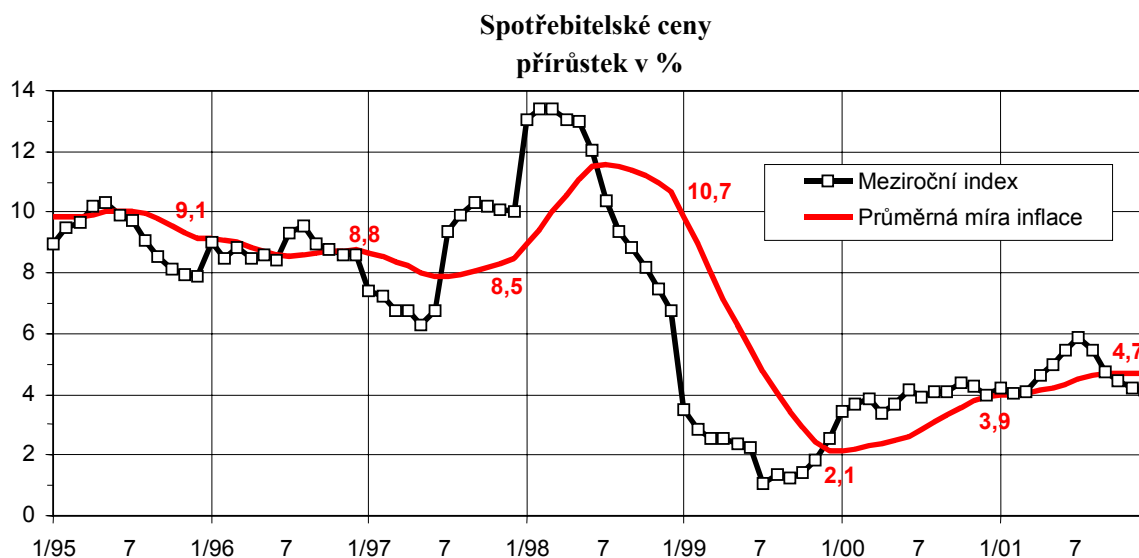
K prudkému zpomalení růstu cenové hladiny v roce 1999 došlo (kromě uvedených administrativních vlivů) v důsledku souběhu přechodně působících vnějších i vnitřních

faktorů inflace (výkyvy světových cen surovin, postupné ekonomické oživení při snižujících se mzdově nákladových tlacích, absence poptávkových impulzů).

Cenový vývoj v roce 2000 byl ovlivněn při nadále nízkých poptávkových tlacích především vnějším nákladovým šokem (zvýšením cen energetických surovin), růstem cen potravin a zpevněním dolaru. Ke zvýšení dynamiky došlo u cen výrobců (v průmyslu o 4,9 %, v zemědělství o 9,2 %), přičemž efekty se do hladiny spotřebitelských cen promítly jen částečně. Klíčová sazba měnové politiky (sazba pro dvoutýdenní repo operace) zůstala při nikterak robustním oživení nezměněna na úrovni 5,25 % po celý rok 2000. Na konci února 2001 snížila ČNB klíčovou sazbu o 0,25 procentního bodu na 5 %. Pro větší transparentnost a srozumitelnost přistoupila ČNB v dubnu 2001 ke změně inflačního cílení: od dosavadního cílení na čistou inflaci přešla k cílení celkové inflace a vyhlásila s podporou vlády postupné inflační cíle až do konce roku 2005. Inflační cíl má nyní podobu klouzavě klesajícího inflačního koridoru, který na konci roku 2005 předpokládá interval pro celkovou inflaci 2 až 4 %.

V roce 2001 došlo během léta k přechodnému zvýšení cen až na téměř 6 % meziročně. Tuto cenovou vlnu lze na jedné straně přičíst neobvykle vysokému zvýšení cen ve skupině zahraničních zájezdů a dále i některých druhů potravin. Na druhé straně byl tento vyšší sezónní pohyb zřejmě ovlivněn i změnou struktury spotřebního koše uplatňovanou při měření inflace od roku 2001, a má tedy do jisté míry statistický charakter. Průměrná míra inflace spotřebitelských cen tak v roce 2001 dosáhla 4,7 % (viz graf 5).

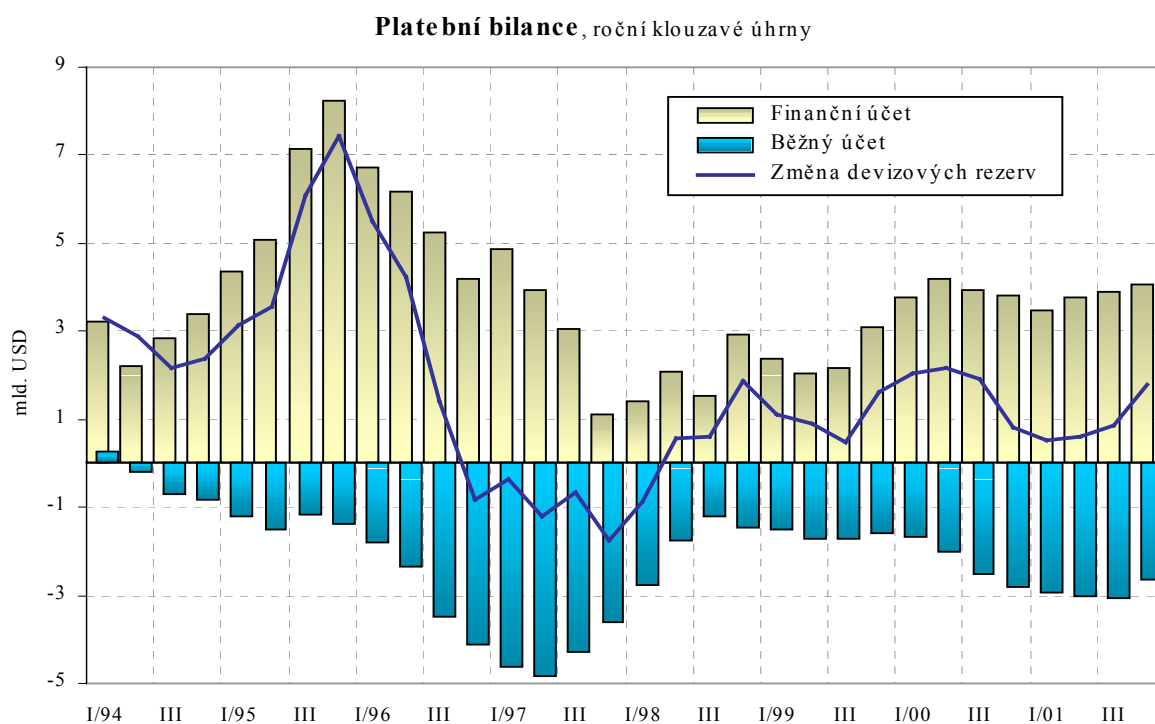
Graf 5

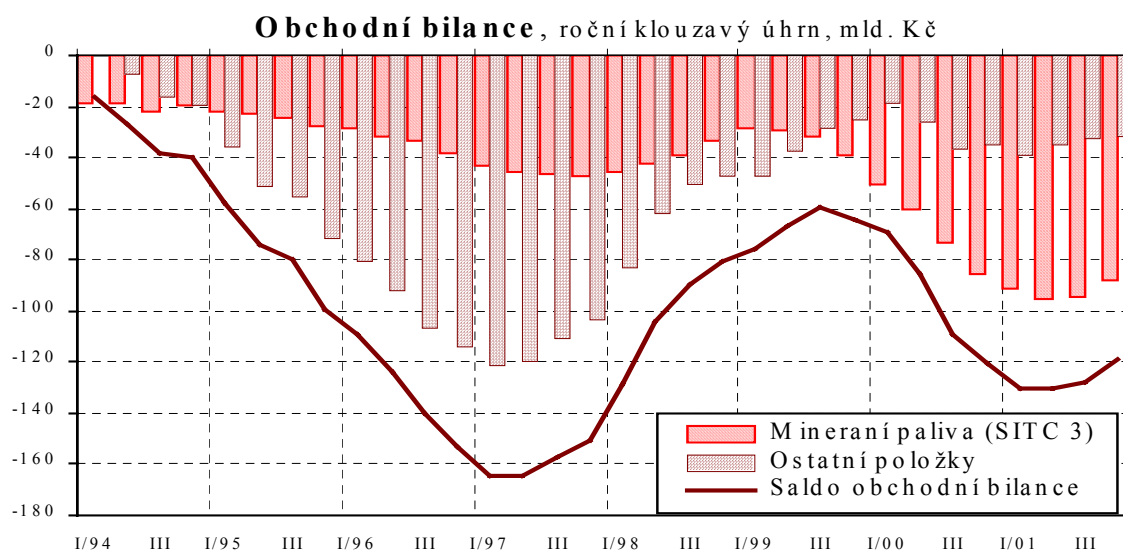
Všechny ostatní cenové okruhy včetně cen dovozních vykazovaly převážně zklidnění cenových pohybů (kromě cen finančního zprostředkování a pojišťovnictví), růst cen průmyslových výrobců v létě meziročně zpomalil pod 2 % a brzdil se až do konce roku. Na podzim vyhodnotila centrální banka inflační rizika a přistoupila koncem listopadu 2001 opět ke snížení dvoutýdenní reposazby na 4,75 %. S ohledem na vývoj kurzu české koruny, dovozních cen a domácích inflačních faktorů došlo k dalším snížením reposazby vždy o 0,25 bodu, a to 22. ledna 2002 a následně 1. února 2002 na současnou hladinu 4,25 %.

Vnější nerovnováhu (viz graf 6) se dařilo udržet v přijatelných mezích po celé období i přes růst tažený domácí poptávkou. Podíl deficitu běžného účtu na HDP sice vzrostl ze 2,4 % v roce 1998 na 5,6 %, resp. 4,7 % v letech 2000 a 2001. Ovšem pouze vliv růstu dovozních cen ropy a ropných produktů v roce 2000 proti roku předchozímu se blížil 2 % z HDP a převážnou část zhoršení týkající se obchodní bilance tak lze připsat na jeho vrub (viz graf 7). Pozitivem roku 2001 bylo, že přes zrychlení dynamiky spotřeby domácností (z růstu o 1,9 % v roce 2000 na cca 3,7 % v roce 2001) nedošlo ke zhoršení obchodní bilance - vyšší růst spotřeby domácností tedy neznamenal růst dovozů.

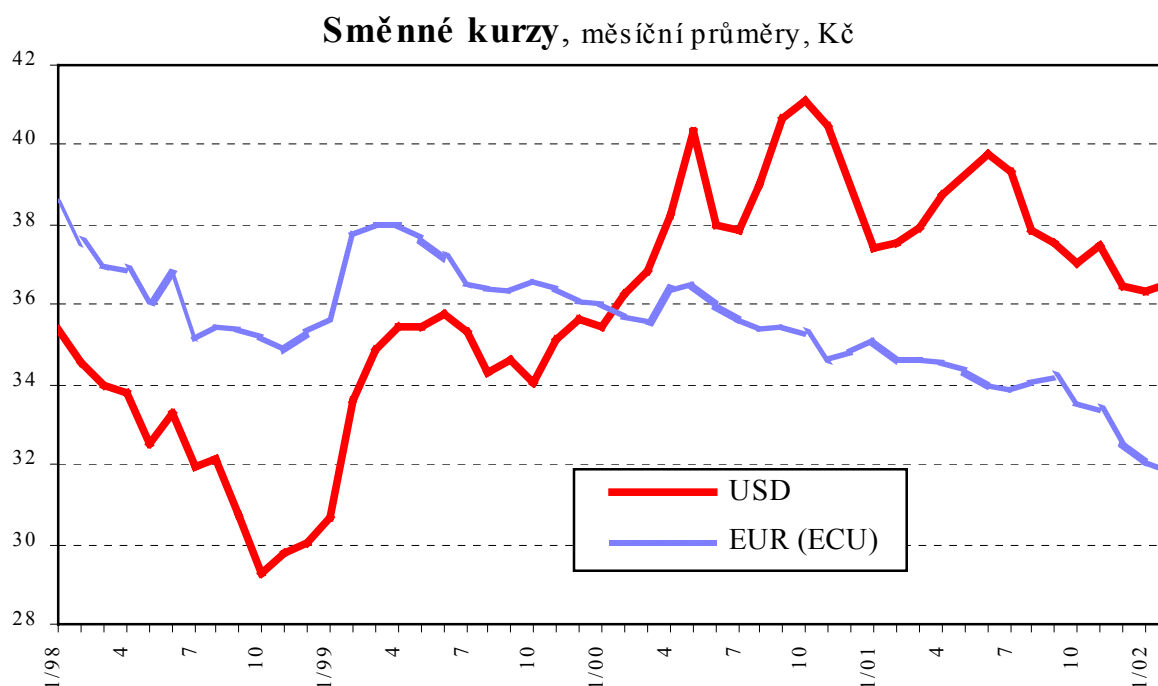
Graf 6

Graf 7

Graf 8

Deficity běžného účtu platební bilance byly vždy spolehlivě kryty přebytky účtu finančního, když přebytky tohoto účtu v podílu na HDP neklesly pod 5 %. Na tom se významnou měrou podílel příliv přímých zahraničních investic, jejichž dynamika výrazně vzrostla i díky ucelenému systému investičních pobídek, podpoře subdodavatelů a podpoře průmyslových zón. (Česká republika je přitom jednou z mála zemí, která má systém stimulů podchycen i legislativně zákonem č. 72/2000 Sb. o investičních pobídkách a jeho novelou č. 453/2001 Sb.). Příliv zahraničního kapitálu rovněž souvisí i s realizací privatizačních projektů.

Přes nesporně pozitivní efekty přílivu zahraničního kapitálu do domácí ekonomiky (technologie, know-how, konkurenceschopnost, obchodní sítě, zaměstnanost aj.) přináší s sebou tento fenomén i poněkud stinný efekt z hlediska obchodní bilance, a tím je relativně silné zpevnění směnného kurzu koruny.

Koruna začala posilovat proti EUR (ECU) již v roce 1999, proti USD pak v roce 2001 (viz graf 8). V prosinci roku 2001 v souvislosti s privatizací Transgasu, regionálních distribučních sítí a Unipetrolu dosáhlo průměrné měsíční nominální posílení proti EUR meziročně téměř 6,5 %. Tendence k posilování dosud pokračuje i v roce 2002, což sice na jedné straně zlevňuje dovozy, exportérům však již tato úroveň kurzu způsobuje starosti. Aby bylo nadměrné zpevnění kurzu koruny v souvislosti s přílivem kapitálu (zejména pro privatizaci) omezeno, byla pro jeho sterilizaci přijata v lednu 2002 společná opatření vlády a centrální banky.

Vývojové tendence v oblasti **veřejných financí** založené v roce 1995 pokračují až do současnosti. Docházelo k prohlubování fiskální nerovnováhy projevující se v růstu deficitů veřejných rozpočtů a veřejného zadlužení.

Stav veřejných financí byl ovlivněn výrazněji než obvykle i důsledky rozhodnutí minulých vlád. Dřívější rozpočtová vyrovnanost byla udržována pomocí vyčlenění některých výdajů mimo rozpočtovou soustavu (do tzv. transformačních institucí). To vedlo ke skrytým deficitům, které vznikaly na základě mimorozpočtových operací. Tyto mimorozpočtové aktivity, které neměly bezprostřední vazbu na hospodaření daného roku (pocházejí z období předcházejících) právě v současné době výrazným způsobem ovlivňují jak deficity veřejných rozpočtů, tak i vývoj zadlužení. Kromě těchto skrytých deficitů existuje další forma potenciálních deficitů a růstu státního dluhu v podobě financování vládních programů garancemi s vysokou rizikovostí bez adekvátní tvorby rezerv. Vláda výrazným způsobem pokročila ve zvyšování transparentnosti veřejných financí tím, že do svého fiskálního hospodaření započítala jak některé deficity staré, tak i deficity vzniklé sice v jejím funkčním období, ale na základě dřívějších rozhodnutí. Náklady, spojené zejména s očistou bankovního sektoru dosahovaly řádu desítek miliard korun.

Hlavními faktory ovlivňujícími vývoj veřejných financí proto bylo jak řešení důsledků těchto dřívějších postupů, tak vědomé a cílené urychlení restrukturalizace a privatizace ekonomiky i jednoznačně artikulovaný zájem obnovení ekonomického růstu i formou prosazované expanzivní fiskální politiky.

Tabulka č.2 Veřejné rozpočty - saldo a dluh

		1998	1999	2000	2001
					Před- běžně
Konsolidované saldo veř. rozpočtů vč. čistých půjček¹⁾	<i>mld. Kč</i>	-28,2	-11,1	-62,0	-52,3
Konsolidované saldo veř. rozpočtů bez čistých půjček	<i>mld. Kč</i>	-43,3	-52,5	-86,9	-111,2
Celkové saldo²⁾					
- státního rozpočtu (včetně SFA)	<i>mld. Kč</i>	-25,6	-34,8	-51,8	-66,4
- zdravotních pojišťoven	<i>mld. Kč</i>	-1,1	2,5	2,1	1,4
- mimorozpočtových fondů	<i>mld. Kč</i>	-3,6	2,0	-9,4	24,3
- vyšších územních samosprávních celků	<i>mld. Kč</i>	1,5	18,5	-2,5	-11,2
Hrubý veřejný dluh konsolidovaný (koncem roku)³⁾	<i>mld. Kč</i>	240,0	275,2	332,4	404,5
	<i>předch.r.=100</i>	110,3	114,7	120,8	121,7
- státního rozpočtu (včetně SFA)	<i>mld. Kč</i>	193,6	226,8	287,4	342,5
	<i>předch.r.=100</i>	112,4	117,1	126,7	119,2
- zdravotních pojišťoven	<i>mld. Kč</i>	1,7	1,2	0,7	0,5
	<i>předch.r.=100</i>	71,1	68,5	61,9	64,9
- mimorozpočtových fondů	<i>mld. Kč</i>	15,0	16,6	14,3	22,4
	<i>předch.r.=100</i>	87,1	110,7	86,1	156,7
- vyšších územních samosprávních celků	<i>mld. Kč</i>	39,2	40,3	41,4	48,9
	<i>předch.r.=100</i>	113,9	102,8	102,8	118,1

1) Výsledné saldo v letech 1999 až 2002 bylo na rozdíl od předchozích let ovlivněno přesuny úhrady ztráty KoB. Úhrada ztráty KoB za rok 1998 (cca 14,4 mld. Kč) byla z roku 1999 přesunuta do roku 2000. Ztráta KoB z roku 1999 ve výši 36,1 mld. Kč byla v roce 2001 uhrazena pouze částkou 24 mld. Kč, zbývajících 12,1 mld. Kč bylo uhrazeno v roce 2002. Ztráta KoB z roku 2000 ve výši 3,6 mld. Kč byla řádně uhrazena v roce 2001.

2) Konsolidované saldo veřejných rozpočtů se liší od součtu sald jednotlivých složek. Příčinou jsou půjčky v rámci vládního sektoru, které jsou zaúčtovány jako výdaj věřitelské složky a financování dlužnické složky veřejných rozpočtů.

3) Hrubý veřejný dluh nezahrnuje nepřímé závazky státu a územně samosprávních celků.

4) Část dluhu místních rozpočtů.

*) Zahrnuje schválený schodek ČR za rok 2002 ve výši 46,2 mld. Kč a úhradu zbývajících částí ztráty KoB z roku 1999 ve výši 12,1 mld. Kč (viz zákon č. 353/2001 Sb. - novela zákona o účetnictví, resp. zákon č. 259/2001 Sb. - o státním dluhopisovém programu na úhradu ztrát KoB, kdy o prostředky získané emisí dluhopisů lze překročit celkové výdaje SR v roce, ve kterém budou prostředky použity a o toto překročení se v příslušném roce zvýší saldo SR).

Tabulka č.3

Veřejné rozpočty - poměrové ukazatele (% HDP)

	1998	1999	2000	2001
				Odhad
Konsolidovaná daňová kvóta ¹⁾	35,5	36,5	36,8	36,2
Daně na zboží a služby	11,8	12,7	12,6	11,9
Pojistné na sociální zabezpečení	14,3	14,4	14,7	14,7
Daně z příjmu, majetku a ostatní	9,4	9,4	9,5	9,7
Výdaje veřejných rozpočtů vč. čistých půjček	40,1	40,0	43,0	42,2
Výdaje veřejných rozpočtů bez čistých půjček	41,0	42,2	44,3	44,9
Transfery domácnostem a neziskovým organizacím	18,8	19,7	20,4	20,2
Saldo veřejných rozpočtů vč. čistých půjček	-1,5	-0,6	-3,2	-2,4
Saldo veřejných rozpočtů bez čistých půjček	-2,4	-2,8	-4,4	-5,2
Saldo VR očištěné o privatizaci a dotace TI	-1,4	-1,6	-3,2	-2,8

¹⁾ Čisté půjčky jsou poskytnuté půjčky minus splátky půjček. Jedná se o příjmové a výdajové operace spojené se změnou stavu majetkových účastí státu a dalšího finančního majetku (privatizační příjmy, nákup a prodej akcií a majetkových podílů, splátky dříve poskytnutých vládních půjček, nazrálé státní záruky apod.).

Výdaje rostly rychleji než příjmy, což vedlo k výraznému růstu **deficitu veřejných rozpočtů**: deficit veřejných rozpočtů včetně čistých půjček se v posledních dvou letech zvýšil a v r. 2001 dosáhl 2,4 % HDP. Podíl deficitu veřejných rozpočtů bez čistých půjček na HDP vzrostl od r.1998 o 2,8 procentního bodu a v roce 2001 tak činil 5,2 %. Citelně rostl rovněž deficit státního rozpočtu: v průběhu sledovaného období se více než zdvojnásobil a v roce 2001 činil 66,7 mld. Kč. Pokud očištíme deficit veřejných rozpočtů o finanční operace a dotace transformačním institucím, schodek v r. 2001 dosáhl hodnoty 2,8 % HDP. Při sestavování státního rozpočtu pro rok 2002 vláda cíleně usilovala o snížení tohoto deficitu; schválený deficit činil 46,2 mld. Kč. Vzhledem ke kulminaci privatizačního procesu (a vysokým příjmům očekávaným v souvislosti s ní) proto zaznamená saldo veřejných rozpočtů včetně čistých půjček příznivý vývoj: i poté, co byla uhrazena zbývající část ztráty KoB z r. 1999, je v roce 2002 očekáván přebytek ve výši 36 mld. Kč - tedy cca 1,6 % HDP.

Vývoj příjmové i výdajové strany veřejných rozpočtů byl (mimo výše uvedené důsledky realizovaných politik) ovlivněn hospodářským cyklem, přičemž tato vazba je zřetelnější u vývoje výdajů. Ukazuje se, že ekonomické oživení se do **příjmové strany** nepromítalo v očekávané výši. Potvrzuje se, že parametry stávajícího daňového systému způsobují autonomní pokles daňové kvóty. Nepodařilo se prosadit zásadní kroky ke zlomení tohoto trendu.

Výdajová strana byla zatížena zejména náklady spojenými s dokončováním transformace, přičemž šlo zejména o náklady restrukturalizace české ekonomiky a stabilizace bankovního sektoru, které jsou nezbytné pro vytvoření podmínek pro reálnou konvergenci české ekonomiky. Mimo to se zde promítal růst podílu mandatorních výdajů, které tvoří více než 3/4 všech výdajů státního rozpočtu. V jejich rámci pak zaujímají největší podíl spolu s výdaji na zdravotní péči sociální transfery, které se zároveň vyznačují největší dynamikou. Nejvýraznějším dlouhodobým zdrojem deficitnosti je v současné době zvláštní účet důchodového pojištění, jehož výsledek se bez razantního zásahu do penzijního systému bude v důsledku stárnutí populace dále zhoršovat. Růst mandatorních výdajů se nepodařilo zastavit.

Vysoký podíl mandatorních výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu spolu s kumulací fiskálních dopadů nepřímých finančních závazků státu citelně omezovaly možnosti aktivního provádění fiskální politiky. V rámci těchto omezených možností se však podařilo poněkud zvýšit kapitálové výdaje.

Uvedené tendence veřejných rozpočtů se promítly do růstu **veřejného dluhu**, jehož podíl na HDP se zvýšil z 13,1 % v r. 1998 na 18,8 % v r. 2001. Jeho úroveň sice zůstává ve srovnání jak s vyspělými zeměmi EU (i OECD), tak i s tranzitivními ekonomikami střední a východní Evropy nadále velmi nízká, z hlediska makroekonomické stability je však určitým problémem. Od r. 1998 předstihovala nominální růst HDP a tento předstih se až do r. 2001 zvětšoval. Hrubý veřejný dluh se v roce 2001 meziročně zvýšil o téměř 22 %, čímž bylo dosaženo doposud nejvyššího meziročního nárůstu v historii ČR. Nárůst veřejného dluhu byl převážně způsoben růstem státního dluhu odrážejícím i kumulaci úhrad ztrát Konsolidační banky; největší dynamiku měl růst zadlužení mimorozpočtových fondů, což ovšem je jevem krátkodobým způsobeným přechodným nedostatkem likvidity Fondu národního majetku. Přes nárůst veřejného dluhu však dosud nevznikl problém s jeho financováním.

Z hlediska struktury veřejného dluhu má největší váhu dluh státní, jehož podíl od r. 1995 postupně rostl a v roce 2001 činil cca 85 %. Nejvyšší dynamiku má subsektor mimorozpočtových fondů, kde hraje zcela dominantní roli Fond národního majetku.

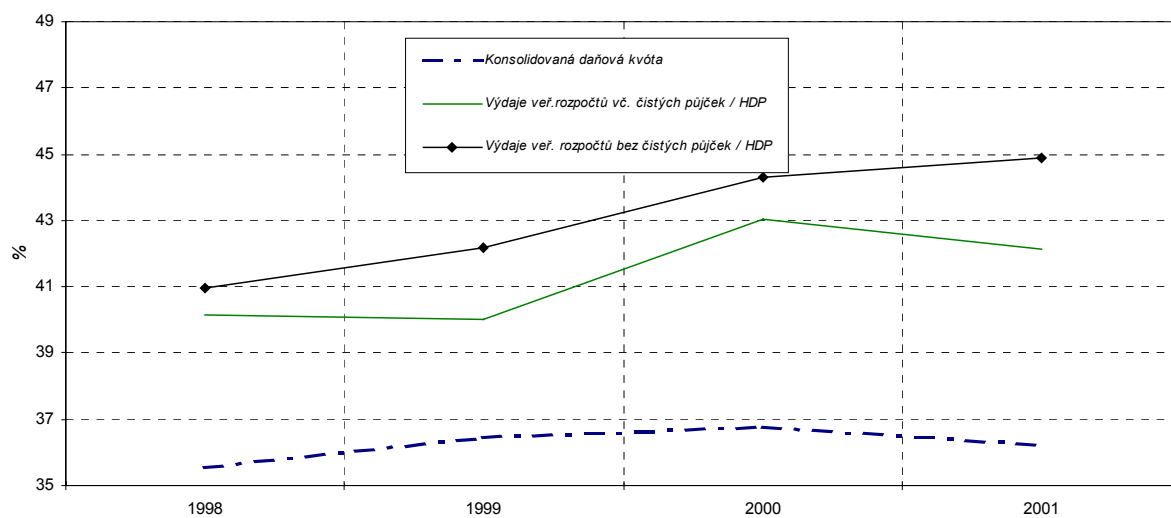
Mezi hlavní faktory meziročního nárůstu státního dluhu patřily jednak deficity běžného státního rozpočtu, jednak další finanční závazky státu. Nárůst státního dluhu byl nemalou měrou ovlivněn tím, jak byly uhrazovány rostoucí roční ztráty Konsolidační banky resp. České konsolidační agentury (ČKA). Zdaleka to však neznamená, že se ve státním dluhu promítly již všechny závazky vůči skupině ČKA. Stát ke konci roku 2001 ručil za závazky ČKA ve výši 155,7 mld. Kč.

Celkově lze říci, že veřejné rozpočty podpořily akceleraci ekonomického růstu. Ekonomické oživení však na druhé straně nemělo na vývoj veřejných financí výrazný vliv a některé, zejména v minulosti nastoupené negativní trendy nebylo možno zásadně ovlivnit. K hlavním faktorům růstu deficitu veřejných rozpočtů patřila jednak výdajová rozhodnutí z minulosti, jednak náklady spojené s dokončením transformace české ekonomiky.

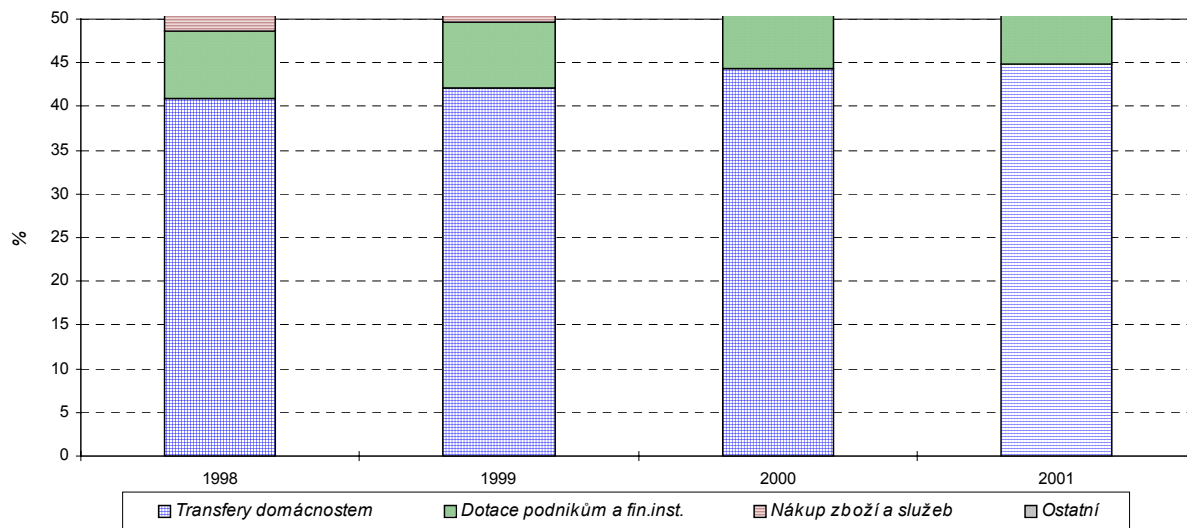
Nastavení fiskální politiky bylo jedním z významných impulsů oživení české ekonomiky. V období doznávající recese v letech 1999 a 2000 byla expanzivní, zatímco v následujících letech, kdy se již ekonomika dostávala z recese, byla zvolena fiskální politika v zásadě jen mírně expanzivní (vzhledem k tomu, že nejrychleji rostoucí výdajové položky neměly přímé poptávkové dopady). Přesto se nepodařilo vývoj veřejných financí usměrnit do žádoucích kolejí.

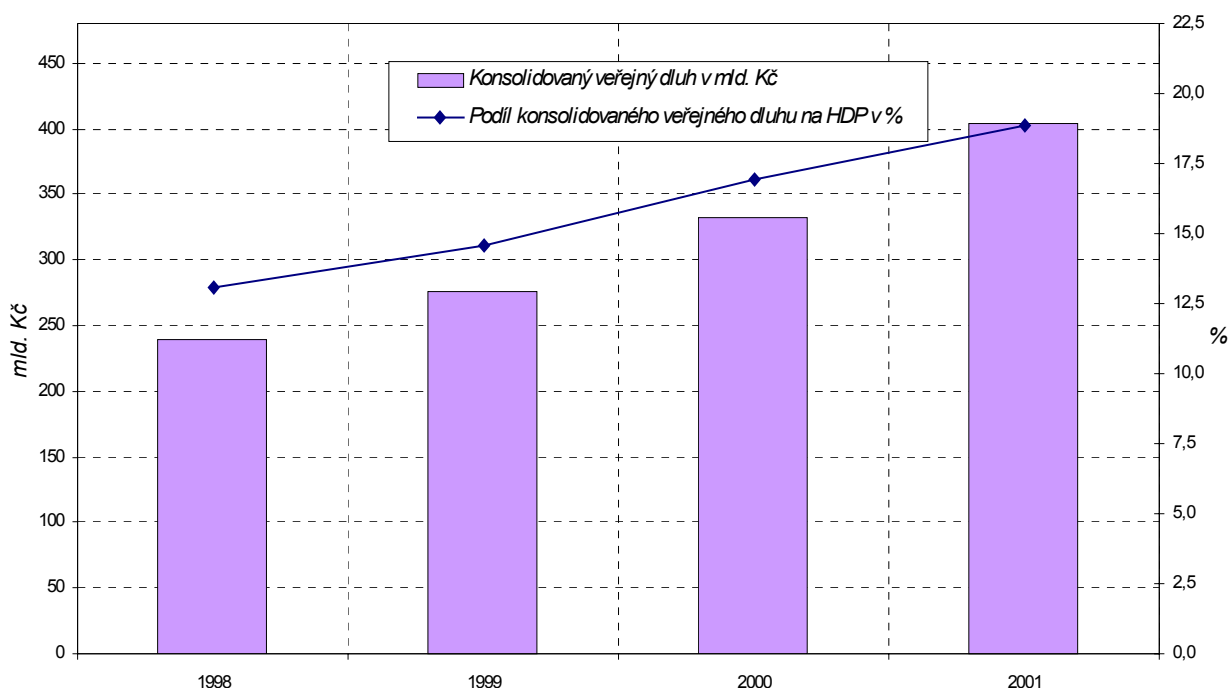
Graf č. 9: Daňová kvóta a podíl veřejných výdajů na HDP

Graf č.10: Podíl konsolidovaných výdajů veřejných rozpočtů na HDP

Graf č. 11: Hrubý veřejný konsolidovaný dluh

2. Základní principy makroekonomické politiky

Teze Programového prohlášení:

"Vláda oživí ekonomický růst aktivní průmyslovou, zemědělskou a proexportní politikou, podporou vstupu zahraničních investic."

V roce 1998 se ekonomika České republiky nacházela v období recese. Měnová krize roku 1997 a následná restriktivní opatření vyústily v depresi. V souladu s Programovým prohlášením byl za celé období počínaje rokem 1998 až do současnosti nosným pilířem makroekonomické politiky vlády ČR zejména důraz na oživení hospodářského růstu aktivní politikou zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky – průmyslovou, zemědělskou a proexportní politikou. To vyžaduje tlak na důslednou restrukturalizaci jako stěžejní předpoklad vyšší konkurenční schopnosti podnikové sféry s využitím podpory zahraničních investic včetně dovršení privatizace a dokončení úprav regulovaných cen při zachování makroekonomické stability. Úsilí vlády o důslednou realizaci uvedených opatření vedlo již ve druhém čtvrtletí roku 1999 k nastartování růstu hrubého domácího produktu. Po období stagnace došlo v roce 2000 k definitivnímu obrátu průběhu ekonomického (transformačního) cyklu, kdy hrubý domácí produkt vzrostl o 2,9 %. Obdobně se dynamika ekonomického růstu vyvíjela i v uplynulém roce.

Prioritní cíl ve vztahu k EU v této etapě oživení představovalo a nadále představuje splnění ekonomické části kodaňských kritérií, tj. existence tržního hospodářství a schopnost ekonomiky vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami uvnitř Evropské unie. Hospodářská politika byla uplatňována s větším zřetelem na zlepšení v mikroekonomické sféře. Dalším prioritním cílem makroekonomické politiky vlády bylo zmírnění negativních

dopadů nezbytné restrukturalizace ekonomiky a potřeby dokončení privatizace na obyvatelstvo. Hned v roce 1998 započala vláda proces obnovení sociálního dialogu vlády s odbory a zaměstnavateli s důrazem na jeho šíři a intenzitu. Sociální dialog výrazně přispěl k udržení sociálního smíru v celém uplynulém období počínaje rokem 1998 až do současnosti. Vláda již v květnu 1999 schválila Národní plán zaměstnanosti a na léta 2001 a 2002 zpracovala k jeho realizaci Národní akční plány zaměstnanosti. Ke zmírnění důsledků restrukturalizace ekonomiky byla přijata i další opatření v rámci regionální politiky, kterou vláda deklarovala ve svém Programovém prohlášení rovněž jako výraznou prioritu.

Takto zaměřená makroekonomická politika byla zejména v posledních dvou letech rovněž plně v souladu s požadavky Evropské unie. Cílem strukturálních reforem je vytvoření podmínek pro odstranění rozdílu v HDP na obyvatele mezi Českou republikou a Evropskou unií v co možná největší míře ještě před vlastním přistoupením ČR k EU. Proces konvergence byl nastartován v uplynulém roce, ve kterém došlo k růstu HDP o 3,6 %. Odhad průměrného růstu za 15 členských zemí EU je 1,5 %, takže ekonomika ČR v roce 2001 rostla o více než 2 procentní body rychleji.

Vláda v celém období počínaje rokem 1998 usilovala o promítnutí priorit makroekonomické politiky včetně strukturálních reforem do roviny legislativní a institucionální. Zvýšení transparentnosti ekonomického prostředí a ekonomických vztahů rovněž napomáhalo vytvořit podmínky pro pokračující dynamiku ekonomického růstu a za uplynulý rok poprvé i pro postupné vyrovnávání ekonomické úrovně s EU.

Politika vlády v období její působnosti se zaměřila na řešení závažných, dlouhodobě neřešených problémů. Mezi nimi vynikaly v dané oblasti dva.

První představovala nekonsolidovaná finanční situace podnikové sféry, která

- vznikala ještě před rokem 1990 v zejména důsledku nadměrných a nepotřebných zásob a vysoké platební neschopnosti,
- se ještě výrazně zhoršila po hlubokém propadu výkonu ekonomiky počátkem devadesátých let, což bylo vyvoláno zejména nutnou restrukturalizací výroby a zahraničního obchodu,
- dále se prohloubila nezvládnutou privatizací podniků, kdy byly podceněny rizika vyplývající z rozpadu řídicích struktur a rozložení některých ucelených výrobních komplexů. Došlo k rozdávaní majetku i takovým osobám, které neměly zájem udržet výrobu či služby, ale s vysokým výdělkem prodaly majetek, který při privatizaci nabyly,
- nebyla schopna konsolidovat svou finanční situaci v důsledku ztráty z podnikání nebo nízké rentability (v roce 1997 činila průměrná rentabilita z nákladů jen 2,11 %).

Tyto skutečnosti byly hlavní příčinou vzniku nesplacitelných bankovních úvěrů, které dále narůstaly v důsledku úroků z nich. Ve svých důsledcích to zase vedlo k narušení pravidel obezřetného podnikání bank, k jejich finančním obtížím popř. až ke kolapsu některých bank.

Teprve oživení ekonomiky a poměrně rychlý růst rentability podniků (rentabilita z nákladů v r. 2001 v průměru dosáhla 3,94 %) dává předpoklady, aby se finanční situace podnikové sféry dále konsolidovala, a to jak vlastními silami, tak pomocí zahraničního kapitálu.

Druhý podstatný problém představovalo napětí mezi zdroji a výdaji veřejných rozpočtů, které sílilo v důsledku

- nutnosti sanovat některé banky v zájmu udržení jejich životaschopnosti,
- nákladů na očištění některých podniků určených k privatizaci v zájmu dosažení dobré ceny při privatizačních prodejkách,
- nutnosti zajistit finanční udržitelnost přijatých systémů zejména ve sféře důchodů, zdravotnictví a školství, protože to jsou směry růstu životní úrovně, které mají objektivně větší dynamiku než růst spotřeby zboží,
- mimořádných výdajů nekrytých rozpočtovými rezervami, jako byly výdaje vyvolané povodněmi,
- mimořádných výdajů, které z iniciativy Parlamentu jsou hrazeny ze státního rozpočtu jako odškodnění družstevníků zkrachovalých družstevních záložen, nebo vyšší úhrady vkladů uložených u zkrachovalých bank,
- řadou nově založených slev z daňových povinností.

I při tomto napětí bylo třeba zabezpečit obnovení růstu české ekonomiky, a to i na vrub rozpočtové rovnováhy. Bez využití prostředků získaných z privatizace by výše uvedené rozpočtové výdaje nebylo možné realizovat. Faktory vzniku rozpočtového napětí se v příštích letech posílí o vliv růstu vojenských výdajů a o nutnost řešit některé důsledky našeho začlenění do EU. K tomu musí být zaměřena nejen výdajová politika, ale i politika příjmů veřejných rozpočtů.

V období od roku 1998 vláda provedla řadu dalších opatření v oblasti strukturálních reforem s cílem zvýšit transparentnost ekonomického prostředí.

- Došlo k významnému posílení stability bankovního sektoru, což pozitivně ovlivnilo veřejné finance, podnikovou sféru a zvýšilo důvěru veřejnosti v český bankovní systém. Privatizací Komerční banky, a. s., v uplynulém roce byl ukončen proces privatizace velkých bank. V rámci privatizace došlo ke zlepšení kvality úvěrového portfolia bank. Byla rovněž dokončena privatizace některých dalších významných strategických společností. V uplynulém roce pokračovala nová fáze restrukturalizace prostřednictvím České konsolidační agentury. Vláda schválila harmonogram realizace Strategie posílení národohospodářského růstu a Program restrukturalizace českého ocelářského průmyslu včetně Komplexního doprovodného sociálního programu. Pokračoval proces deregulace cen, byly ustaveny nezávislé regulační orgány pro energetiku a telekomunikace. Možnosti systému investičních pobídek na základě novelizovaného Zákona o investičních pobídkách z r. 2000 využila řada významných zahraničních investorů. Zahraniční investice byly podpořeny rovněž prostřednictvím programů podpory rozvoje průmyslových zón.
- V souladu s Programovým prohlášením vlády byla od roku 1998 přijata řada novel zákonů a další legislativní normy v oblasti finančních trhů, které vedly k prohloubení jejich transparentnosti. Další legislativní opatření jsou projednávána či připravena. To vše vytváří předpoklady pro lepší fungování kapitálových trhů v oblasti akumulace a přerozdělování disponibilních zdrojů.
- Podnikatelské finanční prostředí je důležitým faktorem zprůhlednění celkového podnikatelského prostředí. Vláda se v období 1998 do současnosti zaměřila především na harmonizaci daňové legislativy ČR s *acquis* Evropské unie v této oblasti. Vláda se dále zaměřovala zejména na vytvoření pobídek pro zahraniční investory a zefektivňování daňové a celní správy. Většina návrhů zákonů vypracovaných vládou s cílem zlepšit situaci ve výběru daní, byla Poslaneckou sněmovnou zamítnuta.

- Vláda se ve svém Programovém prohlášení přihlásila k principu koncepčního založení své hospodářské politiky na střednědobém makroekonomickém a fiskálním rámci. Spolu s rozšířením časového horizontu veřejných financí i na střednědobou bázi se soustředila zejména na zprůhlednění veřejných financí včetně v Programovém prohlášení deklarované transformace některých tzv. transformačních institucí (institucí pro správu nekvalitních aktiv), na zlepšení ochrany majetkových zájmů státu a na účinnější boj proti praní špinavých peněz a korupci ve veřejné správě. Od roku 1999 začala vláda zpracovávat Střednědobý fiskální výhled. Na základě přijetí zákona o České konsolidační agentuře došlo k výraznému prohloubení veřejného dohledu nad jejím hospodařením. Byl přijat zákon o finanční kontrole, který odpovídá směrnicím EU. Vláda průběžně prováděla kontroly hospodaření s prostředky státního rozpočtu a se státním majetkem.

Formování makroekonomické politiky vlády ČR v souladu s požadavky a praxí EU našlo svůj výraz již v Programovém prohlášení. K navazujícím, vládou vypracovaným "evropským" dokumentům, zejména "Hospodářské strategii vstupu do Evropské unie: konkurenceschopnost-růst-zaměstnanost-solidarita" z května 1999 a "Společnému zhodnocení priorit hospodářské politiky České republiky", podepsanému představiteli vlády ČR a Evropské komise v listopadu 1999, přibyl "Předvstupní hospodářský program", který byl předložen Evropské komisi v květnu 2001. Předvstupní hospodářský program je považován za předchůdce konvergenčních a stabilizačních programů, jež každoročně zpracovávají členské země EU.

Proces přípravy strategických dokumentů vedl k výraznému zlepšení spolupráce mezi vládou ČR a Českou národní bankou při koordinaci fiskální a měnové politiky. To se projevilo nejenom dosažením konsensu o střednědobých prioritách hospodářské politiky, ale našlo své pokračování např. ve společném dokumentu vlády a ČNB o strategii hospodářských politik v období zvýšeného přílivu zahraničního kapitálu z února 2000 a v novém mechanismu vyhlášení inflačního cíle.

V květnu 1999 ustavila vláda v souladu se svým Programovým prohlášením Radu vlády pro sociální a ekonomickou strategii (RASES). Spolu s Radou sociální a hospodářské dohody představují platformu pro celospolečenský dialog o prioritách hospodářské politiky a jejích sociálních aspektech. Úkolem RASES dále je fungovat jako koordinační orgán pro práce na dlouhodobých a střednědobých prognózách potřebných pro formování hospodářské politiky státu po předpokládaném přistoupení k Evropské unii. V roce 2000 zpracovala RASES metodiku střednědobých koncepcí, která byla schválena vládou v lednu 2001 a která představuje podklad pro zpracování střednědobých koncepcí jednotlivých rezortů. Záměrem vlády je, aby koncepce odrážely princip trvale udržitelného rozvoje při respektování ekonomických, sociálních a mezinárodních souvislostí. Vláda rovněž projednala Střednědobou koncepci sociálního a ekonomického rozvoje, která obsahuje výchozí podmínky, cíle, předpoklady a nástroje k jejich dosažení, a rovněž úzká místa, která představují ohrožení těchto cílů. Podle projektu zadaného RASES byla rovněž v roce 2000 zpracována Studie o sociálních a ekonomických dopadech vstupu do EU. V současné době je dokončena její druhá část.

3. Fiskální politika a veřejné finance

Hlavní problémy, se kterými se musela vláda v této oblasti v roce 1998 vyrovnávat, se v obecné rovině odvíjely od

- zhoršující se hospodářské situace, resp. poklesu ekonomického výkonu

- nedostatečnosti právního systému způsobené do značné míry i jeho překotným vývojem a z toho vyplývající nutnosti častých novel
- předčasného ústupu státu od mnoha kontrolních a dohledových mechanismů, aniž by byly nahrazeny novými systémy
- nedokončenosti transformačních procesů včetně privatizace
- od celkově nízké efektivnosti státní správy.

Neexistovaly dlouhodobé vize vývoje společnosti, ani střednědobé výhledové koncepce, které by působily jako stabilizační faktor a vymezovaly prostor pro operativní hospodářské plánování a rozhodování. Příprava ČR na vstup do EU byla prakticky v počátcích.

V oblasti fiskální politiky a veřejných financí bylo prioritou nové vlády podřízení fiskální a především výdajové politiky obnovení ekonomického výkonu. Znamenalo to výrazný obrat, neboť fiskální politika ČR v předchozím období sledovala především dva hlavní transformační cíle, a to: sestavování vyrovnaného státního rozpočtu a postupný pokles velikosti příjmů ke HDP. Přitom již v roce 1998 bylo evidentní, že se prohlubuje tendence k deficitnosti státního rozpočtu. Přestože rozpočet na rok 1998 byl schválen jako vyrovnaný, v závěru roku skončil jako deficitní. Při celkovém pohledu na veřejné finance byla zřejmá jejich střednědobá neudržitelnost a tendence ke zvyšující se nevyrovnanosti.

Velký a neřešený problém představovala zátěž málo čitelných implicitních závazků a rizik státu, plynoucích především z nárůstu, a zvyšující se rizikovosti poskytovaných státních garancí a málo průhledných fiskálních operací probíhajících přes tzv. transformační instituce, které oficiální rozpočtová statistika nevykazovala. Ačkoliv část těchto závazků souvisela s dobou předlistopadovou (např. úvěry na trvale se obracející zásoby), využívaly předchozí vlády stále více těchto netransparentních quazifiskálních operací ke krytí faktických deficitů svého hospodaření a přesouvaly odpovědnost za jejich splácení na budoucí roky, vlády a generace.

Úkolem, který bylo třeba ve světle naznačených problémů řešit, bylo proto zvýšení transparentnosti veřejných financí a rozšíření časového horizontu nejen na roční, ale i střednědobou bázi. Šlo o to zakotvit soustavu veřejných financí do nového právního uspořádání, které by tyto požadavky reflektovalo a vytvořilo předpoklady pro stabilitu komplexní reformou systému. Obdobně bylo nutné vytvořit chybějící komplexní zákonnou úpravu hospodaření s majetkem státu, protože dosavadní stav narával nekalým praktikám. Bylo zřejmé, že je výrazně třeba zlepšit ochranu majetkových zájmů státu a účinněji bojovat proti praní špinavých peněz a korupci ve veřejné správě.

V oblasti veřejných financí bylo zásadním úkolem pro vládu přijetí nové rozpočtové legislativy, urychlení prací na reformě veřejných financí spojené s reformou daní, která by zohlednila připravovaný vznik samosprávných regionů a šla cestou harmonizace s daňovými systémy EU.

Programové prohlášení vlády explicitně nedefinovalo opatření pro oblast veřejných financí, celkový směr očekávaného vývoje však bylo možné odvodit z principů, na nichž by měla být založena fiskální politika (střednědobost, transparentnost, vyrovnanost). Je možné konstatovat, že v této oblasti došlo k výrazným posunům. Vláda se ve sledovaném období prvořadě zaměřila na **reformu legislativního a institucionálního rámce veřejných financí**. Přijatá legislativa přináší výrazné zlepšení, pokud jde o transparentnost a efektivnost hospodaření jednotlivých složek veřejných rozpočtů v rámci ročních rozpočtů (tzv. "velká" a "malá" rozpočtová pravidla) a jednak zlepšení, pokud jde o transparentnost a efektivnost

hospodaření s majetkem státu (komplex zákonů a prováděcích předpisů týkajících se majetku státu).

Nová právní úprava hospodaření s rozpočtovými prostředky - zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) – nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2001 jako *zákon č. 218/2000 Sb.* Nový zákon nahradil zákon o rozpočtových pravidlech z roku 1990, který již přes řadu novel neodpovídal potřebám. Tato rozpočtová pravidla upravila právní a institucionální rámec všech fází rozpočtového procesu v souladu nejen se záměry reformy veřejné správy, představují však i další významný krok směrem k harmonizaci rozpočtové praxe se standardy členských států EU.

Při přípravě zákona o rozpočtových pravidlech bylo jedním z prvořadých záměrů zprůhlednit rozpočtový proces a zvýšit odpovědnost jeho subjektů za transparentní a efektivní vynakládání rozpočtových prostředků. Tomu odpovídá i zaměření rozpočtových dokumentů, které vláda závazně předkládá Parlamentu s návrhem státního rozpočtu. Jejich nosným prvkem je počínaje předloženým návrhem rozpočtu na rok 2002 střednědobý výhled státního rozpočtu, který je sestavován na období dvou let následujících po roce, na něž je předkládán státní rozpočet. Rozpočtová pravidla stanoví minimální obsah rozpočtového výhledu, který je tvořen celkovými příjmy a celkovými výdaji státního rozpočtu v jednotlivých letech, na která se rozpočtový výhled sestavuje, dále výdaji na vybrané programy reprodukce majetku, u nichž výši účasti státního rozpočtu na jejich financování schválila vláda, a přehledem úvěrů, na něž jsou poskytnuty státní záruky. Součástí střednědobého výhledu státního rozpočtu je také analýza všech splatných závazků státu.

V nových rozpočtových pravidlech bylo právně zakotveno programové financování v oblasti reprodukce investičního majetku. Současně byl uveden do praxe Informační systém ISPROFIN (pro programové financování) i na projekty financované z prostředků EU a NATO a byla v něm upřesněna pravidla střednědobého a částečně i dlouhodobého finančního plánování. Uvedenými opatřeními získala vláda významné nástroje řízení výdajů státního rozpočtu jak v oblasti reprodukce majetku tak i souvisejících provozních výdajů na bázi programového financování.

S účinností od 1. 4. 2000 se rozšířil systém programového financování poskytovaných veřejných služeb i zpřístupněním údajů o všech podnikatelských subjektech (zveřejnění údajů z databáze IS ARES), zprůhledněním veřejných finančních toků včetně dotací (zveřejnění údajů z databází IS ARIS a IS CEDR) a celkovým pokrokem při přípravě projektu e-government. Zveřejněním informací ze jmenovaných informačních systémů se tak ministerstvo financí (MF) zapojilo do podstatného zvýšení transparentnosti ekonomického prostředí a vytváření prostředí analogického zemím EU.

Soustavná pozornost je věnována přípravě na přechod ke střednědobému rozpočtování. Vláda získala grant Fondu institucionálního rozvoje Světové banky. V jeho rámci byla v září 2000 zpracována externí studie o problematice střednědobého rozpočtování v ČR s konkrétními návrhy na další postup. V roce 2001 proběhlo rozsáhlé školení pracovníků ministerstva financí a výdajových ministerstev na téma střednědobého rozpočtování. Cílem je postupně přejít na tzv. výkonnostní rozpočtování, které zajistí lepší zhodnocení peněz daňových poplatníků ve vztahu ke státem poskytovaným službám. Vláda si je také vědoma, že bez racionalizace výdajové strany veřejných rozpočtů není možno ve střednědobém horizontu dosáhnout vyrovnanosti veřejných financí. Z těchto důvodů požádala Světovou banku o zpracování studie o veřejných výdajích. Tato studie byla prezentována v březnu 2001 v Praze a její některé závěry byly využity již při přípravě rozpočtu na rok 2002.

Nová rozpočtová pravidla přinesla úpravy základních pojmů, jako např. státní pokladna a řízení dluhu. S nabytím účinnosti zákona byl vytvořen systém jediného účtu státní pokladny

u ČNB, který umožňuje širší a efektivnější správu peněžních aktiv státního rozpočtu, státních finančních aktiv a daňových příjmů, které dělí mezi veřejné rozpočty.

Princip střednědobosti byl aplikován nejen v oblasti státního rozpočtu. Počínaje r. 1999 začala vláda zpracovávat "Střednědobý fiskální výhled". Ten byl v r. 1999 a 2000 předán Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR v souvislosti s přípravou státního rozpočtu. Materiál tak umožnil poslancům posuzovat státní rozpočet v kontextu předpokládaného vývoje celých veřejných financí. V roce 2001 byl tento fiskální výhled zpracován již na jaře, a to jako součást Předvstupního hospodářského programu.

Rok 2001 byl při naplňování cílů vlády významný v několika specifických ohledech.

Především se celý rok intenzivně řešily důsledky přijatého řešení situace v IPB. Přestože cena tohoto řešení dopadající na státní finance je či bude vysoká a je předmětem kritiky, nebyl předložen žádný argument o tom, že bylo možné dosáhnout levnějšího postupu a že ČSOB si pro sebe vyjednala výhodnější podmínky, než by požadoval jiný akceptovatelný investor.

Vláda připravila a Parlament České republiky v červnu schválil návrh zákona o České konsolidační agentuře (*zákon č. 239/2001 Sb.*). Tento zákon umožnil transformaci Konsolidační banky na Českou konsolidační agenturu k 1. září. Lze to považovat za významný krok nejen ke zlepšení správy pohledávek s pozitivním dopadem na veřejné rozpočty, ale i za krok zapadající do úsilí vlády o transparentnost podnikatelského prostředí.

Ke zlepšení **řízení státního dluhu** byla v polovině roku 2001 uzavřena Smlouva o spolupráci v oblasti správy státního dluhu mezi Ministerstvem financí a Českou národní bankou a vytvořena Stálá koordinační skupina pro správu státního dluhu. To přispívá nejen ke snížení nákladů dluhové služby, ale zároveň vytváří i určitou platformu ke koordinaci fiskální a měnové politiky.

Velké úsilí bylo věnováno zabezpečení případné emise státních dluhopisů v cizí měně ke krytí státního dluhu, resp. restrukturalizaci dosavadních zdrojů krytí, které jsou převážně krátkodobé. Připravené řešení včetně legislativního zabezpečení nebylo zatím použito vzhledem ke společné snaze vlády a České národní banky řešit jiný, naléhavější cíl – účinně se bránit tendenci k přílišnému zhodnocování koruny.

Za významný krok k realizaci záměrů vládního prohlášení v loňském roce lze jednoznačně uvést průběh přípravy a výslednou podobu **státního rozpočtu na rok 2002**. I když se nedařilo dosáhnout dlouhodobě vyrovnané soustavy veřejných financí, státní rozpočet na letošní rok přinesl alespoň zastavení nepříznivé tendence k růstu jejich schodku.

Ekonomická stránka reformy veřejné správy se v minulém období soustředila hlavně na legislativní kroky (blíže viz část D 3. Veřejná správa).

Na úseku **hospodaření s majetkem státu** byly přijaty v souladu s Programovým prohlášením vlády následující zákony:

- *Zákon č. 219/2000 Sb.*, o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.
- *Zákon č. 220/2000 Sb.*, o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.
- *Zákon č. 157/2000 Sb.*, o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky do majetku krajů.

- *Zákon č. 212/2000 Sb.*, o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holokaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., ve znění zákona č. 93/1992 Sb. (část první).
- *Vyhláška MF č. 62/2001 Sb.*, o hospodaření organizačních složek státu a státních organizací s majetkem státu.
- *Narizení vlády č. 335/2001 Sb.*, kterým se stanoví výčet věcí určených k bezúplatnému převodu z vlastnictví České republiky do vlastnictví židovských obcí v České republice za účelem zmírnění některých majetkových křivd způsobených holokaustem a postup při jejich převodu.

Cílem těchto zákonů bylo dosáhnout účinnější ochrany majetku státu a uplatňování majetkových zájmů státu při současném vymezení pravidel pro některé speciální případy dispozic s majetkem státu. Zároveň v rámci I. a II. etapy reformy veřejné správy byly vypracovány zákony, na jejichž základě jsou územní samosprávné celky vybaveny majetkem státu který má sloužit k zajišťování těch činností, které dosud garantoval stát.

Ke zvýšení efektivnosti správy veřejných prostředků a transparentnosti hospodaření nesporně přispěla i ve vládním prohlášení deklarovaná **transformace některých tzv. transformačních institucí** (lépe řečeno institucí pro správu nekvalitních aktiv). V první fázi (v polovině roku 2000) došlo k zařazení České finanční do skupiny Konsolidační banky, což umožnilo zracionalizovat činnost při správě a vymáhání pohledávek. V další fázi došlo dle *zákona č. 239/2001 Sb.*, o České konsolidační agentuře (ČKA) k transformaci Konsolidační banky na nebankovní instituci ČKA. Tím, že dozorčí rada této instituce je tvořena poslanci, se podstatným způsobem zkvalitnil veřejný dohled nad hospodařením ČKA a transparentností jejích operací. Konsolidační banka, resp. ČKA v posledním období výrazně zaktivizovala správu pohledávek, které ve středním období přinášejí pozitivní finanční efekty.

Na úseku **hospodaření s majetkem státu** PSP v současné době projednává dva vládní návrhy zákonů týkající se zřízení Finanční prokuratury a souvisejících úprav v dalších zákonech. Na úseku reformy veřejné správy byla v rámci postupu její II. fáze zpracována předloha vládního návrhu zákona o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků z majetku České republiky na kraje a obce a o souvisejících změnách. Na úseku kultury se připravuje další nařízení vlády k provedení zákona č. 212/2000 Sb.

Pokroku bylo dosaženo v uplynulém období i při **správě zahraničních pohledávek**, resp. jejich alespoň částečné úhrady. V r. 2001 se podařilo vyjednat a uzavřít řadu smluv, jejichž výsledkem je výrazný krok vpřed v deblokaci dluhů. S Chorvatskem byla dne 6. června 2001 podepsána Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Republiky Chorvatsko o vypořádání vzájemných pohledávek a závazků vyplývajících z clearingového platebního styku, na jejímž základě bude vypořádán do konce roku 2002 chorvatský dluh. S Laosem byla podepsána dne 15. října 2001 Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Laoské lidově demokratické republiky o vypořádání vzájemných pohledávek a závazků, na jejímž základě bude dluh Laoské lidově demokratické republiky uhrazen devíti progresivně rostoucími ročními splátkami počínaje rokem 2001.

Nejvýznamnější z hlediska objemu je uzavření dohody Ruskou federací dne 9. října 2001 (Dodatek č.2 k Dohodě mezi vládou České republiky a vládou Ruské federace o vypořádání zadluženosti bývalé SSSR a Ruské federace vůči České republice z roku 1994), řešící úhradu podstatné části ruské zadluženosti v objemu 2,5 mld. USD a Smlouva o postoupení pohledávky za úplatu mezi Českou republikou – ministerstvem financí a a. s. Falcon Capital, zajišťující realizaci této mezivládní Dohody. V souladu s podmínkami zmíněných smluvních dokumentů obdržela Česká republika úhradu ve výši přibližně 540 mil.

USD. Dne 10. října 2001 byl sjednán Dodatek č.1 k Dohodě mezi vládou ČSSR a vládou SSSR o spolupráci při osvojení jamburského naleziště plynu, výstavbě dálkového plynovodu Jamburg – západní hranice SSSR a objektů Uralského plynárenského komplexu a s tím spojených dodávek zemního plynu ze SSSR do ČSSR ze dne 16. prosince 1985. Zmíněnou dohodou se Ruská strana zavázala uhradit České republice částku 3 486 983 USD, a to nejpozději v průběhu ledna 2003. Na základě dohod, uzavřených mezi Ministerstvem financí ČR a Ministerstvem financí Ruské federace, byla v roce 2001 dodávkami zboží z Ruské federace uhrazena zadluženost Ruské federace vůči České republice v objemu zhruba 133 mil. USD. V roce 2002 by měla Ruská federace vypořádat dodávkami zboží další část zadluženosti v odsouhlasené výši 210 mil. USD.

Vláda také položila důraz na **posílení finanční kázně**, hospodárnosti a účelnosti při výkonu a činnosti veřejné správy. Byl přijat zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, který stanoví právní rámec k vytváření podmínek pro rozvoj účinného systému finanční kontroly jako nedílné součásti finančního řízení organizací veřejné správy. Zákon zakotvuje provádění řídicí kontroly vedoucími pracovníky, zajišťování funkčně nezávislého interního auditu, výkon veřejnosprávní kontroly a finanční kontroly podle mezinárodních smluv. K zákonu byla vydána prováděcí *vyhláška č. 64/2002 Sb.*, která podrobněji rozvádí některá ustanovení tohoto zákona. Přijetí zákona o finanční kontrole, který odpovídá směrnicím EU, a realizace dalších opatření bylo podmínkou předběžného uzavření kapitoly 28 – Finanční kontrola při jednáních s EU.

V rámci zesílení boje proti hospodářské kriminalitě, zneužívání pravomoci a obohacování státních úředníků pokračovala vláda v provádění **kontrol hospodaření s prostředky státního rozpočtu a se státním majetkem**. Kontroly se zaměřovaly v souladu s novými rozpočtovými pravidly účinnými od 1. 1. 2001 na prověřování skutečností rozhodných pro poskytnutí prostředků ze státního rozpočtu a na oprávněnost, efektivnost a hospodárnost při nakládání s prostředky poskytnutými ze státního rozpočtu. Finanční ředitelství provedla v roce 2001 celkem 188 kontrol, při nichž zjistila neoprávněné použití prostředků státního rozpočtu ve výši 287 mil. Kč a zároveň daňové nedostatky ve výši 212 mil. Kč.

Byl přijat *zákon č. 254/2000 Sb.*, o auditorech a o změně *zákona č. 165/1998 Sb.*, který s účinností od 1. 1. 2001 zajistil plnou slučitelnost auditorské profese s právem EU, upravil poskytování auditorských služeb a vymezil v rámci boje proti korupci skutečnosti, které těmto jednáním nasvědčují, spolu s povinností jejich ohlašování příslušným orgánům. Ke zvýšení odpovědnosti ve veřejném zájmu za vstup do auditorské profese vydalo Ministerstvo financí prováděcí *vyhláškou č. 467/2000 Sb.*, zkušební řád pro auditorské zkoušky s účinností od 1. 1. 2001. Dále se v tomto volebním období podařilo schválit novelu zákona o účetnictví. První část novely byla provedena v rámci *zákona č. 492/2000 Sb.*, a druhá část novely zákona o účetnictví byla provedena *zákonem č. 353/2001 Sb.*

Naprostá většina opatření přijatých během období 1998 – 2002 v daňové oblasti směřovala k harmonizaci daňové legislativy ČR s právem Evropských společenství. Postupnými novelami právních předpisů z oblasti nepřímých daní bylo dosahováno vyššího stupně slučitelnosti, a to jak z pohledu sazeb spotřebních daní (kdy docházelo k jejich zvyšování), tak postupnými technickými úpravami dílčích daňových prvků. U přímých daní směřovala přijímaná opatření kromě harmonizace též ke snížení daňového zatížení fyzických (v letech 1999 a 2001 došlo k rozšíření pásem a zvýšení odčitatelných položek) i právnických osob (zkrácení odpisových dob v roce 1999) a k vytvoření pobídek pro zahraniční investory. Vláda se také systematicky věnovala zefektivňování daňové a celní správy, zlepšování výběru daní a zintenzivňování mezinárodní spolupráce.

Dne 1. července 2001 nabyla účinnosti novela zákona o spotřebních daních, která zavedla nový systém zdaňování cigaret (tzv. dvousložková daň) v závislosti na ceně pro konečného spotřebitele. Vláda připravila návrh nového znění zákona o spotřebních daních, plně slučitelného s právem Evropských společenství. Tento návrh byl předložen Parlamentu ČR 5. října 2001, během projednávání v Poslanecké sněmovně však byl stažen.

Návrh nového zákona o dani z přidané hodnoty s navrhovanou účinností k 1. lednu 2003 byl předložen k projednání v legislativních orgánech vlády ČR koncem října 2001. Od jeho předložení Poslanecké sněmovně se však nakonec upustilo.

V září 2001 vláda schválila návrh novely zákona o daních z příjmů, který implementuje dvě směrnice Rady. Konkrétně se jedná o směrnici č. 90/434/EHS o společném systému zdanění při fúzích, rozděleních, převodech majetku a výměnách podílů a o směrnici Rady č. 90/435/EHS o společném systému zdanění mateřských a dceřiných společností. Tento návrh byl předložen v říjnu do Poslanecké sněmovny, avšak v lednu byl stažen z projednávání.

V rámci reformy veřejné správy vláda připravila návrh zákona o obecních daních. Navrhovanou úpravu, která měla mimo jiné posílit příjmovou stránku rozpočtu obcí, však Poslanecká sněmovna zamítla.

Ve smyslu Programového prohlášení schválila vláda návrh věcného záměru zákona o úřadech celní a daňové správy.

Vládní návrh správního exekučního řádu Poslanecká sněmovna zamítla.

V prosinci 2001 byla schválena novela celního zákona č. 13/1993 Sb., která významně přiblížila národní úpravu v této oblasti právu ES. Od 1. 1. 2002 je aplikováno ujednání o spolupráci mezi Evropským úřadem pro potírání podvodných jednání (OLAF) a Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky v boji proti podvodům a jinému protiprávnímu jednání, které poškozují finanční zájmy Společenství v období před vstupem České republiky do Evropské unie.

4. Finanční trh

Teze Programového prohlášení:

"Další kultivaci vyžadují finanční trhy, o jejichž účinnou regulaci a další rozvoj bude vláda intenzivně usilovat. Zdokonalení regulace a právní úpravy finančních trhů si vyžádá rozsáhlou legislativní práci."

V oblasti **finančního trhu** existovala do roku 1998 celá řada problémů, jež bylo třeba začít řešit. Nízká rentabilita a ztrátovost některých podniků neumožňovala vyplácet dividendy nebo kapitalizovat zisk. Nejistá finanční situace většiny akciových společností vytvářela značné riziko pro investory. Také likvidita akcií byla nízká. Chyběly tedy hlavní předpoklady pro širší rozvinutí emisí nových akcií jako zdroje získávání nového kapitálu. Situace se zlepšuje souběžně s růstem rentability podnikového sektoru. Nedobrá situace byla v bankovním sektoru, který byl zatížen vysokým podílem klasifikovaných úvěrů (zhruba jednou třetinou, tj. několikanásobkem ve srovnání s EU). To jednak podvazovalo možnosti poskytování úvěrů, jednak to znamenalo překážku z hlediska privatizace bank. Bylo zřejmé, že řešení tohoto problému bude mít nemalé dopady na veřejné rozpočty.

Kapitálový trh, který vznikl v České republice v souvislosti s kupónovou privatizací, neplnil dostatečně svou základní funkci akumulace a přerozdělování kapitálu, trhy bylo možno označit jako málo transparentní, nedostatečně regulované a neplnící cenotvornou funkci. Také investiční společnosti a investiční fondy neplnily svou funkci shromažďování

prostředků zejména od drobných investorů. Po vytunelování nesolidně založených podílových i investičních fondů poklesla důvěryhodnost kolektivního investování v očích široké veřejnosti. Obdobně negativní vliv mělo i postupné rušení veřejné obchodovatelnosti řady akcií a jejich vyřazování z hlavního trhu burzy či RMS, bez zřízení náhradního volného trhu. Situace v ochraně drobných investorů se podstatně zlepšila po přijetí novely obchodního zákoníku, který stanovil režim povinných odkupů akcií velkými investory a definoval podnikatelská uskupení.

Velký podíl obchodních transakcí byl v době nástupu současné vlády prováděn mimo organizovaný trh. Komise pro cenné papíry, na kterou přešla činnost státního dozoru, vznikla v první polovině roku 1998 a její plné fungování se teprve rozbíhalo. Zásadním úkolem vlády se stala postupná harmonizace příslušných právních předpisů s právem EU s cílem zavést běžné mezinárodní standardy a zdokonalit právní úpravu kapitálových trhů především v oblasti ochrany účastníků trhu a regulace včetně vymáhání práva.

Obdobně tomu bylo i v oblasti pojišťovnictví, kde hlavním nedostatkem platného zákona byl nízký stupeň harmonizace s příslušnými směrnicemi ES v dané oblasti. Zmíněný zákon nedával dostatečný prostor pro výkon dozorové činnosti v pojišťovnictví tak, jak je obvyklé v členských zemích EU. V té době neexistoval zákon regulující pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Nedostatečná regulace byla i v oblasti sázkových her a loterií. Úkolem vlády bylo proto i v těchto oblastech připravit příslušnou legislativu a výrazně posílit funkci státního dozoru.

Po počátečním rychlém rozvoji **bankovního sektoru** se projevil obtíže, které vyústily až v odnětí bankovních licencí nebo v zavedení nucené správy v některých bankách. Byla přijata různá opatření s cílem zabránit dominovému efektu v sektoru malých bank, jenž by se mohl odrazit ve ztrátě důvěry v bankovní systém jako celek. Tato opatření však nemohla zajistit životaschopnost malých bank v silící konkurenci na bankovním trhu, ani odstranit obecné problémy dané ekonomickou situací. Umožnila nicméně vytvořit časový prostor pro obnovení finanční stability a nalezení vhodného investora nebo spojení s kapitálově silnější bankou.

Proces zanikání malých bank se zastavil a počet bank je od roku 1999 neměnný. V uplynulém čtyřletém období došlo k významnému posílení stability bankovního sektoru, k čemuž výrazně přispělo i dokončení privatizace velkých tuzemských bank. Došlo ke zdokonalení právního prostředí i kvalitativnímu posunu ve výkonu dohledu směrem na řízení rizik bankovního podnikání. Posílení stability bankovního sektoru pozitivně ovlivnilo jak veřejné finance, tak podnikovou sféru. Zdravý vývoj tohoto sektoru je v intencích postupné harmonizace právního rámce i regulace s mezinárodní praxí. Významné je i to, že došlo k posílení důvěry veřejnosti v český bankovní systém, a to i za cenu, že do ozdravení bankovního sektoru stát vložil desítky miliard Kč.

Účelnější posuzování bonity klientů a vyvedení ztrátových pohledávek vedlo ke zlepšení kvality úvěrového portfolia. Po předcházejících několika letech ztrátového hospodaření dosahuje bankovní sektor od roku 2000 čistého zisku. Byly učiněny rovněž kroky ke zlepšení situace v oblasti družstevního peněžnictví (které bylo drasticky poznamenáno vytunelováním cca 60 % zde nashromážděného kapitálu včetně vkladů družstevníků): schválení emise státních dluhopisů zajistilo potřebné prostředky na výplatu náhrad za vklady členům družstevních záložen a byly vytvořeny právní předpisy, které by měly vést k dalšímu zpřísnění regulace družstevních záložen, zejména přijetím *zákona č. 100/2000 Sb.*, jímž byl novelizován zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech.

Významným krokem ve vývoji českého bankovního sektoru byla privatizace velkých tuzemských bank. Po dokončení privatizace Komerční banky se podíl soukromého kapitálu na

bankovním trhu v České republice pohybuje kolem 90 %, což je srovnatelné se situací v evropských zemích. Stát si zachová významnější podíl na akciovém kapitálu pouze u specializovaných ústavů – České exportní banky a Českomoravské záruční a rozvojové banky.

V souladu s Programovým prohlášením vlády byla připravena řada legislativních norem týkajících se bankovníctví. K 1. 1. 2001 nabyla účinnosti harmonizační *novela zákona č. 6/1993 Sb.*, o České národní bance. Harmonizační *novela zákona č. 21/1992 Sb.*, o bankách, byla v roce 2000 po vrácení Senátem zamítnuta Poslaneckou sněmovnou a její nová verze je v současné době projednávána v Parlamentu České republiky.

Ve druhé části roku 2001 byly ve Sbírce zákonů uveřejněny čtyři vyhlášky Ministerstva financí (o pravidlech úvěrové angažovanosti spotřebních a úvěrních družstev, o pravidlech kapitálové přiměřenosti spotřebních a úvěrních družstev, o pravidlech likvidity a platební schopnosti spořitelních a úvěrních družstev a o povinném obsahu výroční zprávy spořitelního a úvěrního družstva).

Byl připraven vládní návrh harmonizační *novely zákona č. 87/1995 Sb.*, o spořitelních a úvěrních družstvech, která by měla výrazně přispět ke konsolidaci tohoto segmentu finančního trhu; uvedený návrh je v současné době projednáván Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. V procesu schvalování Parlamentem (v Senátu) jsou dvě významné bankovní novely, a to *novela zákona o České národní bance* a *zákon o bankách* (harmonizační). Do Senátu už postoupilo také projednávání *zákonu o platebním styku*.

Legislativní změny v koncepci **kapitálového trhu** byly prováděny postupně. Těžištěm novel byly:

- *novela zákona o cenných papírech z roku 2000, kdy zákon č. 362/2000 Sb.*, který upravil mj. podnikání zahraničních subjektů kolektivního investování na území ČR, představuje zásadní posun právní úpravy směrem k harmonizaci s právem EU
- *novela zákona o dluhopisech a novela zákona o burze cenných papírů z roku 2000.*

V těchto novelách byly mimo jiné nově upraveny podmínky pro získání licence a pro působení subjektů na kapitálovém trhu včetně subjektů zahraničních, i podmínky přijetí cenného papíru k obchodování na veřejném trhu a zavedena řada dalších požadavků. Byl též legislativně upraven vznik Garančního fondu obchodníků s cennými papíry a podmínky pro jeho fungování.

Díky novelám zákonů, přijatým od roku 1998, nastal pozitivní obrat v situaci na kapitálovém trhu, a to jak následkem zpřísnování legislativy, tak i vlivem tzv. přelicencování, které bylo *umožněno zákonem č. 15/1998 Sb.*, o Komisi pro cenné papíry, a též v souvislosti s povinným otevřením investičních fondů a uzavřených podílových fondů. Došlo též ke snížení počtu emisí cenných papírů obchodovaných na veřejných trzích.

Vzrostla i role samoregulujících se institucí – burzy cenných papírů a Unie investičních společností, Asociace pro kapitálový trh, Asociace obchodníků s cennými papíry a makléřů, Asociace pojišťoven.

Charakter trhu se změnil – výrazně ubylo netransparentních operací, realizovaných mimo veřejné trhy a došlo k výraznému zvýšení objektivit burzovních cen. Pozitivně lze dnes hodnotit kolektivní investování, které se po počátečních neúspěších, zaviněných právní úpravou i nedostatečným dohledem, vyprofilovalo v poměrně atraktivní alternativu pro ukládání úspor obyvatelstva. Problémem pro fondy zůstává nedostatečná nabídka kvalitních

cenných papírů (vyjma dluhopisů) domácích emitentů, což vede ve svých důsledcích k odlivu kapitálu do zahraničí. To je ovšem odrazem skutečnosti, že kapitálový trh je nedílnou součástí ekonomiky, která se přes určité oživení stále potýká s řadou potíží. Problémem kapitálového trhu zůstává i skutečnost, že emitenti nejsou motivováni k získávání kapitálu novými emisemi akcií a kapitálový trh tak nenaplnuje jednu ze svých základních funkcí, přestože první kroky k nápravě již byly učiněny. Celkově však lze konstatovat, že se kapitálový trh za uplynulých deset let velmi rozvinul a že po přijetí nových zákonů, které vytvářejí legislativní rámec kapitálového trhu, existují dobré předpoklady, aby tento sektor ekonomiky začal lépe fungovat.

Za období od března 2001 byly v souladu s Programovým prohlášením zpracovány věcné záměry dvou zcela nových zákonů z oblasti kapitálového trhu. Podle plánu legislativních prací vlády byl v červnu 2001 vládě předložen věcný záměr nového zákona o kolektivním investování, který nahradí dosavadní zákon o investičních společnostech a investičních fondech a jehož paragrafované znění má být předloženo vládě do 30. března 2002. Věcný záměr nového zákona o podnikání na kapitálovém trhu byl schválen vládou v říjnu 2001, paragrafované znění má být předloženo vládě do 30. září 2002. Tento zákon nahradí dosavadní zákony o cenných papírech, o burze cenných papírů a o dluhopisech. Novela zákona o Komisi pro cenné papíry, která by měla přispět k dalšímu zkvalitnění výkonu dozoru nad kapitálovým trhem, byla vládě předložena v květnu 2001 a v současné době je již v Poslanecké sněmovně Parlamentu. Tyto zásadní právní normy budou již plně slučitelné s právem Evropské unie.

Výrazné změny nastaly také v **pojišťovnictví**, které se dynamicky rozvíjelo (zejména životní pojištění jako alternativní způsob investování). Přijetím *zákona č. 363/1999 Sb.*, o pojišťovnictví, který nabyl účinnosti 1. 4. 2000, došlo k výraznému posílení pravomocí státního dozoru vykonávaného ministerstvem financí. Nástroje, které státní dozor získal tímto zákonem, přispívají především ke zvýšení ochrany spotřebitele v této významné oblasti finančního trhu. Zákon o pojišťovnictví učinil rovněž významný krok v harmonizaci národní legislativy s legislativou ES.

Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), který nabyl plné účinnosti dne 1. 1. 2000, zrušil monopol České pojišťovny, a. s., v této oblasti. S cílem posílení ochrany spotřebitele byl zpracován i návrh novely občanského zákoníku, jehož součástí je nová právní úprava pojistné smlouvy.

Na ministerstvu financí byl ke dni 1. 9. 2000 zřízen Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění. Jeho nová organizace a personální posílení včetně spolupráce s dalšími subjekty dozoru nad finančním trhem umožňuje daleko efektivněji vykonávat nejenom vlastní dozor, ale více se věnovat zejména koncepčním otázkám a legislativní činnosti.

V oblasti **pojišťovnictví a penzijních fondů** se v současnosti připravuje novela zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem, která má být vládě předložena v září 2002. Navrhované změny aproximují stávající právní úpravy s legislativou ES a zároveň směřují k dalšímu posílení bezpečnosti a důvěryhodnosti penzijního připojištění včetně jeho větší transparentnosti. Plná aproximace pojistného práva by měla být zakončena k 1. 1. 2003. V současné době projednává Poslanecká sněmovna návrh novely občanského zákoníku s novou úpravou pojistné smlouvy a zároveň je dokončován návrh novely zákona o pojišťovnictví a zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí.

Další opatření

Programové prohlášení vlády ČR dále vymezuje jako jedno ze zamýšlených zásadních opatření vlády provést zákonnou úpravu **financování politických stran**, bránící jejich závislosti na hospodářských nátlakových skupinách (blíže viz část D 3. Veřejná správa, Všeobecná státní správa).

Počínaje rokem 2000 byl rozpočtově zabezpečen vznik a provoz **Kanceláře veřejného ochránce práv** (ombudsmana) v Brně.

Vláda usilovala o konečné vyřešení **problematiky státních pozemků, na nichž stojí domy bytových družstev**. Původní vládní návrh této úpravy byl v průběhu schvalování v Poslanecké sněmovně následkem pozměňovacích návrhů změněn tak, že byla přijata nepoužitelná právní úprava (zákon č. 103/2000 Sb.). Vláda poté předložila návrh novely zákona o majetku ČR, která jednak komplexně vyřešila problematiku pozemků pod družstevními byty, jednak zabránila nedůvodným bezúplatným převodům pozemků značného rozsahu na různé soukromé a komerční subjekty, které předchází právní úprava umožnila.

V souladu s Programovým prohlášením vláda věnovala pozornost dalšímu prohlubování či navazování vztahů s mezinárodními finančními a hospodářskými institucemi. Akcí mimořádného významu v tomto smyslu bylo 55. výročního zasedání rad guvernérů Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Skupiny Světové banky (SSB) v září roku 2000 v Praze, jehož se zúčastnili delegáti ze 182 členských států. Na rozvoji české ekonomiky se i v uplynulém období významně podílela Evropská investiční banka, která na projekty v ČR (zejména na rozvoj dopravní infrastruktury) od roku 1998 poskytla téměř 1,5 mld. EURO, a také Evropská banka pro obnovu a rozvoj, která za totéž období poskytla půjčky či vložila kapitálové vstupy do podniků u nás v rozsahu téměř 0,5 mld. EURO. V roce 1999 se ČR stala členskou zemí Rozvojové banky Rady Evropy a získala statut pozorovatele v Asijské rozvojové bance. Ve vztahu k mezinárodním ekonomickým organizacím se aktivně podílí zejména na činnosti různých výborů Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, především v oblasti ekonomické politiky, finančních a fiskálních vztahů. Zapojila se i do některých projektů, zejména do projektu Stárnutí obyvatelstva a jeho fiskálních dopadů. Nezanedbatelná byla i účast na multilaterálním projektu o Regulační reformě (2001). Na podporu implementace směrnice Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj pro nadnárodní společnosti, která stanoví základní principy jednání nadnárodních společností, bylo v r. 1998 vytvořeno Národní kontaktní místo na ministerstvu financí.

V daleko větší míře než kdykoli v předchozím období se Česká republika zapojila do celé řady projektů Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Z nejdůležitějších šlo o tzv. Transparency Report – o dodržování standardů v oblasti fiskální politiky a v oblasti finančních trhů (MMF 1999), tzv. CEM – ČR na cestě ke vstupu do EU (SB 1999), ČR – Přehled kapitálových trhů (SB 1999), ČR – dokončení transformace bank a podniků (SB 2000), tzv. PER – Přehled veřejných výdajů (SB 2001), Rozpočty obcí a krajů (SB 2001), tzv. FSAP – Hodnocení finančního sektoru (MMF a SB 2001). V letech 2000 – 2002 se též realizuje tzv. IDF grant, který ČR získala od Světové banky na problematiku řízení fiskálních rizik a v jehož rámci bylo vypracováno několik studií a proběhla řada školení a seminářů. Všechny tyto projekty vyžadovaly aktivní zapojení pracovníků zejména ministerstva financí a přispěly tak k posílení odborných kapacit i dalších, především výdajových ministerstev.

Pro využívání finančních prostředků z předvstupních fondů **Evropské unie** bylo významným krokem zřízení Národního fondu na ministerstvu financí, jehož hlavním úkolem je metodicky řídit a spravovat toky finančních prostředků finanční pomoci EU pro ČR (PHARE, ISPA, SAPARD, komunitární programy).

Od r. 1998 došlo k další profesionalizaci služeb spojených s využíváním prostředků plynoucích České republice z Evropské unie. Podstatně se též zefektivnilo řízení finančních toků. V rámci pokračující decentralizace odpovědností za řízení předvstupní pomoci ES na kandidátské země převedla Evropská komise na počátku tohoto období koordinaci pomoci a řízení finančních toků do ČR; za tím účelem byla na ministerstvu financí ustavena funkce Národního koordinátora pomoci a Národního schvalujícího úředníka.

Od roku 2000 jsou České republice poskytovány každoročně alokace také v rámci programu ISPA (kolem 70 mil. EUR) a SAPARD (22 mil. EUR). Spolu s průměrnou alokací pro Phare kolem 90 mil. EUR ročně to představuje od roku 2000 cca 180 mil. EUR ročně (oproti 70 mil. EUR, které Česká republika využívala v 90. letech).

Zaměření programů a projektů spolufinancovaných EU odpovídá základním prioritám Programového prohlášení v oblasti přípravy na vstup do EU. Jedná se zejména o přípravu na členství v Evropské unii a posílení hospodářské a sociální soudržnosti. Vedle sblížení legislativy a přípravy struktur veřejné správy je podporována zejména příprava strategických dokumentů typu Národního rozvojového plánu, operačních programů pro jednotlivé sektory a regiony.

5. Průmyslová politika a podpora podnikání

Obecně

Vláda při svém nástupu v roce 1998 převzala národní hospodářství ve stavu, jehož trend dobře vystihoval neustále klesající HDP. Přesto se však hospodářskou politikou současné vlády – **především podporou malého a středního podnikání, vyšší podporou výzkumu a vývoje, zřizováním průmyslových zón, výraznou proexportní politikou a programy podpory hospodářsky slabých regionů** – podařilo předchozí hospodářskou recesi změnit natolik, že HDP od poloviny roku 1999 oproti předchozím obdobím opět roste. Hrubý domácí produkt zaznamenal meziroční nárůst 2,9 % v roce 2000, v roce 2001 dokonce 3,6 %. Strategie posílení národohospodářského růstu a vládou schválený "Věcný a časový harmonogram její realizace", zpracovaný v roce 2001, se staly dynamizujícím faktorem hospodářské politiky vlády. Právě díky "Strategii" se ve druhé polovině funkčního období vlády podařilo soustředit prorůstový programový potenciál. Jelikož uvedené střednědobé programy budou s ohledem na svůj charakter pokračovat i v dalších letech, přetrvává i tento potenciál její funkční období.

Legislativa

Teze Programového prohlášení:

„Uzavřít legislativní mezery, zvýšit průhlednost a vynutitelnost zákonů, zrychlit adaptaci naší legislativy na normy Evropské unie, jakož i adaptaci ostatních závazků plynoucích z mezinárodních smluv.“

Intenzivní tempo legislativních aktivit bylo v souladu s Programovým prohlášením vlády orientováno na „**harmonizaci právních předpisů**“, která je důležitá pro **vstup do**

Evropské unie. Všechny předpisy byly připravovány se zřetelem na požadavky související s naším začleněním do EU. V této souvislosti lze uvést z celé řady předpisů, např. novelizaci zákona o ochraně spotřebitele, zákon o České obchodní inspekci, zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, zákony, kterými se mění některé zákony na ochranu průmyslového vlastnictví apod. Vztahy mezi výrobcí a spotřebiteli byly upraveny např. zákonem o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, zákonem o obecné bezpečnosti výrobků a dalšími.

Postupná „deregulace tzv. přirozených monopolů“ jako jeden z cílů Programového prohlášení vlády včetně „vytvoření efektivního regulačního rámce a zřízení funkce nezávislého regulátora“ a postupného otevírání trhu, byla promítnuta do energetického zákona a 26 prováděcích vyhlášek k tomuto zákonu a je postupně realizována.

Ke zvýšení investiční aktivity a zejména k přílivu přímých investic slouží zákon o investičních pobídkách. Podpory konkurenceschopnosti domácích výrobců a poskytovatelů služeb se týká přijetí rozsáhlé legislativy v oblasti předpisů s technickým obsahem. V této souvislosti je možno uvést například novelu zákona o technických požadavcích na výrobky s jeho 28 nařízeními vlády k jednotlivým kategoriím výrobků, zákon o hospodaření s energií s jeho dvěma prováděcími nařízeními a devíti vyhláškami a zákon o metrologii s jeho 24 prováděcími vyhláškami. Byl přijat nový zákon o podpoře malého a středního podnikání a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů, v rámci přizpůsobování obchodní a průmyslové politiky podle pravidel WTO a Evropské unie pak také zákon o některých opatřeních při vývozu a dovozu zboží a služeb a o licenčním řízení.

Privatizace

Teze Programového prohlášení:

„Vláda se pevně ujme správy zbývajících majetkových podílů státu v obchodních společnostech“ ... „Důsledně prosazování vlastnických práv státu a jejich aktivní výkon budou předpokladem pro další restrukturalizaci a revitalizaci podniků se státní účastí a pro jejich privatizaci...“

Proces privatizace během funkčního období vlády podstatným způsobem pokročil. Kromě dokončení privatizace bankovního sektoru došlo k privatizaci a restrukturalizaci podniků se státní účastí, při níž byla důsledně prosazována vlastnická práva státu. Vláda se při tom řídila osvědčenými postupy, známými z vyspělých tržních ekonomik.

V r. 2001 byla zprivatizováním Komerční banky, a. s. dokončena privatizace bankovního sektoru. V letech 1999 – 2000 byla zprivatizována Československá obchodní banka, a. s., a Česká spořitelna, a. s. Privatizace podílů státu v komerčních bankách byla zajištěna z hlediska dlouhodobých národních zájmů ČR v rámci její integrace do EU (jak bylo deklarováno v Programovém prohlášení). Kontrolu nad privatizovanými bankami převzaly významné bankovní domy ze zemí EU. Byla také dokončena privatizace České pojišťovny.

Stěžejním úkolem byla kromě dokončení privatizace majetku státních podniků také privatizace majetkových účastí státu v akciových společnostech, zejména strategického významu. Jednalo se o uhelné a petrochemické společnosti, dále o distribuční společnosti elektroenergetické a plynárenské a dominantního výrobce a dodavatele elektřiny (ČEZ, a.s.), a plynu (Transgas, a.s.). Významným úkolem byla i privatizace odvětví hutnictví, včetně zásadní finanční, technologické a organizační restrukturalizace. V případě uhelných

společností se dokončení privatizace předpokládá až ve vazbě na dokončení privatizace elektroenergetiky, kterou se nepodařilo realizovat kvůli nesplnění klíčových podmínek stanovených vládou. V ocelářském průmyslu probíhají intenzivní jednání s potenciálními zájemci o kapitálový vstup.

Pro výkon vlastnických práv státu vláda přijala koncepci posílení úlohy rezortů, do jejichž působnosti spadají jednotlivé privatizované společnosti.

Zvláště rozsáhlá byla privatizace v oblasti průmyslu a obchodu, kde zbývalo ke dni 1. červenci 1998 k jejímu dokončení celkem 242 subjektů, vesměs státních podniků s celkovým objemem majetku v účetní hodnotě cca 46 mld. Kč. K témuž dni bylo v působnosti Fondu národního majetku ČR 198 akciových společností, které vznikly transformací subjektů původně spadajících do rezortu průmyslu a obchodu a neměly ukončenou privatizaci akcií v celkové nominální hodnotě 143 mld. Kč. MPO vykonávalo ve spolupráci s FNM akcionářská práva u 31 společností z uvedených 198 společností.

V období od 1. 7. 1998 do 31. 1. 2002 byla v působnosti MPO byla **dokončena privatizace 169 subjektů a majetku v hodnotě cca 42 mld. Kč.** Jako nejvýznamnější lze uvést transformaci s. p. Transgas na akciovou společnost v květnu 2001 a následný prodej akcií. V působnosti FNM ČR byla dokončena privatizace akcií v nominální hodnotě cca 14 mld. Kč u 72 akciových společností. K nejvýznamnějším společnostem patří Mostecká uhelná společnost, a. s., Chemické závody Sokolov, a. s., Spolana, a. s., Paramo, a. s., České radiokomunikace, a. s., Skleněná bižuterie, a. s., Jan Becher – Karlovarská Becherovka, a. s., Česká Typografie, a. s., Železnobrodské sklo, a. s. a Škoda Auto a. s. V současné době se realizuje prodej akcií Transgas, a. s., osmi distribučních plynárenských společností (smlouvy byly podepsány 29. 1. 2002).

Aplikace příslušné legislativy EU (Směrnice č. 98/30/EC Evropského Parlamentu a Rady) do energetického zákona č. 458/2000 Sb., umožnila stanovit v tomto zákoně obecná pravidla pro podnikání, přístup k sítím a postupné otevírání trhu s plynem a elektrickou energií, a to bez závislosti na struktuře nebo budoucím počtu vlastníků. Byl přijat záměr, že u plynárenství a elektroenergetiky proběhne v první fázi privatizace odvětví jakožto celku a následně bude přistoupeno k restrukturalizaci těchto odvětví.

Privatizaci energetických společností předcházelo proto přijetí energetické politiky a vytvoření příslušné legislativy a regulačních institutů (Státní regulační úřad). Výběrové řízení na výběr strategického partnera pro elektroenergetiku proběhlo podle usnesení vlády č. 967/2000 v roce 2001. Do vlastního výběrového řízení byli vybráni z předložených nabídek čtyři strategičtí investoři. Žádná z předložených nabídek nesplnila stanovené podmínky – zejména cenu, a proto vláda na zasedání dne 9. 1. 2002 na základě doporučení mezirezortní výběrové komise nevybrala vítěze výběrového řízení a usnesením č. 44/2002 výběrové řízení zrušila. Současně uložila předložit návrh dalšího postupu do 28. 2. 2002. Tento návrh byl v termínu předložen a vláda jej projednala dne 11. 3. 2002 a vyslovila s ním souhlas.

Privatizace chemického průmyslu měla především za cíl zajištění konkurenceschopnosti a stability odvětví, dokončení majetkové, finanční a výrokové restrukturalizace, u společnosti Unipetrol, a.s., navíc vytvoření silné rafinérsko-petrochemické skupiny spojené s těsnými produktovými vazbami. Kupní smlouvu s nabyvatelem společností Agrofert Holding, a. s., podepsal Fond národního majetku ČR dne 12. 2. 2002.

Poté, co vláda v září 2001 schválila privatizaci státní účasti ve společnosti ČESKÉ RADIOKOMUNIKACE, a. s., (nabyvatel společnost Bivideon B.V.), zůstává zásadním úkolem v tomto období příprava privatizace státní účasti ve společnosti ČESKÝ TELECOM,

a.s. V prosinci 2000 vláda rozhodla o privatizaci této společnosti a po jednáních se současnými významnými akcionáři společnosti o změnách akcionářské smlouvy stanovila v listopadu 2001 termín pro předložení výsledku veřejného výběrového řízení na určení nabyvatele na 31. 3. 2002.

Lze říci, že se podařilo zvýšit kvalitu práce a transparentnost privatizačních a restrukturalizačních procesů, a to i díky organizačním a personálním změnám. Projevilo se to i v tom, že v průběhu čtyřletého období nebyly zpochybňovány jednotlivé kroky privatizace a restrukturalizace majetku státu a rozhodnutí vlády o výběru strategických investorů. Výnosy z privatizace převyšovaly ve většině případů očekávání nezávislých institucí, resp. ekonomů. V podstatě všechny základní záměry v dané oblasti uvedené v programovém prohlášení byly naplněny.

Restrukturalizace a revitalizace

Teze Programového prohlášení:

„Vláda urychleně vypracuje koncepci politiky podpory konkurenceschopnosti českých výrobců ze zvláštním zřetelem na zpracovatelský průmysl. Klíčovou součástí politiky podpory konkurenceschopnosti bude program restrukturalizace a revitalizace skupiny rozhodujících průmyslových podniků.“

V dubnu 1999 přijala vláda tzv. **Revitalizační program** (usnesení vlády č. 354/1999), jenž se týkal především velkých a předlužených podniků, které ztratily schopnost produkovat dostatek prostředků na zajištění svého provozu, obnovy a rozvoje vlastními silami. S cílem vyřešení situace těchto podniků byla vytvořena Revitalizační agentura. Do jejího portfolia bylo vybráno celkem 8 velkých průmyslových podniků, jejichž zhroucení by mělo společensky nepřijatelný ekonomický a sociální dopad (Aliachem, a. s., Hutní montáže Ostrava, a. s., Spolana, a. s., Neratovice, ČKD Holding, a. s., Praha, Škoda, a. s., Plzeň, Tatra, a. s., Kopřivnice, Vítkovice, a. s., a Zetor, a. s., Brno). Hlavním, neopominutelným kritériem výběru podniků byla jejich životaschopnost, resp. naděje na její rychlé dosažení v důsledku provedených restrukturalizačních opatření. Kritéria pro vstup do programu byla stanovena na základě konzultace s Evropskou komisí, která proběhla při přípravě programu.

Pro některé společnosti, zařazené do programu, se podařilo získat strategické investory (Aliachem, ZPS, Tatra, Spolana). Nová fáze restrukturalizace pokračuje od roku 2001 prostřednictvím České konsolidační agentury. Ta se na základě zákona č. 239/2001 Sb., o České konsolidační agentuře, stala od 1. září 2001 právním nástupcem Konsolidační banky Praha, s. p.ú. K zajištění její činnosti byla usnesením vlády č. 1000/2001 zřízena Rada vlády ČR - Investiční rada, která má 14 členů a je složena ze zástupců ústředních orgánů.

Zároveň byla tímto usnesením vlády uložena realizace programů „**Exit**“ a „**Rozvaha**“, v rámci „**Strategie posílení národohospodářského růstu**“. Tyto programy stabilizace a oživení vybraných průmyslových podniků představují soubor opatření nutných k řešení financování zejména provozu a závazků předlužených a podkapitalizovaných průmyslových společností a jejich restrukturalizace včetně změn vlastnických poměrů. Jedná se o společnosti s přímou majetkovou nebo úvěrovou účastí státu, které se v současné době nacházejí v portfoliu aktiv České konsolidační agentury (ČKA), nebo budou na základě rozhodnutí vlády do tohoto portfolia dodatečně převedeny. Na realizaci uvedených programů se v úzké součinnosti s ČKA podílí Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Samostatnou specifickou oblastí restrukturalizace je **restrukturalizace českého ocelářského průmyslu**. Vláda projednala v roce 1999 I. etapu restrukturalizace českého ocelářského průmyslu, která určila hlavní směry strukturálních změn a privatizace tohoto odvětví. Plán vycházel ze studie restrukturalizace, která obsahovala detailní marketingovou analýzu a návrh změn ve výrobní základně včetně rušení nadbytečných kapacit. Jednalo se o první komplexní materiál věnovaný restrukturalizaci hutnictví železa od roku 1992.

Z důvodu probíhající recese na trzích s hutními výrobky byla v roce 2000 zpracována objektivizační studie, která byla schválena usnesením vlády č. 11/2001. Následně byla po dohodě s Evropskou komisí britskou společností EuroStrategy Consultants (ESC) zpracována studie k II. etapě restrukturalizace financovaná z programu PHARE. Vzhledem k tomu, že se ukázalo, že závěry studie nejsou zcela v souladu s platnou legislativou ČR a v oblasti majetkové a finanční restrukturalizace jsou jen obtížné realizovatelné, byl připraven modifikovaný Program restrukturalizace českého ocelářského průmyslu. Ten je v některých částech identický se studií společnosti ESC a části této studie byly do materiálu zpracovány. Vláda svým usnesením č. 840/2001 tento program schválila a vymezila základní koncepci restrukturalizace do roku 2010. Cílem je zabezpečení životaschopnosti ocelářských společností a zvýšení konkurenceschopnosti jejich produkce na trzích ocelí.

Jedním z důležitých restrukturalizačních kroků je řešení sociálně zaměstnaneckých důsledků. Vláda přijala svým usnesením č. 809/2000 Komplexní projekt doprovodného sociálního programu a zároveň schválila nařízení vlády č. 310/2000 Sb. ve znění pozdějšího usnesení schváleného vládou dne 25. března 2002, kterým se stanovují pravidla pro vyplácení příspěvků uvolňovaným pracovníkům s účinností od počátku roku 2000. Řešení sociálních důsledků je jedním z nejdůležitějších témat projednávaných s OS KOVO a zástupci odborů ocelářských společností.

V souvislosti s potřebou urychleného řešení soudního vyrovnání ve společnosti Vítkovice, a.s., a nutností zabezpečení finanční stability Nové huti, a.s., vláda projednala postup Programu restrukturalizace v ČR a svým usnesením č. 131/2002 umožnila výběr strategického investora do společnosti Nová huť. V současné době probíhá jednání v EU a příslušným komisím byly předány individuální podnikatelské plány Vítkovic a Nové huti v souvislosti s žádostí o poskytnutí výjimky ze zákazu veřejné podpory.

Cenová liberalizace a deregulace

Cenová politika vycházela ze základního úkolu daného Programovým prohlášením vlády, a to dokončení nápravy (deregulace) cen do roku 2002 sociálně průchodným způsobem a na základě regulace monopolů.

Usnesením vlády č. 1250 ze dne 12. listopadu 1999 byl schválen postup deregulace do roku 2002 u elektrické energie a plynu. Na základě tohoto usnesení byly pravidelně každý rok prováděny změny cen (poprvé k 1. 1. 2000). Do 1. ledna 2001 regulovalo ceny elektrické energie a plynu ministerstvo financí. Přijetím nového energetického zákona přešly kompetence v regulaci cen energií (včetně tepelné energie) na Energetický regulační úřad (ERÚ). Náprava cen energií byla k 1. 1. 2002, co se týká správných relací mezi jednotlivými odběrateli, v podstatě dokončena. Nedokončeným opatřením je zavedení individuálních cen elektrické energie pro obyvatelstvo podle regionálních distribučních společností. Jeho realizace by měla navazovat na postup privatizace české elektroenergetiky.

V oblasti cen telekomunikačních služeb docházelo v jednotlivých letech k jejich postupnému přibližování ekonomicky oprávněným nákladům. Přijetím nového

telekomunikačního zákona přešly kompetence v regulaci cen k 1. 7. 2000 na Český telekomunikační úřad.

V oblasti nájemného byly prováděny pravidelné každoroční změny jeho maximální úrovně (vždy k 1. 7. příslušného roku) v závislosti na vývoji indexu cen stavebních prací. V souvislosti se zrušením vyhlášky č. 176/1993 Sb., Ústavním soudem k 31. 12. 2001 byl připraven návrh nového zákona o nájemném, který však byl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR odmítnut. Regulace cen nájemného je proto nadále uplatňována na základě zákona č. 526/1990 Sb., o cenách (výměr MF č. 01/2002), a tím je naplňováno vládní prohlášení o racionální regulaci cen bydlení v souladu se mzdovým vývojem. Tento postup byl odsouhlasen na jednání RHSD. I když v Programovém prohlášení vlády není přímo uvedeno, že má být vydán zákon o nájemném, pokládá MF jeho vydání za velmi potřebné v zájmu zracionalnění regulace nájemného a nový návrh zákona má předložit vládě k projednání v září 2002.

K 1. 1. 2001 byla změněna forma regulace jízdného v osobní železniční dopravě z maximálních cen na věcně usměrňované ceny, které si mohou České dráhy, s. o. určovat do výše ekonomicky oprávněných nákladů a přiměřeného zisku. Tím došlo ke sjednocení forem regulace osobní železniční s osobní autobusovou přepravou a vytvoření tlaku na zvýšení hospodárnosti v železniční dopravě.

K 1. 1. 2001 bylo u regulace cen vodného a stočného zrušeno pravidlo umožňující přerozdělení zisku v cenách pro ostatní spotřebitele ve prospěch udržení nižších cen pro domácnosti (zrušená možnost uplatnění rozdílných cen).

V oblasti cen v zemědělství byla přijímána opatření ke stabilizaci tohoto segmentu trhu. Minimální ceny byla stanoveny pro mléko (1998 – 2000), pšenici potravinářskou (1998 – 1999) a pro cukr a cukrovku (2000 – 2002).

Za dobu od posledního odečtu plnění Programového prohlášení byly realizovány další kroky, takže je možno konstatovat, že v oblasti cen byl záměr vládního prohlášení splněn. Konkrétně byla realizována následující opatření.

K nápravě cen elektrické energie a zemního plynu uskutečnil Energetický regulační úřad tyto změny:

zemní plyn

- od 1. 7. 2001 – zvýšení maximálních cen u dodávek pro domácnosti v průměru o 11,7 %,
- od 1. 1. 2002 – zvýšení maximálních cen u dodávek pro domácnosti v průměru o 5,1 % (statisticky vykázáno o 4,7 %) a zavedení individuálních cen pro regionální distribuční společnosti,
- od 1. 4. 2002 budou sníženy maximální ceny u dodávek pro domácnosti v průměru o 8,2 % a u ostatních odběratelů v průměru o 8,9 %.

elektrická energie

- od 1. 1. 2002 – zvýšení maximálních cen elektrické energie pro domácnosti v průměru o 9,9 % (statisticky vykázáno o 9,4 %).

tepelná energie

- stanovení meziročního limitu růstu cen pro obyvatelstvo o 4,9 % v rámci věcného usměrňování cen.

K 1. 7. 2001 a k 1. 7. 2002 byl stanoven maximální možný růst **nájemného** v nájemních bytech o 4 % v závislosti na změně indexu cen stavebních prací předchozího roku. Spolu se

změnou započítávání některých částí bytu (např. koupelna, záchod) do podlahové plochy, lze očekávat k 1. 7. 2002 možný růst nájemného o cca 5 – 7 %.

V oblasti cen ve **zdravotnictví** k 1. 7. 2001 vstoupily v platnost nové maximální ceny léků a zdravotnických výrobků při zachování stability celkové cenové hladiny. Současně byly z regulace formou věcně usměrňovaných cen vypuštěny veterinární výrobky. K 1. 1. 2002 byla zjednodušena pravidla věcného usměrňování cen léků a zdravotnických výrobků.

Od 1. 8. 2001 byly zavedeny **pevné ceny tabákových výrobků** z důvodu odvodu části spotřební daně z ceny pro konečného spotřebitele. K 1. 1. 2002 bylo umožněno v souladu s novou zákonnou úpravou v oblasti vodovodů a kanalizací uplatnit dvousložkové ceny **vodného a stočného**.

Český telekomunikační úřad umožnil zvýšit maximální ceny **telekomunikačních výkonů** k 1. 2. 2002. Statisticky bylo vykázáno zvýšení o 5,6 %.

S účinností od 1. 10. byla vydána již třetí novela vyhlášky MF č. 279/1998 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 151/1997, o oceňování majetku, která aktualizovala ceny pozemků a staveb a rozšířila uplatnění výnosového způsobu **oceňování nemovitostí** v případě pronájmů staveb či jejich částí.

Energetická politika

Teze Programového prohlášení

„Zásadním úkolem vlády bude koncepční založení národohospodářské politiky na střednědobém makroekonomickém a fiskálním rámci a dlouhodobých strategických koncepcích v jednotlivých oblastech národního hospodářství (energetika ...)“

Usnesením vlády České republiky č. 50 ze dne 12. ledna 2000 byla schválena „**Energetická politika**“. Státní energetická politika se stala základním dokumentem vyjadřujícím cíle v energetickém hospodářství v souladu s potřebami hospodářského a společenského rozvoje včetně ochrany životního prostředí. Státní energetickou politiku zpracovalo MPO jako otevřený dokument, s výhledem na 15 až 20 let. V souladu se záměry dokumentu Energetická politika, schváleného usnesením vlády ČR dne 12. 1. 2000, a na základě vládou schválených návrhů zákona o hospodaření energií (usnesení vlády 5/2000) a energetického zákona (usnesení vlády 150/2000), byla vypracována a schválena definitivní podoba obou těchto zákonů. Vyhodnocení energetické politiky přijala vláda České republiky svým usnesením č. 1361 ze dne 19. 12. 2001.

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (**energetický zákon**), upravuje podmínky podnikání, výkon státní správy a regulaci v energetických odvětvích, kterými jsou elektroenergetika, plynárenství a teplárenství, jakož i práva a povinnosti fyzických a právnických osob s tím spojené. Zakládá Energetický regulační úřad, v jehož působnosti je podpora hospodářské soutěže a ochrana zájmů spotřebitelů v těch oblastech energetických odvětví, kde není možná konkurence, s cílem uspokojení všech přiměřených požadavků na dodávku energie. Současně stanovuje rozsah a časové etapy postupného otevírání trhu v této oblasti. K tomuto zákonu bylo vydáno již 26 vyhlášek.

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií, stanoví práva a povinnosti fyzických a právnických osob při nakládání s energií, zejména elektrickou a tepelnou, a dále s plynem a dalšími palivy. Přispívá k šetrnému využívání přírodních zdrojů a k ochraně životního prostředí v České republice, ke zvyšování hospodárnosti užití energie, spolehlivosti při

zásobování energií, k trvale udržitelnému rozvoji společnosti a ke snižování energetické náročnosti ekonomiky ČR. Zakládá možnost dotací na řešení úspor v oblasti výroby i spotřeby energie, na osvětlu, poradenství, výzkum a vývoj v oblasti nakládání s energií a na zpracování energetických auditů a územních energetických koncepcí prostřednictvím Národního programu hospodárného nakládání s energií a využívání jejích obnovitelných a druhotných zdrojů. K tomuto zákonu již bylo vydáno všech 9 vyhlášek a 2 nařízení vlády. Oba zákony jsou základním předpokladem pro vznik a liberalizaci trhu s energií v ČR, jsou v nich implementovány příslušné předpisy EU a vstoupily v platnost od 1. 1. 2001.

Každoročně je usnesením vlády schvalován **Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie** a je zveřejňován v Obchodním věstníku, na internetových stránkách České energetické agentury (ČEA).

Dostavba jaderné elektrárny Temelín (JETE) probíhala podle vládou stanoveného finančního rámce. Všechny zkoušky a činnosti spojené s přípravou zavezení paliva 1. bloku byly úspěšně ukončeny a palivo bylo zavezeno 6. 7. 2000. Jaderné reakce bylo dosaženo 11. 10. 2000 a energetické zkoušení bylo zahájeno 31. 10. 2000. Přifázování 1. bloku proběhlo 21. 12. 2000, výkon reaktoru byl postupně zvyšován a hladiny 100% výkonu bylo dosaženo 10. 1. 2002. Uvedení do zkušebního provozu se předpokládá v dubnu 2002. Zároveň probíhaly plánované stavební činnosti na bloku č. 2. Blok č. 2 byl zavezen palivem v 1. dekádě března 2002 a probíhají přípravy na dosažení kritického stavu a zahájení etapy fyzikálního a energetického spouštění.

V etapě spouštěcích prací na 1. bloku bylo provedeno téměř 2 000 testů předepsaných příslušnými programy spouštění. Jen nepatrná část (přibližně 1 – 1,5 % testů) prokázala nezbytnost úprav, většinou na sekundárním okruhu (turbosoustrojí). To znamená, že naprosto drtivá většina testů prokázala dodržení projektových parametrů. Dokončení výstavby a uvedení do provozu JETE je zcela v souladu se schválenou státní energetickou koncepcí a energetickou politikou vlády.

Uplynulá dekáda a zejména její poslední třetina, tj. období od roku 1998 do současnosti, se vyznačují nejvýznamnějšími organizačními a systémovými změnami, ke kterým v odvětví došlo za celou dobu od vzniku jednotné elektrizační soustavy v Československu. Byl vytvořen právní a institucionální rámec nového „tržního“ modelu odvětví elektroenergetiky a bylo zahájeno otevírání trhu s elektřinou a uvolnění vstupu konkurence.

V roce 1998 byla v souladu s náročnými požadavky legislativy EU úspěšně dokončena ekologizace elektráren. Byly odsířeny výrobní s celkovým výkonem více než 7000 MW. Trvale byly vyřazeny z provozu elektrárny s celkovým instalovaným výkonem přes 2000 MW.

Vzhledem k tomu, že podstatná část přírůstku instalovaného výkonu byla a je kryta jadernými elektrárnami, daří se na rozdíl od všech zemí, které jadernou energetiku odmítly, snižovat emise skleníkových plynů a tím výrazně přispívat k plnění závěrů Kjótského protokolu.

Legislativa uvedená oblasti je kompatibilní se směrnicemi a dalšími předpisy EU. Základem legislativního rámce je zmíněný nový energetický zákon č. 458/2000 Sb. Jednotliví účastníci trhu s elektřinou mají připraveny podobné podmínky podnikání jako jsou ty, kterými se řídí členské státy EU. Byly implementovány směrnice EU 96/92/EC, 98/30/EC a další zákonné předpisy EU. V současné době se připravuje implementace tzv. druhé směrnice o vnitřním trhu s elektřinou a plynem, která zatím není schválena ani v EU. Zároveň se ČR

připravuje na implementaci směrnice o přístupu k sítím a tranzitu elektřiny jsou připravovány směrnice o přístupu k sítím a tranzitu elektřiny.

Od 1. 1. 2001 zahájil svou činnost nezávislý regulační orgán – **Energetický regulační úřad**, který mimo regulace odvětví energetiky rovněž uděluje licence na podnikání v odvětví.

Jedním z nutných předpokladů pro otevření trhu s elektřinou bylo i narovnání relací mezi cenami elektřiny pro domácnosti a průmyslové odběratele. V letošním roce proces narovnání základních relací cen mezi jednotlivými kategoriemi odběratelů končí. Za důležité považujeme, že deregulace cen byla provedena sociálně průchodným způsobem a byly odstraněny tzv. křížové dotace.

Od 1. 1. 2002 bylo zahájeno otevírání trhu s elektřinou. Oprávněnými zákazníky se stali všichni odběratelé s roční spotřebou 40 GWh a více. V prvním kroku byla otevřena zhruba jedna třetina trhu s elektřinou. Tento proces bude pokračovat v příštím roce otevřením trhu pro odběratele s roční spotřebou 9 GWh a více.

Od 1. 1. 2002 zahájil svou činnost **Operátor trhu s elektřinou**. V současné době jsou denní objemy v rámci krátkodobého obchodu s elektřinou srovnatelné s objemy obchodovanými na některých západoevropských burzách (např. Paříž, Amsterdam). Poslední dva roky sledovaného období se vyznačují nárůstem výroby a spotřeby elektřiny, což signalizuje i výrazné oživení tuzemské ekonomiky a hospodářský růst v České republice.

Bylo rozhodnuto o prodloužení útlumu těžby uranu v lokalitě Dolní Rožínka do 31. 12. 2003. Tím se vytěží snadno dostupné uranové zásoby. Nadále pokračoval útlum těžby a zpracování uranu v ostatních lokalitách. Současně bylo rozhodnuto o definitivním způsobu sanace dolu chemické těžby ve Stráži pod Ralskem – rozpuštěné podzemní kontaminanty budou čerpány na povrch a zpracovávány na komerční produkty. V současné době je vyráběn síran hlinitý pro vodárenské účely. Úspěšně pokračuje likvidace odkališť v lokalitě Mydlovary. Do vlastnictví státu přešla úložiště radioaktivních odpadů Richard, Bratrství a Dukovany. Jejich provoz a bezpečnost zajišťuje organizační složka státu Správa úložišť radioaktivních odpadů Praha (SÚRAO). Dotěžení uranu vedlo k získání paliva pro jaderné elektrárny za náklady nepřevyšující náklady nákupu paliva na světovém trhu s tím, že tento postup navíc napomohl řešit sociální situaci v regionu.

Postup útlumu uhelného hornictví byl v letech 2000 až 2001 realizován v souladu s usnesením vlády ČR č. 912/1999. Tuzemské zásoby uhlí jsou využívány účelně a ekonomicky, čímž je do značné míry omezena závislost státu na dovozu paliv a energie s pozitivním dopadem na saldo obchodní bilance a na udržení zaměstnanosti v těžebních regionech. Těžba hnědého uhlí probíhá v rámci příslušných územních ekologických limitů. Těžba černého uhlí je realizována v rozsahu tuzemské spotřeby a smluvně zajištěného vývozu. Ochrana významných zdrojů hnědého a černého uhlí pro další případné využití je průběžně naplňována prostřednictvím územních plánů.

V rámci restrukturalizace OKD, a. s., Ostrava přijala vláda usnesení č. 453/2001 k návrhu restrukturalizace společnosti OKD, řešící podnikatelské aktivity její činné a utlumované části, včetně vypořádání majetku. Společnost OKD, a. s., Ostrava prodala na základě výše uvedeného usnesení a smlouvy o prodeji části podniku OKD, a. s., státnímu podniku Diamo odštěpný závod OKD, a. s., Důl Odra, o. z. Smlouva nabyла platnosti dne 1. 1. 2002. V Obchodním rejstříku je nově vzniklý odštěpný závod zapsán pod názvem „Diamo státní podnik, odštěpný závod Odra“. Na Program vytvoření nových pracovních míst v roce 1999 v utlumované části OKD byla na základě zákona o státním rozpočtu na rok 1999 vyčleněna částka 350 mil. Kč určená na zabezpečení programu „Tvorba nových pracovních příležitostí v utlumované části OKD“. V současné době se realizuje celkem 37 projektů. Stav

nově vytvořených pracovních míst prostřednictvím uvedeného programu se pravidelně čtvrtletně zvyšuje a k 31. 12. 2001 činil 1 328 nových míst.

Na regionální podporu v severozápadních Čechách byla v roce 1999 vyčleněna dotace ve výši 250 mil. Kč. Hlavním cílem bylo zřízení nových pracovních míst v této restrukturalizaci postižené oblasti. V rámci této dotace bylo realizováno 14 projektů a bylo tím vytvořeno 925 nových pracovních míst.

Vláda, vědoma si rozsahu ekologických škod v severozápadních Čechách, způsobených činnostmi hnědouhelných dolů ve všech minulých obdobích, rozhodla svými usneseními č. 50/2002 a 189/2002 o postupném uvolňování částky 15 mld. Kč z výnosů privatizace určených na zahlazení těchto škod v Ústeckém a Karlovarském kraji.

Průmyslová politika

Teze Programového prohlášení:

„Vláda bude v rámci své vnitřní a zahraniční politiky posilovat prestiž českého průmyslu a zpracuje konkrétní průmyslovou politiku, jejíž součástí budou konkrétní rozvojové programy.“

Průmyslová politika státu se stala základním dokumentem strategie průmyslu, který tvoří rámec rozvoje pro silný a konkurenceschopný průmysl, který respektuje vlastní specifika průmyslové výroby a národní priority. Průmyslová politika ČR je svým pojetím neintervenci a tržně orientovanou vládní koncepcí rozvoje průmyslové základny. Vypracování a schválení průmyslové politiky jako dílčí hospodářské koncepce bylo výrazem vůle vlády vytvořit s českým průmyslem partnerský vztah, ve kterém je jednoznačně definována odpovědnost všech stran.

„Koncepce průmyslové politiky ČR“, projednaná vládou ČR v dubnu 1999 a v konečné podobě schválená usnesením vlády ČR č. 51/2000, odráží nejen národní priority, ale také plně respektuje Asociační dohodu mezi ČR a EU, pravidla o zřízení WTO, závazky plynoucí z členství v OECD a z dalších mezinárodních dohod, včetně závazků z oblasti ochrany životního prostředí a zásad trvale udržitelného rozvoje. Výsledný dokument posoudila EK jako neintervenci koncepci rozvoje průmyslu, která vyhovuje zásadám jednotného trhu. Při screeningových jednáních byla kapitola „Průmyslová politika“ předběžně uzavřena v červnu 1999. K průmyslové politice se vztahují i dokumenty týkající se regionálního rozvoje a Akční program k posílení konkurenceschopnosti průmyslu ČR.

„Akční program k posílení konkurenceschopnosti průmyslu“, schválený vládou usnesením vlády ČR č. 52/2000, byl zpracován jako institucionální a finanční rámec k implementaci jednotlivých iniciativ průmyslové politiky. Hlavní prioritou Akčního programu bylo vytvořit systém podpory konkurenceschopnosti a výkonnosti českého průmyslu, který bude využívat standardní metody průmyslové politiky užívané v zemích Evropské unie. Každý konkrétní program obsažený v Akčním programu je samostatně posuzován monitorující institucí ČR z hlediska jeho slučitelnosti s pravidly pro státní pomoc platnými v EU.

V roce 2000 bylo schváleno k realizaci pět programů z Akčního programu k posílení konkurenceschopnosti průmyslu ČR. Ze státního rozpočtu bylo vyčleněno na realizaci celkem 316 mil. Kč s tím, že uvolnění těchto prostředků bude záviset na spolufinancování programů z fondu PHARE. V současné době se čeká na připomínky Evropské komise, bez jejichž zapracování není možné programy zahájit. Tendrová dokumentace je zpracována pro regiony

NUTS II – Moravskoslezsko a Severozápad. Na každý region je určena veřejná podpora ve výši 16 mil. EUR.

„**Sektorový operační program Průmysl na léta 2001 až 2006**“ (SOP) prakticky naplňuje cíle Průmyslové politiky na základě usnesení vlády č. 1092 z 8. 11. 2000 a UV č. 1258 z 11. 12. 2000, kterým vláda současně schválila zahájení programů platných na rok 2001. Procesně se tak sektor průmyslu připravuje mimo jiné na využívání Strukturálních fondů (SF) Evropské unie, tj. při praktickém naplňování operačního programu sektoru průmyslu se ověřují způsoby a varianty spolupráce s představiteli jednotlivých krajů a s regionálními autoritami. Z deseti v roce 2001 zahájených dílčích programů SOP byly ve smyslu zákona o podpoře regionálního rozvoje č. 248/2000 Sb., cíleně směřovány dva programy do vybraných regionů, kde je záměrem podporovat rozvoj a stabilitu regionálního průmyslu a podnikatelských služeb. V případě těchto dílčích programů byly výběrovým řízením vybrány výkonné agentury v dotčených regionech, které jsou součástí implementační struktury. Přenesení odpovědnosti za administraci regionálně cílených programů na místně příslušné agentury vytváří zázemí pro přiblížení programů podmínkám a potřebám regionů.

Pro rok 2001 bylo v souladu s usnesením vlády č. 1258 z 11. 12. 2000 v rámci SOP vyhlášeno v prvním kole 10 programů podpory zaměřených na posílení výkonnosti a podporu konkurenceschopnosti zpracovatelského průmyslu a průmyslových služeb. Na programy SOP bylo po upřesnění státního rozpočtu určeno 240 mil. Kč. Veřejná podpora byla poskytována v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., ve formě dotace nebo návratné finanční výpomoci. Celkem bylo podáno 284 žádostí o veřejnou podporu, z toho v prvním kole 241 a ve druhém kole 43 žádostí ze všech 14 krajů ČR. Kladně vyhodnoceno bylo 112 projektů v úhrnné hodnotě cca 299 mil. Kč, přiděleny byly prostředky v hodnotě 214,4 mil. Kč a do konce roku 2001 skutečně čerpány prostředky v hodnotě 202,3 mil. Kč.

Pro rok 2002 bylo na SOP usnesením vlády č. 1314/2001 ze dne 10. 12. 2001 schváleno a koncem února 2002 vyhlášeno osm dílčích podprogramů. Ze státního rozpočtu jsou pro tento rok uvolněny na SOP Průmysl prostředky v úhrnné hodnotě 135 mil. Kč.

Realizace průmyslové politiky přispěla k nastartování růstu průmyslové produkce, produktivity práce a udržení, resp. růstu zaměstnanosti v regionech s vysokou nezaměstnaností. Tento zásadní dokument, resp. jeho postupné naplňování směřuje k cíli dosáhnout v roce 2010 hranice 75 % průměru EU v ukazateli HDP na obyvatele.

Surovinová politika

Teze Programového prohlášení:

"Vláda vypracuje dlouhodobou energetickou koncepci, se kterou úzce souvisí konkretizace surovinové politiky se zaměřením na snižování surovinové náročnosti výroby."

Vláda svým usnesením číslo 1311 ze dne 13. prosince 1999 schválila "**Surovinovou politiku v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů**", kterou společně připravila ministerstva průmyslu a obchodu a životního prostředí. Surovinová politika byla dále rozpracována podle vládou stanovených úkolů a v podrobnostech sledujících především aktuální potřeby regionů. V současnosti probíhá příprava krajských surovinových politik, které budou v úzké součinnosti s krajskými úřady zpracovány do konce roku 2003.

Od roku 2002 změna příslušných předpisů umožnila vybírat úhrady rovněž za těžbu stavebních surovin vedle již zpoplatněného dobývání uhlí, ropy, plynu, kaolinu, vápence, jílu a dalších nerostů. Došlo tak k dalšímu posílení rozpočtů těžbou dotčených obcí.

Podpora investování

Teze Programového prohlášení:

"Navazující na politiku předchozích vlád bude vláda rozvíjet existující systém podpory zahraničních přímých investic včetně rozvoje činnosti agentury CzechInvest."

Prvním krokem, který proces aktivní podpory zahraničních i domácích investic do vyspělých průmyslových technologií odstartoval, bylo přijetí usnesení vlády č. 298/1998 k návrhu investičních pobídek pro investory v České republice. Tím byly stanoveny základní podmínky pro investory. Žadatel o investiční pobídky musel investovat „na zelené louce“ minimálně 25 mil. USD. Tato hranice byla snížena návazným usnesením vlády č. 844/1998 na 10 mil. USD pro umožnění udělení investičních pobídek i významným domácím investorům. Ve vládou schváleném systému investičních pobídek byly poskytnuty pobídky celkem 33 investorům, jejichž investice, přesahující 2 mld. USD, vytvoří 15 873 nových pracovních míst.

Významným posunem v procesu podpory investování v České republice bylo schválení zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů, Parlamentem ČR. Zákon nabyl účinnosti dnem 1. května 2000. Celé koncipování zákona bylo průběžně konzultováno s EU.

Investičními pobídkami se podle tohoto zákona rozumí slevy na daních z příjmů, a to na 10 let při vybudování nového výrobního závodu a na 5 let při rozšíření výroby, dále pak dotace obcím na vybudování technické infrastruktury průmyslové zóny, jakož i převod pozemků ve vlastnictví státu na obce. Dalšími investičními pobídkami jsou dotace na tvorbu nových pracovních míst a dotace na rekvalifikace zaměstnanců.

V režimu zákona o investičních pobídkách bylo k 22.2.2002 vydáno 69 rozhodnutí o příslibu investičních pobídek. Předpokládaná celková výše investice přesáhne 2,3 mld. USD a projekty vytvoří téměř 18 000 nových pracovních míst. Celkově byly tedy v hodnoceném období **poskytnuty pobídky 102 investorům, kteří budou investovat více než 4,5 mld. USD, přičemž zároveň vytvoří více než 33 tis. přímých pracovních míst.** V této souvislosti lze počítat se vznikem minimálně stejného počtu pracovních míst tzv. vyvolaných – u českých subdodavatelských firem, především u malých a středních podniků .

V rámci dalšího zdokonalování systému investičních pobídek byla na počátku prosince 2001 schválena Senátem ČR novela zákona č. 72/2000 Sb. o investičních pobídkách, která nabyla účinnosti dne 30. ledna 2002. Tato novela zpřesňuje kontrolní mechanismy v rámci zákona o investičních pobídkách, prohlubuje vazbu na zákon o veřejné podpoře a v neposlední řadě také snižuje minimální výši investice, kterou je nutno vynaložit za účelem získání investičních pobídek (na 100 mil. Kč, pokud investice směřuje do oblasti s vysokou mírou nezaměstnanosti).

Investiční pobídky přilákaly celou řadu renomovaných investorů. Patří mezi ně např. takové firmy jako Philips, Matsushita, Shimano, Bosch, Siemens, Danone, Toyota-PSA. Investiční pobídky využila i řada českých firem jako např. Peagas, Česká rafinérská, Kostelecké uzeniny. Při budování nového závodu na výrobu motorů a převodovek využila investičních pobídek i Škoda-Auto.

V návaznosti na systém investičních pobídek byly přijaty dva doprovodné programy – **podpora subdodavatelů** a podpora rozvoje průmyslových zón. První přispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti českých dodavatelů zprostředkováním informací mezi nimi a investory. Hlavním cílem programu je maximalizovat objem zakázek zadaných českým dodavatelům od nadnárodních společností působících v oblasti elektronického

a elektrotechnického průmyslu.

System investičních pobídek podle zákona o investičních pobídkách byl určen pouze pro obory zpracovatelského průmyslu. S ohledem na celosvětový trend jsou od roku 2001 v ČR poskytovány investiční pobídky také firmám z oblasti strategických služeb. Kromě toho se podpora bude orientovat i na budování firemních vývojových center.

Program podpory rozvoje průmyslových zón je realizován od roku 1998. V letech 1999 a 2000 byl schvalován vládou usneseními č. 4/1999 a 270/2000. Cílem programu je prostřednictvím podpory ze státního rozpočtu přispět k zajištění investiční přípravy území pro investory z oblasti zpracovatelského průmyslu. Za dobu existence programu do konce roku 2001 bylo podpořeno vybudování celkem 56 průmyslových zón částkou přesahující 1 mld. Kč.

Do nového Programu podpory rozvoje průmyslových zón na roky 2001 – 2006 jsou zahrnuty čtyři podprogramy – „Příprava průmyslových zón“, „Regenerace průmyslových zón“, „Výstavba a rekonstrukce nájemních hal“ a „Akreditace průmyslových zón“.

O úspěšnosti programu podpory investování hovoří nejen nárůst přílivu přímých zahraničních investic, ale např. i to, že agentura Ministerstva průmyslu a obchodu CzechInvest byla v letech 2000 a 2001 opakovaně zvolena v prestižní mezinárodní soutěži nejlepší evropskou agenturou ve svém oboru.

Podpora investování znamená mj. také mimořádně dobré ekonomické výsledky českých průmyslových firem se zahraniční majetkovou účastí. Pozitivní vliv se projevuje mj. v přílivu vyspělých technologií a růstu exportu. Firmy se zahraniční majetkovou účastí se stávají „tahouny“ růstu průmyslové výroby prostřednictvím nadprůměrného růstu přidané hodnoty, výkonů, produktivity práce atd.

Proexportní politika

Teze Programového prohlášení:

„Vláda vytvoří ucelený systém proexportní politiky založený na rozvoji činnosti agentury CzechTrade, EGAP a ČEB.“

Základním dokumentem, vyjadřujícím strategické záměry státu v oblasti exportu, se stal materiál MPO **„Proexportní politika“**, schválený v roce 1999 usnesením vlády č. 391/1999. Součástí zásadního vládního materiálu „Strategie posílení národohospodářského růstu“ z roku 2001 je kapitola o urychlení růstu ekonomiky agresivní podporou exportu, která představuje rozpracování „Proexportní politiky“ pro další léta.

Z okruhu přijatých opatření je třeba zdůraznit ukončení odbourávání cel a množstevních omezení vzájemného obchodu průmyslovými výrobky, rozšíření rozsahu koncesí pro obchod zemědělskými výrobky a zahájení odstraňování technických překážek obchodu zejména ve vztahu k Evropské unii. Byl splněn základní cíl obchodní části Evropské dohody ČR – ES, tj. vytvoření oblasti volného obchodu. Od druhé poloviny roku 1998 se podařilo rovněž zaktivizovat činnost smíšených komisí, zřízených na základě dvoustranných obchodních dohod. Institucionální opatření zaměřená na podporu exportu se týkala zejména státem zřízených a kontrolovaných akciových společností ČEB a EGAP a příspěvkové organizace ministerstva průmyslu a obchodu – České agentury na podporu exportu (CzechTrade).

V oblasti **pojišťování a financování vývozu se státní podporou, zajišťovaného společnostmi ČEB a EGAP**, se podařilo úspěšně završit iniciativu těchto společností, která umožnila České republice získat statut řádného člena ve skupině Participantů v Ujednání

o pravidlech pro státem podporované vývozní úvěry (Konsensus OECD). V říjnu 2001 schválila vláda dokument „Rozvoj státní podpory exportu v působnosti Exportní garanční a pojišťovací společnosti a České exportní banky v současné fázi transformace českého národního hospodářství“. Tento dokument vytvořil věcný základ pro návrh novely zákona č. 58/1995 Sb., schválený vládou a v lednu 2002 předložený PČR. Novela zákona umožní rozšíření aktivit obou společností. Dosavadní výsledky obou společností v oblasti podpory vývozu svědčí o jejich dynamickém rozvoji. EGAP dosáhl výrazného meziročního nárůstu objemu pojištěných úvěrů (1998 – 35 mld. Kč, 1999 – 48 mld. Kč, 2000 – 71 mld. Kč a 2001 – 86 mld. Kč). Od svého založení v roce 1992 společnost pojistila vývozní úvěry za více než 300 mld. Kč, z toho cca 52 % se státní podporou. Rovněž ČEB zaznamenala zavedením nových produktů a aktivit pravidelné zvyšování objemu uzavřených úvěrových smluv (1998 – 2,4 mld. Kč, 1999 – 15,4 mld. Kč, 2000 – 19,2 mld. Kč a 2001 – 27,7 mld. Kč). Od zahájení úvěrové činnosti v roce 1996 podpořila ČEB vývoz blížící se hranici 70 mld. Kč.

Výrazný a stále rostoucí podíl na institucionální podpoře exportu měla agentura **CzechTrade**. Ve své činnosti vycházela ze své „Střednědobé strategie“ zpracované v roce 1999. Lze konstatovat, že se agentuře podařilo vybudovat organizaci plně srovnatelnou s obdobnými úspěšně fungujícími vládními proexportními agenturami v zemích EU. Své proexportní služby poskytuje agentura prostřednictvím 22 zahraničních kanceláří, jejichž počet vzrostl ve srovnání s rokem 1998 o 70 %. Agentura podstatně rozšířila rozsah nabízených služeb, které jsou zaměřeny na praktickou asistenci firmám při jejich vstupu na zahraniční trhy. Byl vytvořen unikátní systém spojování zahraničních poptávek s domácími firmami. Již výše zmíněnou novelou zákona č. 58/1995 Sb. se podařilo také racionálně propojit aktivity a produkty EGAP a ČEB na jedné straně s aktivitami a nabídkou služeb agentury CzechTrade na straně druhé.

S cílem pomáhat českým firmám využívat informace pro obchodní aktivity a orientovat se v jejich zdrojích zavedlo MPO spolu s realizátorem agenturou CzechTrade od poloviny března 2002 "Integrovaný systém pro podnikání a export". Tento systém je součástí Akčního plánu realizace státní informační politiky v ČR a jeho posláním je vytvoření jednotného místa na internetu – portálu www.BusinessInfo.cz – na základě spolupráce a koordinace státních i nestátních institucí a organizací. Nový portál umožňuje bezplatný přístup k informacím a přispěje k otevřenější informovanosti podnikatelské veřejnosti. V tomto smyslu bude využitelný zejména pro malé a střední subjekty.

Vláda organizovala pro české exportéry oficiální účasti na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí za finančně výhodných podmínek. Současně zajišťovala ekonomickou propagaci ČR vydáváním časopisů a dalších tiskových materiálů. V tomto záměru byl systémově využíván potenciál českých zastupitelských úřadů a jejich obchodně ekonomické úseky (OEÚ) v zahraničí. Zatímco v roce 1998 bylo zabezpečeno 59 oficiálních účastí na veletržních akcích, v roce 2001 jich bylo již 68 a v roce 2002 se předpokládá realizace 72 akcí.

Mimořádná pozornost byla věnována té části státní proexportní politiky, která se zabývá informatikou, poradenstvím a vzděláváním v oblasti vnějších ekonomických vztahů. Vytvořily se podmínky pro výrazné zlepšení činnosti celého systému služeb pro reálné či potenciální exportéry. V rámci „Dohody o spolupráci Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu v otázkách spojených se zabezpečováním zahraničně obchodní politiky, zahraničního obchodu a podpory exportu v činnosti zahraniční služby ČR“ byla významně posílena ekonomická dimenze náplně činnosti obchodně ekonomických úseků zastupitelských úřadů v zahraničí (OEÚ ZÚ).

O tom, že potenciál státní proexportní politiky byl účinně využit, svědčí růst exportu v průběhu hodnoceného období. Zatímco export v roce 1997 dosáhl výše 709,3 mld. Kč, v roce 1998 měl hodnotu 834,2 mld. Kč, v dalším roce 908,8 mld. Kč, v roce 2000 se zvýšil na 1 121,1 mld. Kč a v roce 2001 již činil 1 268,5 mld. Kč. Trend zvyšujícího se vývozu měl příznivý dopad na vývoj obchodní bilance, neboť významně kompenzoval negativní vlivy na straně dovozu (např. zvyšování cen paliv při silném dolaru).

Podpora malého a středního podnikání

Teze Programového prohlášení:

„Vláda vypracuje ucelený program malého a středního podnikání v souladu s praxí vytvořenou v zemích Evropské unie. Vláda podpoří činnost Agentury pro rozvoj podnikání a regionálních rozvojových agentur.“

V souladu s praxí uplatňovanou v zemích Evropské unie byl zpracován dokument **“Politika podpory malého a středního podnikání”** obsahující opatření zaměřená na zlepšování podnikatelského prostředí, včetně programů podpory na období 2001 až 2004. Tento dokument, který vláda schválila v závěru roku 2000 usnesením č. 1257/2000, obsahuje i prodloužení doby realizace programů z ročního na čtyřletý interval. Změna umožňuje malým a středním podnikatelům průběžnou přípravu žádostí o podporu v delším časovém období. Tento přístup je v souladu se systémem podpory malých a středních podniků v Evropské unii, kde jsou programy podpory pro tento sektor schvalovány na období 4 - 5 let.

Programové podpory jsou určeny na realizaci podnikatelských záměrů v průmyslové a stavební výrobě, ve službách a v hromadné dopravě regionálního významu. Nástrojem podpory malého a středního podnikání jsou záruky za úvěry a leasing, záruky za kapitálový vstup, záruky na návrh do obchodní veřejné soutěže, úvěry se sníženou úrokovou sazbou, příspěvky na úhradu úroků a dotace. Poskytování podpor se realizuje v souladu se zákonem č.59/2000 Sb., o veřejné podpoře.

Inovační projekty malých a středních podnikatelů jsou podporovány v rámci programů výzkumu a vývoje Ministerstva průmyslu a obchodu, především programu „Technos“.

Zákon č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, zabezpečuje sjednocení definice malých a středních podniků s definicí Evropské unie pro tento sektor a harmonizaci s dalšími platnými právními předpisy.

Činnost **Agentury pro rozvoj podnikání** byla v období od roku 1998 posílena. Agentura zajišťuje realizaci programů „**Poradenství**“, „**Malé půjčky**“ a podprogramů Sektorového operačního programu Průmysl.

Na úseku živnostenského podnikání přijala vláda nařízení schválené pod č. 140/2000 Sb., kterým se stanoví seznam oborů živností volných, a nařízení č. 469/2000 Sb., kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností. Byla rovněž připravena novela živnostenského zákona, která implementuje směrnice Evropských společenství do českého právního řádu. Byl zaveden Registr živnostenského podnikání sloužící pro potřeby orgánů státní správy i veřejnosti.

Vnitřní obchod

Zásadně novou kvalitu v minulém období doznala situace na vnitřním trhu. Byl zaznamenán podstatný nárůst prodejních ploch, který výrazně zlepšil komfort při nákupu. Ukazatel kvality obchodní sítě, charakterizovaný velikostí prodejní plochy na jednoho obyvatele, se zvýšil z 0,3 m² před deseti lety na 0,9 m² v roce 2001, přičemž zvláště dynamický přírůstek prodejních ploch byl zaznamenán v uplynulých čtyřech letech. Nezastupitelnou roli sehrála restrukturalizace trhu prostřednictvím velkých obchodních firem, což přispělo ke zvýšení konkurence, zmírňování inflace a ke stabilizaci cenové hladiny.

Současnou vývojovou etapu českého obchodu lze charakterizovat jako odeznívání hlavní části expanze ze strany globálních obchodních firem – jako fázi stabilizace. Po období tlaku velkých obchodních firem na malé prodejce dochází k uklidnění a stabilizaci drobného obchodního sektoru. Malé obchodní firmy nejen vhodně doplňují síť obchodních řetězců zejména v místech, kam jejich působnost přímo nezasahuje, ale také sehrávají významnou roli v segmentu speciálního sortimentu a poskytování služeb zákazníkům. Novým jevem je již téměř pravidelné zastoupení drobných prodejců ve velkých prodejních centrech nadnárodních řetězců.

V průzkumech spokojenosti spotřebitelé oceňují zejména rozšíření prodejní doby, širší sortimentu, moderní formy prodeje, rychlou obměnu sortimentu a solidní kvalitu zboží. Obchod trvale vykazuje prorůstový trend a působí jako spolehlivý ekonomický stabilizátor.

Ochrana hospodářské soutěže

Teze Programového prohlášení

„V oblasti ostatních monopolů se vláda zasadí o důsledné dodržování předpisů soutěžního práva a ochranu trhu ...“

Výchozí stav v roce 1998 v této oblasti byl charakterizován:

- nedostatečnou harmonizací platné právní úpravy v oblasti ochrany hospodářské soutěže a dohledu nad zadáváním veřejných zakázek s *acquis communautaire*,
- neexistencí nezávislých regulačních orgánů pro oblast energetiky, telekomunikací, poštovních služeb, dopravní infrastruktury a zásobování teplem a vodou,
- privatizace probíhající ne vždy v souladu s pravidly hospodářské soutěže,
- častými chybami při aplikaci zákona o zadávání veřejných zakázek jak na straně zadavatelů, tak i uchazečů.

Vzhledem k těmto skutečnostem se vláda v oblasti ochrany hospodářské soutěže soustředila na dokončení harmonizace platné právní úpravy s právem ES, na zřízení nezávislých regulačních orgánů pro oblast energetiky a telekomunikací, na vytvoření právního rámce pro oblast veřejné podpory a na zintenzivnění vnější kontroly nad zadáváním veřejných zakázek.

Součástí procesu urychlení deregulace monopolů a vytvoření stabilního regulačního rámce pro tzv. administrativní monopoly bylo zřízení Českého telekomunikačního úřadu a Energetického regulačního úřadu.

Byl dotvořen systém kontroly veřejné podpory včetně metodických pokynů zpracovaných Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, které obdrželi všichni poskytovatelé

veřejné podpory; vypracovány byly regionální mapy veřejné podpory včetně inventarizace veřejné podpory a byla zajištěna informovanost všech potencionálních poskytovatelů a navrhovatelů veřejné podpory. Rozhodovací činnost Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže byla zaměřena na důslednou realizaci zákona č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře. Na tomto úseku se vládě za její funkční období podařilo dosáhnout výrazného kvalitativního posunu.

K 1. červenci 2001 nabyl účinnosti soubor právních předpisů o ochraně hospodářské soutěže, tj. zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), a vyhlášek ÚOHS č. 198/2001 Sb., a č. 205/2001 Sb., které transponovaly soubor vertikálních a horizontálních blokových výjimek Společenství ze zákazu dohod narušujících soutěž ve vybraných odvětvích. Ke dni 17. října 2001 nabyla účinnosti vyhláška č. 368/2001 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o náležitostech návrhu na povolení spojení soutěžitelů. S touto problematikou souvisí i vládou navržené další zákony, zejména zákon č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů a zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon). Vydáním uvedených právních předpisů byl doplněn celkový právní rámec oblasti ochrany hospodářské soutěže (s výjimkou nového zákona o zadávání veřejných zakázek, jehož návrh bude vládě předložen v září 2002).

Ochrana spotřebitele

Teze Programového prohlášení:

„Důležitou oblastí, které bude vláda věnovat systematickou péči, je ochrana spotřebitele a přijetí takové spotřebitelské politiky, jež odpovídá praxi obvyklé v EU. Dovězení harmonizace legislativy a institucí v oblasti metrologie, zkušebnictví je další odpovědností vlády.“

Rozhodující činnosti, vyvíjené v oblasti ochrany spotřebitelů, vycházely ze strategických dokumentů Koncepce spotřebitelské politiky na léta 1999 – 2000 a na léta 2001 – 2005, které byly schváleny usneseními vlády. Tyto dokumenty jsou ve své podstatě plánem transformace českého systému ochrany spotřebitele na systém plně slučitelný se stavem v EU. K žádoucím změnám došlo v oblasti legislativy, tržního dozoru, podpory občanských spotřebitelských organizací, systému výchovy a vzdělávání spotřebitelů, ale i v zapojení podnikatelských subjektů do procesu „kultivace“ podnikatelského prostředí.

Právní úpravy spojené s přebíráním evropské legislativy se realizovaly na základě Koncepce spotřebitelské legislativy, zpracované na začátku roku 1999. Do současné doby tak bylo převzato jedenáct předpisů Evropských společenství z oblasti ochrany spotřebitele, a to buď formou novel stávajících zákonů či přijetím nových zákonů, případně vyhlášek. Nyní je projednáváno posledních pět evropských předpisů z této oblasti v některém stadiu legislativního postupu. S právem Evropských společenství tak byla sladěna zejména oblast obecné bezpečnosti výrobků a ochrany ekonomických zájmů spotřebitelů. Z přijatých zákonů lze jmenovat např. zákon č. 209/2000 Sb., kterým se mění zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, zákon č. 367/2000 Sb., kterým se mění občanský zákoník, zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků.

Byly novelizovány zákony o České obchodní inspekci a o České zemědělské a potravinářské inspekci, nově byly upraveny působnosti veterinárních a hygienických orgánů. Výsledkem bylo zefektivnění dozoru nad vnitřním trhem a účinnější postih prodeje padělků a nedovolených napodobenin.

Metrologie, zkušebnictví

Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví se svou činností podílel na plnění úkolů urychlení harmonizace legislativy ČR s právem ES.

V celém hodnoceném období byly intenzívně naplňovány cíle čl. 75 Evropské dohody – dosáhnout plné shody ČR s technickými předpisy ES, s evropskou normalizací a postupy pro posuzování shody. K tomu byly vytvořeny především legislativní podmínky v podobě novelizace dvou zákonů (zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a zákon č. 505/1990 Sb., o metrologii ve znění zákona č. 119/2000 Sb.), které jsou nyní koncipovány tak, aby již ke dni vstupu ČR do EU bylo možno plnit beze zbytku povinnosti státu jak při harmonizaci ochrany oprávněného zájmu, tak při zabezpečování volného pohybu zboží a měřidel v rámci EU.

Usnesením vlády ČR č. 812/2000 byla schválena „**Střednědobá koncepce rozvoje metrologického systému ČR**“, která vytváří podmínky integrace ČR do EU. Systém posuzování shody v ČR je zajišťován s cílem dosažení plné kompatibility s EU a pro splnění tohoto úkolu je vytvořena a posilována potřebná infrastruktura. Významným projevem docílení vysokého stupně kompatibility je sjednání a podpis „**Protokolu k Evropské dohodě, zakládající přidružení mezi ČR na jedné straně a ES a jejich členskými státy na straně druhé, o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků**“ (PECA), který umožňuje částečnou aplikaci volného pohybu zboží na principu vzájemného uznávání výsledků posuzování shody již v předvstupním období a pro konkrétní výrobní sektory je uplatňován od 1.7.2001. Česká republika a Maďarská republika jsou prvními z kandidátských zemí, s nimiž je PECA sjednán.

Systém národní politiky jakosti

Teze Programového prohlášení:

„Vláda se zaměří na takové moderní formy průmyslové politiky a politiky podpory konkurenceschopnosti, jako je vytvoření systému národní politiky jakosti.“

Na základě přijatého usnesení vlády číslo 458 z 10. 5. 2000 o Národní politice podpory jakosti (NPJ) byla ustavena v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu Rada ČR pro jakost. Rada je koordinátorem všech aktivit v oblasti managementu jakosti v ČR. Na každý rok přijímá **Národní program podpory jakosti**, který je otevřeným souborem aktivit jednotlivých ministerstev a nevládních organizací, zabývajících se problematikou jakosti. Hlavními prioritami Národního programu podpory jakosti jsou vzdělávání, bezpečnost výrobků, ochrana spotřebitele, ochrana životního prostředí a konkurenceschopnost. V letech 2000 a 2001 bylo v rámci rezortů realizováno celkem 52 projektů podpory jakosti, přičemž realizace 27 z nich pokračovala i v roce následujícím. Do programu Národní politiky podpory jakosti se zapojilo více než 90 nevládních organizací z celé ČR. Jako sekretariát Rady pracuje (při České společnosti pro jakost) Národní informační středisko pro podporu jakosti, které odborné i laické veřejnosti poskytuje informace týkající se problematiky jakosti.

Podpora průmyslového výzkumu a vývoje

Teze Programového prohlášení:

„Bude posilována úloha vlastního průmyslového výzkumu a vývoje.“

Vláda v souladu s Programovým prohlášením vyvíjela iniciativu v oblasti výzkumu a vývoje, jehož výsledky považuje za významný faktor při zvýšení úrovně a konkurenceschopnosti českého průmyslu. Vláda podpořila v letech 1998 až 2002 průmyslový výzkum a vývoj v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu prostřednictvím 738 projektů, které byly součástí 31 schválených programů. Celkově bylo uvolněno ze státního rozpočtu 5 882 mil. Kč. Touto vládní podporou výzkumu a vývoje byly vytvořeny podmínky pro vznik (zhruba v desetiletém horizontu) téměř 41 tis. nových pracovních míst, zvýšení tržeb o cca 464 mld. Kč, zisku o 50 mld. Kč a exportu o cca 293 mld. Kč v podnicích, v nichž budou aplikovány výsledky výzkumu a vývoje.

Kromě rezortního výzkumu v průmyslu a dalších sférách podpořila vláda i další programy (viz kapitola Vzdělávání, věda a výzkum).

Stavebnictví

Teze Programového prohlášení:

„Vláda považuje odvětví stavebnictví za významné růstové odvětví národního hospodářství. Jeho rozvoj přináší významné multiplikační efekty v navazujících odvětvích průmyslu.“

Hlavní úkoly stavebnictví, vyplývající z Programového prohlášení vlády, zapracované do hlavních záměrů Strukturální politiky stavebnictví na jednotlivá léta, se orientovaly na vytváření všestranných podmínek pro obnovení dynamiky růstu stavební produkce a naplňování s tím spojených multiplikačních efektů.

Počínaje již koncem roku 1999 došlo vlivem růstu ekonomiky a přílivu zahraničních investic k obnovení dynamiky stavební výroby a v dalších letech bylo realizováno více stavebních investic, zejména v podnikatelském sektoru a dopravní infrastruktuře. **Meziroční růst stavební výroby v roce 2000 ve výši 5,3 % pokračoval ve větším rozsahu v roce 2001 a stavebnictví se zařadilo nárůstem produkce ve výši 9,6 % k nejdynamičtěji se rozvíjejícím odvětvím.** Tento vývoj byl podpořen také výrazným posunem v kvalitě stavebních prací, daří se sledovat evropské trendy ve všech oborech stavění a kromě bytové výstavby se intenzita stavění v ostatních oborech přibližuje průměru Evropské unie.

Zvýšení intenzity stavění na úroveň obvyklou v zemích Evropské unie je také jedním z úkolů, vytýčených pro stavebnictví Programovým prohlášením vlády. K plnění tohoto úkolu byly vytvořeny podmínky pro rozvinutí podpůrných programů, zejména v oblasti výstavby nájemních obecních bytů. V oblasti péče o bytový fond pak byl připraven a nastartován k rozsáhlé realizaci Program oprav a regenerace panelových bytových domů, který přináší prodlouženou životnost staveb a vysoký efekt ve snižování energetické náročnosti. Vytvoření uvedených podmínek dává předpoklady pro zvýšení intenzity stavění i v oblasti stavebních prací spojených s bydlením, což přinese řadu multiplikačních efektů, včetně zvýšení zaměstnanosti.

Rozvoj obranného průmyslu – politika offsetových programů

Teze Programového prohlášení:

„Český průmysl musí participovat na příležitostech, které se nabízejí se vstupem do NATO. Vláda bude podporovat prosazení účasti českého průmyslu na dodávkách nejen pro vlastní armádu, ale i pro potenciální uspokojení armád členských zemí NATO. Zejména bude důsledně uplatňovat politiku tzv. „offsetů.““

V roce 2000 byl připraven **program „Stratech“**, vycházející ze spolupráce Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva obrany a Asociace obranného průmyslu, který byl speciálně zaměřen na odvětví a obory související s krytím potřeb obrany a bezpečnosti státu. Cílem je zvýšení technické úrovně tradičních výrobků a technologií a výzkum a vývoj nových výrobků a technologií souvisejících se zajišťováním obrany a bezpečnosti ČR a se zapojováním ČR do euroatlantických struktur. V rámci pokračování specifického programu „Stratech“ bylo v roce 2001 řešeno celkem 18 projektů v úhrnné výši podpory cca 150 mil. Kč. Na rok 2002 byl vyhlášen již 3. ročník programu „Stratech“. Do užšího výběrového řízení postoupilo 46 žadatelů o podporu. Finanční požadavky představují 125 mil. Kč. Situace vyvolaná přestavbou Armády ČR a událostmi po teroristickém útoku na USA musí zvažovat možnosti určité priority těchto projektů.

Zásady přípravy **offsetových programů** a hodnocení offsetových transakcí jsou rámcově upraveny v usnesení vlády č. 421/1998 a v navazujícím opatření ministra průmyslu a obchodu č. 26/1998. V současné době probíhají v České republice tři offsetové programy v souvislosti s:

- Výstavbou radiokomunikačního systému složek Integrovaného záchranného systému (PEGAS); dodavatel: EADS Defence & Security Networks – EDSN (před fúzí Matra Nortel Communications), Francie.
- Dodávkou sedmi elektrických rychlovlaků po sedmi vozech; dodavatel: ALSTOM Ferroviaria. V rámci offsetových transakcí společnosti ALSTOM Ferroviaria dosáhli v roce 2001 čeští partneři objem tržeb ve výši 19,7 mil. EUR.
- Nákupem supersoniků pro Armádu ČR; Smluvní zajištění je v současné době projednáváno v rámci kontraktačních jednání. V rámci přípravy svého offsetového programu firma BAE/SAAB již fyzicky zahájila realizaci několika významných offsetových projektů.

Kromě přímých finančně vyčíslitelných efektů přinese přijatý offsetový program rovněž efekty nepřímé, spočívající především v nárůstu dalších vyvolaných zahraničních investic, zvýšení konkurenceschopnosti českého průmyslu a jeho exportní výkonnosti a pomoci při restrukturalizaci a dokončení privatizace.

6. Doprava a spoje

Teze Programového prohlášení:

"Vláda zajistí v sektoru dopravy a spojů rozpracování a dopracování dopravní politiky v oblasti železniční, silniční, vodní, letecké dopravy a integrované osobní i nákladní přepravy. Přijme dále rozsáhlá opatření pro zkvalitnění služeb v oblasti telekomunikací, radiokomunikací a pošt."

Stav resortu v r. 1998

Resort dopravy a spojů při nástupu současné vlády v podstatě zajišťoval úkoly, které na něj národní hospodářství kladlo, ale přesto bylo několik značně problémových oblastí, které vyžadovaly urychlené systémové řešení. Zásady řešení byly nastíněny v Programovém prohlášení vlády ČR. Základní problémové oblasti byly následující:

- Legislativa v některých oborech dopravy a spojů neodpovídala zcela legislativě Evropské unie a bylo proto třeba ji dopracovat a doplnit tak, aby byla plně kompatibilní s právem Evropské unie a dále, aby odpovídala nově zaváděnému administrativnímu uspořádání státu.
- Dopravní obslužnost území byla nedostatečná a pro její optimální řešení neexistovaly právní normy, ani odpovídající ekonomické a technické podmínky.
- Infrastruktura dopravy a spojů byla ve velmi špatném technickém stavu a vlivem nedostatku prostředků se její stav trvale zhoršoval a rostl vnitřní dluh. Nebyla zpracována koncepce rozvoje dopravní infrastruktury, ani telekomunikační politika (kromě nepříliš detailních Hlavních zásad státní telekomunikační politiky z roku 1994).
- Napojení dopravní infrastruktury na infrastrukturu evropskou bylo nekvalitní a málo kapacitní, což vedlo k prodlužování přepravních dob a ke zhoršování životního prostředí.
- Technický stav dopravních prostředků všech druhů dopravy, s výjimkou dopravy letecké, byl velmi špatný a obnova parku byla nedostatečná.
- Telekomunikační síť byla zastaralá a počet účastnických stanic byl nízký s dlouhými čekacími dobami na zřízení telefonní stanice. Po vstupu zahraničního kapitálu do a.s. ČESKÝ TELECOM se situace začala řešit.
- Dříve schválený převod dopravně správních agend z Ministerstva vnitra a Policie ČR na Ministerstvo dopravy a spojů a okresní úřady nebyl realizován.
- Příslušné právní normy a technická řešení nedávaly předpoklady pro zvýšení bezpečnosti dopravy – zvláště silniční – při jejím prudce rostoucím objemu.
- Ve většině případů nebyly se sousedními státy uzavřeny mezinárodní dohody o ulehčení dopravy přes státní hranice, což vedlo k prodlužování cestovních a dodacích dob.
- Transformace Českých drah, s.o., na tržní podmínky nebyla zahájena ani projednána.

Ve funkčním období současné vlády došlo k rozvoji odvětví dopravy a spojů jak v kvalitě přepravy zboží a osob i spojových služeb, tak v rozvoji dopravní i spojové infrastruktury. V dopravě a spojích byly záměry Programového prohlášení vlády ČR postupně a systematicky naplňovány v souladu s finančními možnostmi státu a dosahováním konsensu při tvorbě nové legislativy.

Byly zpracovány a vládou ČR v r. 1999 a 2000 přijaty významné koncepční rozvojové materiály "Střednědobá strategie sektoru dopravy, telekomunikací a poštovních služeb" a "Návrh rozvoje dopravních sítí v ČR do r. 2010" včetně jejich následné konkretizace a upřesnění v r. 2001. Na úseku spojů vzala vláda na vědomí "Národní telekomunikační politiku", která sblížuje politiku v oblasti telekomunikací s praxí EU. V červenci 2001 vzala vláda na vědomí "Návrh koncepce přechodu na digitální rozhlasové a televizní vysílání v ČR" jako výchozí strategický dokument. Důsledným posuzováním všech nových projektů metodikou EIA jsou vytvářeny předpoklady pro minimalizaci účinků na životní prostředí.

Podářilo se udržet, i za cenu složitých jednání, sociální smír ve všech oblastech dopravy a spojů, podařilo se také zpracovat, projednat a schválit řadu významných zákonů, které plně vyhovují podmínkám České republiky i acquis EU rovněž v oblasti dopravy. Byla uzavřena řada mezinárodních smluv a dohod s různými státy světa. Patří k nim i ty, které spolu s vnitrostátními opatřeními reagují na hrozbu terorismu, zejména v oblasti civilního letectví.

Převod dopravně správních agend

Byl realizován převod kompetencí na úseku dopravně správních činností z působnosti Ministerstva vnitra a Policie ČR do působnosti Ministerstva dopravy a spojů, okresních úřadů, magistrátu hlavního města Praha a magistrátů měst Brno, Ostrava, Plzeň.. K převodu došlo průběžně ve dvou fázích. První fáze se uskutečnila k 1. lednu 2001, kdy došlo na základě zákona č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, a zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, k převedení problematiky řidičů, řidičských oprávnění a řidičských průkazů, provozování autoškol, zkoušek žadatelů o řidičská oprávnění a evidence řidičů. Právním podkladem pro druhou fázi převodu působnosti v oblasti registrace silničních vozidel a individuálního schvalování silničních vozidel k 1. červenci 2001 byl zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění zodpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění pozdějších předpisů.

Dopravní obslužnost území a obnova vozidlového parku hromadné dopravy osob

Jednou z priorit vlády je zajištění dostatečného rozsahu dopravní obslužnosti území. Byly zpracovány studie optimalizace dopravní obslužnosti jednotlivých okresů. Úroveň dopravní obslužnosti státu se zvýšila. Pro fungování systému veřejné osobní dopravy jsou nezbytností i propracované podmínky účasti veřejných rozpočtů. Doprava ve veřejném zájmu je zabezpečována formou smluv o závazku veřejné služby. Nedílnou součástí těchto smluv je úhrada prokazatelné ztráty. Na rozsah základní dopravní obslužnosti uzavírají smlouvy okresní úřady a na ostatní obslužnost obce. Systém úhrady prokazatelné ztráty, tedy přímé zapojení veřejných rozpočtů, je rozpracován pro veřejnou autobusovou dopravu i pro železniční osobní dopravu vyhláškami MDS.

Mimo úhrady prokazatelné ztráty ze závazků veřejné služby pokračuje nadále program podpory obnovy vozidlového parku, který je směřován přímo na konkrétní dopravce. V závěru roku 2001 schválila vláda významnou smlouvu mezi státem a železnicí, zaměřenou na úhradu ztrát z výkonů ve veřejném zájmu v celostátním měřítku. Současně nelze opominout podporu státu na obnovu a rozvoj vozového parku městské hromadné dopravy s důrazem na nákup nízkopodlažních vozidel. Byl zkvalitněn celostátní informační systém o jízdách, který dnes obsahuje jízdny řady veřejné autobusové dopravy, městské hromadné dopravy a železniční osobní dopravy. Dále se realizovala podpora rozvoje

kombinované dopravy, šetrnější k životnímu prostředí, obdobným způsobem jako v zemích EU k naplnění cílů Evropské dopravní politiky. Pro umožnění obnovy parku železničních kolejových vozidel přijala vláda v závěru roku 2001 dvě závažná usnesení. Bylo to usnesení č. 1251 z 26. 11. 2001, o přístupu ČR k Úmluvě o založení společnosti EUROFIMA – Evropské společnosti pro financování železničních vozidel. Po schválení Parlamentem ČR a po ratifikaci Úmluvy bude umožněno Českým drahám, s. o., získávat od roku 2003 výhodné úvěry na nákup nových železničních vozidel. Dne 10. 2. 2001 bylo přijato usnesení vlády č. 1316 o programu minimální obnovy parku vozidel s.o. České dráhy v r. 2002 pro zajištění dopravní obslužnosti na příměstských tratích elektrickými jednotkami řady 471.

Rozvoj dopravní infrastruktury

Rozvoj dopravní infrastruktury se projevil především v budování nových úseků dálnic, rychlostních komunikací a obchvatů měst, modernizaci železničních koridorů a přestavbě letiště Praha – Ruzyně. Zlepšeno bylo napojení dopravních sítí ČR na evropské sítě v železniční a v silniční dopravě. V období od března 2001 do současnosti věnovala vláda v oblasti rozvoje dopravní infrastruktury pozornost jak systémovému zpracování koncepce rozvoje způsobu financování, tak další modernizaci rozhodujících dopravních tahů. Vláda schválila Návrh rozvoje dopravních sítí v České republice do roku 2010 a v prvním čtvrtletí 2001 vzala na vědomí Harmonogram finančního zajištění tohoto rozvoje.

Základem financování rozvoje dopravní infrastruktury je Státní fond dopravní infrastruktury zřízený zákonem. Zdrojem rozpočtu tohoto fondu je výnos silniční daně, podíl na výnosech spotřební daně z uhlovodíkových paliv a maziv, dálniční poplatky a prostředky Fondu národního majetku, případně státní rozpočet. Protože příjmy fondu jsou tvořeny z výnosů daní, v zákoně stanovených, musí potřeby rozvoje dopravní infrastruktury respektovat konstrukce příslušných zákonů, zejména zákonů upravujících daň silniční a spotřební. V rámci projednávání novel daňových zákonů se přihlíží k harmonizaci naší daňové soustavy s daňovým systémem v Evropské unii a zároveň se sleduje proporcionální zatížení všech druhů dopravy. Zčásti je rozvoj dopravní infrastruktury financován z dlouhodobých, především nekomerčních úvěrů a fondů Evropské unie. V rámci čerpání prostředků z programu Evropské unie ISPA, zaměřeného na rozvoj dopravní infrastruktury a ochranu životního prostředí, je řešena i kompenzace za náklady a ekologickou zátěž, které je vystavena Česká republika v důsledku integrace svého dopravního systému do Evropy. Vláda v souladu s Programovým prohlášením projednala v r. 2001 postup prací směřující k zapojení soukromého kapitálu do financování a provozování dopravní infrastruktury. Prvním projektem, jehož realizace se tímto způsobem připravuje, je dostavba dálnice D 47 v úseku Lipník n. Bečvou – Ostrava – státní hranice s Polskou republikou.

Modernizace hlavních dopravních tahů všech druhů dopravy vyhovuje mezinárodním parametrům dopravní infrastruktury a probíhá v zásadě v souladu s příslušnými vládními usneseními. Významná pozornost je věnována i údržbě dopravní infrastruktury, aby byla postupně odstraněna její zanedbanost.

Nová dopravní legislativa a rozvoj dopravních oborů

Programovým prohlášením požadovaná opatření na zvýšení bezpečnosti dopravního provozu jsou promítnuta do zákona o silniční dopravě, zákona o drahách a především do zákonů o provozu na pozemních komunikacích a o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Po shromáždění a vyhodnocení zkušeností s praktickou aplikací těchto zákonů zavádějících řadu rozsáhlých a pozitivních změn byly

drobné úpravy řešeny cestou novelizace. Legislativní úpravy v odvětví vodní dopravy jsou řešeny, v letecké dopravě jsou nezbytné úpravy zařazeny do novely zákona o civilním letectví.

Významného pokroku bylo dosaženo rovněž v drážní legislativě. Byla přijata rozsáhlá novela zákona o drahách vytvářející srovnatelné podmínky se silniční dopravou zvláště v zajišťování dopravní obslužnosti a dále předpoklady pro optimální provoz a podnikání na železniční síti včetně transformace Českých drah. Transformaci Českých drah vláda přikládá zásadní význam. Výrazným posunem v uplynulém období bylo zpracování návrhu zákona o transformaci Českých drah, který byl po širokém projednávání a upřesňování přijat i odborovými centrály a po projednání v Radě hospodářské a sociální dohody schválen vládou a postoupen Parlamentu ČR k dalšímu legislativnímu projednávání. Po projednání v Poslanecké sněmovně i Senátu byl tento zákon, po drobných úpravách a doplněních počátkem února r. 2002 přijat (zákon č. 77/2002 Sb.). Návrh plně vyhovuje směrnicím a doporučením EU a zachovává integrovanou železnici při důsledném účetním oddělení železniční infrastruktury od vlastního provozu a umožňuje partnerství veřejného a soukromého sektoru. Předpokládá vytvoření akciové společnosti České dráhy, která bude zajišťovat provoz a železniční podnikání a státní organizace Správa železniční dopravní cesty, která bude vykonávat správu státního majetku včetně železniční infrastruktury. Nová právní úprava byla rovněž schválena v oblasti přepravních řádů, kde nahradila právní úpravu z šedesátých let a která je v souladu s Listinou základních práv a svobod. V železniční dopravě je prioritou modernizace tranzitních koridorů, která úspěšně pokračuje. Na I. koridoru spojujícím Berlín s Vídní se ukončení stavebních prací předpokládá již v tomto roce, současně úspěšně pokračují práce na II. koridoru. V závěru roku 2001 byla vládou schválena i modernizace IV. železničního koridoru spojujícího Prahu s Českými Budějovicemi a Lincem.

V oblasti silniční dopravy byly přijaty významné zákony mající vliv na zvýšení bezpečnosti dopravy. Ministr dopravy a spojů zřídil Koordinační radu pro bezpečnost provozu na pozemních komunikacích (BESIP), která převzala všechny funkce zrušené Rady vlády pro bezpečnost silničního provozu. Do Koordinační rady se zapojily všechny významné rezorty, občanská sdružení a organizace, které významnou měrou ovlivňují bezpečnost provozu na pozemních komunikacích. Další významnou legislativu představuje komplex zákonů z oblasti silniční dopravy. Patří sem novely zákona o pozemních komunikacích a zákona o silniční dopravě, které moderním způsobem řeší i body obsažené v programovém prohlášení vlády (přípustná hmotnost vozidel formou vážení a problematika nadměrného převisu nabídky kapacity dopravních prostředků nad poptávkou formou ustanovení o krizovém stavu v dopravě). Podobně je v zákonu o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích řešena problematika přípustných technických parametrů silničních vozidel a jejich zjišťování, schvalování a dodržování.

Z působnosti rezortu Ministerstva dopravy a spojů byly do pravomoci krajů předány silnice II. a III. třídy.

Ve vodní dopravě se realizují a připravují významné investiční akce spojené se zlepšením především splavnosti Labe.

Ředitelství vodních cest postavilo a v r. 2000 uvedlo do provozu speciální plavidlo "Servisní centrum Praha", které zásobuje pohonnými hmotami osobní lodní dopravu a zajišťuje odběr odpadních látek a produktů. Tím významně podporuje ochranu životního prostředí a plní funkci předepsanou od 1. 1. 2002 zákonem o vodách.

V prosinci 2001 přijala vláda ČR usnesení k Návrhu řešení současné situace ve vnitrozemské a námořní plavbě.

Česká republika získá v dubnu 2002 status pozorovatele v Dunajské komisi a tím i možnost být informována o dění na Dunaji jako součásti transevropské magistrály Rýn – Mohan – Dunaj.

V letecké dopravě se modernizuje především letiště v Praze tak, aby jeho parametry plně vyhovovaly nárůstu výkonů a požadavkům Schengenských dohod. Otevření letištního terminálu Praha Ruzyně a jeho postupné vybavení nejmodernějšími technologiemi, a to jak z hlediska potřeb provozovatelů letecké dopravy, tak k zajištění vysokého standardu bezpečnosti, znamenalo výrazné upevnění pozice České republiky v letecké dopravě. Letiště Praha Ruzyně dosahuje v meziročním nárůstu cca 1 mil. cestujících, přičemž v r. 2001 byla překročena hranice 6 mil. cestujících. V současné době je dokončován "prst B", kde bude v provozu 19 nástupišť a v plném proudu jsou přípravy na výstavbu terminálu Sever 2, který bude splňovat požadavky Schengenských dohod. Jenom vysoký bezpečnostní standard, zavedení 100% kontroly zapsaných zavazadel vedlo k tomu, že letiště Praha Ruzyně obstálo i po 11. září 2001 při zajištění náročných bezpečnostních procedur.

Pozici Českých aerolinií, a.s., lze považovat za stabilizovanou. Vysoký standard služeb na palubě láká stále více cestujících. Dobrou roli sehrává stálá modernizace a doplňování letadlového parku. Vstup ČSA do aliance Sky Team výrazně posílil postavení ČSA a uživatelé letecké dopravy tak získali širokou nabídku přepravních služeb.

Řízení letového provozu, s.p., získal první cenu v kategorii poskytování služeb "Service Provision Award" za rok 2001, která se uděluje nejlepšímu evropskému poskytovateli letových provozních služeb. Tento podnik také úspěšně zavedl systém snížení vertikálních rozestupů mezi letadly v letových hladinách nad FL 290 (29 000 stop) společně s dalšími 41 státy Evropy a severní Afriky. Výsledkem je zvýšení propustnosti našeho vzdušného prostoru a snížení zpoždění letadel při zachování požadované míry bezpečnosti letového provozu. Dále se tento podnik aktivně podílí na zřízení společného střediska řízení letového provozu v horním vzdušném prostoru států střední Evropy. V rámci vlastní letecké školy zajišťuje Řízení letového provozu, s.p., výcvik řídicích letového provozu nejen pro vlastní potřebu, ale i pro posluchače ze zahraničí. Úřad pro civilní letectví mj. postupně zavedl evropské letecké předpisy a další aktivity, které významně přispěly k přijetí ČR za plnoprávného člena Sdružení leteckých úřadů (JAA). Tato předpisová úprava zvyšuje náročnost na prokazování způsobilosti výrobků pro použití v letectví, ale současně usnadňuje pozici českých dodavatelů letadel, zařízení a prací, protože průkazy a doklady vydané českým ÚCL budou uznávány v členských státech JAA a nebude nutná druhá certifikace.

Rozvoj telekomunikací

Prudký rozvoj telekomunikačního sektoru dokládá mj. penetrace mobilních linek, digitalizace páteřní sítě dominantního operátora a stále se zvyšující nabídka nových služeb a telekomunikačních řešení včetně přístupu k internetu. Tento vývoj byl oceněn i ze strany EU a OECD v hodnotících zprávách.

Hlavní změny v oblasti telekomunikací vycházely z vládou projednané "Národní telekomunikační politiky" a byly zaměřeny zejména na vytvoření liberalizovaného telekomunikačního prostředí formou nové legislativní úpravy. Zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 274/2001 Sb. umožnil vstup na telekomunikační trh všem, kdo vyhoví stanoveným podmínkám, zrušil exkluzivitu ČESKÉHO TELECOMU, a.s., na hlasovou službu v meziměstském a mezinárodním styku a vytvořil nezávislý regulační orgán – Český telekomunikační úřad – jako úřad státní správy ve věcech regulace telekomunikací. Zákon v plné šíři respektuje právo Evropských

společenství v oblasti telekomunikací. K zákonu byla vydána řada prováděcích předpisů. ČTÚ vydal nový číslovací plán, který bude zcela realizován v září 2002.

Na základě zkušeností s aplikací zákona o telekomunikacích připravilo Ministerstvo dopravy a spojů materiál "Návrh opatření k dalšímu rozvoji konkurence na telekomunikačním trhu v ČR", který vláda vzala na vědomí ve svém usnesení č.1182/2001. Vláda v tomto usnesení ukládá Ministerstvu dopravy a spojů předložit do 31. 5. 2002 návrh věcného záměru novely zákona o telekomunikacích. Jeho součástí budou i ustanovení o zpřístupnění místních vedení.

V rámci podpory konkurence v telekomunikacích udělil Český telekomunikační úřad 3 licence na provozování rádiových služeb v pásmu 26 GHz, což umožní rozšířit počet poskytovatelů telekomunikačních služeb. V rámci podpory konkurence v telekomunikacích udělil Český telekomunikační úřad po třech licencích na provozování služeb pevného bezdrátového přístupu v pásmech 26 GHz a 3,5 GHz, což umožní rozšíření počtu poskytovatelů telekomunikačních služeb a zlepší přístup koncových účastníků k širokopásmovým službám. V prosinci 2000 byl předložen vládě strategický dokument – Zavedení systému UMTS (Universální mobilní telekomunikační systém) v ČR. V prosinci 2001 byly uděleny 2 licence pro provozování tohoto systému, který umožní, kromě vysokorychlostního připojení k internetu, řadu dalších multimediálních služeb, zaměřených na konkrétní potřeby uživatelů. Podle úrovně a rozsahu zavádění systému UMTS a podle zájmů operátorů by mohla být časem udělena další licence.

Rozvoj sektoru pošt

V oblasti poštovních služeb byl v r. 2000 schválen zákon o poštovních službách a navazující vyhlášky. Tyto normy jasně definují i regulační rámec pro poštovní sektor. Současně bylo legalizováno částečné otevření trhu poštovních služeb konkurenci, což je v souladu s evropským a světovým trendem. Na základě uvedených změn se podařilo začlenit tento důležitý obor služeb do tržních vztahů.

Významným přínosem se stal nový zákon o poštovních službách, který v souladu se Směrnicemi EU stanoví rozsah regulovaných poštovních služeb a služby zabezpečované Českou poštou, státním podnikem. Regulaci trhu poštovních služeb zajišťuje Ministerstvo dopravy a spojů. Česká pošta, s.p., se dlouhodobě vyznačuje ekonomickou stabilitou, neboť funguje na bázi samofinancování bez nároků na dotace ze státního rozpočtu. Dosažený zisk investuje do technologických a počítačových systémů a do výstavby a rekonstrukcí svých provozoven. V rámci realizace dlouhodobého informačního projektu automatizace pošt byla v roce 2001 dokončena plošná automatizace celé poštovní sítě. Zasluhou pokračující automatizace poštovního provozu a vnitřního on-line propojení se stal státní podnik moderním informačním podnikem. Důležitým historickým mezníkem byl přímý vstup do e-businessu. Provozuje také z pověření Úřadu pro veřejné informační systémy tzv. centrální adresu a server, na kterém se publikují veřejné zakázky a dražby. Česká pošta, s.p., vybudovala infrastrukturu veřejných klíčů a vůči svým klientům vystupuje jako certifikační autorita, tj. vydává digitální certifikáty, které zajišťují adresnost a pravost zdroje elektronických dat a nemožnost úpravy jejich obsahu. V působnosti Ministerstva dopravy a spojů je také emisní politika, týkající se poštovních známek. České poštovní známky si udržují ve světě dlouhodobě uznávanou kvalitu a dosahují významných ocenění v mezinárodních soutěžích.

Rozvoj informačních systémů

Ve spolupráci s Úřadem pro veřejné informační systémy zahájeny práce na přípravě jednotného strategického dokumentu o informační a komunikační politice, který propojí dosud samostatné dokumenty Národní telekomunikační politika a Státní informační politika.

Společně s Úřadem vlády a Úřadem pro veřejné informační systémy byl vládě předložen návrh na poskytovatele služeb komunikační infrastruktury (hlasové, datové a mediální) pro veřejnou správu (státní správu a samosprávu). V roce 2001 byla oslovena společnost ČESKÝ TELECOM, a.s. V rámci schválené Státní informační politiky a z ní vycházejícího Akčního plánu SIP zabezpečuje a plní Ministerstvo dopravy a spojů úkoly související s dopravní telematikou, je rovněž řešitelem programů Inteligentních dopravních systémů.

7. Zemědělství

Teze Programového prohlášení:

"Základním programovým cílem vlády ČR pro oblast zemědělství je ukončit zmenšování rozměrů a ekonomického propadu zemědělství a zabránit další devastaci venkovského prostoru."

Vláda v roce 1998 převzala agrární sektor ve stavu jeho dlouhodobé ztrátovosti, s řadou transformačních dluhů, rozvojových překážek a s trvajícím tendencí zmenšování jeho rozměru, která vytvářela značná rizika nejen pro zemědělství, ale i pro další osud venkova a zachování kulturního rázu české krajiny.

Negativní důsledky vývoje do roku 1998 je možno shrnout do několika hlavních problémů, jejichž řešení bylo nutno programově nastartovat.

- Chyběla střednědobá koncepce agrární politiky
- Pokračoval neodůvodněný pokles „rozměru“ zemědělství, zejména v oblasti živočišné produkce
- Dlouhodobě přetrvávala ztrátovost zemědělské výroby a vysoká zadluženost zemědělských podniků
- Pokračovaly tendence poklesu efektivnosti hospodaření většiny výrobních oborů potravinářského průmyslu a prohlubovala se nevyváženost vztahu tohoto odvětví jak k zemědělské prvovýrobě, tak i k distribučním firmám
- Zemědělství bylo provozováno v nestabilním ekonomickém prostředí, zejména z hlediska nerovnoprávného postavení zemědělských prvovýrobců na trhu
- Zaostával proces přibližování agrárního sektoru ČR podmínkám Evropské unie (EU), především z hlediska vytváření potřebných institucí, harmonizace právních předpisů a uplatňování principů Společné zemědělské politiky a Strukturální politiky EU, a to včetně programů předvstupní pomoci EU
- Nebyla věnována potřebná pozornost problémům v oblasti preventivních protipovodňových opatření, využívání pozemků v záplavových územích vodních toků, což se výrazně projevilo při povodních v roce 1997. Prohlubovala se zanedbanost rybníků a malých vodních nádrží

- V souvislosti se vstupem ČR do EU byly zanedbávány otázky nezbytného posílení konkurenceschopnosti domácího potravinářského průmyslu
- Na trhu absentovaly funkční odbytové organizace zemědělců schopné vyjednat zemědělcům přiměřenou cenu
- Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF) se neopatrnou politikou poskytování nepřiměřeně vysokých garancí dostal do vážných ekonomických problémů
- V transformaci vlastnických vztahů nebyl dokončen proces privatizace státních statků, legislativně dořešena transformace zemědělských družstev a připraveny podmínky pro prodej státní půdy
- Agrární zahraniční obchod trpěl pro ČR nevýhodně vyjednanými podmínkami v ochraně domácího trhu a navíc neexistovala ani opatření na ochranu domácího agrárního trhu vyplývající z uzavřených mezinárodních dohod. Přetrvával stav, kdy byla dovážena nekvalitní, subvencovaná nebo podvodně deklarovaná zemědělská a potravinářská produkce.

Cíle programového prohlášení vlády byly rozpracovány v Koncepti agrární politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU, kterou schválila vláda České republiky svým usnesením č. 49/2000, společně s lesnickou a vodohospodářskou politikou, jako rezortní koncepci MZe.

Koncepce rozděluje agrární politiku z časového hlediska na dvě etapy. První etapa nazvaná „**Revitalizace**“ se týká období let 1999 až 2001. Druhá etapa „**Adaptace**“ je zaměřena na období po roce 2001.

Obě tyto etapy jsou postaveny na čtyřech základních pilířích agrární politiky:

A - Regulace trhu a podpora příjmů;

B - Environmentální opatření (opatření zaměřená na životní prostředí);

C - Modernizace a transformace podniků;

D - Obecné služby a příprava na vstup do Evropské unie.

Jednotlivé pilíře etap Koncepce jsou naplňovány konkrétními programy, u nichž jsou identifikovány jejich cíle a definovány nástroje a opatření k zajištění realizace těchto cílů. Jejich úspěšnost potvrzuje to, že zemědělství v roce 2000 dosáhlo poprvé od roku 1990 hmatatelného zisku (3,716 mld. Kč). Předběžné výsledky za rok 2001 naznačují, že tato tendence pokračuje. Rovněž snižování rozměru zemědělství bylo od roku 1998 prokazatelně zastaveno. Hrubá zemědělská produkce se stabilizovala na úrovni 77 mld. Kč a lze předpokládat, že rok 2001 prokáže trend jejího mírného nárůstu.

Klíčovým nástrojem pro podporu **ekologické stability, osídlení a funkčnosti venkovských oblastí v zemědělsky nevýhodných přírodních podmínkách** se stala **nařízení vlády, která stanovila podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, a pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritérií pro jejich posuzování.** Zásadní změnu v konstrukci podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství a méně příznivých oblastí přineslo nařízení vlády č. 505/2000 Sb., které v souladu s pravidly EU nově vymezilo méně příznivé oblasti a změnilo strukturu programů v souladu s Nařízením Rady ES 1257/1999 o podpoře rozvoje venkova. Jedná se o vyrovnávací příspěvek podnikatelům v méně příznivých oblastech, podporu údržby travních porostů pastvou zvířat a podporu ekologického zemědělství. Pro zemědělce hospodařící v produkčních oblastech a oblastech přechodných je významné

nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování podpory za uvádění půdy do klidu, které směřuje k intenzifikaci výroby na úrodných půdách na straně jedné a k omezení hospodaření na méně vhodných lokalitách na straně druhé. Obě nařízení zvyšují příjmy zemědělců o 4,5 – 5 mld. Kč.

K vytvoření prostředí pro rozvoj ekologického zemědělství, které splňuje cíle trvale udržitelného hospodaření v méně příznivých oblastech, přispělo přijetí zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

Hlavním nástrojem podpory modernizace zemědělství a zpracovatelského průmyslu je PGRLF. Z důvodu jeho převzetí ve špatném finančním stavu došlo v roce 1999 k zásadní restrukturalizaci programů a ke snížení rozsahu garancí s cílem přenést odpovědnost za posuzování návratnosti podnikatelských záměrů na banky.

Hlavním investičním programem pro zemědělský sektor zůstal program INVESTICE – ZEMĚDĚLEC s možností kombinace s programem MLÁDÍ. V roce 2000 byl zaveden poprvé nástroj na podporu konkurenceschopnosti potravinářství – podprogram HYGIENA, orientovaný na investice směřující k zajištění zdravotní nezávadnosti potravin. V roce 2002 se otevírá podprogram ZPRACOVATEL s cílem urychlené technologické modernizace potravinářských podniků. Od roku 2002 se zavádějí také přímé podpůrné programy ke zvýšení konkurenceschopnosti potravinářství, jejichž smyslem je podpora zavádění systémů řízení jakosti podle norem ISO a opatření souvisejících se zaváděním kritických bodů ve výrobě (HACCP).

Ke zvyšování celkové konkurenceschopnosti českého zemědělství přispívají i přímé podpůrné programy (podpora mladých začínajících farmářů, používání certifikovaných osiv), a navýšení zdrojů na podporu obnovy vinic, chmelnic a ovocných sadů.

V roce 2001 docházelo k precizaci nově nastavené dotační politiky. Za tímto účelem byly přijaty novely obou jejích pilířů - nařízení vlády č. 505/2000 Sb., a nařízení vlády č. 86/2001 Sb. První z obou novel zpřesnila vymezení méně příznivých oblastí a zároveň umožnila zvýšení příjmů zemědělců hospodařících v těchto oblastech o 200 Kč na ha travních porostů.

Záměr Programového prohlášení navrhnout přijetí tzv. „zelené nafty“ v rámci srovnání podmínek s EU byl realizován novelou zákona č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, která od 1. 4. 2000 umožnila vrácení 60 % spotřební daně právníkům a fyzickým osobám provozujícím zemědělskou prvovýrobu, lesní školky a obnovu a výchovu lesa.

S cílem využít dotační zdroje EU pokračoval proces přípravy programu SAPARD. Od února 2001 probíhala předakreditační kontrola Agentury SAPARD, která byla zakončena zprávou nezávislého auditora. Na základě této zprávy byla Národním schvalujícím úředníkem vydána dočasná akreditace agentury SAPARD. Na základě těchto výsledků byla EK podána oficiální žádost o jejich potvrzení. Následující zjišťovací mise zástupců EK neshledala žádnou podstatnou závadu, která by bránila rozhodnutí o pověření řízením programu SAPARD Agenturu SAPARD. Vyhlášení programu SAPARD v ČR se předpokládá v dubnu 2002.

Regulace agrárního trhu

Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu (SZIF) ustavil rovněž na základě návrhu vlády novou intervenční agenturu nahrazující Státní fond tržní regulace. SZIF pracuje standardními nástroji regulace trhu používanými v rámci společné zemědělské politiky EU (podpory, subvence při vývozu, intervenční nákupy, produkční

kvóty). Návazně na tento zákon byla přijata nařízení vlády stanovící základní prvky společných tržních organizací s hlavními zemědělskými komoditami. Jde o systém produkčních kvót mléka zahrnující kompenzační platbu (nařízení vlády č. 445/2000 Sb.), systém produkčních kvót cukru (nařízení vlády č. 114/2001 Sb.), intervenční nákupy obilovin (potravinářská pšenice – nařízení vlády č. 237/2001 Sb.), podporu výroby škrobu (nařízení vlády č. 175/2001 Sb.), subvencovaný export mléčných výrobků (nařízení vlády č. 486/2000 Sb.), jatečního skotu (nařízení vlády č. 81/2001 Sb. a nařízení vlády č. 45/2002 Sb.), sladu (nařízení vlády č. 174/2001 Sb.).

V období od března 2001 do současnosti vláda vytvořila podmínky pro intervenční nákupy obilovin (nařízení vlády č. 237/2001 Sb.). Zároveň reagovala na pokles poptávky po hovězím masu v důsledku výskytu BSE rozšiřováním možností subvencovat export přebytků hovězího masa (nařízení vlády č. 288/2001 Sb., nařízení vlády č. 45/2002 Sb.). Efekt snahy vlády se projevil v návratu nákupní ceny jatečních býků z 30 Kč/kg živé hmotnosti (ž.hm.) v době krize na předkrizovou úroveň 42 Kč/kg ž.hm. V porovnání s některými státy EU, které přistoupily k nákladné dotované likvidaci jatečního skotu, lze hovořit o velmi efektivní stabilizaci trhu s relativně nízkými náklady.

Byly založeny základní principy tržního pořádku pro bramborový a pšeničný škrob (nařízení vlády č. 175/2001 Sb.), které se odrazily ve zvýšení výroby škrobu z 16,8 tis. tun v roce 1999 na 29 tis. tun v roce 2001 a ve zlepšení vyjednávací pozice v tomto odvětví, jež má neopomenutelný význam v udržení zemědělské výroby a zaměstnanosti v podhorských oblastech.

V roce 1999 byl zaveden dotační titul, jehož účelem je podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců zemědělských komodit s cílem zefektivnit jejich prodej. To podpořilo i zavedení programu Investice – Odbytová organizace v rámci PGRLF.

Problematiku nerovného postavení smluvních stran na trhu projednávala vládou ustavená mezirezortní komise již od roku 1999. Komise v návaznosti na usnesení vlády č. 28/1999 navrhla systém legislativních a administrativních opatření k řešení dané problematiky. V roce 1999 a následně 2000 byly předloženy legislativní návrhy k úpravě podmínek kupní smlouvy, spočívající zejména ve stanovení lhůt splatnosti u rychle se kazícího zboží a povinnosti odběratele uzavřít ve stanovených případech kupní smlouvu. Další opatření měla zabránit zneužívání dominantního postavení na trhu obchodními řetězci. Ani jeden z legislativních návrhů však nezískal podporu Parlamentu ČR.

Podpora agrárního exportu

Zásadní opatření byla přijata k posílení a podpoře exportu. Prostřednictvím odstraňování vývozních licencí byla postupně uvolňována regulace vývozu zemědělských a potravinářských položek a od roku 2002 jsou vývozní licence na tyto položky zcela zrušeny. Ke zlepšení podmínek vzájemného agrárního obchodu mezi ČR a EU byla dojednána liberalizace obchodu ve formě tzv. "dvounulové varianty", platné od 1. 7. 2000, která přinesla odstranění cel v rámci kvót u vybraných zemědělských položek a současně s tím odstranění exportních subvencí.

Další hlubší liberalizace agrárního obchodu pod názvem "double profit" je předmětem současných technických konzultací mezi ČR a EU. Tento liberalizační krok spočívá v tom, že do volného obchodu budou zahrnuty i citlivé položky, jako jsou např. obiloviny, mléčné výrobky, víno, ovoce, zelenina a také vybrané položky s vyšším stupněm celního zatížení. Předpoklad vstupu v platnost nových koncesí je k 1. 7. 2002. Double profit by měl přinést českým exportérům daleko větší možnosti vývozu zemědělských položek do členských zemí

EU, protože na rozdíl od ČR, která má tak již dostatečně liberalizován, jde v tomto kole liberalizace především o otevření přístupu na trhy EU.

Zvýšení ochrany trhu bylo řešeno řadou zákonných opatření. Zákon č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení transponoval do právního řádu ČR standardní nástroje ochrany trhu sjednané v rámci Uruguayského kola GATT – zvláštní ochranná opatření, prozatímní a nouzová opatření. Na základě toho byla přijata řada opatření k ochraně trhu s cukrem a jeho substituenty (izoglukóza, kakaový prášek, sirupy apod.) a byla zavedena zvláštní ochranná opatření ve formě dodatečného cla při dovozu dextrinů a jiných modifikovaných škrobů a masa a jedlých drobů z drůbeže druhu *Gallus domesticus*.

Bezpečnost potravin

Důvěra ve zdravotní nezávadnost výroby potravin v ČR byla konfrontována se sérií závažných zpochybnění výroby zdravotně nezávadných potravin v EU (dioxiny v krmivech, výskyt BSE apod.).

Vláda ČR reagovala bezodkladně přijetím Strategie bezpečnosti potravin (usnesení č. 1320/2001), která si klade za cíl vybudování jednotného systému bezpečnosti potravin v ČR s využitím stávajících orgánů, institucí a vědeckých pracovišť. Požadavek na zlepšení vzájemné propojenosti jednotlivých článků systému bezpečnosti potravin je řešen ustavením meziresortní Koordinační skupiny.

Ministerstvo zemědělství zavedlo dva nové dotační tituly pro podporu zvýšení úrovně jakosti a zdravotní nezávadnosti potravin – podpora získání certifikátů řízení jakosti podle norem ISO a podpora opatření souvisejících se zvyšováním úrovně systémů kritických bodů ve výrobě.

Vláda schválila návrh nového zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a související novelu zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích. Tento zákon splňuje nové požadavky EU v oblasti kontroly zdravotní nezávadnosti potravin. Nový zákon byl přijat Parlamentem a následnou sérií novel prováděcích předpisů k zákonu č. 110/1997 Sb., bude právní úprava v oblasti potravin zcela harmonizována s *acquis*.

Prodej státní půdy

Programové prohlášení rovněž stanovilo cíl vytvoření podmínek pro prodej státní půdy za výhodných podmínek pro uživatele – prvovýrobce.

Prodej státní půdy byl zahájen na základě zákona č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby. Po prvních problémech s aplikací zákona č. 95/1999 Sb. byla přijata jeho novela (zákon č. 253/2001 Sb.), jež umožnila přednostní prodej současným uživatelům (nájemcům) státní půdy, čímž byly zčásti eliminovány spekulativní nákupy a zároveň bylo zabráněno destabilizaci zemědělského hospodaření v oblastech s převažujícím podílem státní půdy. Kromě toho se zjednodušil proces prodeje zpřístupněním ceny pro tuzemské zájemce (odbourání polohové renty, možnost splácení zemědělské půdy po dobu 30 let, snížení ceny v dražbě až na 10 %) a zrychlením procedury uvolňování pozemků pro prodej.

V roce 1999 byla přijata novela tzv. transformačního zákona (zákon č. 144/1999 Sb.), jejíž podstatné části však Ústavní soud dne 1. 12. 1999 zrušil.

Lesní hospodářství

V lesním hospodářství pokračovalo naplňování cíle trvalého rozvoje produkčních a mimoprodukčních funkcí lesa. Zákonem č. 67/2000 Sb. byl novelizován zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon, čímž bylo umožněno postihovat sankcí každého, kdo se dopustí jednání souvisejícího s těžbou lesního porostu v rozporu s lesním zákonem. V celé ČR byly zpracovány oblastní plány rozvoje lesů (OPRL) pro období let 2000 – 2020. Ty se staly základním metodickým nástrojem státní lesnické politiky.

Důležitým krokem k záchraně lesů v Krušných horách a Orlických horách byla vládou financovaná aplikace dolomitického vápence a hnojení na základě usnesení vlády č. 532 z 31. 5. 2000. Na pokračování mimořádného vápnění a hnojení lesních porostů byla pro rok 2001 uvolněna částka 70 mil. Kč.

Vodní hospodářství

Jedním z prioritních úkolů Programového prohlášení je příprava návrhu nové vodohospodářské legislativy včetně zkvalitnění systému protipovodňové ochrany.

Pro naplnění záměru harmonizace zájmů ochrany vod a jejich užívání byla přijata Koncepce vodohospodářské politiky jako součást Koncepce rezortní politiky Ministerstva zemědělství (usnesení vlády č. 49/2000). K naplnění koncepce přispěla nová právní úprava pro vodní hospodářství přijatá v roce 2001 (zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů a zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu) s účinností 1. 1. 2002.

Oba zákony představují novou ucelenou právní úpravu problematiky vod, kterou byla nahrazena nevyhovující téměř tři desetiletí stará právní úprava. Přijetí zákonů stanovilo rozdělení kompetencí pro působnost Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství v oblasti vodního hospodářství.

Návazně bylo připraveno a k současnosti je v účinnosti pět prováděcích předpisů k vodnímu zákonu a úplný prováděcí předpis k zákonu o vodovodech a kanalizacích.

Pro zkvalitnění systému protipovodňové ochrany vláda přijala Strategii ochrany před povodněmi pro území České republiky (usnesení vlády č. 382/2000), na kterou navázaly Záměry tvorby programů prevence před povodněmi, které vzala vláda na vědomí. Pro věcné plnění programů prevence před povodněmi byl v roce 2000 vládou schválen postup financování projektu Podpora investičních opatření na ochranu před povodněmi v České republice (usnesení vlády č. 1344/ 2001 a č. 45/2002) s využitím úvěru od Evropské investiční banky.

V průběhu roku 2000 byla provedena transformace právní formy dosavadních správců vodohospodářsky významných vodních toků akciových společností Povodí na formu státních podniků zákonem č. 305/2000 Sb., o povodích, s účinností od 1. ledna 2001. Rovněž byla transformována Státní meliorační správa na Zemědělskou vodohospodářskou správu s úpravou územní struktury.

Harmonizace právního řádu ČR s acquis

Za období od roku 1998 do současnosti byly přijaty zákony zásadního významu pro harmonizaci právního řádu ČR s acquis v oblasti zemědělství:

- Zákon č. 357/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, a zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 68/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele
- Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon)
- Zákon č. 216/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících předpisů
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 244/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech
- Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu)
- Zákon č. 306/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 119/2000 Sb.
- Zákon č. 308/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech)
- Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochraně práv k odrůdám)
- Zákon č. 409/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů, a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích)
- Zákon č. 314/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 409/2000 Sb.
- Zákon č. 50/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů, ve znění zákona č. 216/2000 Sb., a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Vedle uvedených zákonů bylo přijato **cca 200 dalších prováděcích předpisů.**

Zmírnění následků škod způsobených suchem v roce 2000

V průběhu jarních měsíců roku 2000 došlo na území České republiky z důvodu dlouhodobé absence vodních srážek a vysoce nadprůměrných teplot ke kritickému poškození porostů zemědělských plodin. V řadě případů došlo k jejich úplné likvidaci. Zmíněný stav způsobil významné snížení produkční schopnosti zemědělských podniků, snížení jejich

příjmů a následné neschopnosti plnit své finanční závazky. V celkovém důsledku to znamenalo ohrožení jejich existence spojené se strukturálními problémy a s růstem nezaměstnanosti v regionech již tak silně postižených. Na tyto mimořádné události reagovala vláda nad rámec „Koncepce agrární politiky“ poskytnutím částečné kompenzace ztrát způsobených katastrofálním suchem.

Finanční prostředky na řešení důsledků sucha v roce 2000 poskytlo v první fázi Ministerstvo zemědělství v rozsahu 350 mil. Kč subjektům, které zaoraly porosty nebo je měly poškozeny z více než 70 %.

Pro získání dalších finančních prostředků ke krytí škod způsobených katastrofálním suchem schválil Parlament ČR zákon č. 407/2000 Sb., o státním dluhopisovém programu na částečnou náhradu škod zemědělským subjektům postiženým suchem v roce 2000. Postiženým subjektům byly tyto finanční prostředky ve výši 5 mld. Kč poskytovány na základě nařízení vlády č. 420/2000 Sb.

Kromě finanční kompenzace následků sucha bylo přijato, s cílem zmírnit dopady sucha na zemědělce, několik dalších opatření:

- snížena splátka nájmu na 10 % z pozemků spravovaných Pozemkovým fondem,
- 20 % bonifikace návratných finančních výpomocí, poskytnutých v letech 1991 – 1995 (u zemědělské výroby z 50 % na 70 % (resp. 30 % na 50 %) a u potravinářské a jiné nezemědělské výroby z 20 % na 40 %). Zároveň bylo umožněno rozložit, případně odložit splátky o jeden až tři roky.
- Zreálnění hodnoty privatizovaného státního zemědělského majetku ve formě snížení kupní ceny v závislosti na době splácení z 52,4 % na 43,0 % s tím, že kupní cena musí být splacena do 30 let.

Řešení problémů „BSE, SLAK“

Mimořádně nad rámec vládního prohlášení bylo třeba řešit situaci vzniklou výskytem BSE a mimořádně nakažlivou slintavkou a kulhavkou v zemích EU. Jde o onemocnění, které by v případě rozšíření na území ČR jednak přineslo značné škody konkrétním zemědělským podnikatelským subjektům, jednak značně zatížilo státní rozpočet náhradami podle zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) v platném znění.

Vláda ČR v úvodu roku 2001 přijala razantní, ale současně vyvážená opatření (usnesení vlády č. 258/2001 a č. 329/2001), na jejichž základě se úspěšně podařilo zvládnout situaci a ochránit zemi před zavlečením nebezpečné nákazy slintavky a kulhavky,

Podobně, stejně operativně, byla přijata opatření při řešení problémů spojených se spongiformní encefalopatií skotu (BSE). Ministr zemědělství ustavil „Krizový štáb pro řešení BSE“, složený se zástupců zainteresovaných rezortů. Štáb na svých jednáních operativně projednával a přijímal opatření (legislativní, organizační), která na jedné straně zajistila maximální bezpečnost našich spotřebitelů (tj. eliminaci možných rizik přenosu BSE, resp. onemocnění lidí novou variantou Creutzfeldt-Jakobovy nemoci), a na druhé straně brala ohled na jejich racionalitu a ekonomičnost. Česká republika na úseku BSE tak přijala opatření, která jsou srovnatelná s opatřeními EU. Vedle opatření v krmivářské legislativě zejména zavedla a je schopna v plné míře provádět povinná vyšetření veškerého poraženého skotu staršího 30 měsíců (v případě porážky na sanitních jatkách skotu staršího 24 měsíců) určeného pro lidskou výživu.

8. Regionální rozvoj a bydlení

Regionální rozvoj

Teze Programového prohlášení:

"Vláda zpracuje strategii regionálního rozvoje ČR, která vezme v úvahu i význam ekonomicky a sociálně stabilizovaného venkova. Regionální politika, která je významným faktorem ekonomického růstu se stane, jako tomu je v zemích EU, její výraznou prioritou."

Do roku 1998 nebyl výkon státní správy na úseku regionální politiky upraven formou zvláštního zákona, nebyla vypracována koncepce regionálního rozvoje ČR a opatření regionální politiky byla zaměřena pouze na podporu malého a středního podnikání v hospodářsky problémových okresech. Výlučně malého a středního podnikání se týkal systém podpor problémových regionů, který tudíž neměl programový charakter. Pro tehdejší přístup státu byl charakteristický rezortizmus prezentovaný převážně odvětvovými navzájem neprovázanými přístupy; integrovaný regionální přístup k problematice neexistoval a regionální politika do řešení problémů málo zapojovala regionální či místní orgány.

Toto pojetí regionální politiky nebylo v souladu s principy regionální politiky EU, což EK potvrdila ve svém stanovisku v roce 1997, kde konstatovala, že ČR nemá žádnou regionální politiku. Z výše uvedených důvodů byly vládním usnesením č.235/1998 schváleny Zásady regionální politiky vlády.

Nová vláda pak ve svém Programovém prohlášení deklarovala regionální politiku jako výraznou prioritu. Právní rámec pro realizaci regionální politiky a pro sjednocení jejich základních principů s principy platnými v EU vytvořil **zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje**, který byl schválen 29. června 2000.

Základním koncepčním dokumentem na úseku podpory regionálního rozvoje se stala **Strategie regionálního rozvoje**, schválená usnesením vlády č. 682/2000. Tato rozvojová strategie obsahuje analýzu stavu regionálního rozvoje, charakteristiku jeho slabých a silných stránek, regionální rozvojovou koncepci České republiky a vymezení státem podporovaných regionů. Dokument obsahuje i úkoly k zabezpečení rozvojové strategie, doporučení a náměty jednotlivým orgánům a krajům, týkající se zaměření rozvoje odvětví, která spadají do jejich působnosti.

V souladu s Programovým prohlášením byly v roce 1999 vypracovány **státní programy regionálního rozvoje pro strukturálně postižené a hospodářsky slabé regiony**. Jejich zaměření schválila vláda svým usnesením č. 383/2000.

Pro území regionů Severozápadní Čechy a Ostravsko a další podporované regiony byly vypracovány následující programy:

- **Regionální program podpory rozvoje průmyslových podnikatelských subjektů.**

Na realizaci programu bylo vyčleněno **celkem 908,6 mil. Kč**; z toho v roce 2000 479,7 mil. Kč a v roce 2001 428,9 mil. Kč. V tomto programu bylo podpořeno celkem 105 podnikatelských subjektů v obou regionech. Poskytnutí podpory bylo vázáno na vytvoření nových pracovních míst, kterých v obou regionech vzniklo **2 075** v roce 2000 (z toho 1 266 Ostravsko, 809 Severozápad), a **1 732** v roce 2001 (z toho 974 Ostravsko, 758 Severozápad).

- **Program podpory malého a středního podnikání – REGION 2**

Cílem programu je zlepšovat podmínky pro vznik a rozvoj malých a středních podniků a zvyšovat tak zaměstnanost v těchto regionech. Realizace programu byla zahájena v roce 2000 a jeho realizátorem je Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB), která zajišťuje hodnocení projektů a schvaluje poskytnutí podpory. Na realizaci tohoto programu bylo z rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj vyčleněno celkem 167,8 mil. Kč.

- **Program záruk pro malé a střední podnikatele - REGIOZÁRUKA 2**

Cílem programu je pomocí zvýhodněných podmínek přístupu k bankovnímu úvěru usnadnit realizaci nadějných podnikatelských záměrů, a tak zvýšit zaměstnanost.

Realizace programu byla zahájena v roce 2000. Realizátorem programu je ČMZRB, která zajišťuje hodnocení projektů a schvaluje poskytnutí podpory. Na realizaci tohoto programu bylo z rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj vyčleněno celkem 64,3 mil. Kč.

- **Regionální program podpory rozvoje regionů severozápadních Čech a Ostravsko**

Prioritním cílem tohoto programu je podpora výstavby infrastruktury pro malé a střední podnikání, snížení nezaměstnanosti a podpora záměrů na úseku cestovního ruchu. Příjemcem dotací jsou obce ve vymezeném území.

Podpory jsou poskytovány ve dvou dotačních titulech: technická a investiční příprava menších průmyslových ploch a objektů pro podnikání, revitalizace a oživení zastaralých a nevyužívaných průmyslových areálů, zainvestování dalších aktivit jako jsou průmyslové parky, dopravně logistická centra atd., a vybrané investiční projekty infrastrukturního charakteru v oblasti rozvoje cestovního ruchu.

Na realizaci tohoto programu bylo v průběhu let 1999 - 2001 vyčleněno z rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj **celkem 553,1 mil. Kč** (z toho: v roce 1999 - 119,7 mil. Kč, v roce 2000 - 271,3 mil. Kč a v roce 2001 - 162,1 mil. Kč). V programu bylo podpořeno **celkem 251 projektů obcí** v obou regionech (z toho 163 projektů v regionu Severozápad a 88 projektů v regionu Ostravsko).

- **Globální plán revitalizace pánevních oblastí severozápadních Čech** vláda přijala dne 2. února 2000 usnesením č. 122. Jeho cílem je vytvoření podmínek pro obnovení hospodářského růstu a snižování nezaměstnanosti v regionu prostřednictvím dlouhodobějších opatření koordinujících jednotlivé aktivity rezortů a místních orgánů.

- **Regionální program podpory rozvoje hospodářsky slabých a strukturálně postižených regionů**

Cílem tohoto programu je podpora výstavby infrastruktury pro malé a střední podnikání, snížení nezaměstnanosti a podpora záměrů na úseku cestovního ruchu. Příjemcem dotací jsou obce v území vymezeném okresy Břeclav, Český Krumlov, Jeseník, Kladno, Prachatice, Písek, Přebuz, Svitavy, Tachov, Třebíč a Znojmo.

Na realizaci programu bylo vyčleněno **celkem 65 mil. Kč**; z toho 20 mil. Kč v roce 2000 a 45 mil. Kč v roce 2001. V tomto programu bylo podpořeno **celkem 105 projektů obcí** (27 v roce 2000 a 78 v roce 2001).

- **Regionální program podpory obnovy a výstavby technické infrastruktury v bývalých vojenských újezdech Ralsko a Mladá**

Cílem tohoto programu je výstavbou a obnovou technické infrastruktury umožnit zprovoznění privatizovaných objektů a rozšířit nabídku vhodných zainvestovaných pozemků, umožňujících vstup dalších investorů do území. Příjemcem dotací jsou obce.

Na realizaci tohoto programu bylo vyčleněno **celkem 108 mil. Kč** (z toho: v roce 1999 - 40 mil. Kč, v roce 2000 - 50 mil. Kč a v roce 2001 - 18 mil. Kč). V tomto programu bylo podpořeno **celkem 43 projektů obcí** ve vymezených územích (z toho: 14 v roce 1999, 19 v roce 2000 a 10 v roce 2001).

Usnesením vlády č. 730/1998 byla schválena novela **Programu obnovy venkova** s cílem podpořit rozvoj podnikání ve venkovských regionech, vlastní stavební obnovu vesnic a zlepšit péči o krajinu při co největším zapojení obyvatel do rozhodování o rozvoji v místech i do realizace konkrétních akcí, projektů a opatření. Program obsahuje 9 dotačních titulů a v letech 2000 - 2001 byl spolufinancován z programu Phare. Přihlásilo se do něho více než 4 800 obcí. Celkový objem dotací v rámci programu dosáhl v letech 1998 - 2001 více než 2,1 mld. Kč, toho 120 mil. Kč bylo poskytnuto v rámci programu Phare. Pro rok 2002 je ve státním rozpočtu vyčleněno 420 mil. Kč o jejichž rozdělení rozhodnou krajské výběrové výbory a meziresortní řídicí komise programu.

Vedle hospodářsky slabých a strukturálně postižených regionů věnuje vláda zvláštní pozornost i **příhraničním oblastem**. Na jejich podporu je zaměřen program přeshraniční spolupráce Phare CBC. Tento program, původně určený pro příhraniční regiony sousedící s členskými zeměmi EU (Německo, Rakousko), byl od roku 1999 rozšířen i na příhraniční regiony sousedící se zeměmi kandidujícími na členství v EU (Polsko, Slovensko). Podpora poskytovaná regionům na česko-slovenské hranici se však týkala jen programu Phare CBC 1999 a vzhledem k nestandardnímu typu hranice a spolupráce mezi ČR a SR není na základě rozhodnutí Evropské komise v dalších letech poskytována. Program se uskutečňuje na základě dlouhodobé strategie přeshraniční spolupráce a pro tuto spolupráci stanoví příslušné priority a opatření, které jsou obsaženy ve společných programových dokumentech mezi Českou republikou a sousedními zeměmi. Na realizaci programu je v letech 2000-2002 vynakládáno každoročně 19 mil. EUR.

V rámci přípravy ČR na využívání strukturálních fondů EU byly usnesením vlády č. 417/1998 schváleny **Pilotní programy pro mikroregiony Jeseníky a Haná**. Cílem těchto programů bylo poskytnout místním a regionálním subjektům a pracovníkům příslušných ústředních orgánů praktické zkušenosti s přípravou a prováděním programů typu strukturálních fondů EU, přičemž mikroregion Jeseníky reprezentoval zaostávající venkovskou oblast a mikroregion Haná oblast s růstovým potenciálem.

Realizace programu probíhala v letech 1999 - 2001. Na realizaci těchto programů bylo z rozpočtové kapitoly MMR vyčleněno v roce 1999 **celkem 53 mil. Kč**; z toho 7,2 mil. Kč pro mikroregion Jeseníky a 45,8 mil. Kč pro mikroregion Haná.

Druhá etapa programu byla zahájena v červenci 2000. V této etapě bylo v regionu Haná realizováno 100 projektů, jejichž implementace již byla financována prostřednictvím příspěvku EU, který představoval 1 653 288 EUR, dále byla financována ze státního rozpočtu ve výši 28,43 mil. Kč a příspěvku jednotlivých žadatelů. V regionu Jeseníky bylo realizováno 86 projektů, jejichž implementace byla financována prostřednictvím příspěvku EU, který představoval 1 255 072 EUR, dále byla financována ze státního rozpočtu ve výši 28 mil. Kč a příspěvku jednotlivých žadatelů.

Další a rozsáhlejší programy regionálního zaměření jsou realizovány v rámci **předvstupních Národních programů Phare - hospodářská a sociální soudržnost 2000 a 2001.**

Národní program Phare 2000 v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti zahrnuje dva cílové regiony NUTS 2, a to Severozápad a Ostravsko. Program je tvořen třemi dílčími grantovými schématy v obou cílových regionech a jedním velkým investičním projektem v regionu NUTS 2 Ostravsko a je na něj vyčleněn příspěvek Phare 16 mil. EUR.

Národní program Phare 2001 bude realizován ve třech regionech NUTS 2 Severozápad, Ostravsko a Střední Morava. Příspěvek Phare činí 9 mil. EUR a bude zaměřen na méně rozsáhlé projekty v oblasti podnikatelské infrastruktury. Částka bude rozdělena na základě počtu a kvality návrhů projektů předložených v jednotlivých cílových regionech. Realizační fázi programu lze předpokládat v časovém období let 2003 - 2004. Realizace programu bude zahájena v první polovině roku 2002.

Národní program Phare 2002 v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti se soustředí na dobudování institucionální struktury pro budoucí využívání nástrojů strukturální politiky EU. Prostředky programu Phare 2003 pro Českou republiku budou zaměřené do značné míry na poskytování investiční podpory v regionech NUTS 2.

V roce 2001 pokračovala realizace všech výše uvedených státních programů regionálního rozvoje. Nově byl zahájen Program TEST 1, který byl vyhlášen 8. června 2001 za účelem ověření administrace postupů připravovaného programu SAPARD. Na jeho realizaci bylo z rozpočtové kapitoly MMR vyčleněno celkem 9,2 mil. Kč. V tomto programu bylo podpořeno 9 podnikatelských subjektů v obou regionech (5 Ostravsko, 4 Severozápad).

V rámci přípravy na vstup do EU byla k 31. 12. 2001 provedena aktualizace regionálních operačních programů vypracovaných pro regiony NUTS 2. V návaznosti na usnesení vlády č. 102/2002 k Dokončení přípravy programových dokumentů a určení řídicích a platebních orgánů pro využívání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti EU včetně rozhodnutí o struktuře operačních programů a o přípravě Společného regionálního programu byla zahájena příprava jeho vypracování tak, aby mohl být do konce roku 2002 předán Evropské komisi. Tento program zasáhne území 7 regionů soudržnosti spadajících pod Cíl 1. Pro hlavní město Prahu bude ve stejném termínu vypracován Jednotný programový dokument pro poskytnutí pomoci v rámci Cíle 2 a Cíle 3 strukturálních fondů (v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva práce a sociálních věcí).

Bydlení

Teze Programového prohlášení:

„Byt a bydlení jsou pro rozvoj občana nezastupitelnou hodnotou, kterou nelze přenechat jen živelnému působení trhu. Zabezpečení bydlení je zájmem veřejným i soukromým. Trh s byty musí být proto trhem státem usměrňovaným. Politika bydlení bude vycházet z povinnosti státu učinit vše pro zabezpečení dostupného a přijatelného bydlení pro všechny občany.“

Hodnocení situace v oblasti bydlení, včetně výčtu hlavních problémů, je obsaženo v Koncepci bytové politiky, kterou vláda projednala a vzala na vědomí dne 18. října 1999 svým usnesením č. 1088 a která byla k 30. listopadu 2001 aktualizována podle Metodiky

střednědobých koncepcí – jako podklad pro potřeby vypracování Střednědobé koncepce sociálního a ekonomického rozvoje.

Hodnocení tehdejší situace včetně hlavních problémů:

- Základní institucionální a právní rámec bydlení odpovídají poměrům v jiných evropských zemích. Úroveň bydlení je nižší, avšak zhruba odpovídá ekonomické výkonnosti ČR. K hlavním problémům patří nízká finanční dostupnost bydlení, nevyvážená distribuce bytového fondu a zanedbanost bytového fondu.
- Situace v oblasti bydlení je územně značně diferencovaná. Rozdíly jsou dány především ekonomickou a sociální situací v jednotlivých regionech a sídlech a projevují se ve vztahu nabídky a poptávky na lokálních trzích s byty. Vybavenost jednotlivých krajů bytovým fondem je poměrně vyrovnaná.
- Dosud přijatá podpůrná opatření nejsou dostatečně provázána a přesně zacílena, takže nejsou plně efektivní; většinou mají plošný charakter. Jejich účinnost je omezena některými nedokončenými transformačními kroky v oblasti bydlení a také celkovou ekonomickou a sociální situací.
- Situace v oblasti bydlení je ovlivňována mnoha vnějšími faktory. K nejvýznamnějším patří prostorová alokace podnikání a situace na trhu práce, které způsobují lokální nesoulad mezi možnostmi získat bydlení a možnostmi nalézt pracovní uplatnění.

Celkem bylo připraveno v oblasti bydlení několik desítek právních, koncepčních a analytických dokumentů. Nejdůležitější opatření jsou tato:

- Prostřednictvím přijetí zákona č. 211/2000 Sb. byl vytvořen Státní fond rozvoje bydlení (dále jen Fond), z jehož prostředků jsou od konce roku 2000 financovány vybrané podpůrné programy. Byla přijata jednotlivá nařízení vlády, na jejichž základě poskytuje Fond prostředky na výstavbu, opravy, modernizaci a rekonstrukci bytového fondu. Jedná se zejména o:
  - nařízení vlády č. 481/2000 Sb., o použití prostředků Státního fondu rozvoje bydlení formou dotace ke krytí části nákladů spojených s výstavbou bytů;
  - nařízení vlády č. 396/2001 Sb., o použití prostředků Státního fondu rozvoje bydlení na opravy a modernizaci bytů;
  - nařízení vlády č. 299/2001 Sb., o použití prostředků Státního fondu rozvoje bydlení ke krytí části úroků z úvěrů poskytnutých bankami právnickým a fyzickým osobám na opravy, modernizace nebo regenerace panelových domů;
  - nařízení vlády (ze dne 20. února 2002) o použití prostředků Státního fondu rozvoje bydlení formou úvěru na úhradu části nákladů spojených s výstavbou bytu osobami mladšími 36 let.
- Byla provedena novelizace zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, která umožnila do určité míry zlepšit správu a provoz domů, v nichž byly jednotlivé byty převedeny do vlastnictví fyzických osob.
- Byl vytvořen Dlouhodobý program podpory oprav panelových domů umožňující zlepšit péči o stávající bytový fond (nařízení vlády č. 299/2001 Sb.).

- Byl vytvořen program na podporu regenerace panelových sídlišť umožňující vytvořit z těchto celků plnohodnotné městské části (nařízení vlády č. 494/2000 Sb., o podmínkách poskytování dotací ze státního rozpočtu na podporu regenerace panelových sídlišť).
- Byla připravena vyhláška č. 372/2001 Sb., kterou se stanoví pravidla pro rozúčtování nákladů na tepelnou energii na vytápění a nákladů na poskytování teplé užitkové vody mezi konečné spotřebitele.
- Byl připraven nový program na poskytování dotací na výstavbu tzv. podporovaných bytů pro skupiny obyvatelstva se specifickými potřebami v oblasti bydlení (na tento program však nebyly ze Státního rozpočtu poskytnuty žádné prostředky).

Několik dalších významných opatření bylo odmítnuto v průběhu legislativního procesu – např. návrh zákona o obecně prospěšných bytových družstvech.

V období od března 2001 do současnosti byla v oblasti bydlení realizována tato opatření:

- vypracována jednotlivá nařízení vlády, na jejichž základě může Státní fond rozvoje bydlení financovat jednotlivé podpůrné programy, k tomu patří i novelizace nařízení vlády č. 481/2000 Sb.,
- vypracována „Analytická studie zaměřená na rozdělení kompetencí v oblasti bytové politiky mezi centrální úroveň veřejné správy, kraji a obcemi“ (předložena vládě k projednání),
- zpracována aktualizovaná verze Koncepce bytové politiky,
- zpracován program výstavby tzv. podporovaných bytů,
- průběžně plněna jednotlivá usnesení vlády týkající se střednědobé koncepce sociálního a ekonomického rozvoje, integrace cizinců, rovnosti mužů a žen, opatření v oblasti energetických úspor atd.,
- předložen návrh zákona o obecně prospěšných bytových družstvech (neschválen),
- předložen návrh zákona o podpoře bydlení (vypuštěn z dalšího legislativního procesu vzhledem k existenci jiných zastřešujících zákonů),
- předložen návrh zákona o nájemném z bytu (neschválen),
- připravována nařízení vlády, která budou upravovat podporu mladých lidí do 36 let při pořizování bydlení (zvýhodněný úvěr a úroková dotace k hypotečnímu úvěru).

Za období let 1999 – 2001 poskytl stát prostřednictvím MMR v rámci programu podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury ve vlastnictví obcí celkem 8,3 mld. Kč, na výstavbu a technickou obnovu domů s pečovatelskou službou částku 1,6 mld. Kč, na státní bezúročné půjčky pro získání bytu 1,8 mld. Kč a na podporu oprav bytového fondu 1,2 mld. Kč.

Cestovní ruch

V době nástupu vlády byly hlavními problémy:

- nedostatečně rozvinutá infrastruktura cestovního ruchu, zejména ubytovací kapacita v nevyhovující kvalitě a struktuře,
- nízká kvalita základních a doplňkových služeb cestovního ruchu,
- vysoká koncentrace turistů do Prahy.

Ministerstvo pro místní rozvoj zpracovalo "Koncepti státní politiky cestovního ruchu", kterou vláda projednala a přijala vládním usnesením č. 717/1999. Koncepte státní politiky cestovního ruchu představuje základní programový dokument vlády v této oblasti.

Byla zpracována metodika regionální strategie cestovního ruchu České republiky jako východisko pro tvorbu rozvojových strategií jednotlivých regionů v podobě konzultačního dokumentu.

Záměry týkající se rozvoje cestovního ruchu jsou zapracovávány do **Národního rozvojového plánu (NRP)** a představují jeho šestou prioritní osu. Sektorový operační program **Cestovní ruch a lázeňství** specifikuje jednotlivé priority a opatření, které budou transformovány do konkrétních produktů cestovního ruchu na konkrétním území. Konečná verze sektorového operačního programu bude vládě předložena do konce října roku 2002.

V souvislosti s reformou veřejné správy a s postavením orgánů veřejné správy v oblasti cestovního ruchu byla vypracována doporučení ve věci rozsahu a struktury činností regionálních orgánů a krajských úřadů v této oblasti.

Pod vedením Českého statistického úřadu, který je odborným garantem sestavení a zpracování satelitního účtu cestovního ruchu, byly zahájeny práce na přípravě základních tabulek. Komplexní zřízení satelitního účtu se s ohledem na náročnost podkladových materiálů, zdrojových dat a technologii zpracování předpokládá v průběhu příštích čtyř až pěti let.

V oblasti zkvalitnění vzdělávání absolventů středních odborných škol zaměřených na cestovní ruch byl vytvořen **Standard odborného vzdělávání** pro studijní obory odborných škol hotelového typu. V současnosti se připravuje obdobný standard minimálních požadavků na rozsah, obsah a zaměření vysokoškolského studia.

V prosinci 1998 vláda schválila návrh zákona o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Poslanecká sněmovna přijala návrh zákona dne 2. června 1999 (zákon č. 159/1999 Sb.).

Zákonná úprava je zaměřena především na ochranu spotřebitele - zákazníka cestovních kanceláří v souvislosti s prodejem a realizací zájezdů. Jedná se o velmi důležitou oblast, neboť v tomto případě jde o specifický druh podnikání s výrazným dopadem jak na zákazníka, tak na prestiž České republiky v zahraničí. Že jde o specifický druh podnikání vyplývá i ze Směrnice EU č. 90/314/EHS z roku 1990 o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy (dále jen "Směrnice").

Základním cílem zákona je ochrana zákazníků cestovních kanceláří v případě jejich ekonomického úpadku v souladu s požadavky výše uvedené Směrnice. Zároveň však zákon

reaguje na oprávněné zájmy podnikatelských subjektů v cestovním ruchu v současných ekonomických podmínkách České republiky a vytváří předpoklady pro bezproblémové začlenění České republiky do EU tvorbou srovnatelného podnikatelského prostředí. Zákonem stanovené podmínky podnikání přispívají ke zkvalitnění činnosti podnikatelských subjektů v tomto oboru.

Součástí kontrolní činnosti živnostenských úřadů se staly kontroly podnikání průvodců cestovního ruchu. V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu. Od 2. pololetí 2001 začaly živnostenské úřady s kontrolami podnikání cestovních kanceláří a agentur, ubytovacích zařízení v souvislosti s jejich certifikací. Na nich spolupracují živnostenské úřady, Česká obchodní inspekce a pověřené certifikační subjekty.

Kromě opatření, která jsou přímo součástí usnesení vlády č. 717/1999 k návrhu Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR, vláda realizuje i další opatření, která jsou nezbytná pro naplňování Koncepce státní politiky cestovního ruchu.

Usnesením č. 1075 ze dne 1. listopadu 2000 byl vládou schválen **Státní program podpory cestovního ruchu**. Současně bylo schváleno jeho zaměření pro rok 2001 formou čtyř podprogramů na podporu rozvoje a regenerace lázeňské infrastruktury, rozšíření možností sportovního a kulturního vyžití, zlepšení a rozšíření nabídky služeb lázeňské turistiky apod. Na realizaci čtyř podprogramů bylo v roce 2001 vynaloženo celkem 684,7 mil. Kč, z toho 269,6 mil. Kč ze státního rozpočtu a 182,7 mil. Kč z rozpočtu obcí. Spoluúcast soukromého sektoru představovala 232,4 mil Kč. Dotace byly použity zejména na podporu měst a obcí se statutem lázeňského místa, podporu vlastníků lázeňské infrastruktury, rozšiřování ubytovací kapacity v soukromí v těchto městech a obcích a na programy rozvoje lázeňské turistiky. Realizace programu přispěla k tvorbě pracovních příležitostí (cca 360 v letech 2001 – 2002), ke zvýšení počtu lázeňských hostů (cca o 1000 osob) a současně i k růstu devizových příjmů z cestovního ruchu o 2,5 mil. USD.

Pro zlepšení celkové orientace v problematice chráněných území a pro vyváženější rozložení ekonomických aktivit při respektování zásad trvale udržitelného rozvoje byl vypracován **Návrh rajonizace cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích**. Návrh byl schválen usnesením vlády č. 1046/2000.

V období od března 2001 do současnosti byla zpracována **aktualizovaná Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2002 – 2007**. Tento dokument projednala vláda dne 9. ledna 2002 a vzala jej na vědomí (usnesení vlády č. 19/2002).

Hospodářská a sociální soudržnost

Opatření Ministerstva pro místní rozvoj v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti směřovala k vytváření podmínek pro to, aby Česká republika po svém vstupu do EU byla schopná efektivně využívat nástroje její strukturální politiky k vyrovnávání rozdílů mezi jednotlivými regiony ČR a ke zvyšování konkurenceschopnosti země jako celku ve vztahu k ostatním členským státům EU.

V rámci přípravného procesu byla zajišťována realizace předvstupních programů EU, které kromě konkrétní podpory vybraných projektů přispívají k úspěšnému průběhu integračního procesu a k seznamování se s postupy, jež se v budoucnosti budou uplatňovat v rámci zapojení ČR do systému nástrojů strukturální politiky EU. Koordinace přípravného procesu probíhala jak mezi příslušnými ministerstvy, tak ve vztahu k regionálním orgánům.

V roce 2001 a na začátku roku 2002 pokračovala příprava základních programových dokumentů v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti (Národní rozvojový plán ČR, operační programy) tak, aby jejich konečné verze mohly být předloženy do konce roku 2002 Evropské komisi. Byla schválena struktura operačních programů strukturálních fondů a systém řídicích a platebních orgánů pro budoucí využívání strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v ČR. V průběhu roku 2001 byla dokončena realizace pilotních programů Phare v mikroregionech Haná a Jeseníky. Tyto programy přispěly k získání zkušeností s činností struktur pro realizaci programů typu strukturálních fondů a k prověření systému spolufinancování z prostředků EU, státního rozpočtu ČR a příslušných investorů.

V průběhu roku 2002 se plně rozběhne realizace investičních programů Phare/Hospodářská a sociální soudržnost v regionech soudržnosti Severozápad a Ostravsko, které přispějí k podpoře těchto strukturálně postižených regionů. Od závěru roku 2000 bylo schváleno celkem deset projektů pro podporu v rámci finančního nástroje ISPA, v roce 2002 bude zahájena realizace prvních vybraných projektů.

Usnesením vlády ČR č. 148/2001 byl ministru pro místní rozvoj uložen úkol zabezpečit ve spolupráci s ostatními rezorty řízení projektu Monitorovací systém strukturálních fondů (MSSF) v České republice. Jde o vytvoření systému, ve kterém má být zajištěno monitorování podpory, kterou Česká republika využívá v současnosti v rámci předstrukturálních fondů a bude využívat prostředky z fondů EU po vstupu do Unie. MSSF bude monitorovat oblast předstrukturálních fondů již v roce 2002.

Veřejné investování

K naplnění své působnosti ve věcech investiční politiky ve veřejném sektoru zpracovalo Ministerstvo pro místní rozvoj „**Koncepční záměry pro zvýšení kvality přípravy veřejných investic ve výstavbě**“. Tento dokument byl v roce 1999 schválen vládou. Realizovaným opatřením vyplývajícím z „Koncepčních záměrů“ bylo zkvalitnění pojetí a přípravy programů a projektů, na jejichž financování se podílí stát prostřednictvím státního rozpočtu. Základní prvky strategického a projektového řízení z rozsáhlého podkladového materiálu, zpracovaného Ministerstvem pro místní rozvoj, promítlo Ministerstvo financí do vyhlášky č.40/2001 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku. Spolupráce MMR s MF zaměřená na zvýšení efektivnosti využívání veřejných prostředků na základě důkladné strategické přípravy veřejných investic, programové alokace prostředků státního rozpočtu, projektového řízení výstavbových akcí a racionální zadavatelské strategie, pokračuje. Podkladem pro vytvoření dlouhodobé strategické koncepce v oblasti veřejných investic je i řešení twinningového programu projektu Phare 2000, na kterém se podílí spolu s německými experty i MMR, MF a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

Územní plánování

Ve vazbě na vznik krajů a reformu veřejné správy byla připravena a vydána nová vyhláška č. 135/2001 Sb., o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci.

Stavební řád

Usnesením vlády č. 612 ze dne 20. června 2001 byl schválen věcný záměr stavebního zákona, v současné době probíhají intenzivní práce na přípravě paragrafovaného znění. Návrh

předpokládá, že nový zákon zachová osvědčené principy na úseku územního plánování a stavebního řádu, avšak koncepčně bude odpovídat společenským a ekonomickým změnám nastoupeným po listopadu 1989 a trendům, které je třeba respektovat v souvislosti se vstupem do EU. (Spolupředkladatelem návrhu věcného záměru byla ministerstva vnitra a životního prostředí.)

Byl zpracován návrh věcného záměru zákona o vyvlastnění práv k pozemkům a stavbám. Návrh byl předložen k projednání vládě v lednu 2002. Vláda zatím o tomto materiálu nejednala. (Spolupředkladatelem je Ministerstvo spravedlnosti.)

Probíhají práce na novelizaci zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, která umožní transformaci příslušné směrnice ES o výkonu povolání architektů ze zemí EU v České republice. Materiál bude vládě předložen podle plánu legislativních prací do konce března 2002.

9. Jaderná bezpečnost a radiační ochrana

V období před rokem 1998 nebyly **Státním úřadem pro jadernou bezpečnost** (dále SÚJB) identifikovány závažné nedostatky v oblasti jeho působnosti.

Jedním ze základních mezinárodně uznávaných požadavků, který je kladen na instituce státního dozoru nad jadernou bezpečností a radiační ochranou je jejich nezávislé postavení ve státní správě. Od roku 1998, kdy bylo přijato usnesení vlády č. 556/1998, podle kterého vykonává koordinační a informační roli vůči Státnímu úřadu pro jadernou bezpečnost přímo místopředseda vlády, se podařilo nezávislé postavení úřadu posílit a zvýšit i jeho mezinárodní prestiž. V současnosti požívá úřad nejvyššího respektu v historii státního dozoru nad jadernou bezpečností a radiační ochranou. Toto postavení napomohlo SÚJB kvalitně plnit závažné úkoly spojené se schvalováním a posuzováním připravenosti jaderné elektrárny Temelín na etapu spouštění. Mimořádná mezinárodní pozornost věnovaná této činnosti byla spojena s řadou dalších nadstandardních činností, které musel úřad zajišťovat. Nicméně mezinárodní mise organizované Mezinárodní agenturou pro atomovou energii, které byly směřovány jak na prověrku činnosti SÚJB, tak na úroveň zajištění jaderné bezpečnosti u provozovatele, konstatovaly, že úřad v naplňování náročných požadavků, vyplývajících z mezinárodních doporučení, obstál.

Působnost SÚJB byla v období od roku 1998 rozšířena o:

- kontrolu dodržování zákazu chemických zbraní. Problematika byla převedena z Ministerstva průmyslu a obchodu na SÚJB ke dni 9. 8. 2000, a to zákonem č. 249/2000 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní;
- kontrolu dodržování závazků vyplývajících ze členství ČR v Úmluvě o zákazu bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní. Na základě usnesení vlády č. 306/2000 byl SÚJB pověřen výkonem funkce Národního orgánu pro kontrolu zákazu biologických zbraní. Vláda předložila návrh příslušného zákona, který je v současné době projednáván Parlamentem ČR.

Jedním z významných úkolů, který pro SÚJB vyplynul z vládního prohlášení, byla harmonizace práva ČR s právem ES. V návaznosti na přípravu ČR na vstup do EU byl připraven a přijat zákon č. 13/2002 Sb., kterým je novelizován zákon č. 18/1997 Sb., atomový zákon. Spolu s osmi prováděcími předpisy, které jsou v současné době v různých fázích

legislativního procesu, bude od 1. 7. 2002 v ČR platit nová právní úprava v oblasti jaderné bezpečnosti a radiační ochrany, která bude plně harmonizovaná s právem EU. Kromě toho byly zpracovány plány implementace relevantních předpisů ES. Tyto plány byly spolu s dalšími, spadajícími do oblasti životního prostředí, projednány vládou ČR (usnesení vlády č. 1192/2001). Dalším z úkolů spojeným s přípravou ČR na vstup do EU je postupné zvýšení počtu odborných pracovníků úřadu tak, aby byl zajištěn nejen výkon dozoru nad jadernou bezpečností a radiační ochranou na úrovni převládající v zemích EU, ale aby mohly být zároveň plněny povinnosti, které pro ČR z členství v EU v dané oblasti vyplynou.

C. Sociální oblast

1. Sociální politika

Teze Programového prohlášení:

"Vláda považuje vyvážený sociální systém za klíčový faktor zdravého rozvoje společnosti. V zájmu úzké spolupráce se sociálními partnery zvýší význam tripartitních jednání a hodlá s nimi uzavřít dlouhodobý pakt sociální stability."

Téměř umrtvený sociální dialog mezi vládou a odbory i zaměstnavateli na počátku funkčního období této vlády výrazně zvyšoval riziko sociálních konfliktů (zejména stávek) vzhledem k probíhající ekonomické recesi, přijatým úsporným sociálním a mzdovým opatřením a růstu zaměstnanosti.

Zpoždění restrukturalizace a potřeba dokončit privatizaci hrozily růstem míry nezaměstnanosti až na 12 či více procent. Přitom míra nezaměstnanosti se regionálně výrazně lišila mezi strukturálně postiženými a hospodářsky slabými regiony a vyspělejšími regiony. Navíc situace na trhu práce byla z minulého vývoje sítě škol zatížena nevyvážeností kvalifikační struktury produkce absolventů škol vzhledem k měnící se struktuře poptávky po pracovní síle.

Proti roku 1989 byla průměrná hrubá reálná mzda v době nástupu současné vlády jen nepatrně vyšší, přičemž polarizace mezd se tak prohloubila, že u velké části zaměstnanců ani hrubá reálná mzda nedosahovala předtransformační úrovně. Úroveň státem stanovené minimální mzdy počátkem roku 1998 klesla na čtvrtinu průměrné mzdy a byla o třetinu nižší než úroveň životního minima stanoveného pro jednotlivě žijícího občana; tím ztratila pracovní motivační funkci. Mzdové postavení zaměstnanců ve školství, zdravotnictví a veřejné správě se minulým mzdovým vývojem relativně zhoršilo.

Ačkoliv do roku 1996 důchodové pojištění vykazovalo přebytek, úroveň reálného průměrného starobního důchodu byla v roce 1997 o 11 % nižší než v roce 1989. Po snížení sazby pojistného deficit příjmů a výdajů na důchody narůstal. Důchodová reforma, zejména oddělení důchodového systému od státního rozpočtu a zajištění jeho finanční vyváženosti, zůstaly otevřeným problémem.

Vážným problémem byla zejména situace rodin s dětmi, u nichž průměrný čistý příjem na jednoho člena rodiny byl v polovině roku 1998 reálně o více než 10 % nižší než v roce 1989.

Oblast pracovně právní legislativy stála před složitým úkolem dohnat zpoždění v přípravě na vstup ČR do Evropské unie.

Mezi první kroky vlády proto patřilo obnovení širokého a intenzivního sociálního dialogu vlády s představiteli odborů a zaměstnavatelů, především na půdě Rady hospodářské a sociální dohody České republiky. Význam tohoto kroku vláda zdůraznila nejen tím, že předsedou Rady jmenovala 1. místopředsedu vlády a ministra práce a sociálních věcí a do vládní delegace určila další dva místopředsedy vlády a dva ministry, ale i změnou přístupu k dialogu spočívajícím v hledání a nalézání společně přijatelných závěrů a postupů. Rada a její pracovní orgány od září 1998 projednávaly všechny významné návrhy vlády týkající se hospodářského rozvoje, včetně státního rozpočtu, zaměstnanosti, programů privatizace a restrukturalizace klíčových oborů a doprovodných sociálních opatření, mzdové a sociální politiky, podpory malého a středního podnikání, úpravy daní a deregulace cen, reformy

školsství a veřejné správy a přípravy na vstup České republiky do Evropské unie. Od září 1998 do konce února 2002 se konalo celkem 28 plenárních schůzí RHSD, na jejichž programu bylo zařazeno k projednání přes 200 materiálů. Mimoto se uskutečnila řada jednání s představiteli sociálních partnerů na úrovni předsedy vlády a jednotlivých členů vlády. Postupně došlo k rozšíření sociálního dialogu i na regionální úroveň za účasti představitelů samospráv, zejména v Ústeckém, Karlovarském a Ostravském kraji. Sociální dialog významně přispěl k tomu, že po celé období se podařilo udržet sociální smír a společenskou a politickou stabilitu a tím posílit i mezinárodní postavení České republiky.

Vláda podstatně rozšířila též možnosti zapojení odborné a laické veřejnosti do přípravy zásadních celospolečenských opatření, zejména oborových a rezortních koncepcí, politik a legislativních návrhů; využívala k tomu různých forem veřejných diskusí, kulatých stolů, sociálních konferencí a zveřejňování návrhů na internetu apod.

Zaměstnanost

Teze Programového prohlášení:

„Podporou vytváření nových pracovních příležitostí bude vláda usilovat o co nejnižší míru nezaměstnanosti. Zvláštní pozornost bude věnovat regionům postiženým vysokou mírou nezaměstnanosti a skupinám občanů ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností.“

Prioritou vlády bylo zabránit nekontrolovanému růstu nezaměstnanosti, který hrozil jako důsledek v minulosti neřešených zásadních ekonomických problémů, jako byla opožděná restrukturalizace a privatizace klíčových oborů ekonomiky a s tím související přezaměstnanost. Proto bezprostředně po svém nástupu zahájila přípravu a již v květnu 1999 vláda schválila Národní plán zaměstnanosti, který v souladu s dokumenty EU o politice zaměstnanosti vytýčil střednědobé cíle a opatření politiky zaměstnanosti pro všechny zainteresované rezorty. Opatření členěná do čtyřech pilířů byla zaměřena na podporu zaměstnanosti pracovní síly, na podporu podnikání, na podporu schopnosti podniků a zaměstnanců přizpůsobit se žádoucím změnám a na rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce.

V návaznosti na Národní plán zaměstnanosti vláda v roce 1999 schválila několik aktivních opatření, např. na podporu zřizování průmyslových zón a pro zvýšení zaměstnatelnosti osob obtížně umístitelných na trhu práce. Vláda dále zvýšila finanční prostředky určené na aktivní politiku zaměstnanosti o 550 mil Kč. V roce 2000 přijala další kroky ke zvýšení zaměstnanosti absolventů škol v podnikové i rozpočtové sféře a upravila podmínky plnění povinného podílu zaměstnaných osob se změněnou pracovní schopností na celkovém počtu zaměstnanců firmami s více než 20 zaměstnanci.

K realizaci a aktualizaci Národního plánu zaměstnanosti byl ve spolupráci s většinou rezortů sestaven Národní akční plán zaměstnanosti na rok 2001, který ukládal zejména pokračovat v racionalizaci sítě středních škol, jejich oborové struktury a finančního zabezpečení, aby se zlepšily šance umístění absolventů škol na trhu práce, urychlit proces získání počítačové gramotnosti absolventů, zpracovat pravidla pro další vzdělávání zaměstnanců, náměty pro nové nástroje aktivní politiky zaměstnanosti a řadu dalších opatření. Plněním tohoto plánu úřady práce v roce 2001 podpořily vznik 21 396 nových pracovních míst, 18 962 míst veřejně prospěšných prací a 9 872 míst pro odbornou praxi absolventů škol a rekvalifikovaly o 5,4 % více občanů než v roce 2000. I když pokračoval růst hrubého domácího produktu, současně se na trhu práce negativně projevilo zintenzivněné úsilí většiny zaměstnavatelů o snížení nákladů a růst produktivity práce rozsáhlejšími uvolňováními

zaměstnanců; průměrná míra nezaměstnanosti v roce 2001 proti roku 2000 přesto poklesla z 9 na 8,5 % .

Rovněž na rok 2002 vláda již schválila Národní akční plán zaměstnanosti, k jehož realizaci připraví rezorty věcné a časové harmonogramy; plán zahrnuje např. tyto úkoly: v patnácti úřadech práce ověřit zvláštní programy pro nezaměstnané do 6 a do 12 měsíců nezaměstnanosti, rozšířit rekvalifikační kurzy o počítačovou dovednost a informatiku, restrukturalizaci oborů a firem spojovat s preventivními aktivními kroky za pomoci Phare 2000, identifikovat a odstraňovat nadbytečné překážky zakládání a rozvoje malého a středního podnikání, připravit návrh věcného záměru zákonné úpravy ucelené rehabilitace, zintenzivnit odhalování nelegální zaměstnanosti.

Jako jedno z opatření Národního akčního plánu zaměstnanosti vláda v září 2001 schválila Principy a postup realizace pilotního projektu Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků s tím, aby návrh pilotního projektu jí byl předložen v květnu 2002. Projektem se sleduje usměrnit cizineckou migraci, aby byla v souladu s potřebami trhu práce a nevytvářela riziko sociálních a společenských problémů.

S Evropskou komisí byl zpracován a v roce 2000 podepsán společný dokument o prioritách České republiky v zaměstnanosti, jehož realizace je každoročně hodnocena. V rámci přípravy na vstup České republiky do Evropské unie a využívání předvstupních fondů a Evropského sociálního fondu přijala vláda roku 2001. Operační program rozvoje lidských zdrojů a předložila jej Evropské komisi ke stanovisku, na jehož základě se nyní dopracovává a v dubnu bude předložen vládě k projednání.

Zákony o zaměstnanosti byly novelizovány, aby umožňovaly efektivněji čelit nezaměstnanosti a aby odpovídaly právu Evropské unie. Tyto novely zejména zakázaly diskriminaci v zaměstnávání, umožnily zprostředkování práce soukromými agenturami i za účelem zisku a podle potřeby praxe rozšířily možnosti získání odborné praxe absolventy škol, rekvalifikace a zaměstnání obtížně umístitelných osob na trhu práce. Přitom důležitý impuls k posílení zainteresovanosti podniků na zaměstnávání občanů se změnou pracovní schopností přinesla novela zákona č.1/1991 Sb., o zaměstnanosti realizovaná zákonem č.474/2001 Sb.

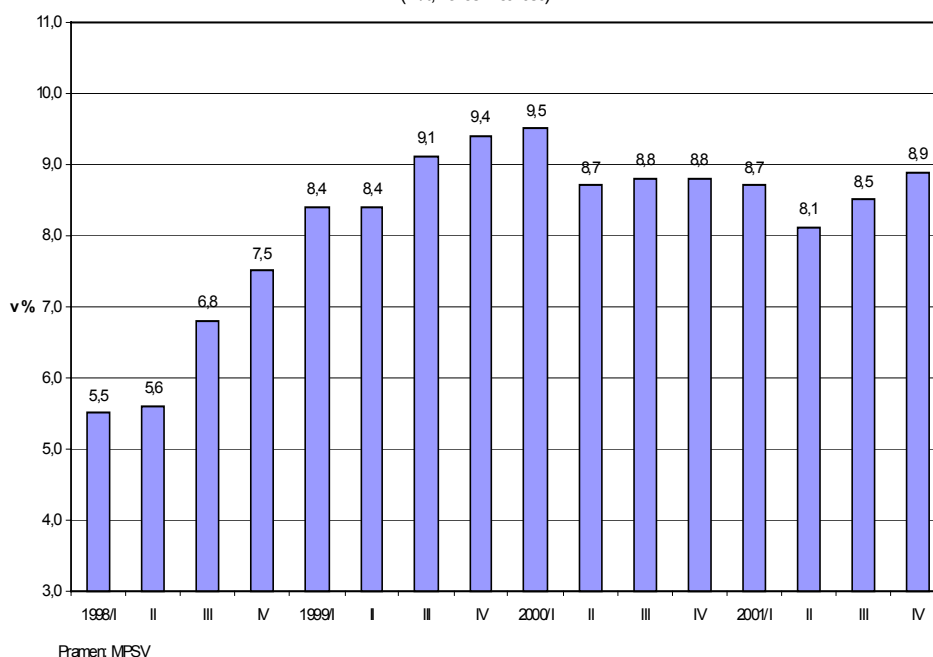
S ohledem na zániky firem bez vypořádání splatných mezd byl vypracován a schválen zákon č.118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele. Zákon umožnil úřadům práce uhradit zaměstnanci nesolventního zaměstnavatele jeho mzdový nárok až za dobu tří měsíců do stanovené hranice.

V období od dubna 2001 do dubna 2002 byl zpracován návrh nového zákona o zaměstnanosti, který oblast zaměstnanosti komplexně upraví, zavede i nové nástroje aktivní politiky a diferenciaci délky doby podpor s ohledem na věk uchazeče o zaměstnávání, zpřísní nelegální zaměstnávání, nově upraví problematiku zdravotně postižených a financování programů rozvoje lidských zdrojů z prostředků Evropské unie.

Každoročně byl ve státním rozpočtu cíleně posilován objem prostředků na státní politiku zaměstnanosti; oproti 5 117 mil. Kč v roce 1998 se v roce 2001 vynaložilo celkem 9 343 mil. Kč, z toho na pasivní politiku 5 219 mil. Kč oproti 4 194 mil. Kč v roce 1998 a na aktivní politiku 4 124 mil. Kč oproti 923 mil. Kč. V souhrnu realizace přijatých věcných opatření na základě posílených finančních zdrojů zabránila některými experty předpokládanému růstu nezaměstnanosti až na 12 %. Míra nezaměstnanosti, která činila v prosinci 1998 7,5 %, vzrostla do března 2002 na 9,1 %. Přesto, že v letech 1999 až březen 2002 se hlásilo na úřadech práce jako nezaměstnaní 2 216 250 občanů, vzrostl počet evidovaných nezaměstnaných proti prosinci 1998 jen o 84 800.

Míra nezaměstnanosti v letech 1998-2001

(v %, koncem čtvrtletí)

Pracovněprávní vztahy

Teze Programového prohlášení :

„Vláda připraví návrh nového zákoníku práce“.

Bezprostředně po nástupu vlády byly zahájeny práce na novelizaci zákoníku práce, jejichž cílem bylo promítnutí *acquis* do našich pracovně právních předpisů, protože splnit tento úkol až v novém zákoníku práce by nebylo možné v požadovaném termínu, t.j. rok 2002. Zákonem č. 155/2000 Sb., kterým byl novelizován zákoník práce, byly s účinností od 1. ledna 2001 (popřípadě od vstupu ČR do EU) v souladu se stávajícím právem Evropských společností zejména nově upraveny rovné zacházení a zákaz diskriminace zaměstnanců, účast odborových orgánů, ustavení a působnost rady zaměstnanců, pracovní doba, dovolená a podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví a zavedena rodičovská dovolená. Změny zákoníku práce byly současně promítnuty do souvisejících zákonů a postupně i do příslušných podzákonných norem. Byl vydán též zákon č. 475/2001 Sb., o pracovní době a době odpočinku zaměstnanců s nerovnoměrně rozvrženou pracovní dobou v dopravě. K provedení zákoníku práce a k promítnutí směrnic Evropských společenství o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci do našeho práva vláda vydala celkem sedm nařízení vlády, kterými se stanoví bližší podmínky pro bezpečnost práce a ochranu zaměstnanců v jednotlivých oborech podnikání a pro hlášení a evidenci pracovních úrazů. V roce 2001 byl též předložen a schválen zákon upravující odchylky v pracovní době a době odpočinku v oboru dopravy.

Tato rozsáhlá implementace unijního práva si vynutila posun zahájení prací na novém zákoníku práce, který představuje mimořádně složitý věcný, politický i legislativní úkol; dosavadní průběh jeho přípravy vedl k přijetí zásadních přístupů k jeho pojetí, ale též ukazuje, že existují zásadní rozdíly týkající se koncepce a věcné úpravy jednotlivých otázek, a to napříč politického spektra i mezi odbory, zaměstnavateli a legislativci; přesto práce na návrhu

věcného záměru nového zákoníku práce pokračují s cílem dokončit je do konce prvního pololetí.

V souladu se záměrem deklarovaným v Programovém prohlášení vlády i se stanoviskem Evropské komise byly již v roce 1999 započaty práce na zákonné úpravě služby občanských státních zaměstnanců a jejich odměňování (služební zákon) a na změně souvisejících zákonů. Vláda schválila v listopadu 2000 návrhy příslušných zákonů a předložila je Poslanecké sněmovně, která je po dohodnutých úpravách letos schválila.

Zásadně se změnil přístup k rozšiřování kolektivních smluv vyššího stupně. Na základě návrhů sociálních partnerů Ministerstvo práce a sociálních věcí počínajíc rokem 1999 rozšiřovalo závaznost uzavřených kolektivních smluv vyššího stupně na další zaměstnavatele v zájmu vyrovnání podmínek podnikání a ochrany zaměstnanců; zatímco v letech 1996 až 1998 byl proces rozšiřování úplně zastaven, byla např. v roce 2001 rozšířena závaznost pěti smluv na 3 860 zaměstnavatelů.

V únoru 2002 vláda schválila věcný záměr zákona o ochraně dětí při práci, který bude v souladu se směrnicí č.94/33/ES Evropských společenství upravovat podmínky práce dětí mladších 15 let, jejich vystupování při kulturních, uměleckých, sportovních a reklamních akcích i činnost mimo pracovní právní vztahy a kontrolu jejich dodržování.

S účinností od 1. prosince 2001 vláda nařízením vlády č. 464/2001 Sb. valorizovala výdělek rozhodný pro náhradu za ztrátu času po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a pro občansko právní účely o 4,6 %.

Mzdová a příjmová politika

Teze Programového prohlášení vlády:

„Vláda spolu se sociálními partnery dohodne systém vyjednávání o platech v rozpočtové sféře. Vláda postupně zvýší minimální mzdu nad úroveň životního minima.“

Hrozbu sociálního konfliktu v důsledku zaostání mzdové úrovně zaměstnanců rozpočtových a příspěvkových organizací vláda v září roku 1998 odvrátila dohodou s devíti odborovými svazy. V souladu s ní vláda zvýšila od 1. ledna 1999 platové tarify pro zaměstnance těchto organizací, orgánů a obcí v průměru o 17 %.

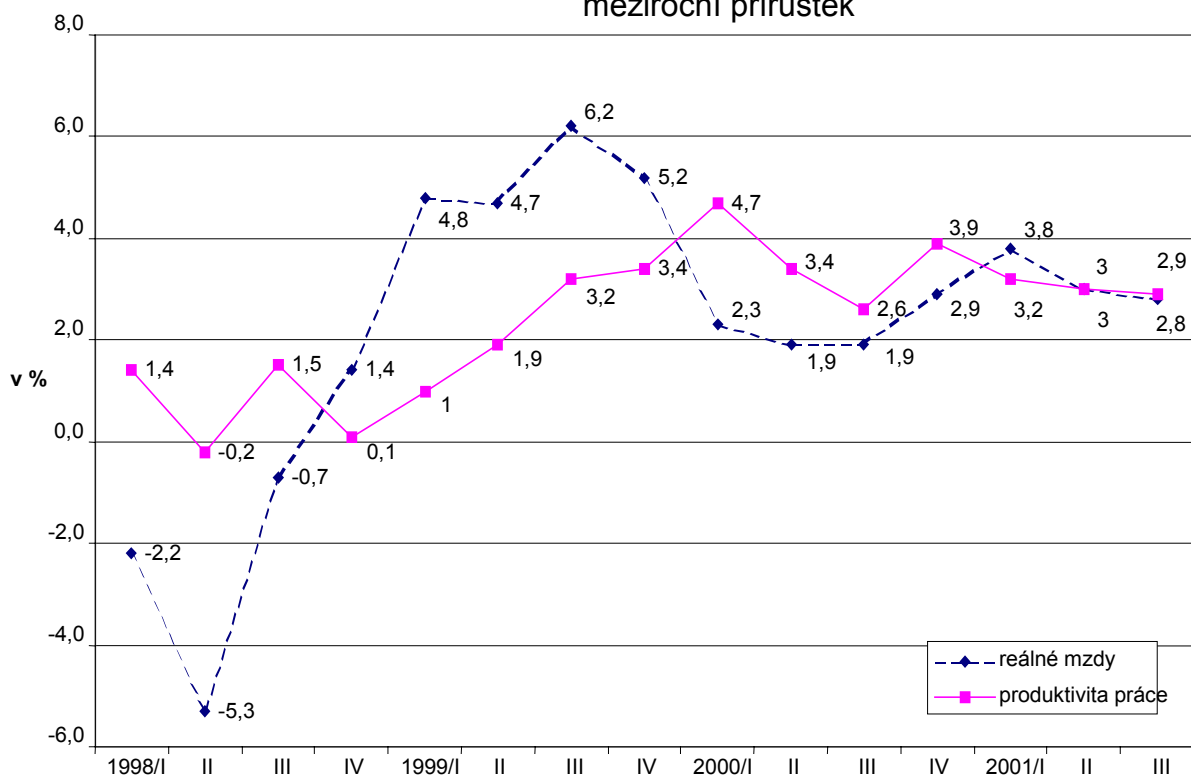
S ohledem na vývoj inflace byly platové tarify těchto zaměstnanců znovu zvýšeny v průměru o 6 % od 1. ledna 2001, přičemž pro pedagogické pracovníky byly tarify dále zvýšeny o 8 % a pro zdravotnické pracovníky o 10 %. S platností od 1. března 2002 vláda přistoupila po dohodě s odborovými svazy k dalšímu zvýšení platových tarifů v průměru o 11 % a u zdravotnických pracovníků další zvýšení o 10 % změnila na 17 %.

Vláda též zvyšovala platové tarify pro duchovní církví a náboženských společností, a to od 1. ledna 1999 v průměru o 15 % a od 1. března 2002 v průměru o 14 %.

K naplnění záměru posilovat motivaci k práci vláda od roku 1998 postupně šestkrát zvyšovala minimální mzdu z částky 2650 Kč až na 5700 Kč měsíčně od 1. ledna 2002. Tím čistá minimální mzda převýšila částku životního minima jednotlivce o 15 %. Souběžně byly zvyšovány též minimální mzdové tarify v dalších tarifních stupních platných pro hospodářskou sféru.

V rámci aproximace našeho právního řádu s komunitárním právem byly v roce 2000 s účinností od 1. ledna 2001 novelizovány zákony o odměňování zaměstnanců v hospodářské sféře (zákon č. 1/1992 Sb.) i v rozpočtové a příspěvkové oblasti (zákon č.143/1992 Sb.).

Produktivita práce a reálné mzdy 1998-2001 meziroční přírůstek

Pramen: ČSÚ

Současně byly tyto zákony aktualizovány s ohledem na novelu zákoníku práce, potřeby praxe a rozvoj systémů odměňování zaměstnanců.

Obnovení ekonomického růstu umožnilo, že v letech 1999 až 2001 vzrostla reálná mzda zaměstnanců o 13,3 % a mzdová politika vlády vedla k posílení motivace k práci, k získání vzdělání a rozšíření kvalifikace a k výkonu odpovědnější a náročnější práce.

Sociální zabezpečení

Teze Programového prohlášení:

„Prioritami vlády v příjmové politice je dosažení stavu, kdy se na nákladech i na výnosech ekonomické transformace budou rovnoměrněji podílet všechny skupiny obyvatelstva, a růst reálných mezd. ... Vláda bude při valorizacích usilovat o zvýšení kupní síly důchodců a její postupný návrat na úroveň roku 1989. Považuje průměrně financovaný základní systém důchodového pojištění za rozhodující nástroj pro zajištění důstojné životní úrovně lidí v důchodovém věku. Bude přitom pokračovat v odstraňování jeho nedostatků a usilovat o jeho dlouhodobou stabilitu. Vláda oddělí financování a organizaci důchodového pojištění od státního rozpočtu při zachování garančních funkcí státu. Umožní vznik zaměstnaneckých penzijních fondů založených na neziskovém principu. Stát se bude podílet spolu s rodiči na

vytváření příznivých podmínek pro výchovu mladé generace a její úspěšný start do života, proto mj. obnoví poskytování přídatku na dítě všem dětem.“

Vycházejíc z principu spoluúčasti a solidarity vláda reagovala na vývoj inflace, a to dvojnásobným zvýšením částek životního minima k 1. dubnu 2000 a k 1. říjnu 2001, přičemž těžiště spočívalo ve zvýšení částek k zajištění nákladů na domácnost a bydlení. V souvislosti s touto změnou přiměřeně vzrostly i sociální dávky odvozované od částek životního minima. Došlo též ke trojnásobné valorizaci důchodů (od srpnové splátky v roce 1999, od prosincové splátky v roce 2000 a v roce 2001), dále ke každoroční úpravě podmínek pro vyměřování důchodů a stanovení dávek nemocenského pojištění a výše výdělku rozhodného pro náhradu za ztrátu na výdělek po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.

V souladu se svým Programovým prohlášením vláda připravila a Poslanecké sněmovně předložila Hlavní teze koncepce dalšího pokračování důchodové reformy a návrh samotné Koncepce. Poslanecká sněmovna se však na nich neshodla a usnesla se, že se s nimi dál nebude zabývat. Vláda dále předložila návrh zákona o Sociální pojišťovně a provádění sociálního pojištění a návrh zákona o zaměstnaneckém penzijním pojištění a současně novelu zákona č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem; Poslanecká sněmovna však tyto návrhy neschválila.

Vládě se podařilo projednat v Parlamentu pouze zákon č. 116/2001 Sb., kterým se s účinností od 1. července 2001 upravily podmínky pro předčasné starobní důchody a pro zvýšení důchodu při zaměstnání po vzniku nároku na důchod. V únoru 2002 vláda schválila a Poslanecké sněmovně předložila návrh novely zákona o důchodovém pojištění, v níž navrhla stanovit pevný termín valorizace důchodů vždy na leden běžného roku, pokud zvýšení důchodů dosáhne alespoň 2 %. Přitom zvýšení v procentech má odpovídat skutečnému procentnímu růstu cen a alespoň jedné třetině růstu reálné mzdy. Růst cen se má zjišťovat k červenci předchozího roku. V mimořádném termínu by se důchody valorizovaly v případě růstu cen o 10 a více procent.

V souladu s realizací záměru zlepšit hmotné podmínky rodin s dětmi byla zákonem č.217/2001 Sb., zvýšena horní hranice výdělku pro osoby pobírající rodičovský příspěvek na 1,5 násobek částky životního minima na osobní potřeby dítěte. Dále zákon umožnil poskytovat dávky státní sociální podpory dětem cizinců narozeným v ČR a hlášeným k pobytu v ČR mladším než 1 rok, zpřesnil ustanovení o příjmech, o soustavné přípravě na povolání a pojem nájemné z bytu a podmínky pro nárok na odměnu pěstouna. Další novela zákona o státní sociální podpoře schválená již Poslaneckou sněmovnou, ale zamítnutá Senátem, navrhuje rozšířit nárok na přídatku na dítě na všechny děti, výše přídatku pro rodiny s příjmem nad 1,8 násobek životního minima rodiny se zvyšuje na 0,28 částky na osobní potřeby dítěte a provádí dílčí úpravy některých ustanovení zákona podle potřeb praxe.

Poslanecké sněmovně byl předložen též návrh novely zákona o sociální potřebnosti, který umožňuje posílit motivaci příjemců dávek sociální péče k přijetí zaměstnání tím, že se jim započte pro účely dávek pouze 70 % dosaženého výdělku. Návrh byl však vypuštěn z programu 47. schůze sněmovny.

Významnou úpravou bylo zpracování a vydání zákona č.359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, který v souladu s mezinárodními dokumenty zejména vymezil obsah sociálně právní ochrany dětí, okruh chráněných dětí, práva a povinnosti obcí, okresních úřadů a MPSV a upravil zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Novelou tohoto zákona byly od 1. ledna 2002 zahrnuty do okruhu chráněných dětí též děti cizinců hlášených k pobytu v ČR

na dobu alespoň 90 dnů a do zákona byl promítnut vznik krajů a zpřesněna úprava předávání osobních údajů, mlčenlivosti a ukládání sankcí.

Pro rok 2002 vláda přijala základní principy Národního programu přípravy na stárnutí populace v České republice a uložila zpracovat rezortní programy včetně Národního programu na období 2003 – 2012 (do konce dubna 2002).

Po celé období byla zvláštní pozornost věnována realizaci opatření pro reformu veřejné správy. Zejména byly řešeny otázky spojené se vznikem krajů a zánikem okresních úřadů, s přesunem kompetencí, ústavů a zaměstnanců na krajské úřady a na pověřené obce a s převodem agendy, zaměstnanců, techniky a databáze dávek státní sociální podpory z okresních úřadů.

Každoročně byly poskytovány dotace na projekty sociálních služeb předložené občanskými sdruženími a neziskovými organizacemi. V roce 2001 celkem bylo rozděleno 930 mil Kč.

Vláda splnila závazek předložit Parlamentu ke schválení Evropskou sociální chartu, která nabyla účinnosti pro ČR dnem 1. prosince 2000. Dne 4. listopadu 2000 byla podepsána i Revidovaná Evropská sociální charta a dne 26. února 2002 byl podepsán též Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě zakládající systém kolektivních stížností. Ratifikován byl dále Evropský zákoník sociálního zabezpečení, který vstoupil v platnost pro ČR 9. září 2001. O plnění Evropské sociální charty vláda předala první část zprávy v říjnu 2001 a druhou posoudí v květnu 2002.

Během funkčního období vlády byly sjednány dvoustranné mezistátní smlouvy o sociálním zabezpečení s 14 státy a s vládou Quebecu a 4 mezivládní dohody o výměně stážistů a 3 dohody o vzájemném zaměstnávání občanů.

V souladu s cílem Programového prohlášení vlády, aby se na výsledcích ekonomiky rovnoměrněji podílely všechny skupiny obyvatel, zajišťovala během let 1999 až 2001 rozpočtová kapitola MPSV trvalý růst sociálních transferů. Zatímco příjmy z pojistného na důchodové a nemocenské pojištění a z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti stouply oproti roku 1998 ze 198,1 mld Kč na 234,8 mld Kč (t.j. o 36,7 mld Kč více, resp. o 18 %), na důchody, ostatní dávky, politiku zaměstnanosti, investiční pobídky, náhrady mezd z titulu insolvence a dotace nestátním subjektům včetně České katolické charity byla vynaloženo 237,6 mld (tj. o 50,2 mld Kč více, o 26,8 %). Na důchodech bylo v roce 2001 vyplaceno 196,1 mld Kč, tj. proti roku 1998 o 34,2 mld Kč, (o 21,1 %) více, na ostatní dávky (nemocenského pojištění a při bezmocnosti) 31,1 mld Kč, tzn. o 11,4 mld Kč (o 58 %) více, na hmotné zabezpečení v nezaměstnanosti 5,2 mld Kč (o 1,03 mld Kč více, o 24,4 %), na aktivní politiku zaměstnanosti 4,12 mld Kč (o 3,2 mld Kč více, 348 %) a na dotace 1,02 mld Kč (o 362 mil Kč více, o 54,8 %). Pro rok 2002 se ve státním rozpočtu počítá s dalším zvýšením příjmů o 15,8 mld Kč a výdajů o 14,6 mld Kč, tzn., že podíl výdajů na hrubém domácím produktu se u těchto transferů zvyšuje z 10,2 % v roce 1998 na 10,9 % v roce 2002.

Průměrná výše plného starobního důchodu k 31. 12. 2001 činila 6 814 Kč. Proti stejnému období v roce 1998 se zvýšila o 1236 Kč (o 22,1 %); jeho reálná hodnota se proti roku 1989 zvýšila z 86,5 % v červnu 1998 na 98,4 % v prosinci 2001, t.j. téměř o 12 procentních bodů. Průměrný čistý příjem připadající na jednoho člena rodin zaměstnanců s dětmi proti stavu v 1. pololetí 1998 byl v roce 2001 o 17,3 % vyšší, tzn. že se reálně zlepšil o 6 procentních bodů. O celkovém vzestupu životní úrovně občanů svědčí růst reálné hodnoty objemu běžných příjmů domácností, který za léta 1999 až 2001 dosáhl 4,1 %, i růst reálné hodnoty hrubého disponibilního důchodu za sektor domácností, který za toto období činil 3,6 %.

2. Vzdělávání, věda a výzkum

2.1. Vzdělávání

Teze Programového prohlášení

"Péči o vzdělávání považuje vláda za svou prioritu. Vytváření podmínek k tomu, aby co nejvíce lidí mohlo, chtělo a umělo maximálně rozvíjet své schopnosti je klíčem ke vzdělanosti a informační společnosti třetího tisíciletí."

Vzdělávací soustavu převzala vláda s problémy, které byly v řadě oblastí ještě hlubší, než v ostatních. V oblasti regionálního vzdělávání se změna struktury vzdělávací soustavy projevila v příliš rychlém extenzivním rozvoji struktury, a v rozptýlení kompetencí, zvláště těžce bylo postiženo učňovské školství, které ztratilo vazbu na zaměstnavatele, dostalo se do vážných ekonomických problémů a poklesl o ně zájem ze strany mládeže. Z hlediska změny obsahu vzdělávání šlo zejména o rozvolňování kurikula, nedostatky ve formulaci cílů vzdělávání a ve vytváření zpětné vazby vztahu školství a trhu práce.

Vysokoškolské terciární vzdělávání nebylo dostatečně diverzifikované, přizpůsobené zájmům, předpokladům a schopnostem uchazečů o toto studium a jeho dostupnost byla omezená. Dalšími neméně důležitými problémy bylo nedostatečné zajištění prostupnosti a odpovídající kvality vysokoškolského vzdělávání a chybějící koncept celoživotního vzdělávání.

Rozpočet v roce 1998 plně nezabezpečoval finanční krytí všech školských oblastí. Nejproblematictější oblastí bylo zajištění finančních prostředků na provoz škol a školských zařízení. Vzhledem k rozpočtům rezortu do roku 1998 nebylo možné zajistit růst provozních prostředků ani do výše, která by zohledňovala vývoj inflace. Meziroční přírůstky vykazovaly nulový růst. S tím byla spojena i velmi nízká platová úroveň, kterou bylo nutno řešit zejména u pedagogických pracovníků.

Jelikož vláda považuje vzdělávání za jednu ze svých priorit, přijala svůj dlouhodobý program v této oblasti v podobě „**Koncepce MŠMT do roku 2002**“. Jako podporu této Koncepci a jejímu dalšímu rozpracování schválila vláda tzv. Bílou knihu – „**Národní program rozvoje vzdělávání**“. Stalo se tak po dlouhodobě probíhající veřejné diskusi, která je nyní součástí metod přípravy všech materiálů MŠMT. „Národní program“ je dále zpřesňován a rozpracováván v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy, který byl předán vládě k projednání. Bude východiskem pro tvorbu krajských záměrů v této oblasti.

Nad rámec svého Programového prohlášení z roku 1998 přijala vláda významný dokument „**Koncepce státní informační politiky ve vzdělávání**“, na kterou navázaly Plány I. a II. etapy realizace státní informační politiky ve vzdělávání. Do výuky základních, středních a vyšších odborných škol jsou zaváděny informační technologie (ICT) tak, aby se tyto technologie staly běžným nástrojem práce učitelů a aby absolventi dosahovali potřebné informační gramotnosti. Současně jsou vytvářeny podmínky pro zapojování škol do systému celoživotního vzdělávání občanů v oblasti ICT.

Svou odpovědnost za školskou a vzdělávací politiku vláda potvrdila předložením „**Návrhu zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a o změně některých zákonů**“, tzv. školského zákona. Zákon vychází z principů přijatých „**Národním programem rozvoje vzdělávání**“ a plně jej respektuje. Zohledňuje reformu veřejné správy, nově vymezuje principy a obecné cíle vzdělávání, stanovuje řadu nových prvků, jako jsou například náležitosti rámcových a školních vzdělávacích programů,

podmínky vzdělávání příslušníků národnostních menšin, podmínky vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami, nové pojetí maturitních zkoušek, další vzdělávání pedagogických pracovníků či vzdělávání cizinců.

Se „školským zákonem“ úzce souvisí i vládní návrh zákona o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, který nabyl platnosti v březnu 2002.

Transformace vzdělávacího systému pokračuje přípravou nových závazných vzdělávacích dokumentů - „**rámcových vzdělávacích programů**“. Vymezuji povinný obsah vzdělávání a podmínky, za nichž toto vzdělávání probíhá a představují východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Přijat byl rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání. Před dokončením je rámcový vzdělávací program základního vzdělávání, který nabývá zvláštní důležitosti v souvislosti s řešením problematiky víceletých gymnázií.

V oblasti středního odborného vzdělávání byla vypracována „**Koncepce rámcových vzdělávacích programů kmenových oborů**“ a na jejím základu byl vytvořen soubor obecných částí rámcových vzdělávacích programů pro 16 směrů odborného vzdělávání a ve druhé polovině roku 2001 zahájeny práce na tvorbě vzorových vzdělávacích programů. Připravován je rovněž rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání. Do rámcových programů jsou promítány i úkoly z jiných rezortů, jako jsou např. požadavky na zapracování obsahu předmětu „**Úvod do světa práce**“, úkoly vyplývající ze „**Státního programu environmentálního vzdělávání**“, z oblasti protidrogové politiky, extremismu a řady dalších.

Vysoká pozornost je věnována kvalitě vzdělávání romských dětí. Jako systémový nástroj byla přijata „**Strategie pro zlepšení celkové situace vzdělávání romských dětí**“. Konkretizaci této strategie představují střednědobé (akční) a krátkodobé (roční) plány. Postupně se rozšiřuje počet přípravných tříd a asistentů pomáhajících romským dětem se vzděláváním. Nadále je ve školách podporována integrace zdravotně postižených dětí a mládeže.

V roce 2001 byla vybudována základní síť pedagogických center v krajích. Centra nabízejí další vzdělávání pedagogických pracovníků, poradenskou činnost školám a školským zařízením a podporu vzdělávacích programů EU.

V roce 1998 přistoupila Česká republika k Sorbonnské a v roce 1999 k Boloňské deklaraci. Vývoj v Evropě nastartovaný těmito dvěma dokumenty sebou přináší největší změny v evropském vysokém školství od 70. let minulého století.

V květnu 2001 se v Praze konal Summit evropských ministrů a zástupců evropských zemí zodpovědných za vysoké školství ze 36 států Evropy, signatářů Boloňské deklarace a uchazečů o připojení. ČR je hodnocena jako velmi aktivní v procesu vytváření tzv. Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání a byla jí svěřena organizace několika významných konferencí, které jsou součástí evropského programu Boloňského procesu.

V listopadu 2001 byla zpracována Strategie rozvoje terciárního vzdělávání do roku 2005 jako komplementární materiál k **Dlouhodobému záměru ministerstva pro oblast rozvoje vysokých škol**. Jako jeden z prioritních úkolů byly formulovány rozvojové programy, které jsou využívány v mechanismech financování, což umožňuje státu realizovat jeho představy o rozvoji sektoru vysokých škol.

Zejména započatou přestavbou a bohatou diverzifikací studijních programů založenou na dvoustupňovém studiu, bakalářském a magisterském, se dosáhne stanoveného cíle umožnit do roku 2005 polovině populačního ročníku devatenáctiletých nástup do některého z typů

terciárního vzdělávání, a začíná stále více umožňovat přístup k terciárnímu vzdělávání i starší populaci. Studenti rovněž ve stále větší míře vyjíždějí v průběhu studia na zahraniční vysoké školy. Jejich mobilita se v roce 2000 – 2001 zvýšila proti roku 1998 – 1999 o 122 %.

Program vzdělávání se samozřejmě neomezuje na oblast školství. V souladu s Programovým prohlášením vlády byly vzdělávací programy zahrnuty i do vládních politik v dalších oblastech – např. program Environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty do Státní politiky životního prostředí.

Pro oblast regionálního školství byla za uplynulé čtyři roky zejména zpracována vládní koncepce rozvoje školství a dále rozpracována v tzv. Bílé knize, předložen návrh nového zákona o předškolním, základním středním a vyšším odborném vzdělávání (nahrazuje původní 3 zákony) a zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

Jedním z významných opatření, na jehož základě řešila vláda v předchozích letech nedostatek finančních prostředků, bylo zahájení procesu optimalizace sítě středních škol, která byla značně přebujelá, s řadou rozdrobených oborů. V důsledku reformy veřejné správy ve školství, kdy kompetence v této oblasti přešly na kraje, byl proces optimalizace přerušen, ale přesto již došlo k významným úsporám finančních prostředků.

V souvislosti s novým regionálním uspořádáním České republiky byla v roce 2001 realizována I. fáze reformy veřejné správy, jejíž součástí je i reforma veřejné správy ve školství. Reforma se přímo nedotýká obsahu vzdělávání a výchovy, ale zásadním způsobem mění kompetence při výkonu státní správy a samosprávy, majetkoprávní vztahy a způsob financování v oblasti regionálního školství.

Na konci roku 2001 byl završen složitý proces přechodu „státních škol“ a školských zařízení do krajské působnosti. Do zřizovatelské kompetence krajů bylo předáno celkem 2 395 „státních škol“ a školských zařízení včetně státního majetku, s nímž tyto organizace hospodařily. Kompetence, které vykonávaly školské úřady, přešly ve své většině na krajské úřady, část kompetencí převzalo ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), další část okresní úřady. Zároveň do krajské působnosti přešla z převážné většiny i oblast zřizovatelských funkcí, které původně vykonávaly školské úřady. Na zabezpečení výkonu všech činností v oblasti školství byla na krajské úřady převedena systemizovaná místa z bývalých školských úřadů včetně finančních prostředků a ve většině případů i včetně konkrétních pracovníků. Pozitivním momentem celého procesu je skutečnost, že došlo k přesunu pravomocí, majetku a odpovědnosti ze státu směrem ke krajské samosprávě a tím je naplňován princip decentralizace. Při hodnocení reformy veřejné správy ve školství je nutné zdůraznit, že se tento složitý proces uskutečnil při zachování plné funkčnosti celého školského systému.

V dubnu 1998 byl schválen zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). Veřejným vysokým školám byl do vlastnictví převeden státní majetek, byly jmenovány a činnost zahájily správní rady, které v oblasti hospodaření s majetkem postupují v zákonné součinnosti s MŠMT. Rovněž byly registrovány nové vnitřní předpisy a mezi nimi zcela nové mzdové předpisy s novými principy odměňování. Zřízena byla Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a Univerzita v Hradci Králové. Pro státní vysoké školy (vojenské a Policejní akademii) byly zcela nově vymezeny kompetenční vztahy mezi MŠMT a příslušnými rezortními ministerstvy. Sektor soukromých vysokých škol zaznamenal velký zájem zřizovatelů i veřejnosti. Z více než šedesáti žádostí prošlo náročným hodnotícím procesem úspěšně 24 žadatelů, kteří k 18. 1. 2002 získali státní souhlas.

Jak vysoké, tak i regionální školství se účastní a využívá vzdělávacích programů Evropské unie (např. programů Leonardo da Vinci a Socrates). Pomocí těchto programů, zejména programu SOCRATES-ERASMUS je realizována většina mobilit studentů škol. Rovněž řada středních a vyšších odborných škol spolupracuje s partnery z EU na přípravě společných učebních materiálů pro profesní vzdělávání s cílem zajistit vzájemné uznávání vysvědčení. Dochází k větší otevřenosti našeho vzdělávacího systému a k lepší přípravě absolventů škol všech úrovní pro národní i evropský trh práce.

V roce 2001 se rezort školství, mládeže a tělovýchovy zapojil do celoevropského konzultačního procesu k významnému dokumentu Evropské unie "Memorandum o celoživotním učení", jehož výsledky jsou promítány do všech strategických dokumentů.

V období let 1999 – 2001 se podařilo zvýšit výdaje kapitoly školství o 18 %. Schválený rozpočet na rok 2002 představuje další nárůst výdajů o 7,7 % oproti roku 2001. Růst výdajů byl orientován převážně do mzdové oblasti, umožnil částečnou realizaci některých vzdělávacích programů a byly posíleny výdaje pro vysoké školy.

V oblasti mzdové došlo k pozitivnímu vývoji, neboť průměrný plat se v rezortu školství zvýšil v roce 2001 oproti roku 1998 o 25,5 %. V kategorii pedagogických pracovníků došlo ke zvýšení průměrného platu o 25,6 %, a to i přes skutečnost, že úvazky učitelů v regionálním školství byly sníženy o cca 10 % (cca 150 tis. učitelů). U ostatních pracovníků vzrostl průměrný plat o 21,5 %.

V roce 2002 lze očekávat další růst průměrného platu ve školství, neboť od 1.3.2002 dochází k navýšení tarifních platů v průměru o více než 11 %. Touto úpravou dojde ke zvýšení průměrného rozpočtovaného platu v roce 2002 o cca 8 % proti skutečnosti roku 2001. Celkem se tedy ve školství za období let 1999 – 2002 předpokládá růst platů o cca 33,5 %.

2. 2. Věda a výzkum

Teze Programového prohlášení:

"Schopnost společnosti nalézat nové poznatky a osvojovat si je, využívat moderní technologie a vychovávat odborníky na světové úrovni je předpokladem zvyšování hmotné i duchovní úrovně státu."

Rozvoj výzkumu a vývoje v ČR probíhal před nástupem této vlády bez dostatečně podrobné a konkrétní politiky, na základě periodicky vyhlášených, příliš obecných zásad vlády na období dvou až tří let.

K hlavním problémům v roce 1998 patřila chybějící politika výzkumu a vývoje, nízké výdaje státního rozpočtu na výzkum a vývoj a nedostatečná právní úprava v této oblasti. Nebyla vymezena povolená výše podpory výzkumu a vývoje pro základní výzkum, aplikovaný výzkum a pro vývoj z veřejných prostředků. Zákonem nebyla zajištěna ani podpora výzkumu na vysokých školách, který je spojen se vzděláváním, a nebyly stanoveny dlouhodobé priority výzkumu a vývoje.

K nejdůležitějším opatřením, provedeným za čtyři roky funkčního období této vlády v oblasti vědy a výzkumu, patří vytvoření ucelené **Národní politiky výzkumu a vývoje České republiky** na počátku roku 2000 a postupná realizace v ní obsažených úkolů. V návaznosti na tuto politiku byl připraven zákon o podpoře výzkumu a vývoje a byla rozvíjena mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji. Česká republika se do ní úspěšně zapojila, zejména v rámci úsilí o vstup do EU, stala se přidruženým účastníkem 5. Rámcového programu výzkumu a vývoje technologií EU na období 1998 - 2002.

Hlavní opatření se soustředila do legislativní oblasti. V roce 2001 bylo vydáno nařízení vlády č. 88/2001 Sb., o podmínkách účelového financování výzkumu a vývoje a předání údajů do centrální evidence projektů financovaných ze státního rozpočtu, které upravuje podmínky poskytování podpory výzkumu a vývoje z veřejných prostředků. V červnu 2001 vláda předložila Poslanecké sněmovně i Senátu Parlamentu návrh zákona o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů. Obě komory Parlamentu návrh v I. čtvrtletí roku 2002 schválily s předpokládaným nabytím účinnosti od 1. 7. 2002.

Postupně byl rozvíjen informační systém výzkumu a vývoje, který je tvořen centrální evidencí projektů výzkumu a vývoje, centrální evidencí výzkumných záměrů, rejstříkem informací o výsledcích výzkumu a evidencí veřejných soutěží ve výzkumu a vývoji.

Pro stanovení základních priorit výzkumu a vývoje v České republice byl v souladu s úkolem, vyplývajícím z Národní politiky výzkumu a vývoje, připraven návrh **Národního programu výzkumu**, který zahrnuje nejdůležitější priority výzkumu a vývoje v České republice a soustřeďuje na ně finanční i lidské zdroje.

V roce 2001 pokračovalo řešení programů podpory výzkumu a vývoje **Výzkumná centra**, **Informační zdroje pro výzkum a vývoj**, **Zpřístupňování výsledků výzkumu a vývoje** a **Výzkum pro státní správu**. V roce 2001 bylo projektům zařazeným do těchto programů poskytnuto přes 880 mil. Kč.

V roce 2002 byly zahájeny práce na analýze vývoje a stavu výzkumu a vývoje v ČR a jejich porovnání se zahraničím jako nezbytného podkladu pro přípravu nové Národní politiky výzkumu a vývoje ČR.

S využitím zahraničních odborníků bylo dokončeno hodnocení výzkumných záměrů, které jsou hlavním nástrojem institucionální podpory výzkumu a vývoje. Především zásluhou vyhlášení výzkumných záměrů došlo k výraznému zvýšení finanční podpory výzkumu na vysokých školách.

Na podporu mezinárodní spolupráce byly kromě již běžících programů COST, EUREKA a KONTAKT vyhlášeny programy INGO a EUPRO. Z programu INGO je podporována účast zástupců výzkumu a vývoje z ČR na jednání a činnosti řídicích orgánů mezinárodních nevládních institucí výzkumu a vývoje. Z programu EUPRO je podporována činnost oborových a regionálních center pro podporu výzkumné a vývojové spolupráce s EU. V roce 2001 bylo projektům zařazeným do těchto programů podpory mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoje poskytnuto 340 mil. Kč účelových a 720 mil. Kč institucionálních finančních prostředků. ČR se rovněž zapojila do přípravy 6. rámcového programu výzkumu a vývoje EU.

3. Mládež, tělesná výchova a sport

Teze Programového prohlášení:

"Vláda si je vědoma významu sportu a tělesné výchovy. Považuje ji za významný společenský fenomén a prostředek prevence zdraví občanů, tedy i nižších nároků na zdravotní péči. Sportovní reprezentaci státu chápe jako významný prostředek propagace České republiky i jako motivační faktor národní hrdosti a vlastenectví. Za prvořadý úkol se proto považuje připravit ucelený systém podpory sportu a tělesné výchovy i oblast mimoškolní zájmové činnosti dětí a mládeže (včetně dořešení majetku spravovaného FDM se všemi legislativními, finančními a institucionálními nástroji."

Do nástupu této vlády nebyla zpracována koncepce státní politiky v tělovýchově a sportu. Zůstávaly neřešeny zásadní legislativní otázky trvalého užívání státního majetku a dílčí otázky v daňové oblasti, pracovněprávní oblasti i v některých dalších, nebyla k dispozici dlouhodobější politika zvýšení výkonnosti státní sportovní reprezentace a přípravy sportovních talentů. Pokračoval pokles finanční podpory ze státního rozpočtu pro sportovní prostředí, a to jak v oblasti investiční, tak i neinvestiční.

Ústavní zákon č. 497/1990 Sb., o navrácení majetku SSM lidu ČSFR uložil vládám ČSFR, ČR a SR rozdělit tento majetek tak, aby sloužil výhradně potřebám dětí a mládeže. Majetek nebyl rozdělen, ale spravován Fondem dětí a mládeže, s velmi malým efektem pro děti a mládež. Nebyla stanovena strategie státu při řešení problémů, týkajících se především dětí a mladých lidí a nebyla ošetřena oblast práce s dětmi a mládeží ve volném čase, s výjimkou aktivit pořádaných školami a školskými zařízeními; nebyly stanoveny podmínky pro pracovníky s dětmi a mládeží, opět s výjimkou pedagogů a vychovatelů ve školách a školských zařízeních.

Nejdůležitější opatření provedená za poslední čtyři roky v oblasti tělovýchovy a sportu shrnují dokumenty **Koncepce státní politiky v tělovýchově a sportu** (leden 1999), **Zásady komplexního zabezpečení státní sportovní reprezentace**, včetně systému výchovy sportovních talentů (červenec 1999) a **Národní program rozvoje sportu pro všechny** (leden 2000). Poslanecká sněmovna schválila **Zákon o podpoře sportu** č. 115/2001 Sb. a zvýšení finanční podpory sportovního prostředí ze státního rozpočtu.

V lednu 1999 přijala vláda **Koncepci státní politiky ve vztahu k mladé generaci** na roky 1999 – 2002 a v září 2001 návrh věcného záměru zákona o podpoře práce s dětmi a mládeží. Vzhledem k mizivé podpoře činnosti dětí a mládeže ze strany Fondu dětí a mládeže byl zpracován vládní návrh zákona o zrušení Fondu dětí a mládeže. Parlamentem byl přijat jako zákon o zrušení Fondu dětí a mládeže a o změnách některých zákonů (č. 364/2000 Sb.). Zákon umožňuje bezúplatný převod nemovitostí ze správy Fondu dětí a mládeže na občanská sdružení, školy a školská zařízení a samosprávné celky, pokud uvedené subjekty budou tyto nemovitosti využívat pro práci s dětmi a mládeží. V srpnu 2001 vláda schválila návrh bezúplatného převodu prvních nemovitostí ze správy Fondu dětí a mládeže na oprávněné nabyvatele.

V oblasti tělovýchovy a sportu věnovala vláda v posledním roce pozornost především zvýšení koordinační činnosti, zprůhlednění dotační politiky a zvyšování finančních prostředků. Byly vydány **Zásady pro činnost Rezortních sportovních center ministerstev obrany a vnitra** zaměřené na přípravu státních reprezentantů v kategoriích dospělých a juniorů včetně zdokonalení systému jejich financování. Nově byly koncipovány **programy státní podpory sportu**, které komplexně zahrnují podporu státní sportovní reprezentace, přípravy sportovních talentů, veřejně prospěšných činností a podporu sportu zdravotně

postižených občanů. Pokračoval trend zvyšování přímé státní podpory sportovním organizacím. Vyhodnocena byla účinnost realizace projektu **Intenzifikace činnosti sportovních tříd** a projektu **Sportovní centra mládeže**.

V oblasti péče o mládež stanovila vláda v souladu se zákonem č. 364/2000 Sb., o zrušení Fondu dětí a mládeže podmínky pro výběrové řízení pro bezúplatné převody nemovitostí ze správy Fondu dětí a mládeže na oprávněné nabyvatele a na základě návrhů výběrové komise schválila převody u 65 nemovitostí. Poslanecká sněmovna Parlamentu návrh vlády s malými pozměňovacími návrhy přijala a listopadu 2001 schválila převod 62 nemovitostí.

Byl zpracován věcný záměr zákona o mládeži. Po rozsáhlé veřejné diskusi byl záměr předložen vládě k projednání pod názvem „Návrh věcného záměru zákona o podpoře práce s dětmi a mládeží.“ Vládě bude předloženo paragrafované znění zákona do konce dubna 2002.

V březnu 2001 byla přijata **Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže** v působnosti MŠMT na období 2001- 2004, která navazuje na předchozí Koncepci, platnou pro období 1998-2000. Klíčovými zásadami jsou výchova ke zdravému životnímu stylu, posun preventivního působení až do nejmladších věkových kategorií dětí (předškolní věk a 1. stupeň základní školy), zvýšení priority systematického vzdělávání a přípravy pedagogů na práci s dětmi k výchově ke zdravému životnímu stylu. Přijatá Koncepce je založena na integrovaném působení všech složek společnosti, podílejících se na výchově ke zdravému životnímu stylu.

Díky všestranné podpoře vlády se Česká republika účastní, jako přidružená země, komunitárního programu Evropské unie **Mládež**, který děti a mládež hojně využívají. Program přispívá nejen k poznání evropských zemí, ale především napomáhá mezinárodní spolupráci mládeže jako integračnímu prvku. Mladí lidé projevují stále větší zájem i o podprogram **Dobrovolná služba**, určený jak pro české účastníky v zahraničí, tak zahraniční účastníky v ČR a který mladé lidi vychovává nejen k evropanství, ale i k solidaritě a humanitě.

4. Zdravotnictví

Teze Programového prohlášení:

"Zdraví občanů vláda chápe jako veřejný zájem, zdroj a bohatství společnosti a podmínku dobré kvality života, nikoli jako soukromý zájem a statek. Cíle stanovené Světovou zdravotnickou organizací pro evropské země pokládá za závazné, zejména dosažení větší rovnosti jednotlivých skupin občanů ve zdraví."

Po roce 1990 došlo v oblasti péče o zdraví k významným zlepšením. Zavedení svobodné výměny informací s vyspělými západními zeměmi, svobodné volby zdravotnického zařízení a zvýšení finančních prostředků ve zdravotnictví se projevilo výrazným zlepšením ukazatelů objektivně hodnotících zdraví občanů.

Nedomyšlené pokusy prosadit do zdravotnictví tržní prvky ekonomické soutěže však současně vedly k chaotickým poměrům v některých oblastech zdravotnictví a tím ke ztrátě důvěry veřejnosti v systém zdravotnictví. Za lék ke stabilizaci systému byla označována radikální reforma založená na významné finanční spoluúčasti pacientů. Dluhy Všeobecné zdravotní pojišťovny vzhledem k zdravotnickým zařízením a k dodavatelům léků demonstrovaly - ve spojení s nízkým finančním hodnocením zdravotnických pracovníků - finanční nestabilitu systému. Sociálně demokratická vláda si vytkla za cíl stabilizovat systém

při zachování rovného přístupu ke zdravotní péči na úrovni soudobých poznatků lékařské vědy a přijmout opatření prevence na jedné a k zaručení práv pacientů na druhé straně.

Všechny významné body Programového prohlášení vlády byly během uplynulých čtyř let splněny. Česká republika je z kandidátských zemí EU na vstup do Evropské unie v oblasti zdravotnické situace (spolu se Slovinskem) nejlépe připravena, jak dokumentuje společná zpráva Evropské komise a regionálního výboru pro Evropu Světové zdravotnické organizace z února 2002. Zpráva srovnává ČR s Bulharskem, Estonskem, Maďarskem, Litvou, Lotyšskem, Polskem, Rumunskem, Slovenskem a Slovinskem. Mezi roky 1985 a 1999 ze srovnávaných 14 ukazatelů ve 12 zlepšila svoji pozici, v jednom pozici nezměnila (kojenecká úmrtnost, kde byla první již v roce 1985 a kde je nyní lepší než je průměr EU) a v jednom se zhoršila (standardizovaná míra úmrtnosti při dopravních nehodách motorovými vozidly, což souvisí s největším vzestupem počtu automobilů). Jako v jediné ze srovnávaných zemí roste střední délka života při narození v posledních letech rychleji než v zemích EU a tak dochází ke snižování rozdílu mezi ČR a EU v tomto nejdůležitějším ukazateli.

Převzetí pohledávek zdravotního pojištění po lhůtě splatnosti za více než 3 mld. Kč Konsolidační bankou v roce 2001 odstranilo závazky po lhůtě splatnosti VZP vůči zdravotnickým zařízením. Opatření odstranilo záporný jev sanace neúspěšných podniků zdravotními pojišťovny a přispělo ke stabilitě systému. Zavedení nového systému úhrad pro lůžková zdravotnická zařízení (založeného na počtu ošetřených pacientů) přispělo ke spravedlivějšímu hrazení léčebné péče. Výsledkem jednání se zástupci zaměstnavatelů zdravotnických zařízení a odbory byla pak nad rámec obecného nárůstu platových tarifů v nepodnikatelské sféře (v roce 1999 o 17 %, v roce 2000 beze změny, v roce 2001 o 6 % a od 1. 3. 2002 v průměru o 11 %) realizace zvýhodnění platových tarifů zdravotnických pracovníků formou vládního nařízení, a to v roce 2001 o 10 % a od 1. 3. 2002 celkem o 17 % nad rámec obecně platné stupnice platových tarifů.

Toto splnění bodu Programového prohlášení vlády o zvýšení platů zdravotnických pracovníků ve vztahu k průměrné mzdě nebylo v roce 2001 spojeno s nárůstem zadluženosti zdravotnických zařízení. Schodek pohledávek a závazků lůžkových zdravotnických zařízení jako celku v roce 2001 činí podle předběžných odhadů 0,4 % celkových nákladů. Schodek je kryt z fondu reprodukce investičního majetku, který se tak snížil ze 7,2 % na 6,8 %).

Počet lékařů na tisíc obyvatel od roku 1980 roste pomaleji než v zemích EU a je proto nižší než odpovídá průměru EU. Počet lékařů z celkového počtu zaměstnanců zdravotnických zařízení nepodnikatelské sféry představuje necelých 12 %, vynaložené prostředky na jejich platy (za rok 2001) pak 23 % z celkových prostředků na platy těchto zdravotnických zařízení. Postupně však dochází ke koncentraci nákladné péče ve špičkových zdravotnických zařízeních. Byla vytvořena síť traumatologických center. Do státního rozpočtu bylo zahrnuto financování programů týkajících se hlavních problémů zdravotnictví, boje proti srdečně cévním a nádorovým onemocněním. Intenzivnějším dohledem nad největšími zdravotnickými zařízeními jsme spolu se zajištěním prostředků na jejich rozvoj dosáhli jejich ekonomické stabilizace. Výraznější problémy mají pouze Fakultní nemocnice v Motole a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, které jsou podmíněny historicky (celkový kladný hospodářský výsledek nemocnic přímo řízených ministerstvem zdravotnictví za rok 2001 je 0,06 % a bude použit v souladu s platnými předpisy k přidělení do příslušných fondů).

Léková politika vedla ke tlumení nákladů. Přesto, že náklady na léky na jednoho občana jsou asi poloviční vzhledem k zemím EU, nerostly náklady v posledních letech rychleji než v EU. Přispěla k tomu úsporná politika vlády i opatření bonifikující lékaře, kteří nezanedbávali úspornost při předepisování léků. Současně léková politika umožnila, aby každý pacient byl léčen takovým lékem, který potřebuje, bez ohledu na jeho cenu.

Vláda široce spolupracovala s odborníky; stovky expertů pracovaly v poradních orgánech Ministerstva zdravotnictví a spolupodílely se na vypracování koncepce jednotlivých oborů. Důraz je kladen na informační systém, kde orgány Ministerstva zdravotnictví úzce spolupracují se Světovou zdravotnickou organizací. Za zmínku stojí společná studie o vstřícnosti zdravotnických zařízení vůči pacientům, která ukazuje, že vstřícnost zdravotnických zařízení odpovídá průměru EU.

Práva pacientů garantuje též Úmluva o lidských právech v souvislosti s biologií a medicínou, kterou vláda předložila Parlamentu ČR k vyslovení souhlasu.

Ke zvyšování úrovně českého zdravotnictví účinně přispívají i další legislativní a organizační opatření.

- V návaznosti na přijetí zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, byla s účinností k 1. 1. 2001 přijata nová vyhláška o očkování proti infekčním nemocím, která mj. stanovuje i zavedení pravidelných očkovaní dětí proti virové hepatitidě typu B (dále jen VHB) a Haemophilus influenzae typu B (dále jen HiB) s tím, že náklady na tato očkovaní jsou v potřebné výši pokryty potřebnými finančními prostředky ze státního rozpočtu. Tímto krokem se podařilo naplnit Programové prohlášení vlády. Zavedením očkovaní proti oběma uvedeným infekcím do očkovacího kalendáře se tak Česká republika dostala opět na jedno z čelných míst v Evropě, pokud jde o očkování a jeho výsledky, tedy místo, kde po celá léta byla a kde do doby zavedení očkovaní proti VHB a HiB začínala poněkud za ostatními státy zaostávat.
- K provedení zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, bylo vyhlášeno ve Sbírce zákonů celkem 22 prováděcích právních předpisů, vydaných jako vyhlášky Ministerstva zdravotnictví nebo nařízení vlády. Na úseku ochrany zdraví při práci bylo k provedení zákoníku práce vyhlášeno ve Sbírce zákonů nařízení vlády č.178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci.
- V rámci reformy veřejné správy bylo na základě zákona č.157/2000 Sb., převedeno na kraje šest zdravotnických zařízení. Převody kompetencí obcím a krajům jsou navrhovány tak, aby byla zlepšována zdravotní péče a dostupnost vyhovovala aktuálním možnostem.
- Od 1.1.2002 je v účinnosti vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, která zásadním způsobem zvýšila hodnotu bodu (na 400 %).
- Zavádí se mamografický screening u žen nad 45 let věku, s účinností pravděpodobně od dubna 2002.
- Nejvýznamnějším krokem v oblasti prevence bylo předložení zákona o ochraně veřejného zdraví. Zákon představuje moderní normu, která umožňuje rozvoj v oblasti, v níž ČR má dlouholetou pozitivní tradici.
- V roce 2002 bude upraven a vydán nový zdravotní a očkovací průkaz dítěte a mladistvého.
- V oblasti veřejného zdraví je připraven návrh dlouhodobého programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR - **Zdraví pro všechny v 21. století**. Návrh vychází z Programového prohlášení vlády, které pokládá cíle stanovené Světovou zdravotnickou organizací pro evropské země za závazné.

Uvedenými právními předpisy byly v příslušném oboru státní správy implementovány směrnice ES. K postupné implementaci směrnic ES byly vydány vyhlášky na úseku regulace

látek určených k aromatizaci, chemických požadavků na zdravotní nezávadnost jednotlivých druhů potravin a potravinářských surovin, podmínky použití látek přídatných, pomocných a potravních doplňků, požadavků na identitu čistotu přídatných látek a novelu vyhlášky, kterou se stanoví maximální limity zbytků veterinárních léčiv a biologicky aktivních látek, a nově dopracovány pro oblast chemické bezpečnosti potravin. Byla vytvořena Koordinační skupina bezpečnosti potravin a vypracován materiál Strategie zajištění bezpečnosti (nezávadnosti) potravin v České republice.

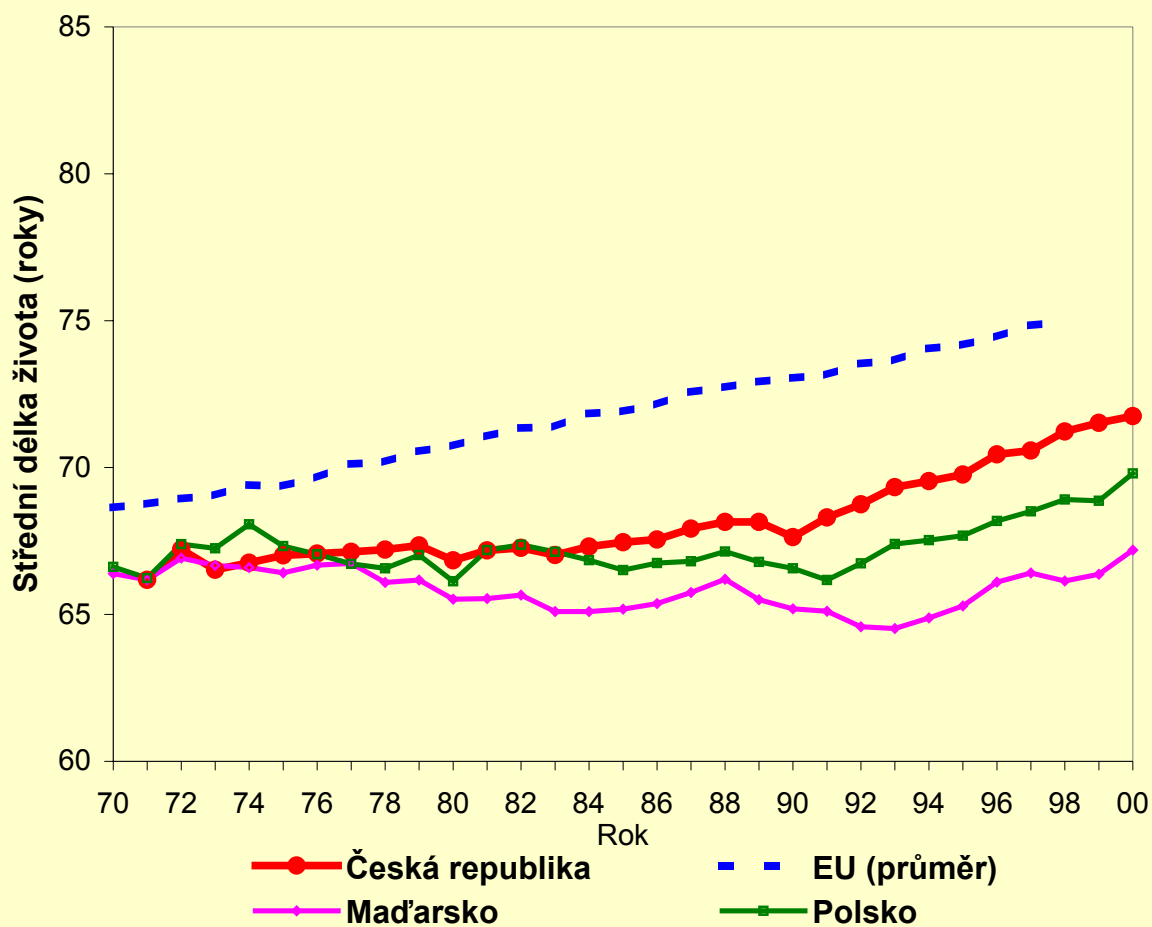
V meziresortní koordinaci rezortu zdravotnictví byly také zpracovány typové traumatologické plány, plán boje proti bioterorizmu, rozpracována hospodářská opatření pro krizové stavy, navázána úzká spolupráce se zdravotnickými složkami Armády ČR a NATO a zpracovány další návazné dokumenty.

Výrazem mezinárodní spolupráce ve zdravotnictví byla konference ministrů zdravotnictví Visegrádské skupiny a ministrů zdravotnictví Rakouska, Slovinska a Ukrajiny "Surveillance infekčních onemocnění, bioterorismus a mezinárodní spolupráce", kterou MZ ČR uspořádalo v Praze v únoru 2002. Jejím výsledkem bylo přijetí společné Deklarace, jež dává základ mezinárodní spolupráci ve středoevropském regionu.

Úspěchy zdravotní politiky vlády se projevují mj. na růstu střední délky života českých občanů.

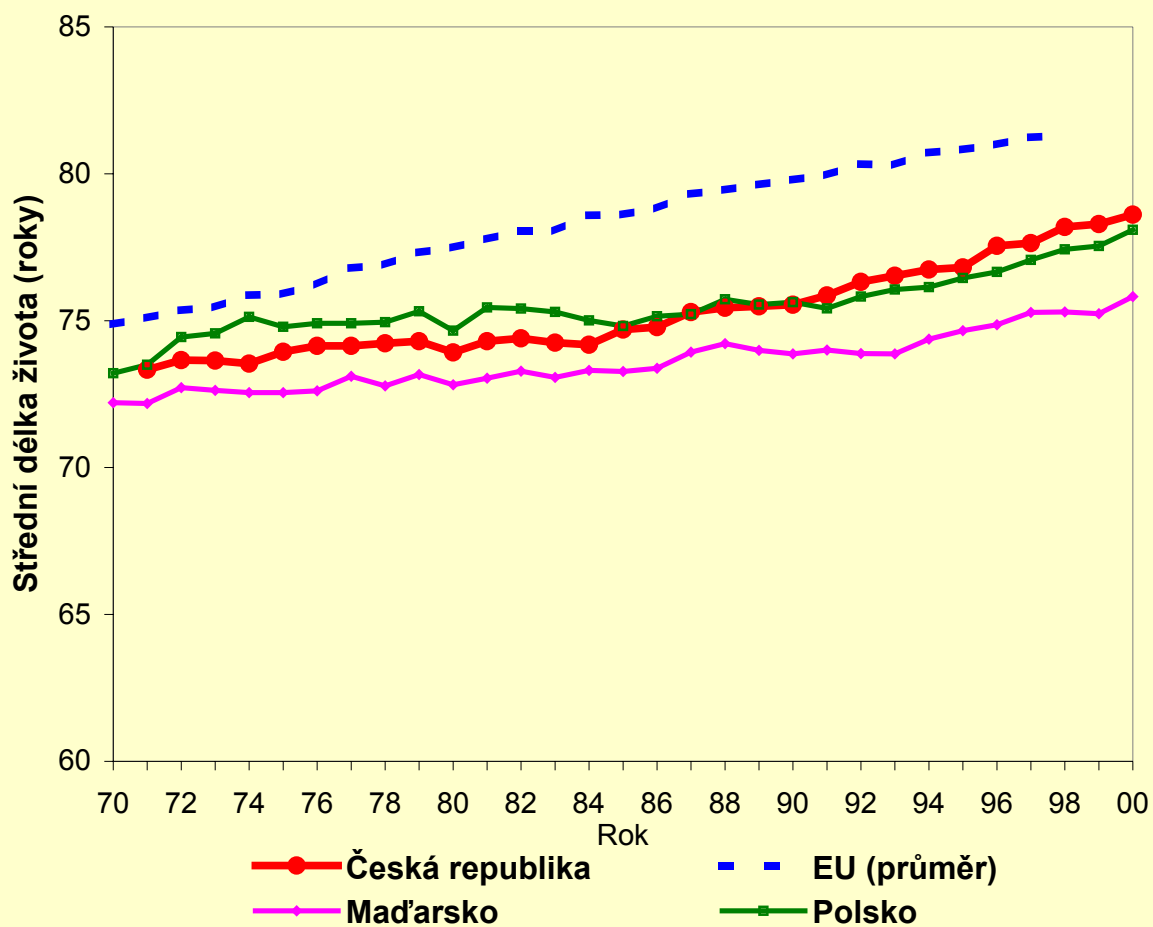
Tyto úspěchy úzce souvisejí i s podporou preventivních aktivit a propagace zdravého životního stylu, na kterou je zacílena také dotační politika v oblasti podpory občanských sdružení a humanitárních organizací. Obsahem projektů je vzdělávání zdravotně postižených s cílem zvýšení jejich účasti při péči o jejich vlastní zdravotní stav. Byla rozpracována koncepce primární péče a její implementace v podobě integrovaně poskytované komunitní péče. Ke zkvalitnění činnosti v rámci protidrogové politiky byly vytvořeny základní materiály pro vznik akreditačního systému. Byly provedeny pilotní akreditace ve vybraných zařízeních a dokončeny podmínky pro rozšíření substituční léčby.

Střední délka života při narození (muži)

Pramen: Pohledy na zdravotnictví v České republice, 2002

Střední délka života při narození (ženy)

Pramen: Pohledy na zdravotnictví v České republice, 2002

4.1. Politika vlády v oblasti občanů se zdravotním postižením

Problematika občanů se zdravotním postižením zasahuje do řady rezortů. Proto od roku působí **Vládní výbor pro zdravotně postižené občany** (dále jen „Výbor“), v němž jsou jednak zástupci státních orgánů a jednak představitelé Národní rady zdravotně postižených.

Klíčovým dokumentem je **Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením**. Tento dokument sice přijala na jaře 1998 již předchozí vláda, současná jej však převzala a aktualizovala. **Z úkolů tohoto plánu se uskutečnily především následující kroky:**

V oblasti zdravotnictví byl zveřejněn Seznam postižení a jejich kategorizace z hlediska potenciální možnosti omezení společenského uplatnění. Byla vyřešena možnost úhrady dodatečných nákladů, které vznikají poskytovatelům zdravotnické péče při léčení a ošetřování občanů s těžkým zdravotním postižením (zejména psychickým a mentálním). **V oblasti zaměstnávání** bylo povinné procento zaměstnávaných občanů se změněnou pracovní schopností převedeno přímo do zákona o zaměstnanosti. Procento zaměstnávaných zdravotně postižených u podnikatelských subjektů zaměstnávajících občany se změněnou pracovní schopností, které se mohou ucházet o dotace ze státního rozpočtu, bylo změněno na 50 % zaměstnanců se změněnou pracovní schopností. Pokračovala kompenzace platby sociálního pojištění a další podpora zaměstnavatelů, zaměstnávajících převážně zdravotně postižené. Návrh zákona o zaměstnanosti obsahuje zákaz diskriminace z důvodů zdravotního stavu. Věcný záměr zákona o ucelené rehabilitaci má být vládě předložen do 30. 6. 2002.

V oblasti zpřístupňování bydlení vláda podpořila investiční výstavbu malých domků chráněného bydlení. Investičně se přispívá na bezbariérové úpravy běžných bytů pro účely chráněného bydlení, podporuje investiční výstavbu chráněných a skupinových bytů. Ministerstvo pro místní rozvoj vypracovalo novou vyhlášku o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb i osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. **V oblasti zpřístupňování dopravy** byly upraveny technické podmínky pro nově dovážené prostředky veřejné dopravy z hlediska jejich užívání a přístupnosti osobám s omezenou schopností pohybu a orientace. Byly zpracovány jednotné uživatelské podmínky pro řešení informačních systémů pro veřejnost (veřejné stavby i veřejná doprava), zajišťující užívání těchto systémů i osobami se smyslovým postižením.

V oblasti zpřístupňování informací byla legislativně rozšířena povinnost veřejnoprávní televize vysílat programy se skrytými titulky pro neslyšící a zpravodajství ve znakové řeči pro neslyšící. Mírná povinnost (15 % pořadů) titulkování byla uložena i soukromým televizím. **V oblasti rovných práv** byla vyřešena otázka prokazování totožnosti osob zbavených způsobilosti k právním úkonům.

4.2. Státní protidrogová politika

Vzhledem k průřezovému charakteru protidrogové politiky existuje od roku 1993 poradní orgán vlády, **Meziresortní protidrogová komise** (dále jen „MPK“). MPK má pracovní výbory složené ze zástupců jednotlivých rezortů, odborných společností a nestátních neziskových organizací. Sekretariát MPK působí i jako odborné pracoviště.

Jako klíčový dokument vláda přijala dne 23. října 2000 svým usnesením č. 1045/2000 „**Národní strategii protidrogové politiky na období 2001 – 2004**“. Ta navazuje na Koncepci protidrogové politiky ČR na období 1998 – 2000 a vychází z Akčního plánu EU boje proti drogám 2000 – 2004. Česká republika usiluje o vyvážený přístup k řešení problému užívání drog z hlediska represe a prevence, o komplexní, meziresortní a mezioborový postup

při řešení konkrétních problémů. **Vládní protidrogová politika** definovaná v Národní strategii **byla kladně hodnocena pracovníky Evropské komise při jednáních o přiblížení České republiky Evropské unii v červnu 2001.**

Vláda pravidelně projednávala „**Výroční zprávu o stavu a vývoji ve věcech drog v ČR za předcházející rok**“.

Národní strategie definuje základní východiska, priority, cíle a úkoly směřující k řešení problému užívání drog ve třech základních oblastech (*primární prevence, léčba a resocializace, represe*) a čtyřech podpůrných oblastech (*zahraniční spolupráce, vzdělávání, financování, koordinace*).

Oblast potlačování nabídky drog

V rámci reorganizace centrálních složek kriminální policie ČR byla k 15. 1. 2001 vytvořena Národní protidrogová centrála (NPC) jako samostatný útvar s celorepublikovou působností. NPC je místem centrální koordinace a metodiky, místem pro komunikaci se zahraničím a garantem mezinárodní spolupráce boje proti drogové kriminalitě.

Na základě zákona o Probační a mediační službě byl rozšířen počet pracovišť, která provádějí a zabezpečují výkon tzv. odklonů v trestním řízení i výkon alternativních trestů, včetně terapeutické alternativy trestu. Prioritními cílovými skupinami Probační a mediační služby jsou obvinění mladiství a obvinění uživatelé drog.

Sběr a distribuce dat, výzkumné projekty

V roce 2001 byla dokončena Analýza dopadů nové drogové legislativy v ČR platné od 1. 1. 1999 (v rámci novelizace byla zavedena trestnost držení drog i pro vlastní potřebu). Analýza se mimo jiné zaměřila na zmapování společenských nákladů spojených s užíváním drog, nákladů na prevenci a léčbu závislostí a nákladů na represí. Vláda projednala a vzala na vědomí závěry analýzy a schválila opatření, jejichž cílem je zvýšit efektivitu dosavadních postupů. Analýza a především soubor dat, jež se v jejím rámci podařilo o problému užívání ilegálních drog v ČR shromáždit, byly se zájmem přijaty mezinárodními odbornými institucemi i zástupci Evropské komise.

Jedním z požadavků Evropské komise pro vstup ČR do Evropské unie bylo zřízení „National Focal Point“ (Národního monitorovacího střediska pro drogy). Tento úkol byl zařazen do „Národní strategie protidrogové politiky na období 2001 – 2004“.

Oblast prevence a léčby závislostí

V rámci dotačních programů vyčleňovala během svého působení vláda ve státním rozpočtu účelové finanční prostředky na podporu a rozvoj programů protidrogové politiky na centrální i místní úrovni. V období let 1999 – 2002 se tak podařilo vybudovat ucelenou síť programů prevence a léčby závislostí. Ta byla jednak doplněna o dříve chybějící typy programů, např. o programy metadonové substituce, nebo rozšířena o chybějící typy služeb. Síť existujících programů prevence a léčby závislostí odpovídá v současné době aktuálním potřebám.

Přibližně 86 % programů zaměřených na léčbu závislostí se aktivně zapojuje i do programů primární prevence užívání drog, jež jsou realizovány ve všech větších městech a v převážné části základních škol v ČR.

V uplynulém období byl kladen velký důraz na **vzdělávání a další vzdělávání pracovníků různých profesních skupin**, jež se podílejí na realizaci vládní protidrogové politiky.

5. Kultura

Teze Programového prohlášení:

"Česká kultura je svobodná a demokratická, neuvěřitelně široká, pestrá a mnohvrstevná. Zdaleka přitom nejde pouze o kulturní aktivity podporované státem, jehož úkolem samozřejmě nadále zůstává vytvářet podmínky pro pluralitu kultury a pro její rozvoj, včetně kultury neprofesionální."

Stav oblasti v době nástupu této vlády dokumentuje Sborník statí o kultuře v České republice po roce 1989, vydaný Ministerstvem kultury v roce 1999 v návaznosti na vládní dokument Zpráva o stavu společnosti. Z něj vyplývá, že hlavními problémy, které zde současná vláda zdědila, byly:

- neexistující kulturní politika,
- stagnující výdaje státního rozpočtu a klesající výdaje územních rozpočtů na podporu kultury,
- nedořešené náhrady kulturním institucím za objekty vydané v restitucích,
- zastaralé zákony upravující klíčové oblasti kultury (autorské právo, kulturní dědictví, knihovnictví, média),
- nadbytečná koncentrace zřizovatelských funkcí ke kulturním institucím na úrovni ministerstva,
- stagnující proces hledání optimálního vztahu státu k církvím a náboženským společnostem.

Kulturní politika byla vládou schválena usnesením č. 14/2001 z 10. ledna 2001. Protože byla kulturní politika projednávána v široké spolupráci se všemi zainteresovanými subjekty, překračuje funkční období této vlády a stanoví její cíle do roku 2005.

Zákonem č. 246/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů, bylo určeno 1,489 mld. Kč ve prospěch řešení důsledků restitučních procesů dopadajících na kulturní instituce v působnosti ministerstva kultury. Díky tomu byla v rekordním čase vystavěna a veřejnosti v roce 2001 otevřena nová Moravská zemská knihovna v Brně, upraveno nové sídlo Státního památkového ústavu v Plzni, Státního památkového ústavu v Olomouci a Státního památkového ústavu v Brně, vykoupen depozitář Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, sídlo pro Východočeskou galerii v Pardubicích a Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi, před otevřením je nové Technické muzeum v Brně, byla zahájena rekonstrukce zámku v Mníšku pod Brdy, dále rekonstrukce zámku v Kamenici nad Lipou pro Uměleckoprůmyslové museum v Praze, připravuje se rekonstrukce Jezuitské koleje v Kutné hoře pro potřeby Českého muzea výtvarných umění, budují se nové depozitáře pro Regionální muzeum Teplice a Severočeské muzeum Liberec a řeší se řada dalších významných akcí jak v působnosti ministerstva kultury, tak v působnosti krajů.

Vláda předložila Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR následující zákony, jež byly přijaty:

- Zákon č. 361/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1087 Sb., o státní památkové péči ve znění zákona č. 242/1992 Sb., vyloučil restaurování kulturních památek, které jsou uměleckými nebo uměleckořemeslnými díly z režimu živnostenského zákona a vyřešil tak palčivý problém, jehož důsledkem bylo nenávratné poškození některých kulturních památek.
- Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), byl prvním vládním návrhem, který nahradil přežitý „reálně socialistický“ zákon. Zákon mimo jiné jednoznačně vymezil zodpovědnost za obsah tisku, založil právo na odpověď a dodatečné sdělení a právo na ochranu zdroje a obsahu informací.
- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). Tento zákon moderním způsobem upravuje práva autora k jeho dílu, práva související s právem autorským, právo pořizovatele k jím pořízené databázi, ochranu práv podle tohoto zákona a kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským.
- Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy založil moderní způsob péče o tu část kulturního dědictví České republiky, jež je uložena zejména v muzeích a galeriích. Péče spočívá mimo jiné na jednoznačném vymezení práv a povinností vlastníků tohoto dědictví, zavedení Centrální evidence sbírek na ministerstvu kultury a zmocnění pro podporu péče o toto dědictví poskytovat vlastníkům účelově určené příspěvky z veřejných rozpočtů a bezplatné služby.
- Zákon č. 39/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů, a o změně některých dalších zákonů, mimo jiné vymezil úkoly veřejné služby v oblasti televizního vysílání. Zákon upřesnil postavení Rady České televize, její volbu na základě návrhů organizací a sdružení představujících kulturní, regionální, sociální, odborové, zaměstnavatelské, náboženské, vzdělávací, vědecké, ekologické a národnostní zájmy, jakož i postavení jejího generálního ředitele, zřídil dozorčí komisi jako poradní orgán Rady ve věcech kontroly hospodaření České televize.
- Zákon č. 101/2001 Sb., o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků, stanoví postup při navrácení kulturních statků, pokud byly nezákonně vyvezeny na území České republiky z území jiného členského státu Evropské unie nebo z území České republiky na území členského státu po 31. prosinci 1992.
- Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osob při provozování rozhlasového a televizního vysílání.
- Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) mimo jiné upravuje systém knihoven v návaznosti na reformu veřejné správy. Dále definuje veřejné knihovnické a informační služby a zmocňuje stát k jejich podpoře, zakládá evidenci knihoven, stanoví povinnost revize knihovního fondu a postup při jeho ochraně.
- Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), výrazně liberalizuje přístup církví a náboženských společností k registraci, upřesňuje v jejich zájmu a zájmu třetích osob registraci a evidenci církevních

právnických osob. Dále zákon vymezuje zvláštní práva registrovaných církví a náboženských společností, a stanoví postup zániku registrované církve a náboženské společnosti.

Tento zákon je výsledkem úsilí vlády o dosažení pokroku ve vztahu mezi státem a církvemi. V návaznosti na své Programové prohlášení založila vláda Komisi vlády pro otázky vztahu státu a církví, jež měla institucionalizovat dialog mezi reprezentanty obou stran. Členy komise byli zejména zástupci politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně, církví a náboženských společností. Ti však účast v této komisi odmítli a bylo nutné zřídit ještě ministerskou expertní komisi, v níž již byly církve a náboženské společnosti zastoupeny. Dialog tudíž probíhal ve ztížených podmínkách, nicméně dospěl k výsledku v podobě uvedeného zákona o církvích a náboženských společnostech.

Byly také vedeny podrobné diskuse na téma financování církví a náboženských společností a navrácení majetku odňatého jim komunistickým režimem. Protože v roce 2000 byla splněna klíčová podmínka Programového prohlášení (přijetí zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích), vláda po dohodě s vrcholnými představiteli Římskokatolické církve začala pracovat na návrhu zákona, kterým by pokračovalo vydávání majetku této církvi v oblasti tzv. kultovních staveb. Pro nepřipravenost partnera poskytnout vládě věrohodné podklady musely být práce na návrhu zákona v září roku 2001 zastaveny.

Po rozsáhlém a komplikovaném projednávání byl Poslaneckou sněmovnou schválen zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, uveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 231/2001 Sb., který nahrazuje dosavadní právní úpravu v této oblasti. Schválením tohoto zákona mohla být uzavřena kapitola Kultura a audiovizuální politika v červnu 2001 na summitu EU v Göteborgu.

V červnu 2001 předložila vláda Poslanecké sněmovně návrh novely zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu. Návrh zákona např. nově zavádí a definuje pojem "veřejné služby", podrobněji vymezuje úkoly provozovatele rozhlasového vysílání, ukládá povinnost Radě Českého rozhlasu zřídit si dozorčí komisi jako poradní orgán ve věcech kontroly hospodaření Českého rozhlasu, zakotvuje způsob výběru členů Rady z kandidátů navrhovaných širokým spektrem organizací a sdružení. Cílem je věcná precizace změna ustanovení, která byla v minulosti předmětem kritiky či problémů v praxi.

V červnu 2001 měl být také podle plánu legislativních prací vlády předložen návrh zákona, kterým se mění zákon č. 252/1994 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, jímž měl být řešen nedostatek finančních prostředků České televize a Českého rozhlasu. V souvislosti s událostmi v České televizi na přelomu roku 2000/2001 a na ně navazující otevřenou diskusi o hospodaření veřejnoprávních médií bylo však zvyšování rozhlasových a televizních poplatků odmítnuto jak Stálou komisí pro sdělovací prostředky Poslanecké sněmovny, tak nově zvolenou Radou České televize. Z uvedených důvodů požádalo Ministerstvo kultury o zrušení tohoto legislativního úkolu s tím, že bude aktualizován v závislosti na zjištěních o hospodaření České televize učiněných Radou České televize a na vyjádření Stálé komise pro sdělovací prostředky Poslanecké sněmovny, nejpozději v souvislosti s přípravou právní úpravy umožňující České republice přechod na digitální rozhlasové a televizní vysílání.

S touto problematikou souvisí i návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl. Vláda jej schválila dne 25.4.2001 a předložila Poslanecké sněmovně, která se však dne 17.5.2001 usnesla vrátit jej vládě k dopracování.

Podobný osud měl návrh zákona, kterým se mění zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění zákona č. 122/2000 Sb. Jeho cílem bylo upravit vývoz předmětů kulturní hodnoty i na dobu určitou a omezit nakládání s exteriérovými předměty, které jsou v současné době mimořádně ohroženy. Vláda návrh zákona schválila dne 14. 5. 2001, při projednávání Poslaneckou sněmovnou však doznal tolik nepřijatelných změn, že jej vláda stáhla z pořadu třetího čtení. Ministr kultury jako poslanec předložil poté ve spolupráci s dalšími poslanci návrh takového zákona jako poslaneckou iniciativu, neboť jeho přijetí je zásadně důležité pro nerušenou kulturní výměnu se zahraničím i pro zlepšení ochrany této části kulturního dědictví.

Úpravou vývozu některých kulturních statků z celního území Evropských společenství se zabývá návrh zákona, který vláda schválila 7. 11. 2001 a nyní je projednáván ve výborech Poslanecké sněmovny.

Na základě Programového prohlášení pokračovala vláda svými nařízeními v revizi souboru národních kulturních památek, tak aby kritériem pro jejich vyhlášení byla vedle stáří i jejich kulturně historická hodnota. Soubor národních kulturních památek tak byl rozšířen o řadu veřejně přístupných hradů a zámků, jejichž kulturně historické hodnoty jsou veřejnosti obecně známy. Vláda rovněž pokračovala v procesu přistupování České republiky k důležitým mezinárodním úmluvám v oblasti kultury, a sice k Úmluvě o ochraně architektonického dědictví Evropy a Úmluvě o ochraně archeologického dědictví Evropy.

S tím souvisí návrh zákona o ochraně kulturních památek a památkové péči (památkový zákon), který vláda schválila dne 9. 1. 2002 a postoupila Poslanecké sněmovně. Cílem návrhu je vytvoření komplexního systému ochrany památkového fondu – kulturních památek, památkových území, archeologických nálezů a památných míst - jako jedné z nejvýznamnějších součástí kulturního dědictví, a dále vytvoření právních nástrojů zabezpečujících péči o tento fond. V prvním čtení byl usnesením č. 2087 ze dne 13. 2. 2002 návrh vrácen vládě k dopracování.

Kulturní politiky se týká též reforma veřejné správy. V rámci její II. etapy vláda schválila a dne 7. 11. 2001 postoupila Poslanecké sněmovně mimo jiné novely zákonů č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích a zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon).

V duchu Kulturní politiky byly na kraje převedeny všechny státní vědecké knihovny, ústavy archeologické památkové péče, regionální muzea a regionální galerie. Ministerstvo kultury tak (mimo systém státní památkové péče) nyní zřizuje jen 26 celostátně významných kulturních institucí.

Rozložení zodpovědnosti za uchování kulturních institucí se tudíž blíží optimu, jehož bude dosaženo po realizaci II. etapy reformy veřejné správy. Současně byly kraje zmocněny k podpoře kultury zajišťované neziskovými subjekty mimo institucionální základnu kultury. Byl tak částečně splněn významný cíl Programového prohlášení, a to je zajištění vícezdrojového financování kultury. Financování kultury bylo dále posíleno tím, že nový autorský zákon s účinností od 1. prosince 2000 rozšiřuje zdroje Státního fondu kultury a Státního fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie o příjmy z výkonů majetkových práv, která připadnou státu. Dále se sankce za porušení povinností kolektivních správců, které v rámci dozoru nad jejich činností ukládá ministerstvo, stávají příjmem Státního fondu kultury.

Vláda pokračovala ve financování tvorby, uchování a distribuce kulturních statků prostřednictvím účelově zaměřených programů. Existující vějíř programů doplnila o nové

programy zejména v oblasti přístupu k informacím zřízením Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a konstituováním programu Veřejné informační služby knihoven (v rámci Akčního plánu realizace Státní informační politiky).

6. Životní prostředí

Teze Programového prohlášení:

"V ochraně životního prostředí bude vláda prosazovat princip trvale udržitelného rozvoje při současném respektování souvislostí ekonomických, sociálních a mezinárodních."

Období před nástupem současné vlády lze charakterizovat jako období bagatelizace významu a podpory ochrany životního prostředí. Proto se příprava nezbytných právních úprav na úseku životního prostředí, včetně harmonizace českého právního řádu s právem ES, zpomalovala a někdy dokonce zastavila. Téměř úplně byl opomíjen problém vykonatelnosti práva.

Vláda přistoupila k systematické přípravě na vstup do Evropské unie i v oblasti životního prostředí. Došlo k výraznému urychlení aproximace našich právních norem na úseku životního prostředí na právo ES. Klíčovými dokumenty jsou „Aproximační strategie pro oblast životního prostředí“, kterou vláda vzala na vědomí dne 28. června 1999, a především „Implementační plán pro oblast životního prostředí“ schválený vládou 31. května 2000 jako otevřený dokument podléhající každoroční aktualizaci.

Nejvýznamnějším krokem na cestě k dosažení žádoucích norem a úrovně udržitelného rozvoje jednotlivých složek životního prostředí je aktualizace Státní politiky životního prostředí ČR, schválená vládou a kladně hodnocená ve Zprávě EU. V roce 2001 byla rovněž uzavřena kapitola Životní prostředí v rámci jednání o vstupu České republiky do Evropské unie.

Státní politika životního prostředí se uskutečňuje také prostřednictvím Národního programu označování ekologicky šetrných výrobků, realizovaného v ČR od roku 1994 a systematicky harmonizovaného s programem označování ekologicky šetrných výrobků Evropské unie. Podporu vlády pro ochranu životního prostředí i v průmyslové a spotřebitelské politice jasně vyjádřilo její usnesení č. 720/2000 o podpoře prodeje a užívání ekologicky šetrných výrobků. Cíle Státní politiky životního prostředí se promítly také do zákona č. 72/2000 Sb. o investičních pobídkách.

Z hlediska environmentálních rizik bylo důležité zavedení právní úpravy uvádění nebezpečných chemických látek a přípravků na trh, která v souladu s legislativou ES zvýší informovanost uživatelů těchto látek a přípravků a omezí uvádění nebezpečných látek na trh. Dosud platná právní úprava (zákon č. 157/1998 Sb. a jeho prováděcí předpisy), která transponovala právní předpisy ES z té doby, upravovala podmínky uvádění nebezpečných látek na trh, zejména požadavky na jejich klasifikaci, balení a označování.

Mezi hlavní ekonomické nástroje k plnění závazků vyplývajících z mezinárodních úmluv o ochraně životního prostředí, z Národního programu přípravy ČR na vstup do EU a ze Státní politiky životního prostředí patří Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP). Za léta 1992 až 2000 vydal SFŽP na tyto účely 28,3 mld. Kč a v loňském roce vzrostla jeho podpora akcí tvorby a ochrany životního prostředí na téměř 5,5 mld. Kč. Kromě toho byly na

ekologické programy poskytnuty ze státního rozpočtu prostřednictvím Rady vlády pro nestátní neziskové organizace dotace ve výši 19,35 mil. Kč.

V souladu s cíli Státní politiky životního prostředí a navazující strategie SFŽP v období před vstupem ČR do EU byly stanoveny i priority výdajů do jednotlivých složek životního prostředí. Konkrétně tvořily výdaje v letech 1992 až 2000 v oblasti ochrany vod 13,9 mld. Kč, ochrany ovzduší 11,7 mld. Kč, odpadů 1,5 mld. Kč a v oblasti ochrany přírody 1.2 mld. Kč.

Vládní politika životního prostředí je vzhledem k rozdílům místních podmínek výrazně regionalizována. Její současnou orientaci založil dokument „Stav životního prostředí v jednotlivých krajích ČR v roce 2000“. Na základě dat v něm obsažených i údajů z jiných zdrojů byla zpracována Regionální odvětvová analýza a připravují se Regionální operační programy zahrnující oblast životního prostředí v jednotlivých krajích. Cílem těchto projektů bude sledování stavu životního prostředí v regionech, posilování prevence a integrace environmentálních hledisek do rozhodování rezortů a zvýšení úrovně ekologického vědomí veřejnosti a jejich podílu na rozhodování.

Výkon státní správy v rezortu životního prostředí je tedy v současné době přiměřeně zajištěn. Je rovněž organizačně zabezpečena potřebná spolupráce s Českou inspekcí životního prostředí. V rámci reformy veřejné správy došlo v rezortu životního prostředí k přesunům kompetencí z Ministerstva životního prostředí na kraje v těchto oblastech: ochrana vod, ochrana ovzduší, nakládání s odpady, chemické látky, ochrana a využití nerostného bohatství, ochrana přírody a krajiny a zemědělského půdního fondu. V případě posuzování vlivů na životní prostředí došlo s přihlédnutím k předpokládanému dalšímu vývoji správní struktury k přenosu působnosti okresních úřadů na kraje.

Problematiku ochrany životního prostředí v rámci II. fáze reformy veřejné správy řeší vládní návrh zákona o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů. Podle návrhu, který je v současné době projednáván ve výborech Poslanecké sněmovny, by mělo dojít k novelizaci celkem 11 zákonů na úseku životního prostředí.

Návrh respektuje specifika státní správy a možnosti orgánů samosprávy v otázkách životního prostředí. Svěřuje proto výlučně krajům státní správu na úsecích

- prevence závažných průmyslových havárií,
- chemických látek,
- geologických prací a ochrany nerostného bohatství,
- dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin,
- náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Kompetenci okresních úřadů přenáší z části na pověřené obecní úřady a z části na kraje, pokud jde o

- nakládání s odpady,
- ochranu ovzduší,
- ochranu vod,
- ochranu přírody a krajiny,
- ochranu zemědělského půdního fondu.

Vládní návrh zákona o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů tak navazuje na dosavadní zlepšování environmentální legislativy, kterou během funkčního období vlády doplnily zejména zákony

- č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů,
- č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými, nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky,
- č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy,
- č. 153/2000 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a produkty a o změně některých souvisejících zákonů,
- č. 305/2000 Sb., o povodích (ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství),
- č. 366/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění zákona č. 543/1991 Sb.,
- č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí),
- č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů,
- č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) – společně s Ministerstvem zemědělství,
- č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech),
- č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečišťování, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci),
- č. 86/2002 Sb., ochrana ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší),
- několik novel zákona č. 157/1998 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých dalších zákonů (č. 352/1999 Sb., č. 258/2000 Sb., č. 132/2000 Sb., č. 458/2000 Sb. a č. 185/2001 Sb.).

Kromě toho došlo v rámci novely trestního zákona k rozšíření a novým úpravám trestných činů za poškozování životního prostředí.

Úpravy českého environmentálního práva probíhají v návaznosti na jeho harmonizaci s právem EU. V jejím rámci byl připraven a schválen Zákon o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o IPPC). Tato právní norma je klíčovým zákonem k omezení znečištění z českého průmyslu a transponuje směrnici Rady 96/61/EC. Ve smyslu předmětného zákona připravuje Ministerstvo životního prostředí v oblasti integrované prevence pro odbornou podporu výkonu státní správy zřízení odborné agentury, začleněné do Českého ekologického ústavu.

Na vlastní legislativu navazují mezinárodní smlouvy. Na jaře 1999 schválilo Ministerstvo životního prostředí „Plán přístupu k důležitým mezinárodním environmentálním smlouvám na léta 1999-2002“, zohledňující mimo jiné i Národní program přípravy České republiky na vstup do Evropské unie a Koncepti zahraniční politiky České republiky. Byly

schváleny „Priority mezinárodních styků Ministerstva životního prostředí“ na léta 2000, 2001 a 2002. Díky tomu v letech 1998 – 2001 Česká republika podepsala nebo přistoupila k dvanácti mnohostranným environmentálním smlouvám. V roce 1999 došlo z iniciativy vlády ČR k oživení regionální spolupráce v rámci zemí Visegrádské skupiny. V dubnu 1999 proběhlo zhodnocení politiky životního prostředí České republiky v rámci OECD. Zástupci ČR se začali prosazovat v mezinárodních environmentálních vztazích (např. od r. 1999 místopředsednictví Výboru pro politiku životního prostředí Evropské hospodářské komise OSN (EHK OSN), od r. 2000 předsednictví Výboru pro životní prostředí OECD, v letech 2000-2001 předsednictví Komise pro udržitelný rozvoj (CSD) a od r. 2001 místopředsednictví CSD a přípravného výboru pro Světový summit o udržitelném rozvoji).

Od dubna 2001 do dubna 2002 Česká republika podepsala, ratifikovala nebo se stala smluvní stranou 5 mnohostranných smluv (např. Úmluva EHK OSN o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států, Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti, Pekingský dodatek k Montrealskému protokolu o látkách, které porušují ozónovou vrstvu, Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu, Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech). V první polovině 2002 vláda zahájí proces schválení přístupu ČR k dalším smlouvám, jako jsou např. Dohoda o ochraně africko-asijských stěhovavých vodních ptáků a Evropská úmluva o krajině, a dokončí ratifikační proces ve vztahu k několika smlouvám, např. Protokolu o těžkých kovech a Protokolu o persistentních organických polutantech k Úmluvě EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států a Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech.

Česká republika má uzavřeno více než 25 dvoustranných smluv o spolupráci v oblasti životního prostředí či v jeho jednotlivých podoblastech, především s evropskými státy. Zároveň se ČR podílí na plnění dalších téměř dvaceti dvoustranných smluv, které obsahují environmentální segment. V lednu 2002 převzala prezidentství v Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním a v Mezinárodní komisi pro ochranu Dunaje.

Vláda se aktivně podílí na plnění závazků ČR v Organizaci pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), zejména v jejím Výboru pro politiku životního prostředí, kterému předsedá, a ve specializovaných pracovních skupinách. Stále důležitější úlohu hraje poskytování české vládní rozvojové pomoci, včetně environmentální, rozšiřování environmentálních vztahů se zeměmi jihovýchodní a východní Evropy a rozvojovými zeměmi v souladu se strategií OECD, Evropské hospodářské komise OSN a Evropské unie. Ochrana životního prostředí se promítá i do „Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2000 až 2007“ v podobě skloubení všech pilířů udržitelného rozvoje při poskytování české zahraniční rozvojové pomoci. V roce 2001 realizovala vláda ČR v rámci environmentální pomoci dvoustranné a mnohostranné projekty v objemu 37 mil. Kč ve více než 15 zemích východní a jihovýchodní Evropy, Afriky, Asie a Latinské Ameriky. V roce 2002 bude vláda usilovat o co nejefektivnější využití omezených prostředků na pokračování české zahraniční rozvojové pomoci, včetně environmentální.

D. Vnitřní bezpečnost, obrana a zahraniční politika

1. Systém Bezpečnostní rady státu

Bezpečnostní rada státu (dále jen Rada) byla zřízena ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, jako stálý pracovní orgán vlády pro koordinaci problematiky bezpečnosti České republiky a přípravu návrhů opatření k jejímu zajišťování. Její složení a činnost je stanovena usnesením vlády České republiky ze dne 10. června 1998 č. 391, v platném znění. Vzhledem ke krátkému období od vzniku Rady bylo úkolem nové vlády vytvořit především potřebný systém Rady, krizovou a brannou legislativu a aktualizovat Bezpečnostní strategii ČR.

V návaznosti na tento stav a s přihlédnutím k novým bezpečnostním rizikům a hrozbám, ale i k blížícímu se vstupu České republiky do Organizace Severoatlantické smlouvy musela vláda nově koncipovat Radu, a to jako orgán pro přípravu opatření k zajišťování bezpečnosti České republiky, ale současně i jako orgán pro řešení případných krizových situací. Oproti minulosti je celý její systém orientován na komplexní zajišťování bezpečnosti státu, tedy na všechny závažné krizové situace a nejenom na ty, které souvisejí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením. Proto byl do systému orgánů Rady pro řešení krizových nebo jiných závažných situací týkajících se bezpečnostních zájmů ČR zařazen Ústřední krizový štáb.

Rada v celém období činnosti současné vlády pracovala systematicky a projednávala bezpečnostní dokumenty. Branná legislativa byla přijata v roce 1999, krizová v roce 2000 a novou Bezpečnostní strategii schválila vláda v lednu 2001. Obecně se dá říci, že v době do přijetí naší republiky do NATO převládaly materiály týkající se rezortu obrany a zajišťování obrany ČR. V současnosti se Rada stále více zabývá materiály s problematikou krizového plánování a vnitřní bezpečností.

V období od března 2001 do současnosti projednala Rada tak zásadní materiály jako jsou Aktuální informace k opatřením v souvislosti s teroristickým útokem na USA a další navazující dokumenty, Vyhodnocení stavu integrace České republiky do NATO, Výstavba radiokomunikačního systému složek IZS (systém PEGAS), Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2000, Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000, Návrh dalšího působení sil a prostředků Armády ČR v operacích mezinárodního společenství na Balkáně po 31. prosinci 2001, Zpráva o plnění úkolů vyplývajících z Návrhu na vytvoření systémové ochrany státních hranic České republiky, Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení, Zpráva o stavu příprav pražských vrcholných zasedání NATO a EAPC v roce 2002 a Priority činnosti zpravodajských služeb ČR.

Ke zlepšení spolupráce současného systému Rady s nově vytvořenými bezpečnostními radami a krizovými štáby krajů jsou od roku 2001 v gesci Rady pravidelně organizovány porady s tajemníky bezpečnostních rad krajů.

Přínosem v systému činnosti Rady je účast prezidenta republiky a předsedů obou komor Parlamentu ČR při projednávání nejzávažnějších aktuálních problémů v oblasti bezpečnosti.

Vládou vytvořený systém Rady přispívá k zajišťování bezpečnosti ČR a samotná Rada se stala důležitým pracovním orgánem vlády pro koordinaci problematiky bezpečnosti České republiky a přípravu návrhů opatření k jejímu zajišťování.

2. Vnitřní bezpečnost České republiky

Teze Programového prohlášení:

"Ochrana práv občanů, jejich svobod, života, zdraví a majetku je jednou ze základních povinností státu a vláda je pevně rozhodnuta tuto povinnost splnit. Stejně rázně však bude chránit i zájmy celospolečenské, zájmy státu, včetně ochrany státního majetku a zájmy zahraničních subjektů, osob, investorů a států v rámci plnění mezinárodních závazků."

Významným úkolem vlády bylo nově upravit postavení Policie ČR tak, aby byly vytvořeny předpoklady pro efektivnější a akceschopnější policejní postup a tím zároveň posílena právní jistota obyvatel. Mezi opatření sledující zlepšení činnosti policie patřilo vedle posílení personálního, technického, finančního, sociálního a odborného zázemí policistů také odstranění dvoukolejnosti v činnostech ministerstva vnitra a jednotlivých policejních složek a naopak posílení jejich spolupráce. Bylo nutné usilovat i o zvýšení spolupráce vyšetřovacích a soudních orgánů tak, aby došlo ke zkrácení trestního řízení.

Mezi zásadní úkoly stanovené vládou pro dané období patřilo potírání závažné hospodářské trestné činnosti a násilné kriminality, boj proti prorůstání organizovaného zločinu do všech společenských sfér a zesílení boje proti korupci. Zlepšení situace vedoucí k pružné reakci na explozi kriminality a na sofistikované způsoby páchání trestné činnosti bylo podmíněno nejen tvorbou a aplikací legislativních opatření, zintenzivněním mezinárodní spolupráce, prohloubením metod a prostředků boje s těmito fenomény, ale zároveň i vytvořením specializovaných týmů, zabývajících se potíráním těchto závažných trestných činů, a personálním posílením těchto složek policie či důslednou kontrolou jejich činnosti. Tehdy platné znění zákonů č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, neplnilo svůj generální cíl - být účinným nástrojem adekvátní reakce státu na rozvoj všech forem organizovaného zločinu a nárůst celkové kriminality.

Bylo nutné proklamovat nekompromisní postoj vlády k projevům xenofobie, rasismu a etnické nesnášenlivosti, kulturní a sociální netoleranci, zajistit monitoring porušování lidských práv a přijímat účinná opatření na ochranu základních lidských práv a svobod.

Projevovala se jistá nevyváženost trestní politiky, která preferovala represí na úkor preventivní činnosti složek policie. Důležitým krokem bylo pokračovat v integraci Policie ČR do preventivních systémů, posilovat její roli analytickou, preventivně informační a poradenskou, a to jak ve vztahu k orgánům samosprávy při plánování preventivních opatření, tak i k jednotlivým občanům. Další prioritou vlády v oblasti prevence kriminality bylo prohloubení spolupráce s nevládními organizacemi, participace občanů na zajištění vlastní bezpečnosti a zařazení prevence kriminality do generelu rozvoje obcí. Proto se zamýšlelo i nadále pokračovat v Programu prevence kriminality na místní úrovni, který v sobě výše uvedené atributy zahrnuje.

V oblasti řešení romské problematiky a soužití dalších etnických skupin s majoritou se jednalo o využití občanského principu v podobě podpory specifických programů určených pro etnické skupiny a účinnou spolupráci se zástupci těchto komunit.

Z hlediska ochrany státních hranic bylo hlavní prioritou harmonizovat vízovou politiku, proces udělování víz a kontrolu osob na hranicích a praxi České republiky s vízovou politikou a praxí členských států Evropské unie. Znamenalo to přijmout a aplikovat schengenské standardy do legislativní oblasti, do organizační struktury a vlastního výkonu služby. Specifický problém představovalo vybudování „vnější hranice“ schengenského prostoru na česko-slovenské státní hranici s veškerým zabezpečením, které „vnější hranice“ představují.

V duchu zachování vyváženého postoje mezi zajištěním respektu k humánním přístupům a požadavky na omezení negativních migračních toků bylo třeba dokončit práce na legislativní úpravě týkající se uprchlíků. Ministerstvo vnitra mělo přizpůsobit přistěhovaleckou politiku evropským standardům ochrany zájmů státu a vytvořit nezbytná opatření k odhalování trestné činnosti mezi cizineckými komunitami. Mezi konkrétní kroky, kterými se dané cíle měly uskutečnit, byla zejména příprava návrhu zákona o pobytu cizinců a návrhu zákona o azylu.

Koncepční, legislativní a organizační úprava činnosti Policie ČR

Nejdůležitější realizovaná opatření přispěla ke zvýšení vnitřní bezpečnosti. Policii ČR byly vytvořeny příznivější podmínky pro činnost v rámci přípravy a průběhu trestního řízení. V průběhu let 1999 - 2001 probíhaly intenzivní práce na restrukturalizaci některých policejních služeb. V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, zřídilo ministerstvo vnitra specializované pracoviště ochrany svědků s celostátní působností – útvar speciálních činností služby kriminální policie. Spolu s tímto útvarem byly zřízeny další dva útvary s působností na celém území ČR, Policie ČR útvar zvláštních činností služby kriminální policie a Policie ČR národní protidrogová centrála služby kriminální policie. Posledně jmenovaná zastřešuje systém protidrogové koncepce Policie ČR, působí jako koordinační prvek všech policejních pracovišť, které se zabývají bojem proti obchodu s drogami. Tyto organizační změny byly provedeny s účinností od 15. ledna 2001 s cílem podstatně zefektivnit výkon služby na uvedených úsecích. K odstranění duplicit jak v oblasti administrativních činností kriminální služby, tak v oblasti výkoné byl konstituován nový řídicí subjekt – Kriminální úřad Policejního prezidia ČR, který byl k 1. lednu 2002 zreorganizován do úřadu služby kriminální policie a vyšetřování.

Zásadní a rozsáhlou reorganizaci Policie ČR podmínilo přijetí zákona č. 60/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších zákonů, zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů (dále jen „novela zákona o Policii ČR“), a zákona č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „novela trestního řádu“). Novela trestního řádu, která má výrazně urychlit a zefektivnit průběh trestního řízení, přinesla zásadní změny v postupech a pravomocích orgánů činných v trestním řízení. K 1. lednu 2002 byly zrušeny úřady vyšetřování a vyšetřovatelé se spolu s kriminální policií sloučili do jedné policejní složky - úřadu služby kriminální policie a vyšetřování, který koná jak v oblasti zjišťování, odhalování trestných činů, tak i v oblasti vyšetřování. Cílem reorganizace Policie ČR bylo zajistit, aby úkony operativní a procesní prováděné v rámci trestního řízení byly činěny na společných pracovištích a zánikem jednoho mezičlánku trestního řízení odstranit duplicitní jednání orgánů činných v trestním řízení. Změna trestně právní úpravy bude mít dopad i v oblasti odhalování trestné činnosti policistů. Tím, že novela trestního řádu převedla vyšetřování trestných činů od vyšetřovatelů Policie ČR k státním zástupcům, došlo k pozitivnímu řešení i z hlediska objektivit vyšetřování trestné činnosti policistů. Na úseku trestné činnosti páchané policisty došlo k výraznému zkvalitnění spolupráce mezi Policií ČR a inspekcí ministra vnitra, která delikty páchané policisty rozkrývá. Zvýšil se počet objasněných trestných činů spáchaných policisty, což lze spíše než jako nárůst kriminality policistů interpretovat jako snížení úrovně latentní kriminality v policejních složkách a úspěšnost činnosti inspekce ministra vnitra.

Z hlediska komplexního řešení byl do organizační struktury útvarů Policie ČR s celostátní působností zařazen také Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Od jeho vzniku, tj. od roku 1995, bylo tímto útvarem k 1. březnu 2002 stíháno celkem 171 osob v 82 trestních věcech. Dosud bylo podáno na příslušná státní zastupitelství 71 (z toho 25 opakovaných) návrhů na podání obžaloby na 94 obviněných. Na základě těchto návrhů bylo podáno 52 (z toho 13 opakovaných) obžalob na 74 osob. K 1. březnu 2002 bylo na základě obžaloby pravomocně odsouzeno 10 osob. Ve třech případech bylo trestní stíhání zastaveno z důvodu „promlčení trestného činu“.

Významná organizační změna nastala i v problematice dopravně správních agend v souvislosti s reformou veřejné správy, které byly převedeny od ministerstva vnitra a Policie ČR do působnosti ministerstva dopravy a spojů a okresních úřadů, s cílem zjednodušení procesů probíhajících v této oblasti a vytvoření podmínek pro plnění nosných úkolů Policie ČR stanovených zákonem o policii.

Příprava vládního návrhu zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a návrhu zákona o změně souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů byla cílena na dosažení vyšší profesionality v bezpečnostních složkách, aby do těchto složek vstupovali pouze lidé kvalifikovaní, morálně na výši, a těmto zabezpečit perspektivní podmínky pro výkon jejich služby. Kromě toho si návrh zákona kladl za cíl sjednotit roztržité právní úpravy služebních poměrů příslušníků Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace a oddělit služební vztah od zákoníku práce a dalších pracovněprávních vztahů, které platí pro zaměstnance v pracovním poměru. Zákon měl zajistit ukládání povinností ve služebním poměru výlučně zákonem. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR však v březnu 2002 návrhy zákonů zamítla.

Prvním průlomovým pokusem o systémové řešení systému vzdělávání policie byla realizace projektu Phare - **Komplexní systém řízení lidských zdrojů/včetně nového systému vzdělávání pro policii**, který byl ukončen v červnu 2001. Projekt se mj. týkal vlastního řízení lidských zdrojů, tvorby nových systémů. Byly vytvořeny zásady kariérního řádu, které se promítly do nově připravovaného zákona o služebním poměru, nový systém hodnocení odměňování, vzdělávání a výcviku policistů, výběru uchazečů a způsobu povyšování, posttraumatické péče pro policisty, systém integrovaného výcviku a výcviku manažerů. Závěry z tohoto projektu byly shrnuty do vládou v roce 2002 schválené **Koncepce celoživotního povinného vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR a rezortu vnitra**. V rámci zmíněné koncepce byly systémově řešeny nedostatky v oblasti výcviku policistů, které byly zahraničními lektory v průběhu let 1999 - 2000 identifikovány v rámci horizontálního projektu Phare pro rezorty vnitra a justice - **ENFOPOL 118**.

Mezinárodní policejní spolupráce

Vláda ČR se zaměřila na rozvoj mezinárodní policejní spolupráce soustředěné zejména na potírání rostoucích aktivit mezinárodního organizovaného zločinu, zejména na úseku boje proti závažné hospodářské kriminalitě a praní špinavých peněz. V souvislosti s budoucím zapojením Policie ČR do výkonu nadnárodní policejní spolupráce, byla za účelem komplexního zajištění mezinárodních aktivit v Policii ČR a koordinace plnění úkolů policie vyplývajících z *acquis* EU zřízena nová organizační jednotka policejního prezidia - odbor mezinárodní policejní spolupráce.

Česká republika byla v listopadu 2001 zastoupena v Bruselu na I. plánovací konferenci k policejním kapacitám Evropské unie. Cílem konference bylo upřesnit počty policistů, jimiž

jednotlivé země přispějí k vytvoření evropského policejního sboru, které je plánováno do roku 2003.

Zásadní role v oblasti mezinárodní policejní spolupráce byla připisována smluvním aktům. Za velmi přínosnou je považována zvláště **Smlouva o spolupráci mezi Českou republikou a Evropským policejním úřadem**, která byla podepsána dne 5. března 2002. Tato smlouva poskytuje dostatečný právní základ pro budoucí spolupráci, zejména v oblasti výměny informací o konkrétních případech trestné činnosti, odborných zkušeností, informací o vyšetřovacích metodách, o prevenci kriminality a výcviku policistů. Část smlouvy je rovněž věnována ochraně předávaných osobních údajů. Na základě smlouvy se předpokládá vyslání českého styčného úředníka do sídla Europolu.

Rozpočtová politika v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti

Obecný požadavek na zvýšení vnitřní bezpečnosti se odrazil i v rozpočtové politice vlády, která i přes napjatost vztahů ve státním rozpočtu usilovala o vytvoření adekvátních finančních podmínek zabezpečujících zlepšení materiálního a technického vybavení Policie ČR jako nezbytného předpokladu pro soustavné zlepšování výsledků její činnosti. Došlo k ukončení zkoušek nových pistolí a zahájení přezbrojování útvarů policie a výstavbě radiokomunikační sítě PEGAS.

Vývoj kriminality za uplynulé období

Zhodnocení bezpečnostní situace na území ČR byly věnovány každoročně vládou projednáváné a Poslanecké sněmovně předkládané Zprávy o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR za uplynulé období. Lze konstatovat, že v roce 1999 se zastavil růst kriminality a tento trend pokračoval i v následujících dvou letech. V roce 2001 byl evidován nejnižší počet zjištěných trestných činů a policie dosáhla nejvyšší objasňenosti od roku 1993. V roce 2001 poprvé od roku 1993 výrazně vzrostly zajištěné škody, a to na částku vyšší než dvě miliardy Kč. Výrazně se podařilo pokročit v boji s daňovými úniky, projevila se zvýšená spolupráce policie s finančními úřady. Z latence začaly vystupovat především trestné činy porušování povinností při správě cizího majetku, pojistného a úvěrového podvodu.

Boj proti hospodářské kriminalitě a korupci

Vláda věnovala závažné hospodářské kriminalitě a korupci značnou pozornost. Mezi nejdůležitější opatření směřující k zefektivnění odhalování a vyšetřování finanční kriminality a vymezené hospodářské trestné činnosti patřilo vytvoření specializovaných struktur v rámci orgánů činných v trestním řízení (v rámci státních zastupitelství a policie). K 1. září 2000 byla přechodně (před nabytím účinnosti novely trestního řádu) zřízena specializovaná pracoviště při Úřadu vyšetřování ČR. Tyto odbory zajišťovaly spolupráci jednak s dalšími policejními složkami, zabývajícími se tímto druhem trestné činnosti – Policií ČR službou pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti, Policií ČR útvarem pro odhalování organizovaného zločinu a inspekcí ministra vnitra, ale také (na základě memoranda o spolupráci ve věcech závažné hospodářské a finanční kriminality mezi Úřadem vyšetřování pro ČR a Nejvyšším státním zastupitelstvím) i se specializovanými pracovišti při státních zastupitelstvích. Se zánikem úřadů vyšetřování byl k 1. lednu 2002 vytvořen v rámci

Policejního prezidia ČR úřad finanční kriminality a ochrany státu služby kriminální policie a vyšetřování.

Došlo k významnému personálnímu i technickému posílení speciálního policejního útvaru, zabývajícího se korupcí a závažnou hospodářskou trestnou činností - Policie ČR služby pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti.

Zkvalitněním boje proti finanční kriminalitě se zabývaly vládou schválené analytické materiály **Informace o funkčnosti systému boje proti praní špinavých peněz a Informace o některých opatřeních v oblasti boje proti finanční kriminalitě**. Druhý jmenovaný dokument obsahuje opatření ke zkvalitnění postihu tohoto typu trestné činnosti. Byla také vypracována **Zpráva o stavu vyšetřování v úvěrních a spořitelních družstvech**, která byla v říjnu 2001 projednána Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Vláda v této zprávě podala informace o trestních oznámeních, prověřování věcí, obviněních, skutkových okolnostech, o stavu vyšetřování a jeho předpokládaném ukončení. Potírání hospodářské kriminality bylo zahrnuto mezi priority vlády v preambuli návrhu **Národního programu přípravy ČR na členství v EU pro rok 2001**. Významným krokem v roce 2001 bylo uzavření **Dohody mezi ministerstvem vnitra a ministerstvem financí o společném postupu, vzájemné pomoci a součinnosti v postupu proti trestné činnosti ohrožující fiskální zájmy státu**.

Efektivnější odhalování, využití operativně technických prostředků a přísnější postih této trestné činnosti umožnila novela trestního řádu.

Oblast vzdělávání policistů a mezinárodní policejní spolupráce v oblasti hospodářské kriminality a korupce byla především zastřešena zahájením nejnovějšího twinningového projektu Phare - **Posilování boje proti organizovanému zločinu**, jehož podstatou je školení a rozvoj dovedností pro konkrétní oblasti boje s organizovaným zločinem, a dále realizací projektu Phare Boj proti závažné hospodářské trestné činnosti. Projekt obsahoval technickou podporu a rozvoj know-how, především v nejsložitějších oblastech odhalování, vyšetřování a stíhání závažné hospodářské trestné činnosti. K neustálému zvyšování kvalifikace specialistů na boj s hospodářskou kriminalitou byl vypracován projekt vzdělávání všech státních složek působících v oblasti boje proti závažné hospodářské kriminalitě.

V souvislosti s plněním úkolů vyplývajících pro ČR z **Předvstupního paktu v boji proti organizovanému zločinu** byl v roce 1999 vládou schválen Vládní program boje proti korupci, jako komplexní dlouhodobý plán postupu státních orgánů proti tomuto negativnímu společenskému fenoménu. Plnění tohoto vládního programu mapovaly každoročně předkládané **Zprávy o korupci na území ČR** za uplynulé období, ve kterých byly také aktuálně stanovovány harmonogramy protiopatření. **Zpráva o korupci v České republice a o plnění harmonogramu opatření Vládního programu boje proti korupci**, kterou vláda schválila usnesením č. 144/2001, vycházela z přesvědčení, že úspěšný boj proti korupci lze vést pouze za širokého společenského konsensu. Proto bylo navrženo další vedení veřejné diskuse o možnostech formování **České antikorupční dohody**, která by obsahovala společný program boje s korupcí v dalším období.

Na ministerstvu vnitra byla zprovozněna kontaktní telefonní linka, prostřednictvím které mohou občané hlásit případy korupčního jednání úředníků rezortu a příslušníků policie. Stejná linka byla zřízena u kontrolního útvaru v Policii ČR, kterým je oddělení kontroly a stížností Policejního prezidia ČR. K omezení korupčního jednání úředníků byl vypracován **Etický kodex zaměstnance veřejné správy**.

Ve vzdělávacích a osvětových projektech dotýkajících se otázky korupce probíhá aktivní spolupráce státní správy s nevládními organizacemi, působícími v této oblasti, např. na

přípravě a realizaci seminářů, konferencí a diskusí. Ministerstvo vnitra spolupracuje zejména s mezinárodní organizací Transparency International, podílelo se na grantovém výzkumu projektů **Korupční klima v ČR** a **Korupce v policii** a na přípravě **10. Mezinárodní protikorupční konference**, která se konala v říjnu 2001 pod záštitou vlády ČR. Ve spolupráci s Transparency International byl připraven projekt etického výcviku policistů zaměřený na boj proti korupci. Byla zpracována příručka pro občany s návodem, jak se bránit korupčnímu jednání.

Potírání organizovaného zločinu

Podstatným dokumentem na poli potírání organizovaného zločinu státními orgány bylo zpracování **Koncepce boje proti organizovanému zločinu** a její aktualizované verze s uvedením harmonogramu jednotlivých protiopatření organizačního, legislativního, preventivního a vzdělávacího charakteru v jednotlivých oblastech organizovaného zločinu. Vláda ČR se tak soustředila na potírání organizovaných zločineckých aktivit zejména v oblasti kulturního dědictví, informačních a komunikačních technologií, životního prostředí, krádeže aut a nelegálního zaměstnávání cizinců v ČR. Byla zpracována **Koncepce boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií** a **Koncepce boje s kriminalitou páchanou na životním prostředí**. Za účelem analýzy situace a zlepšování koordinace byly mezi státními orgány vytvořeny multidisciplinární pracovní skupiny k organizovanému zločinu (na téma terorismus, padělání, penězokazectví, obchod s lidmi atd.).

Významným legislativním opatřením v této oblasti bylo přijetí zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením (zákon č. 137/2001 Sb.), který nabyl účinnosti v červenci 2001. Zákon řeší komplexní ochranu svědků v nejzávažnějších případech trestné činnosti, především v případech organizované kriminality.

V legislativní oblasti je na poli mezinárodní spolupráce v boji s organizovaným zločinem zásadní především novela zákona o Policii ČR, která nabyla účinnosti v únoru 2001. Vytváří předpoklady k zabezpečení efektivní mezinárodní spolupráce zejména v oblasti boje proti terorismu, nezákonného obchodu s drogami a jiných závažných forem mezinárodního zločinu.

Velmi významným krokem v rámci boje s mezinárodním organizovaným zločinem je přístup ČR k **Úmluvě OSN o nadnárodním organizovaném zločinu**, která byla podepsána v Palermu 12. prosince 2000. Otevřeny jsou dva doplňující protokoly k úmluvě, **Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi** a **Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky**. V současné době jsou projednávány a předpokládá se, že budou v nejbližší době podepsány a ratifikovány spolu s Úmluvou OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

V návaznosti na zvyšující se pravděpodobnost hrozeb závažných teroristických útoků byl ve spolupráci s Velkou Británií úspěšně realizován nácvik protiteroristických opatření k zabezpečení ochrany jejího zastupitelského úřadu v ČR. Tento nácvik byl modelem pro případnou ochranu jiných ZÚ. S ohledem na vývoj událostí po 11. září 2001 je vytvářen dokument, jasně stanovující požadované cíle spojené s bojem proti terorismu a odpovídajícími protiteroristickými opatřeními - **Národní akční plán boje proti terorismu**, který byl předložen k projednání Bezpečnostní radě státu v březnu 2002. Česká republika se zavázala přihlášením se k závěrečné deklaraci Evropské konference z 20. října 2001 implementovat opatření **Akčního plánu boje proti terorismu** právě prostřednictvím **Národního akčního plánu**.

Boj proti extremismu, rasismu a xenofobii

V oblasti boje proti kriminalitě s extremistickým podtextem bylo jednou z priorit vlády průběžné sledování situace a trendů vývoje extremismu v ČR s adekvátní reakcí na nové jevy. V rámci každoročně projednávaných **Zpráv o problematice extremismu na území ČR** byl popsán nejen vývoj extremistické scény za uplynulé období, ale rovněž uvedeny návrhy opatření státních orgánů směřující k posílení boje proti trestné činnosti extremisticky motivované. Přijatá opatření se promítla např. do zvýšené razance postupu Policie ČR vůči extremistické scéně (např. zásahy na koncertech neonacistických hudebních skupin, odhalování a stíhání trestné činnosti páchané prostřednictvím tiskovin, symbolik apod.) a do postupu ministerstva vnitra vůči některým registrovaným nebo o registraci žádajícím organizacím. Na základě průběžného monitoringu činnosti těchto občanských sdružení došlo k zamítnutí udělení či zrušení registrace ministerstvem těm, jejichž aktivity či stanovy byly protizákonné. Registrace byla zamítnuta např. Národně sociální alianci, Národní straně, Vlastenecké republikánské straně, Komunistickému hnutí Československa a zrušena byla Republikánské mládeži.

S cílem adekvátně reagovat na trestnou činnost s extremistickým podtextem a za účelem snížení její bagatelizace ze strany příslušníků Policie ČR byly uskutečněny vnitroresortní i mezinárodní projekty na zvyšování kvalifikace policistů v této oblasti. Mezi nejvýznamnější mezinárodní aktivity patřily za uplynulé období Mezinárodní sympozium na téma **Role policejních složek při potírání rasismu a xenofobie** ve Štíříně v roce 1999 a britsko-český projekt **Role moderní policie v demokratické společnosti a spolupráce s národnostními menšinami**. V rámci Střední policejní školy ministerstva vnitra v Brně jsou pro občany národnostních menšin – uchazeče o práci v Policii ČR - realizovány dva typy přípravných kursů. Jednoměsíční kurs **Příprava občanů národnostních menšin k přijetí do služebního poměru příslušníků Policie ČR** je zaměřen na poskytnutí podpory vedoucí k úspěšnému vykonání přijímacího řízení, pětiměsíční **přípravný kurs pro občany národnostních menšin** je určen pro úspěšné absolventy prvního kursu, kteří jsou již policisty, ale nedosáhli zatím úplného středního vzdělání.

Boj s extremismem se stal meziresortní záležitostí. V roce 2001 byla vytvořena meziresortní **Komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií**, která kromě trestně právní roviny této problematiky diskutuje a přijímá konkrétní opatření i na úrovni sociálně právní. Smyslem je extremismus nejen potírat, ale vytvořit podmínky i pro účelné předcházení tomuto fenoménu, např. vytvářením koncepcí vzdělávacích aktivit, metod sociální práce apod. Pravidelně jedenkrát měsíčně (poprvé ke dni 30. září 2001) ministr vnitra předkládá předsedovi vlády pro informaci přehled o veškeré nově odhalené, respektive objasněné extremistické kriminalitě na území ČR. Na základě schváleného statutu a jednacího řádu komise je tento subjekt poradním orgánem ministra vnitra.

Vláda si uvědomovala nezbytnost mezinárodní spolupráce i na politické úrovni, proto plně podporovala setkání zemí Visegrádské čtyřky, v rámci které byla v roce 2001 ustanovena **pracovní skupina pro boj s extremismem V4 a Rakouska**. Pracovní skupina slouží k předávání informací o charakteru problematiky extremismu v jednotlivých zemích i o zkušenostech v oblasti jeho potírání, jsou zde diskutovány otázky příhraniční spolupráce.

V souvislosti s Výročním zasedáním Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v Praze v září 2000 byla přijata řada bezpečnostních opatření, umožňujících zabezpečení ochrany této významné mezinárodní akce před útoky extremistických skupin.

Problematika prevence kriminality

Vláda pokračovala ve zkvalitňování systému prevence kriminality v České republice. Aktivity na tomto úseku směřovaly do dvou oblastí – k vytváření koncepce preventivní politiky na meziresortní úrovni s její konkrétní realizací na místní úrovni a dále k budování systému prevence kriminality v rámci rezortu ministerstva vnitra. V uplynulém období vláda přijala strategické dokumenty zabývající se otázkou prevence, které přispěly k propojení aktivit rezortů zastoupených v **Republikovém výboru pro prevenci kriminality**. Praktickým výstupem tohoto výboru je realizace tzv. **Programu prevence kriminality na místní úrovni**, jehož podstatou je vytváření a koordinace sociálních a situačních projektů uskutečňovaných institucemi státní správy a samosprávy, nevládními organizacemi, podnikatelskými subjekty, policií i jednotlivými občany. Jeho prostřednictvím bylo v letech 1998 - 2001 podpořeno 1 894 dílčích projektů částkou 328 063 tis. Kč. Výsledkem meziresortního přístupu k prevenci kriminality byla realizace projektu **Centra včasné intervence** v Ostravě. Stalo se tak na základě **Návrhu systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy**, zpracovaného rezortem vnitra. Centrum se zabývá sociální rehabilitací dětí v ranných stádiích delikventního chování.

Na ministerstvu vnitra byly za účelem plánování strategií postupu v oblasti prevence kriminality vytvořeny poradní orgány, ve kterých jsou zastoupeni rezortní odborníci i reprezentanti společenských institucí. V roce 1998 byl konstituován **Poradní sbor pro situační prevenci** za účelem zlepšení spolupráce mezi jednotlivými subjekty a vytváření společných strategií v oblasti vymezených druhů kriminality. V roce 2001 byl ustaven tzv. **Kulatý stůl** k problematice obchodování se ženami a komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Druhý trend preventivní politiky směřoval k posílení preventivní role Policie ČR, zvyšování odbornosti pracovníků, kteří se preventivní činností zabývají, a k vytváření informačních mechanismů v oblasti prevence kriminality.

Na podporu integrace Policie ČR do preventivních systémů na místní úrovni, spolupráce Policie ČR s nestátním sektorem a medializace bezpečnostních témat byla v roce 1998 zřízena profesní **Metodická rada pro preventivně informační skupiny Policie ČR**. Od roku 1998 byly konstituovány na úrovni obvodních, městských a okresních ředitelství Policie ČR **Preventivně informační skupiny**. Jejich úkolem je komunikace a spolupráce s místními orgány a institucemi, sdělovacími prostředky a občany. V řadě preventivně informačních skupin byla otevřena **Poradenská centra**, jejichž hlavním posláním je přibližování policie veřejnosti. Samostatnou ediční činností, prezentací prevence kriminality na výstavách a internetových stránkách ministerstva vnitra docházelo ke zkvalitňování mediální a informační politiky rezortu v oblasti poskytování informací o možnostech a způsobech ochrany před trestnou činností. V rámci vytváření informačních mechanismů v oblasti prevence kriminality byla zahájena řada mediálních kampaní, např. kampaň pod názvem **Bezpečná společnost**, kampaně zaměřené na boj proti korupci, proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví či proti obchodování se ženami a domácímu násilí. Tyto akce vždy probíhaly v těsné spolupráci s nestátními subjekty.

Vláda se od roku 1998 intenzivněji zaměřuje na oblast lidských práv. Plnění této priority je podpořeno řadou kroků, které vedou policisty k dodržování a ochraně základních lidských práv prostřednictvím seminářů, informačních materiálů a výuky. V roce 1998 vzniklo na odboru prevence kriminality ministerstva vnitra oddělení lidských práv, které sleduje plnění mezinárodních úmluv týkajících se vymezené oblasti lidských práv (diskriminace žen, domácího násilí, práva dětí, rasové diskriminace, mučení a nelidského zacházení) v rámci rezortu vnitra.

V souladu se svým programovým prohlášením zaměřovala vláda své aktivity na spolupráci s etnickými minoritami a prevenci interetnického nebo extremistického násilí. V rámci **Programu prevence kriminality na místní úrovni** byly upřednostněny projekty, jejichž prostřednictvím je možné systémovým způsobem přistoupit ke zlepšení interetnických vztahů, k zlepšení nepříznivé sociální situace některých romských komunit a k pozitivní emancipaci jednotlivých Romů na lokální úrovni tak, aby byly redukovány sociální handicapy Romů a podpořena jejich plnohodnotná integrace do majoritní společnosti. Pro zajištění úzkého kontaktu s terénem a k řešení naléhavých i koncepčních otázek v oblasti integrace a dalších problémů romské komunity, byla ustavena **Pracovní skupina Rady vlády pro záležitosti romské komunity pro oblast vnitra a Policie ČR**.

Aktivity v oblasti prevence diváckého násilí byly zaměřeny zejména na zlepšení spolupráce Policie ČR a sportovních klubů při přípravě a realizaci bezpečnostních opatření při fotbalových a hokejových zápasech a na vytváření databáze informací o současných evropských trendech zvyšování bezpečnosti na stadionech a opatřeních prevence diváckého násilí. Za tímto účelem vznikla meziřesortní **Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech**. Česká republika předsedá **pracovní skupině k diváckému násilí a jeho prevenci**, která byla vytvořena v rámci programu spolupráce České republiky, Slovenska, Rakouska, Maďarska a Polska, a je zastoupena ve **Stálém výboru Rady Evropy k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech**, kde zastává funkci 1. místopředsedy. Také se výrazně podílela na přípravě **Doporučení Rady Evropy k prevenci rasismu, xenofobie a intolerance ve sportu**, které bylo přijato **Výborem ministrů Rady Evropy v roce 2001**.

Kromě členství ve výše uvedeném výboru, je Česká republika zapojena do činnosti **Komise pro prevenci kriminality a trestního soudnictví OSN** a do programu Rady Evropy **Policie a lidská práva 2000**. Za účasti ministerstva vnitra je realizován projekt **Prevence potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště s ženami a dětmi**, který je součástí **Celosvětového programu proti obchodování s lidmi**, realizovaného **Centrem pro mezinárodní prevenci zločinu při OSN**.

V uplynulém období byl kladen důraz na prevenci kriminality související s drogami. Byla vypracována **Koncepce a program protidrogové politiky vlády ČR na období 1998-2000**.

Azylová a migrační politika

Vláda se zaměřila také na posilování boje proti nelegální migraci a zkvalitnění ochrany státních hranic. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“), dokumenty či opatření přijímané usneseními vlády (**Koncepce modernizace vízového procesu, Koncepce modernizace kontroly osob na hranicích, Koncepce vízové politiky ČR a opatření k eliminaci negativních jevů doprovázejících institut pozvání k návštěvě ČR pro cizince**) založily právní a organizační základ pro postupnou harmonizaci komunitárního a schengenského acquis s právním řádem ČR, zejména v oblasti vízové politiky, účinné kontroly na budoucích vnějších hranicích a volného pohybu osob.

K zajištění ochrany státních hranic v souladu se závazky vyplývajícími ze Schengenských dohod byl připraven návrh zákona o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů (zákon o ochraně státních hranic), který je projednáván Senátem Parlamentu ČR. Účelem zákona je poprvé vymezit pojem ochrany státních hranic jako souhrn přijímaných opatření s cílem zabránit nedovolenému překračování státních hranic a definovat

oprávnění Policie ČR při zajišťování ochrany státních hranic v jednotlivých pásmech i oprávnění a povinnosti fyzických a právnických osob v souvislosti s prováděním ochrany státních hranic. S nabytím účinnosti se počítá k referenčnímu datu vstupu do EU s tím, že některá ustanovení nabudou účinnosti až v okamžiku zrušení kontrol na vnitřních hranicích.

Díky realizaci projektu **Modernizace vízového procesu** je možné na hraničních přechodech odbavovat strojově čitelná víza. Modernizovaná vízová praxe, kterou je vydávání českých víz cestou elektronického přenosu, byla zavedena na zastupitelských úřadech ČR v zahraničí a je velmi dobře hodnocena partnery v členských státech EU.

Zásadní koncepční změny na tomto úseku byly provedeny v systému řízení pracovišť služby cizinecké a pohraniční policie. Na uskutečněný převod oddělení pohraniční policie z podřízenosti okresních ředitelství Policie ČR do struktury policejních správ krajů navázalo zřízení pátracích útvarů služby cizinecké a pohraniční policie u všech správ Policie ČR k 31. prosinci 2001 a vytvoření útvaru služby cizinecké a pohraniční policie s působností na celém území ČR k 1. lednu 2002 s následující strukturou – ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v Praze a 7 podřízených oblastních ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v Praze, Plzni, Ústí nad Labem, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Ostravě a Brně.

Do dnešní doby byla v ČR do provozu uvedena nebo jsou připravována tato zařízení pro zajištění cizinců před jejich vyhoštěním: Balková (od 5.11.1998, kapacita 324 lůžek), Poštorná (od 5. 9. 2000, kapacita 166 lůžek), zařízení Velké Přílepy (kapacita 149 lůžek) s termínem zprovoznění únor 2002 a Frýdek-Místek (datum zprovoznění zatím nebylo stanoveno).

Za účelem úpravy podmínek azylového řízení, které jsou obsahem zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“), byla přijata novela tohoto zákona (č. 2/2002 Sb.). Novelizace, která proběhla v souladu s právními úpravami azylu ve státech EU, přinesla mj. zpřesnění práv a povinností osob, které o azyl žádají. Řeší současný trend azylové politiky - její zneužívání. Mezi hlavní změny tohoto zákona patří zavedení nezávislé odvolací instance (pokud žadatel nebude spokojen s výsledkem azylového řízení, může se odvolat k Vrchnímu soudu v Praze).

Proces přípravy a realizace aktivní politiky vlády ČR v oblasti integrace legálně a dlouhodobě žijících cizinců na našem území byl řešen v rámci **Koncepce integrace cizinců**.

V roce 1999 byl zahájen a v roce 2001 ukončen program evakuace a následného léčení pacientů z Kosova, jejichž zdravotní stav vyžadoval odbornou péči mimo Kosovo.

Řešení státní správy v oblasti utajovaných skutečností přinesl zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností. Byl zrušen národní bezpečnostní úřad ministerstva vnitra a jeho působnost převzal dle tohoto zákona nový ústřední správní úřad – Národní bezpečnostní úřad. Soudní přezkoumání rozhodnutí Národního bezpečnostního úřadu by měla zavést novela zákona o utajovaných skutečnostech, kterou vláda schválila usnesením č. 1129/2001. V současné době je návrh novely projednáván Parlamentem ČR.

Přehled o plnění úkolů Programového prohlášení vlády od března 2001 do současnosti dávají následující témata:

Koncepční, legislativní a organizační úprava činnosti Policie ČR

Vláda připravila novelizaci příslušných zákonů za účelem zrychlení a zefektivnění trestního řízení. Dne 31. července 2001 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění trestní řád, trestní zákon a některé další zákony. Novela trestního řádu nabyla účinnosti 1. ledna 2002. Tato rozsáhlá novelizace představuje poměrně zásadní reformu trestního řízení. V rámci policie mají změny vést především ke zpružnění přípravného řízení, k větší organizační semknutosti policie, k odbourání zmíněných profesních i lidských bariér mezi operativními a vyšetřovacími policejními útvary a k poskytnutí maximálního servisu státnímu zástupci, který vede přípravné řízení. Zásadní změnou je vznik společné služby kriminální policie a vyšetřování ke dni 1. ledna 2002. V přímé podřízenosti nově zřízené funkce náměstka policejního prezidenta pro trestní řízení byl zřízen úřad finanční kriminality a ochrany státu služby kriminální policie a vyšetřování, jehož úkolem je odhalovat a vyšetřovat nejzávažnější případy tohoto typu trestného jednání.

Se záměrem dosažení vyšší profesionality v bezpečnostních složkách byl připraven vládní návrh zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a vládní návrh zákona o změně souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Uvedené návrhy však byly v březnu 2002 Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zamítnuty.

V roce 2002 byla vládou ČR schválena i **Koncepce celoživotního povinného vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR a rezortu vnitra.**

Mezinárodní policejní spolupráce

Za uplynulé období se vláda ve svých aktivitách rovněž zaměřila na rozvíjení mezinárodní policejní spolupráce včetně uzavírání řady smluvních dokumentů o policejní spolupráci.

Zvláštní kategorií dohod o policejní spolupráci tvoří smlouvy sjednané se sousedními státy ČR. Významné bylo podepsání **smlouvy se SRN o policejní spolupráci v příhraničních oblastech**, která obsahuje řadu prvků moderní policejní spolupráce včetně ustanovení o ochraně osobních údajů a možnosti působení policistů na území druhé smluvní strany. Smlouva bude k ratifikaci prezidentu republiky předložena v nejbližší době.

Za velký úspěch lze považovat ukončení expertních jednání se zástupci Evropského policejního úřadu a podpis **Smlouvy o spolupráci mezi Českou republikou a Evropským policejním úřadem** dne 5. března 2002.

Na Fóru v Salzburgu 2001 byla ministrem vnitra ČR, Maďarska, Polska, Slovenska a Rakouska podepsána „Salzburská deklarace“, která stanovuje následující nejdůležitější oblasti vzájemné spolupráce: policejní spolupráci, kontrolu hranic, ilegální migraci, azyl a výměnu názorů na zvláštní záležitosti EU.

V listopadu 2001 v Bruselu se Česká republika zúčastnila **I. plánovací konference k policejním kapacitám Evropské unie**. Na konferenci se jednalo o upřesnění počtu policistů, kterými jednotlivé členské země přispějí k vytvoření evropského policejního sboru, plánovaného do roku 2003.

Priority bezpečnostní politiky

V rámci **Zprávy o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000**, vládou schválené usnesením č. 690 ze dne 9. července 2001, byly v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti stanoveny následující **Priority bezpečnostní politiky**: kriminalita mládeže, závažná hospodářská kriminalita (podvody, daňové úniky, praní špinavých peněz), korupce, nelegální migrace, kriminalita zločineckých organizací, kriminalita s extremistickým podtextem, protiprávní jednání v oblasti omamných a psychotropních látek, kriminalita na úseku duševního vlastnictví, vraždy a loupeže, krádeže aut a věcí z nich, porušování pravidel provozu na pozemních komunikacích. Po teroristickém útoku na USA bylo celosvětově předřazeno riziko terorismu.

Boj proti hospodářské kriminalitě a korupci

Významným krokem v roce 2001 bylo uzavření **Dohody mezi Ministerstvem vnitra České republiky a mezi Ministerstvem financí České republiky o společném postupu, vzájemné pomoci a součinnosti v postupu proti trestné činnosti ohrožující fiskální zájmy státu**.

Vláda zpracovala **Zprávu o stavu vyšetřování v úvěrních a spořitelních družstvech**, která byla v říjnu 2001 projednána na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Vláda v této zprávě podává informace o trestních oznámeních, prověřování věcí, obviněních, skutkových okolnostech, o současném stavu vyšetřování a jeho předpokládaném ukončení.

Zprávu o korupci v ČR za rok 2001, ve které jsou vyhodnoceny jednotlivé kroky zainteresovaných institucí a učiněny návrhy dalších opatření v boji proti tomuto závažnému trestnému jednání, vláda ČR projedná v dubnu 2002.

Vláda přijala záštitu nad konáním **10. Mezinárodní protikorupční konference**, která se konala na podzim 2001 v Praze, na jejíž přípravě participovali i zástupci ústředních státních orgánů. Započala realizace vzdělávacího protikorupčního projektu ve státní správě. Byla zpracována příručka pro občany s návodem, jak se bránit korupčnímu jednání. Příručka byla rozeslána všem okresním úřadům, kde je rozdávána veřejnosti. V roce 2001 proběhla „protikorupční kampaň“ v pražské MHD, soutěže v rozhlase atd.

V průběhu roku 2001 ministerstvo vnitra ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti uskutečnilo **Projekt společného vzdělávání a diskusní platformy policistů, státních zástupců a soudců** zabývajících se vyšetřováním a odhalováním korupce tak, aby získali speciální znalosti o tomto jevu a o metodách boje s ním.

Potírání organizovaného zločinu

V rámci ministerstva vnitra pokračovala činnost **multidisciplinárních pracovních skupin k problematice organizovaného zločinu**, kde se dle jednotlivých témat (terorismus, padělání, penězokazectví, obchod s lidmi atd.) pravidelně scházejí odborníci z jednotlivých bezpečnostních složek, státního zastupitelství a ostatních ústředních orgánů státní správy za účelem analýzy situace a zlepšování koordinace mezi těmito institucemi.

Ministr vnitra v lednu 2002 schválil **Koncepci boje s kriminalitou páchanou na životním prostředí**, jejíž součástí je **Analýza kriminality páchané na životním prostředí včetně návrhu řešení**.

V červnu 2001 schválil ministr vnitra **Koncepci boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií**, která si vedle analýzy současného stavu klade za cíl postižení aktuálních problémů včetně návrhů na jejich řešení.

S ohledem na vývoj událostí po 11. září 2001 došlo k rozhodnutí vlády vytvořit dokument, jasně definující úkoly a gesce jednotlivých rezortů v oblasti boje proti terorismu, včetně termínů jejich plnění, tzv. **Národní akční plán boje proti terorismu**, který byl předložen k projednání Bezpečnostní radě státu v březnu 2002.

V boji proti organizovanému zločinu je výrazným krokem vpřed zákon o zvláštní ochraně svědků a dalších osob v souvislosti s trestním řízením (č. 137/2001 Sb.), který nabyl účinnosti v červenci 2001.

Za účelem posílení schopností příslušných složek v boji proti organizovanému zločinu jak na strategické úrovni, tak při konkrétní práci policie byl zahájen twinningový projekt v rámci programu Phare – **Posilování boje proti organizovanému zločinu**, kdy na podzim roku 2001 začal na ministerstvu vnitra působit předvstupní poradce - vysoký policejní důstojník z Velké Británie.

Boj proti extremismu, rasismu a xenofobii

V oblasti boje proti extremismu vzala vláda České republiky dne 21. května 2001 na vědomí **Stručnou informaci k prosazování zákonných možností postupu ministerstva vnitra a Policie ČR vůči projevům rasismu a xenofobie**. Svým usnesením č. 498/2001 přijala řadu konkrétních opatření, např. zpracování dílčích metodik postupu příslušných orgánů při potírání jevů spojených s extremismem, zajištění průběžné a trvalé aktualizace evidence nežádoucích osob a využívání této evidence k bránění vstupu zahraničních extremistů na území České republiky, využívání všech zákonných kompetencí při sběru a analýze informací potřebných pro správní řízení o rozpouštění občanských sdružení nebo k podání návrhu na pozastavení činnosti či rozpouštění politických stran a hnutí, uzavření interní dohody v oblasti problematiky extremismu pro plynulý tok informací mezi Bezpečností informační službou a Policií České republiky.

Dne 12. září 2001 přijala vláda usnesením č. 903 **Zprávu o problematice extremismu na území České republiky v roce 2000**. Toto usnesení státním orgánům uložilo učinit nová opatření vedoucí k potírání extremistických projevů. Jedním z těchto opatření bylo mj. založení **Komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií**.

V říjnu roku 2001 se konala v maďarském Gödöllő schůzka ministrů vnitra zemí V4 a Rakouska, kde byla v gesci České republiky ustavena **pracovní skupina pro boj s extremismem V4 a Rakouska**. První ustavující jednání skupiny se uskutečnilo ve dnech 7.-8. února 2002 v Praze.

V otázce prosazování zásad moderní policejní práce ve vztahu k minoritám je ve spolupráci ministerstev vnitra ČR a Velké Británie a velvyslanectví Velké Británie v ČR připravována **Národní strategie pro práci policie ve vztahu k etnickým menšinám**. Strategie by měla pokrýt klíčové problémy jakými jsou např. problematika represe ve vztahu k minoritám, otázka náboru příslušníků minorit k policii, mediální politika policie v oblasti etnických minorit, problematika kulturních a sociálních kompetencí policie apod.

Problematika prevence kriminality

V roce 2001 se součástí společné politiky Evropské unie stala formálně i otázka prevence kriminality. Byla vytvořena **Evropská síť prevence kriminality (EUCPN)**, která sdružuje také kandidátské země. Cílem je nejen výměna informací, ale zejména identifikace efektivních preventivních projektů, které by mohly být využity v jiných zemích. Byly učiněny kroky k plnému zapojení České republiky do Evropské sítě prevence kriminality.

V souladu s plněním úkolů vyplývajících z vládou schváleného **Návrhu systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy** pokračovala realizace pilotního meziresortního projektu **Centra včasné intervence** v Ostravě. Jeho cílem je včasná sociálně nápravná intervence u dětských a mladistvých delikventů. Na pilotním projektu průběžně spolupracují ministerstvo vnitra a ministerstvo práce a sociálních věcí.

Mezi specifické meziresortní činnosti patří plnění úkolů vyplývajících z **Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí**, který je praktickým naplňováním ochrany lidských práv - práv obětí.

Byla zahájena realizace projektu OSN **Prevence, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi**, jehož příjemcem je kromě ČR také Polsko. Aktivity v rámci projektu se soustředily zejména na vytváření modelu ochrany obětí a svědků obchodu se ženami.

Specifickým úkolem, který pro ministerstvo vnitra vyplynul z usnesení vlády č. 1045 z 23. října 2000 o **Národní strategii protidrogové politiky na období let 2001 až 2004**, je **projekt snižování nabídky a dostupnosti drog na území hlavního města Prahy**. Jeho hlavním cílem je zvýšení efektivity práce Policie ČR v oblasti snižování nabídky a dostupnosti drog v Praze. V roce 2001 byla provedena **analýza situace v oblasti trestné činnosti související s drogami v hlavním městě Praze a učiněny návrhy opatření směřující k omezení nabídky a dostupnosti drog**. Pilotní projekt bude v Praze realizován v roce 2002.

Významným výstupem **Poradního sboru pro situační prevenci** v roce 2001 bylo schválení a postupná realizace pilotního projektu a celostátní preventivní akce ministerstva vnitra a Policie ČR k ochraně majetku a osob v konkrétní lokalitě s využitím urbanistického plánování s názvem **Bezpečná lokalita**. Tento projekt je výrazně mediálně podporován.

K prezentaci výsledků práce v oblasti vnitřní bezpečnosti a k informování občanů o možnostech ochrany před trestnou činností sloužily expozice na výstavách Pragoalarm/Pragosec, Invex, Autotec, internetová stránka a vystoupení pracovníků ministerstva vnitra a Policie ČR v rozhlase a televizi.

Azylová a migrační politika

Na úseku ochrany státních hranic a boje proti nelegální migraci je přínosem vytvoření útvaru služby cizinecké a pohraniční policie s celorepublikovou působností a pátracích útvarů této služby u všech správ Policie ČR a správy hlavního města Prahy.

Vláda připravila dvě novelizace zákona o pobytu cizinců. První novela (zákon č. 140/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých dalších zákonů) reagovala na některé nedostatky původního zákona. Novela nabyla účinnosti k 1. červenci 2001 s tím, že některá ustanovení nabyla

účinnosti dnem vyhlášení (úprava § 88 ve vztahu k pobytu dětí narozených cizincům pobývajícím na území ČR) a další ustanovení nabyly účinnosti k 1. lednu 2002 (zřízení útvaru služby cizinecké a pohraniční policie s celostátní působností). Návrh druhé novely zákona o pobytu cizinců (tzv. euronovely) je předmětem projednávání v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Některá ustanovení této novely nabudou účinnosti vstupem ČR do EU a další až k datu zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Jejím cílem je ke dni vstupu do ČR převzít příslušnou část *acquis* upravující volný pohyb osob (dosavadní úprava cizineckého práva dozná zásadní změny v tom, že cizinci budou rozděleni do dvou základních kategorií, a to na občany EU a ostatní cizince) a v návaznosti na zákon o azylu částečně eliminovat případy zneužívání azylové procedury, a to zejména ze strany nelegálních imigrantů. Významných změn dozná oblast povolování trvalého pobytu, kdy povolení k pobytu bude vydáváno vždy formou písemně vyhotoveného rozhodnutí.

Převzetí relevantního schengenského *acquis* a stanovení opatření redukcí nedovolené překročení státních hranic je sledováno přípravou návrhu zákona o ochraně státních hranic (vláda ČR jej schválila usnesením č. 1110/2001, nyní je projednáván Senátem Parlamentu ČR). S nabytím účinnosti se počítá k referenčnímu datu vstupu ČR do EU, účinnost některých ustanovení nastane až v okamžiku zrušení kontrol na vnitřních hranicích Schengenu.

Zřízením tranzitního střediska Praha–Ruzyně se zdařilo zabezpečit odbavování cestujících na tomto mezinárodním letišti v souladu s schengenskými požadavky (gestorem bylo ministerstvo dopravy a spojů).

Dne 7. ledna 2002 byl ve Sbírce zákonů ČR pod č. 2 zveřejněn zákon, kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), a některé další zákony („dále jen novela o azylu“). Novela v rámci úpravy řady podmínek azylové procedury řeší také problém nedostatku nezávislosti v přezkoumání rozhodnutí vydaných ministerstvem vnitra v rámci řízení o azylu a připravuje podmínky pro další aplikaci *Úmluvy týkající se určení státu odpovědného za přezkoumání žádosti o azyl podané v jednom z členských států EU* (tzv. *Dublinké úmluvy*).

V roce 2001 byla zahájena příprava bezpečnostních opatření souvisejících s nadcházejícím konáním **summitu NATO** - jednání Severoatlantické rady (NAC) a Euroatlantické rady partnerství (EACP) v Praze ve dnech 21. a 22. listopadu 2002. Vzhledem k závažnosti hrozících bezpečnostních rizik v souvislosti s konáním první schůzky NATO po teroristických útocích na USA bude třeba zajistit nadstandardní nasazení všech bezpečnostních složek, zvýšené nasazení příslušníků Policie ČR do výkonu služby za použití ochranných prostředků jako součásti výstroje a výzbroje, nasazení speciální techniky a především pak profesionální organizaci a spolupráci Policie ČR s dalšími institucemi. Prezentací možných rizik a ohrožení, které bude nutné v souvislosti s konáním summitu NATO ze strany Policie ČR eliminovat, se zabývá **Zpráva o stavu příprav bezpečnostních opatření, nutných k zajištění pražských vrcholných zasedání NATO a EACP v roce 2002**, která byla předložena Bezpečnostní radě státu v březnu 2002.

Krizové řízení, civilní nouzové plánování, ochrana obyvatelstva a integrovaný záchranný systém

Potřebnou pozornost věnovala vláda otázkám krizového řízení, civilnímu nouzovému plánování, ochraně obyvatelstva a integrovanému záchrannému systému.

Úkolem vlády v této oblasti bylo zajistit trvalou připravenost a akceschopnost integrovaného záchranného systému, složek civilní ochrany a Správy státních hmotných

reserv ke zvládnutí průmyslových havárií a přírodních katastrof. Připravit trvalý systém záchranářů a týmu poskytujících humanitární pomoc a v působnosti ministerstva vnitra vybudovat koordinační centrum integrovaného záchranného systému.

Z výše uvedeného vyplynula nutnost vytvoření legislativních, organizačních a materiálních podmínek pro zabezpečení připravenosti ministerstva vnitra na řešení krizových situací. Mezi úkoly se zásadním významem pro následující období patřilo v roce 1998 zejména sjednocení problematiky požární ochrany, krizového řízení, civilního nouzového plánování a integrovaného záchranného systému (dále jen IZS), zajištění dalšího postupu prací na IZS (vzájemné propojení a koordinace jeho složek) a dále příprava podmínek pro uskutečnění transformace civilní ochrany z působnosti ministerstva obrany do působnosti ministerstva vnitra.

V uplynulém období byla postupně realizována následující nejdůležitější opatření:

Legislativní rámec k zabezpečení oblasti krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochrany obyvatelstva a funkčnosti IZS byl vytvořen přijetím zákonů krizové legislativy v roce 2000. Jmenovitě se jedná o:

- Zákon č. 237/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy

Současně byly vytvořeny předpoklady pro tvorbu systémové struktury orgánů krizového řízení na všech stupních státní správy a samosprávy včetně krajského stupně řízení. V souvislosti se změnou zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, se ministerstvo vnitra stalo ústředním orgánem státní správy, který nese gesci za uvedené čtyři oblasti. Výkonu převedených kompetencí z ministerstva obrany na ministerstvo vnitra a zajištění úkolů vyplývajících z nové právní úpravy krizového řízení, ochrany obyvatel a integrovaného záchranného systému, byla přizpůsobena organizační struktura **Hasičského záchranného sboru ČR**, a to nejen na ministerstvu vnitra zřízením generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR k 1. lednu 2001, ale i vytvořením hasičských záchranných sborů krajů jako organizačních složek státu.

Ustavením **Ústředního krizového štábu** byl završen systém pracovních orgánů krizového řízení na ústřední úrovni státu, pro koordinaci přípravy krizových opatření a řešení krizových situací nebo jiných závažných situací týkajících se bezpečnostních zájmů České republiky mezi jednotlivými rezorty.

V souvislosti s přípravou na vstup ČR do NATO bylo ministerstvo vnitra pověřeno gescí za krizové řízení a koordinací civilního nouzového plánování v ČR. Z tohoto důvodu zahájil svou činnost stálý pracovní orgán Bezpečnostní rady státu - **Výbor pro civilní nouzové plánování**. Byl vytvořen samostatný úsek náměstka ministra vnitra pro požární ochranu, IZS a civilní nouzové plánování. Byly zabezpečeny vazby na *mezinárodní*

sekretariát Severoatlantické aliance v Bruselu a účast ČR na činnosti Vyššího výboru pro civilní nouzové plánování NATO a jeho jednotlivých podvýborů. V souvislosti s teroristickými útoky na USA v září 2001 se výrazně zvýšila výměna informací mezi Stálou delegací ČR při NATO, příslušnými orgány NATO a ústředními správními úřady v ČR k řešení ochrany obyvatelstva při možném použití chemických, biologických, radiologických a jaderných látek, připravenosti státu na zvládnutí krizových situací a možnosti pomoci druhým státům; došlo i ke zkvalitnění informovanosti veřejnosti v oblasti ochrany obyvatelstva.

Problematika civilní ochrany, jako součást ochrany obyvatelstva, je v souvislosti s přípravou přístupu ČR do EU upravena v *Národním programu přípravy ČR na vstup do EU a v Přístupovém partnerství ČR*. ČR jako kandidátská země se podobně jako členské státy EU po zářijových útocích na USA v roce 2001 soustředila na budování mechanismu aktivnější výměny mezistátních informací, a to vytvářením databází vybraných specialistů na jaderné, chemické a biologické látky a dalších využitelných zásahových zdrojů, které vytvoří společné záchranné kapacity EU.

Na základě zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR, a zákona č. 237/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, byl od 1. ledna 2001 převeden výkon státní správy v oblasti civilní ochrany z působnosti ministerstva obrany do působnosti ministerstva vnitra. Za účelem dobudování tohoto systému byla vypracována **Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015**, která zdůrazňuje úlohu IZS, zejména na krajské úrovni, při přípravě na mimořádné události a likvidaci jejich následků. Její přijetí se předpokládá ještě ve volebním období současné vlády.

Podářilo se zajistit a v praxi ověřit funkčnost IZS, koordinace jeho složek, zásad havarijního plánování a dokumentace. Výstavbou radiokomunikační sítě s využitím technologie TETRAPOL bylo vytvořeno technické zázemí IZS v ČR (PEGAS).

Ministerstvo vnitra převzalo kompetenci za sjednání mezinárodních smluv s okolními státy o vzájemné pomoci při katastrofách a velkých haváriích. Bylo dokončeno jednání se všemi sousedními státy a s Maďarskem k mezinárodním smlouvám o vzájemné pomoci při katastrofách a haváriích. Smlouvy s Maďarskem, Rakouskem a Slovenskem již vstoupily v platnost. K výměně ratifikačních listin jsou připraveny smlouvy s Německem a Polskem. K provádění Smlouvy mezi Českou republikou a SRN bylo uzavřeno Ujednání mezi Ministerstvem vnitra ČR a Saským státním ministerstvem vnitra.

V roce 2001 byla vytvořena **vyhledávací a záchranná humanitární jednotka tzv. SAR (search and rescue)**, která je určena zejména pro poskytnutí humanitární pomoci při závažných mimořádných situacích v zahraničí (např. při zemětřesení). Speciální jednotka, tvořena vybranými příslušníky pražského hasičského sboru a členy Svazu záchranných brigád kynologů, slouží k zapojení do mezinárodních záchranných operací, ale i ke zvládnutí mimořádných událostí v ČR. Dosud byly pracovní týmy pro takovou pomoc vytvářeny ad hoc.

Od roku 2003 bude aplikováno rozhodnutí komise EU, které se týká zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání 112.

V oblasti tvorby uceleného vzdělávacího systému sehrálo pozitivní roli vypracování **Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení**, na jejímž základě budou zahájeny pilotní projekty pro přípravu lektorů, kteří budou v oblasti krizového řízení a IZS školit a zajišťovat odbornou způsobilost pracovníků ozbrojených a záchranných sborů a pracovníků orgánů krajů a obcí.

Plnění úkolů vládního programového prohlášení za období od března 2001 – do současnosti bylo následující:

Rok 2001 byl prvním rokem účinnosti nových zákonů tzv. krizové legislativy. Byly publikovány nebo rozpracovány nové prováděcí předpisy těchto zákonů a další související předpisy. IZS měl možnost ověřit v souvislosti s veterinárními hrozbami (slintavky, kulhavky, nákazy BSE) principy havarijního plánování, byla zpracována odpovídající dokumentace a odzkoušeny některé postupy při řešení těchto hrozeb.

Vzhledem k prováděné transformaci a převodu ochrany obyvatelstva do působnosti ministerstva vnitra byla připravena nová **Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015**, jejíž přijetí se očekává ještě ve volebním období současné vlády. Mezi další zásadní koncepční materiály, který *Výbor pro civilní nouzové plánování* projednal, patří **Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení a Koncepce zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou za krizových situací**. Postupně jsou do podmínek ČR realizována doporučení vyplývající ze **směrnice civilního nouzového plánování NATO na léta 2001 a 2002**, schválené výše uvedeným výborem.

Bezprostředně po teroristických útocích na USA byl aktivován **Ústřední krizový štáb**. Součinnost mezi tímto pracovním orgánem vlády ČR a krizovými štáby ministerstev a významných státních orgánů byla zaměřena především na koordinaci činnosti jednotlivých ústředních správních úřadů při přijímání opatření za účelem snížení rizika možného teroristického napadení. Ačkoli nebyl vyhlášen krizový stav, byla přijata řada opatření ke zkvalitnění ochrany obyvatelstva při krizových situacích. Zejména byla posílena vnější ochrana budov ústředních správních orgánů, zastupitelských úřadů, zvláště rizikových budov (jako např. budovy RFE/RL a jaderných elektráren), letišť (zprísňení prohlídek letadel, příručních zavazadel a kontroly cestujících, dohledu nad dopravním režimem ve veřejné hale, tranzitní části letiště a před odbavovací budovou letiště), vybraných objektů Armády ČR, krajských úřadů a u každé z nich stanoven individuální režim. Byla rovněž zintenzivněna informovanost veřejnosti. Pro obce, základní a střední školy byla vydána **Příručka pro případ ohrožení**; pro další orgány veřejné správy, právnické a podnikající fyzické osoby metodická pomůcka **Sebeochrana obyvatelstva**. Byly připraveny videokazety na toto téma a odvysílána řada relací ve veřejnoprávních hromadných sdělovacích prostředcích. Došlo ke zprísňení režimu při zacházení s poštovními zásilkami na podatelkách ministerstev, státních a krajských úřadů a při zajištění podezřelých zásilek. Byly vydány pokyny k manipulaci s poštovními zásilkami a provedeno školení příslušných pracovníků. Rovněž byly vypracovány pokyny pro postup při přebírání podezřelých zásilek na zastupitelských úřadech. Byly vypracovány evakuační plány a typový plán činnosti složek IZS při zásahu proti nebezpečným biologickým látkám. Situace si vyžádala též aktualizaci krizových plánů a zahájení prací na zcela nových krizových plánech, plánech pro mimořádné události, plánech dosažitelnosti vedoucích zaměstnanců v případech krizových situací. O změnách v systému krizového řízení po teroristických útocích, o přijatých opatřeních na území ČR a o vyhodnocení činnosti Ústředního krizového štábu pojednává materiál **Vyhodnocení činnosti systému krizového řízení ČR v období po teroristických útocích na USA**, který byl předložen na jednání Bezpečnostní rady státu v březnu 2002.

V rámci přípravy Armády ČR, ostatních ozbrojených složek (bezpečnostních sborů) a orgánů krizového řízení na válečný stav byl přijat materiál **Upřesnění plánu organizace cvičení orgánů krizového řízení na léta 2002 - 2003**, na jehož základě proběhla nebo proběhnou v roce 2002 cvičení NATO CMX 2002, ZÓNA 2002 a HRADBA 2002.

Ke zjednodušení rozlišování významu varovných signálů, které v minulosti byly tři, byl od 1. listopadu 2001 zaveden jeden varovný signál.

3. Zajištění vnější bezpečnosti České republiky

Teze Programového prohlášení:

"Hlavním úkolem armády bude příprava velitelského sboru a vojsk k realizaci úkolů souvisejících s jejím začleněním do vojenských struktur NATO, a taková modernizace výzbroje a techniky, která zajistí její kompatibilitu s výzbrojí NATO."

Hlavním dlouho neřešeným problémem celých devadesátých let, včetně roku 1998, byla **úprava branné legislativy**. Základním článkem právního postavení vojáků z povolání byl zákon z roku 1959, který - i přesto, že byl několikrát novelizován - neodpovídal svým obsahem ani smyslem období, kdy se rezort obrany připravoval ke vstupu do NATO. I když bylo zpracováno několik návrhů nové právní úpravy, žádná z nich nebyla až do roku 1999 realizována.

Zásady budování moderní armády, která bude schopna zabezpečit suverenitu státu, je zakotveno v souboru ustanovení § 1 zákona č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon). Toto ustanovení definovalo brannou povinnost, která je zachována a s jejím zachováním se počítá i v budoucnu.

Dnem 1. 12. 1999 nabyl účinnosti zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. Zákon spolu s navazujícími právními předpisy komplexně upravuje právní poměry vojáků z povolání.

Z pohledu sociálních jistot zákon č. 221/1999 Sb. přiblížil podmínky služby vojáků úrovni armád zemí NATO. Nová právní úprava zavedla nové, moderní pojetí řízení lidských zdrojů, které je plně srovnatelné s přístupy ostatních států aliance.

Oblasti zajištění vnější bezpečnosti věnovala vláda potřebnou pozornost. Česká republika pokračovala v aktivní účasti při **řešení problémů na Balkáně**. V operaci JOINT FORGE (SFOR) v Bosně a Hercegovině působil 4. a 5. mechanizovaný prapor SFOR v síle 600 osob.

Vláda ČR na svém zasedání 22. 8. 2001 schválila "Návrh dalšího působení sil a prostředků ČR v operacích mezinárodního společenství na Balkáně po 31. 12. 2001". Rozhodla ukončit působení bojové jednotky v Bosně a Hercegovině k 31. 10. 2001 (počet českých vojáků zde byl zredukován na 15 osob) a posílit jednotku v Kosovu do 28. 2. 2002 na 400 osob. V rámci posílení jednotky v Kosovu došlo také k vytvoření společného česko - slovenského kontingentu v síle praporu, v jehož rámci od 1. 3. 2002 působí jednotka slovenské armády. V průběhu roku 2001 plnili v Kosovu operační úkoly také příslušníci 7. a 11. průzkumné roty KFOR.

Vzhledem k nepokojům, ke kterým došlo v Bývalé jugoslávské republice Makedonii, byla do operace ESSENTIAL HARVEST v srpnu 2001 vyslána 3. výsadková rota 43. výsadkového mechanizovaného praporu. Jejím úkolem bylo střežit velitelství 16. výsadkové brigády, zabezpečovat doprovod zásobovacích konvojů a zajišťovat bezpečnost retranslačních stanic.

Vláda ČR usilovala o uchování míru a stability ve světě a poskytovala **síly potřebné pro kolektivní obranu a jednotlivé mise** Aliance. Dokladem tohoto odhodlání byla zejména nabídka vlády ČR vládě USA na poskytnutí veškeré pomoci a podpory po teroristických útocích v New Yorku a Washingtonu dne 11. září 2001.

Příkladem okamžité pomoci je poskytnutí vojenského dopravního letounu TU-154, který dne 29. října 2001 začal plnit úkoly podpory provozu létajících středisek včasné výstrahy NATO AWACS a podle požadavků NATO bude plnění tohoto úkolu pokračovat také v průběhu celého roku 2002. Dále vláda dne 12. prosince 2001 vyslovila souhlas s vysláním 9. zesílené roty radiační, chemické a biologické ochrany (zrrchbo) a 6. polní nemocnice do protiteroristické operace TRVALÁ SVOBODA a zesíleného kontingentu speciálních sil do operace ISAF (International Security Assistance Force) v Afghánistánu. Vzhledem k vývoji situace v operacích s partnery bylo rozhodnuto, že bude nasazena pouze 9. zrrchbo a ostatní jednotky zůstanou nadále k dispozici. K nasazení 9. zrrchbo do operace, které bylo plánováno na přelom března a dubna 2002, došlo již v průběhu v průběhu měsíce března. Počátkem března Velká Británie oficiálně požádala o nasazení 6. polní nemocnice do operace ISAF v Afghánistánu.

ČR sdílí s ostatními zeměmi Aliance záměr učinit PfP (partnerství pro mír) operativnějším, pomocí rozvoje jeho politické dimenze, a zejména výraznějším zapojením partnerů do vojenské spolupráce s cílem jejich efektivního zapojení do plánování operací a rozhodovacího procesu. Spolupráce v rámci PfP se realizovala v oblasti výcviku a nasazení českých jednotek v mnohonárodních silách IFOR, SFOR, AFOR, KFOR a TFH.

Vztahům s Polskem a Maďarskem byla a je trvale věnována zvláštní pozornost. Vojenská spolupráce je hodnocena na **vyšší než standardní úrovni**. Spolupráce, která probíhá na bilaterální i trilaterální úrovni, je zaměřena na přípravu vojsk, společný výcvik, vzdělávání, personální práci a vyzbrojování.

Motivujícím prvkem nové fáze rozvoje vojenské spolupráce je společný **zájem na zachování strategické kompaktnosti regionu** a na vstupu Slovenska do NATO.

Výdaje rezortu MO byly v návaznosti na usnesení vlády ČR č. 478/1996 členěny v letech 1997 až 2000 na “vojenské” a “nevojenské”. Tímto usnesením vlády byl schválen záměr postupného zvyšování podílu vojenských výdajů na HDP zhruba o 0,1 % tak, aby v roce 2000 dosáhl tento podíl zhruba 2 %. Vývoj podílu vojenských výdajů na hrubém domácím produktu v letech 1998 – 2000 je uveden v následující tabulce:

	Rok 1998	Rok 1999	Rok 2000
Hrubý domácí produkt v mld. Kč, v běžných cenách	1 829,4	1 887,3	1 959,5
Vojenské výdaje v mil. Kč	33 570,2	37 210,6	39 806,6
Podíl vojenských výdajů na HDP	1,84 %	1,97 %	2,03 %

S ohledem na standardy používané v členských zemích NATO se počínaje rokem 2001 od tohoto členění upustilo. Vláda ČR se svým usnesením č. D560 ze dne 9. června 1999, ke Koncepci výstavby rezortu ministerstva obrany, zavázala, že v časovém horizontu do roku 2004 budou každoroční celkové výdaje rezortu ministerstva obrany udržovány na hranici 2,2 % podílu na HDP. Naplňování tohoto usnesení vlády probíhalo s ohledem na reálné ekonomické možnosti státního rozpočtu ČR a vývoj HDP. Skutečné výdaje kapitoly MO za rok 2001 a schválené výdaje rozpočtu kapitoly MO na rok 2002 a jejich podíl na stanoveném HDP jsou uvedeny v následující tabulce:

	Skutečné výdaje rok 2001	Schválený rozpočet rok 2002
HDP v mld. Kč	2 139,0	2 296
Výdaje kapitoly MO v mil. Kč	44 977,5	47 505,5
Podíl výdajů kapitoly MO na HDP	2,10 %	2,07 %

V procesu hospodaření s rozpočtovými prostředky kapitoly ministerstva obrany byly v tomto období aplikovány principy realizace decentralizovaných a účelových prostředků, což vedlo ke zvýšení transparentnosti rozpočtování a hospodaření s prostředky státního rozpočtu. rezort obrany uplatnil ve spolupráci s odbornými útvary Ministerstva financí v průběhu roku 2001 novou programovou strukturu a připravil novou dokumentaci programů reprodukce majetku.

Při sestavení **návrhu státního rozpočtu kapitoly MO na rok 2002** byl důsledně prosazován princip stanovení výše výdajů kapitoly MO v souladu s usnesením vlády ČR č. D560/1999 a vícezdrojového financování prioritních potřeb rezortu ministerstva obrany, který v roce 2002 zabezpečuje naplnění tohoto usnesení.

Zajištění vnější bezpečnosti vychází ze zásad novelizované **Bezpečnostní strategie ČR**, kterou vláda schválila 21. ledna 2001 a která je zásadním dokumentem k uskutečňování bezpečnostní politiky v oblasti zahraniční, obranné, hospodářské politiky a politiky vnitřní bezpečnosti.

Na jejím základě probíhala příprava velitelského sboru a vojsk k realizaci úkolů, které souvisí se začleněním do vojenských struktur NATO a taková modernizace výzbroje a techniky, která zajistí její kompatibilitu s výzbrojí NATO

Zvýšily se operační schopnosti Armády ČR, o čemž svědčí plnění úkolů v mírových operacích jak mimo území ČR, tak plnění úkolů na vlastním teritoriu, včetně realizace protiteroristických opatření.

Úspěšně pokračovala postupná transformace do vojenských struktur NATO. Výstavba byla zaměřena na **zvýšení úrovně interoperability ozbrojených sil** s důrazem na přípravu velitelů, štábů a vojsk při přípravě a vedení mnohonárodnostních operací.

Přes určité finanční potíže pokračovala modernizace rozhodujících typů techniky podle standardu NATO. Byl ukončen vývoj nových zbraňových a senzorických systémů. AČR obdržela první letouny L-159.

Zvláštní důraz byl položen na vývoj a zabezpečení prostředků OPZHN, pasivní sledovací systémy a průzkumné systémy. V těchto oblastech je dosahováno požadované úrovně pro řešení jednotlivých dílčích úkolů.

K financování realizace strategických rozvojových projektů v rámci výstavby moderní armády, modernizace a obměny vojenské techniky byla přijata praktická opatření včetně transformace ekonomického a kontrolního systému.

Jednotky Armády ČR v mírových operacích prokázaly schopnost plnit úkoly v mnohonárodním uskupení a spolupracovat se spojenci na požadované úrovni.

Pro realizaci vládního prohlášení byly od března 2001 do současnosti splněny následující úkoly:

V roce 2001 byla odstartována zásadní reforma ozbrojených sil, jejímž hlavním smyslem je vybudovat moderní, vyspělou a akceschopnou plně profesionální armádu orientovanou na zvýšení vojenských operačních schopností.

Připravovaná reforma je zaměřena na dosažení schopnosti Armády ČR efektivně podporovat realizaci bezpečnostních zájmů České republiky, včetně plnění závazků přijatých v rámci budování kolektivní obrany Aliance a závazků vůči dalším mezinárodním organizacím (EU, OSN, OBSE). Důraz je položen na prohloubení uplatňování principu civilního řízení a demokratické kontroly. Vytvářený nový systém obranného plánování zajistí efektivní využívání dostupných zdrojů a optimalizaci jejich vynakládání směrem k prioritním cílům výstavby.

Došlo rovněž k výrazné akceleraci reformy vojenského školství. Zásadní rozhodnutí byla učiněna na podzim roku 2001. Vojenské vysoké školy budou sloučeny do jedné univerzitní vysoké školy, bude vytvořena jedna vojenská střední škola a jedno rezortní vzdělávací zařízení.

4. Zahraniční politika České republiky

Teze Programového prohlášení:

"Vláda bude usilovat o to, aby se ČR zařadila mezi aktivní činitele evropské, a v mezích možností i světové politiky na bázi spolupráce, solidarity, lidských práv a kooperativní bezpečnosti."

Zahraniční politika hraje důležitou úlohu při prosazování zájmů každého státu. Pro státy menšího a středního rozměru, mezi něž se řadí Česká republika, je životně důležité zajistit si ochranu a prosazování zájmů státu v mezinárodním společenství podílem na vytváření příznivého mezinárodního prostředí v dynamicky se měnícím světě. K zajištění úkolů stanovených v programovém prohlášení vlády bylo nutno nejprve provést analýzu stavu české zahraniční politiky a na jejím základě stanovit cíle a konkrétní úkoly pro nadcházející období. Analýza ukázala, že česká zahraniční politika v předcházejícím období kladla přílišný důraz na samostatný postup, přeceňovala zvláštnosti a dílčí a dočasné úspěchy České republiky. Na druhé straně nedoceňovala mezinárodní kontext pro tvorbu a provádění české politiky. Nedostatečně vnímala globalizační tendence, které se v mezinárodních vztazích stále důrazněji prosazují.

Zděděné problémy se objevovaly i v oblastech, jimž vláda přikládala prioritní význam. Ve vztazích s Evropskou unií byla podceněna potřeba intenzivní přípravy na členství, což se odrazilo v kritických zprávách Evropské komise za léta 1998 a 1999. Nedostatečná pozornost byla věnována objasňování významu vstupu České republiky do Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO). Podceněna byla úloha regionální spolupráce, což vedlo k utlumení činnosti tzv. visegrádské skupiny. Nedostatečná pozornost byla věnována vztahům se Slovenskem. Totéž platí o vztazích se státy východní Evropy a s Ruskem. Nedoceny byly vztahy se státy Asie, Afriky a Latinské Ameriky.

Ve vnějších ekonomických vztazích prosazovaly předcházející vlády zjednodušené představy o všemocné a samoregulační ruce trhu, což vedlo k podcenění role státu v této oblasti. Problematika vnějších ekonomických vztahů nebyla mezi rezorty dostatečně koordinována a doceněna. Při drastickém snížení státního rozpočtu se připravovalo uzavření českých zastupitelských úřadů v řadě zemí, kde jsou zřetelné české ekonomické zájmy.

Nedostatečně byly využívány možnosti ČR ve dvoustranných a mnohostranných vztazích. Pod záminkou údajného velikášství a vizionářství předchozí federální vlády si vláda po vzniku České republiky kladla omezené cíle. Tento přístup s sebou nesl nezáměr o zpracování ucelené zahraničně politické koncepce. V praktické politice převažovala operativní činnost, která většinou reagovala na vývoj událostí.

Byl opomíjen význam úsilí o konsensuální přístup hlavních politických sil k rozhodujícím otázkám zahraniční politiky.

Formulace a uskutečňování zahraniční politiky se staly záležitostí úzkého okruhu politiků a úředníků. Role Parlamentu ČR při tvorbě i kontrole zahraniční politiky byla omezená. Parlament a jeho výbory neprojednávaly zásadní politické otázky, ministr zahraničních věcí neinformoval výbory o záměrech v oblasti zahraničně politické v jednotlivých letech. MZV nepředložilo Parlamentu od roku 1993 žádnou souhrnnou zprávu o své činnosti. Členové Parlamentu ani veřejnost tak neměli přehledné a ucelené informace o aktivitě státu v zahraničně politické oblasti.

Řada slabých míst byla v personální oblasti rezortu. Docházelo k nadměrné fluktuaci pracovníků ministerstva, odcházeli i mnozí odborníci, kteří absolvovali nákladné kurzy v zahraničí. Neexistoval předpis upravující kariérní postup pracovníků zahraniční služby. Při obsazování vedoucích míst se často uplatňovala stranicko-politická kritéria. Nebyl vytvořen ucelený systém vzdělávání a zvyšování kvalifikace pracovníků zahraniční služby. MZV nedostatečně využívalo odborníků mimo vlastní diplomatickou službu.

Vytváření podmínek pro koncepčně zaměřenou aktivní a otevřenou zahraniční politiku

K nápravě tohoto stavu ministerstvo zahraničních věcí vypracovalo a vláda v únoru 1999 schválila Koncepci zahraniční politiky ČR, kterou Poslanecká sněmovna vzala po projednání na vědomí v červnu 1999. Koncepci nebylo nutno po celé funkční období vlády novelizovat. Na rámcovou Koncepci poté navazoval soubor dílčích koncepcí MZV vůči jednotlivým významným státům i mezinárodním organizacím.

Byla rozšířena síť zastupitelských úřadů ČR v zahraničí. Bylo zrušeno rozhodnutí předchozí vlády uzavřít zastupitelské úřady v některých zemích a naopak bylo rozhodnuto otevřít nové zastupitelské úřady v Tallinu (Estonsko), Tbilisi (Gruzie) a v Lucemburku, generální konzuláty ve Vratislavi a v Jekatěrinburgu.

Byla rozšířena a zkvalitněna informační činnosti ministerstva. Nově byla zřízena internetová stránka MZV (www.mzv.cz), která se těší velkému zájmu veřejnosti. V souvislosti s tímto byly zahájeny práce na vytváření internetového portálu České republiky (www.czech.cz). MZV začalo od roku 1999 vypracovávat a zveřejňovat v elektronické a tištěné verzi roční zprávy o své činnosti v češtině a v angličtině pod názvem „Česká zahraniční politika za příslušné roční období“.

Vláda po celé své funkční období přikládala velký význam vytváření vhodných podmínek pro konsensus mezi hlavními politickými stranami pokud jde o hlavní otázky české zahraniční politiky. Prohloubily a rozšířily se kontakty vlády s Parlamentem. Ministr zahraničních věcí pravidelně začátkem roku seznamoval zahraniční výbor Poslanecké

sněmovny se záměry v zahraničně politické oblasti na nadcházející rok. Dbal na to, aby zahraniční výbor i výbor pro evropskou integraci, a stejně tak příslušné výbory Senátu byly informovány o aktuálních otázkách zahraniční politiky. K projednávání důležitých otázek zahraniční politiky, např. zastoupení ČR v Konventu o budoucnosti Evropy, atd. pořádal ministr zahraničních věcí pracovní večeře s vedoucími představiteli parlamentních politických stran.

Díky dohodě vlády a parlamentu bylo dosaženo urychlení a zefektivnění legislativního procesu v přípravách na vstup do Evropské unie.

Vláda věnovala po celou dobu své činnosti maximální pozornost především prioritám české zahraniční politiky, kterými jsou zejména následující oblasti:

Začleňování ČR do Evropské unie

Vstup do Evropské unie označila vláda za rozhodující prioritu české zahraniční politiky. Bezprostředně po svém ustavení se zaměřila na urychlení příprav na členství v EU a na zlepšení meziresortní koordinace. Byl reorganizován Vládní výbor pro evropskou integraci (později přeměněn na Radu pro evropskou integraci) a podřízen přímo předsedovi vlády. Výkonným místopředsedou se stal ministr zahraničních věcí, který zodpovídá za jednání ČR s Evropskou unií. Vláda zároveň stanovila referenční datum pro připravenost České republiky ke vstupu do EU, a to 1. leden 2003. Stanovení tohoto termínu a další přijatá opatření vedla k urychlení a zkvalitnění příprav na vstup ČR do Evropské unie, což se projevilo v pozitivním hodnocení ČR ze strany Evropské komise za rok 2000 a zejména za rok 2001. Do konce roku 1999 byly zpracovány a Evropské unii předány poziční dokumenty ke 29 vyjednávacím kapitolám.

V rámci jednání o přistoupení k Evropské unii se doposud uskutečnilo osm zasedání mezivládní konference o přistoupení ČR k EU na úrovni ministrů a patnáct zasedání na úrovni zástupců -hlavních vyjednávačů. V roce 2001 došlo v přípravách na vstup do Evropské unie i v jednáních o přistoupení k významnému pokroku. Od března 2001 bylo předběžně uzavřeno celkem 11 kapitol, a to: Právo společností, Volný pohyb služeb, Volný pohyb kapitálu, Sociální politika a zaměstnanost, Životní prostředí, Kultura a audiovizí (11. 6. 2001), Volný pohyb osob, Finanční kontrola, Daně, Energetika, Justice a vnitro, Schengen (12. 12. 2001).

K březnu 2002 Česká republika předběžně uzavřela 24 (z celkového počtu 31) vyjednávacích kapitol a zařadila se tak mezi přední kandidátské země. Zbývá předat EU poziční dokumenty ke kapitolám Instituce a Různé, což se uskuteční až v závěrečné fázi přístupových jednání.

V květnu 2001 schválila vláda Národní program přípravy ČR na členství v EU 2001. Tento dokument, který ČR vypracovávala každoročně od roku 1998, aktualizoval krátkodobé a střednědobé priority, jejichž splnění je nezbytné pro vstup do EU.

Dne 13. 11. 2001 uveřejnila Evropská komise svou v pořadí již čtvrtou Pravidelnou zprávu o ČR, která hodnotí pokrok ČR v přípravě na členství v EU za předcházející roční období do 30. 9. 2001. Zpráva celkově vyznívá pro ČR pozitivně. Konstatuje kromě jiného, že ČR má fungující tržní ekonomiku.

Na zasedání Evropské rady v Laekenu v prosinci 2001 byly potvrzeny závěry jednání Evropské rady v Göteborgu a vyjádřeno odhodlání EU ukončit jednání s nejlépe připravenými kandidátskými zeměmi do konce r. 2002, aby se mohly zúčastnit voleb do Evropského parlamentu v roce 2004 jako plnoprávné členské státy EU. Česká republika patří mezi

kandidátské státy, které se řadí do této skupiny. V závěrečném období před dokončením jednání o přistoupení k Evropské unii je však před ČR řada závažných úkolů.

Rada vlády pro evropskou integraci dne 17. 12. 2001 rozhodla, že v roce 2002 budou dosavadní programové dokumenty, t.j. Národní program přípravy na členství ČR v EU a dále opatření vyplývající z Přístupového partnerství a z Pravidelné zprávy nahrazeny jedním přehledným svodným dokumentem pod názvem "Souhrn zbývajících úkolů ČR pro vstup do EU". Dokument, který byl v březnu 2002 předložen Radě vlády pro evropskou integraci, obsahuje dvě části, a to přehled legislativních a nelegislativních úkolů. Účelem tohoto souhrnného dokumentu je zmapovat veškeré úkoly, které zbývá splnit do vstupu do EU.

Vstup ČR do EU patří mezi nejvýznamnější události v moderních českých dějinách a bude mít závažné důsledky pro mezinárodní politické i ekonomické postavení státu. Dotkne se každého občana České republiky. Nabízí na jedné straně velké možnosti, ale na druhé straně je nutno počítat též s problémy, které budou se začleňováním do EU spojeny. Proto náležité osvětlení všech souvislostí spojených se vstupem ČR do EU má velký význam. Je to tím závažnější, neboť občané ČR budou vyzváni, aby se vyslovili v referendu ke vstupu ČR do EU. MZV zpracovalo a rozvinulo komunikační strategii s cílem informovat českou veřejnost o Evropské unii a o otázkách spojených se začleňováním ČR do Unie a zároveň k prezentaci ČR v členských zemích Unie jako vyspělé kandidátské země, schopné převzít závazky vyplývající z členství a podílet se na rozvoji Unie.

Česká republika se účastní jako kandidátský stát jednání Konventu o budoucnosti Evropy. Toto důležité zasedání, jehož se účastní členské státy Evropské unie, kandidátské státy a představitelé evropských institucí, zahájilo svou práci 28. února 2002 v Bruselu. V Konventu, který bude pracovat nejméně jeden rok, mají představitelé České republiky možnost prezentovat své názory na budoucí podobu Evropy. Za Českou republiky byli do Konventu nominováni vysocí političtí představitelé, což ukazuje, jaký význam ČR tomuto jednání přikládá.

Česká republika se orientuje na vstup do Evropské unie od svého vzniku v roce 1993. Jedním z významných důsledků této orientace je již dosažený vysoký stupeň integrace české ekonomiky do ekonomického komplexu Evropské unie. V roce 2001 připadalo na státy Evropské unie 65,2 % obrátu českého zahraničního obchodu a státy Evropské unie se za období od roku 1990 do 30. září 2001 podílely na přímých zahraničních investicích v ČR částkou 22,6 mld. USD, tj. 85,4 % všech přímých zahraničních investic.

Členství ČR v Organizaci Severoatlantické smlouvy (NATO)

Základním cílem české zahraniční bezpečnostní politiky je aktivně se podílet na utváření evropského bezpečnostního systému, který zajistí dlouhodobou stabilitu celého kontinentu a umožní posilování demokracie, ochranu lidských práv, rozvoj tržní ekonomiky, kontrolu zbrojení a odzbrojení, posilování důvěry a prohlubování evropských integračních procesů.

Vstup ČR do Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) v březnu 1999 znamenal krok zásadního významu k zajištění bezpečnosti České republiky a naplnění jednoho z prioritních cílů české zahraniční politiky. Po vstupu do NATO se ČR zaměřila na to, aby v rámci Aliance vystupovala jako plnohodnotný členský stát a spolehlivý spojenec.

Zapojila se do činnosti všech vojenských a politických složek Aliance - politických a vojenských výborů, velitelství, agentur a dalších orgánů NATO. Byl ukončen proces adaptace vnitrostátní legislativy na normy NATO, ČR přistoupila ke všem mnohostranným

smlouvám a dohodám NATO a byla zahájena odborná spolupráce na jednotlivých rezortních úrovních. Generální tajemník NATO lord Robertson při své návštěvě Prahy v únoru 2001 prohlásil, že integrace ČR do práce politických orgánů je ukončena a ČR v ničem nezaostává za ostatními členy Aliance.

Zároveň probíhala adaptace ozbrojených sil ČR podle zásad strategické koncepce NATO a začleňování české armády do vojenských orgánů a integrované vojenské struktury Aliance. Česká republika se zapojila do mírových misí Aliance. Vyslala vojenské kontingenty do misí NATO v Bosně a Hercegovině a v Kosovu (podrobněji viz v části 3. *Zajištění vnější bezpečnosti České republiky*). Velmi aktivně též spolupracuje se státy aspirujícími na členství v NATO.

Uznáním role ČR v Alianci bylo rozhodnutí členských států uspořádat v listopadu 2002 v Praze summit NATO.

Teroristické útoky na USA 11. září 2001 naléhavě ukázaly závažnost nových bezpečnostních hrozeb, na něž poukázala Strategická koncepce NATO z roku 1999. To vedlo k tomu, že poprvé v historii Aliance byl 12. 9. 2001 aplikován článek 5 Washingtonské smlouvy, na jehož základě byl útok proti USA považován za útok proti všem členským státům NATO. ČR se spolu se svými spojenci zapojila do globální protiteroristické kampaně včetně nabídky vyslání svých jednotek do zahraničí.

Nebezpečí plynoucí z nepřátelské činnosti nestátních subjektů vnímala vláda ČR již před 11. zářím 2001. Bezpečnostní strategie České republiky, kterou vláda schválila v lednu 2001, jež přihlíží k členství ČR v NATO, na tuto hrozbu zvláště poukazuje. Události z 11. 9. 2001 nicméně ukazují, že tento dokument vyžaduje novelizaci. MZV předložilo v březnu 2002 Bezpečnostní radě státu a Parlamentu ČR informaci o předběžném harmonogramu novelizace Bezpečnostní strategie ČR. Harmonogram počítá se zahájením vlastních prací na novelizaci v prosinci 2002, aby do novelizovaného textu mohly být zahrnuty závěry, jež přinese nadcházející summit NATO v Praze. Novelizovaný text bezpečnostní strategie ČR by měla schválit vláda v květnu 2003.

Pokud jde o vojenskou stránku věci, umožnily legislativní úpravy vládě ČR pružně reagovat na potřeby Aliance řešit nové krizové situace v jihovýchodní Evropě. Vláda získala pravomoc rozhodnout bez souhlasu Parlamentu o vyslání jednotek na dobu nepřesahující 60 dnů. (Podrobněji o jejím využití viz část 3. *Zajištění vnější bezpečnosti České republiky*.)

ČR se v rámci Aliance aktivně zapojila do diskusí o vztazích NATO - Ruská federace, jež se staly závažným tématem v závěru roku 2001. Komuniké o spolupráci s Ruskou federací, které bylo přijato na zasedání ministrů zahraničních věcí NATO v Bruselu 6. 12. 2001, a následná jednání stálých orgánů Aliance k dokumentům pro ministerské zasedání v květnu 2002 v Reykjavíku, naplňují představy ČR.

ČR má strategický zájem na pokračování procesu rozšiřování NATO. Česká republika přivítala prohlášení, které zaznělo na "malém summitu" NATO dne 13. 6. 2001 o tom, že se další kolo rozšiřování uskuteční na pražském summitu hlav států a vlád v listopadu 2002. Svým dílem k tomuto procesu přispívá. Jako nový členský stát NATO předává své zkušenosti kandidátským zemím při přípravách na jejich možné budoucí členství v Alianci. Po působení zastupitelského úřadu ČR v roli kontaktního velvyslanectví NATO v Litvě předložila ČR kandidaturu na kontaktní velvyslanectví NATO v Rakousku, popřípadě ve Slovinsku pro období 2002 - 2004.

Bilaterální vztahy České republiky

V bilaterálních vztazích přikládala Česká republika prvořadý význam vztahům se sousedními státy. V tomto směru došlo v uplynulých čtyřech letech k významnému pokroku. Se Slovenskem bylo dosaženo nejlepší úrovně vztahů od vzniku obou samostatných států. Byly vyřešeny složité majetkové otázky spojené s rozdělením Československé federace. Pozitivně se rozvíjely vztahy s Německem, které se orientují především na budoucnost. Vstupem ČR do NATO nabyly česko-německé vztahy charakter vztahů spojeneckých. Prohloubila se česko-německá hospodářská spolupráce. Rozvíjí se přeshraniční spolupráce. Významnou událostí bylo uzavření dohody o odškodnění občanů ČR nasazených na nucených a otrockých pracích v Německu za druhé světové války. K významnému pokroku došlo v česko-polských vztazích. Úspěšně se rozvíjely též vztahy s Maďarskem. Pokrok ve vztazích se Slovenskem, Polskem a Maďarskem umožnil obnovit myšlenku tzv. visegrádské spolupráce. Česká republika v tomto procesu sehrála aktivní a iniciativní roli.

Vztahy s Rakouskem se na začátku sledovaného období rozvíjely úspěšně, zvláště v oblasti ekonomické. Po vytvoření vlády černomodré koalice se však zkomplikovaly. Do popředí vystoupil především spor o uvedení Temelínské jaderné elektrárny do provozu a v posledním období se objevily otázky dané odlišným přístupem k hodnocení výsledků druhé světové války v Evropě. Dohoda z Melku z prosince 2000 vytvořila rámec pro sbližování stanovisek obou stran v otázce JE Temelín a pro zlepšení celkového klimatu politických vztahů. Ve své politice vůči Rakousku vychází česká vláda z toho, že oba státy mají dlouhodobě objektivní zájem o dobré sousedské vztahy, zvláště se zřetelem na budoucí společné členství v Evropské unii. Vláda pozitivně hodnotila rozhodnutí rakouské vlády odškodnit občany ČR, kteří byli v Rakousku za druhé světové války nasazeni na nucených a otrockých pracích.

K významnému pokroku došlo v uplynulých čtyřech letech ve vztazích s členskými státy Severoatlantické aliance, zvláště se Spojenými státy americkými, dále s Velkou Británií, Francií, Itálií, Španělskem. Stranou tohoto procesu nezůstaly ani ostatní státy Aliance. Jednání o přistoupení k Evropské unii vedlo k zintenzivnění a prohloubení vztahů s členskými státy Unie. Vývoj v uplynulém období byl z hlediska rozvoje vztahů s členskými státy Aliance a Evropské unie, a to jak politických, tak ekonomických, zatím nejintenzivnější v historii České republiky.

Intenzivně se rozvíjely vztahy ČR s kandidátskými státy Evropské unie. Došlo k oživení a rozšíření vztahů se státy východní Evropy, zejména s Ruskou federací, Ukrajinou a státy jihovýchodní Evropy. V souladu s Koncepcí zahraniční politiky České republiky došlo k rozšíření vztahů se státy Asie, Afriky a Latinské Ameriky, přičemž byl důraz kladen na obnovu tradičních a rozvoj nových obchodně ekonomických styků.

Multilaterální dimenze české zahraniční politiky

V souladu se svým Programovým prohlášením a schválenou Koncepcí zahraniční politiky ČR se vláda zaměřila na zintenzivnění činnosti v mezinárodních organizacích, a to jak ve světovém, tak v evropském i regionálním měřítku. Vláda vycházela ze skutečnosti, že mezinárodní mezivládní organizace se stále významněji podílejí na určování světového vývoje a na řešení problémů, které přesahují možnosti jednotlivých států. Mezinárodní organizace zároveň poskytují státům malé a střední velikosti vhodnou platformu pro prosazování jejich zájmů.

ČR se aktivně podílela na činnosti OSN a jejích specializovaných agentur. Opětovně byla volena do Hospodářské a sociální rady a do Komise OSN pro lidská práva. V Komisi pro lidská práva třikrát po sobě, dvakrát společně s Polskem, předložila návrh resoluce o stavu lidských práv na Kubě, který byl v Komisi většinou hlasů přijat. V OSN se Česká republika přihlásila k rozhodnutím RB OSN o boji proti terorismu, aktivně se zapojila do jednání VS OSN o této a dalších otázkách. Nadále se podílela na mírových operacích OSN. ČR se účastnila jednání OSN o odzbrojení. Participovala na významné Světové konferenci OSN proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci, která se konala v září 2001 jihoafrickém Durbanu a na mezinárodní konferenci o financování rozvoje a boji proti chudobě, která se konala v březnu 2002 v Monterrey (Mexiko). V roce 2001 ohlásila kandidaturu ministra zahraničních věcí Jana Kavana na funkci předsedy 57. Valného shromáždění OSN v roce 2002.

Náležitou pozornost věnovala ČR v uplynulých čtyřech letech Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), sdružující 55 států Evropy, Severní Ameriky a Střední Asie. V roce 2001 se zasazovala o překonání složité fáze vývoje, do níž se OBSE dostala po ministerském zasedání ve Vídni v listopadu 2000. Za účasti zúčastněných států se podařilo tuto fázi překonat a nastolit duch spolupráce, což potvrdilo zasedání ministerské rady OBSE v Bukurešti v prosinci 2001.

V rámci OBSE klade ČR důraz na lidsko právní dimenzi činnosti této organizace. Usiluje o větší účast českých zástupců na aktivitách OBSE, zejména na jejich působení v dlouhodobých misích. Dosavadní působení českých členů v misích OBSE je hodnoceno velmi pozitivně. ČR se vyslovuje též pro posílení ekonomické dimenze činnosti této organizace. V roce 2001 organizovala v Praze IX. Ekonomické fórum, které se konalo pod názvem "Transparentnost a dobrá správa věcí veřejných v hospodářských záležitostech".

ČR aktivně vystupovala v Radě Evropy, sdružující 43 evropských států. V uplynulém období se programově zapojovala do smluvního systému této organizace, která má významnou úlohu při prosazování pluralitní demokracie, rozvíjení zásad právního státu a ochraně lidských práv na evropském kontinentě. V současné době je ČR smluvní stranou 80 úmluv Rady Evropy a signatářem 17 úmluv (z celkového počtu 186). Je na prvním místě v počtu podepsaných a ratifikovaných úmluv mezi státy střední a východní Evropy. V roce 2001 podpořila v Radě Evropy protiteroristické aktivity, které byly po útocích proti USA závažným tématem jednání této organizace.

ČR se aktivně zapojovala do činnosti mezinárodních hospodářských organizací, mezi nimi zejména do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), Světové obchodní organizace (WTO), Mezinárodního měnového fondu (IMF) a Skupiny Světové banky (WBG). Tyto organizace mají nejen značný vliv v mezinárodních ekonomických vztazích, ale disponují též významným know-how a v tomto směru mají velký význam pro státy malé a střední velikosti. Zároveň poskytují důležitou platformou pro prosazování ekonomických zájmů jednotlivých členských států. Velmi důležitého posunu bylo dosaženo v r. 2001 ve vztahu ČR a Světové banky, když na jaře 2001 vstoupila Česká republika do procesu graduace. Znamená to, že zahájila období přechodu z kategorie klientských zemí (které čerpají od Světové banky pomoc) do kategorie vyspělých zemí, které samy pomoc poskytují. Zvýšená diplomatická aktivita ČR v OECD posílila její postavení mezi členskými státy této organizace a přinesla i řadu podnětů pro formulování hospodářské a sociální politiky vlády. O tom, že se Česká republika již plně zařadila do OECD svědčí i skutečnost, že byla v roce 2001 přijata do skupiny účastníků Ujednání o vývozních úvěrech.

V roce 2000 se ČR úspěšně zhostila náročné úlohy organizátora výročního zasedání IMF a skupiny Světové banky v Praze.

Součástí české zahraniční politiky byla rozvojová a humanitární pomoc. V roce 2001 bylo na projekty zahraniční rozvojové pomoci vyhrazeno celkem 350 mil. Kč. Oficiální rozvojová pomoc ČR činila v roce 2001 0,037 % HDP. Humanitární pomoc do zahraničí byla poskytnuta v roce 2001 ve 23 případech v celkové výši 30,23 mil. Kč.

Ekonomická dimenze zahraniční politiky

Vláda od počátku přikládala mimořádnou důležitost ekonomické dimenzi zahraniční politiky, která byla v období před jejím nástupem podceněna. Podle dohody mezi Ministerstvem zahraničních věcí a Ministerstvem průmyslu a obchodu z října 1998 a jejího aktualizovaného znění z října 2000 došlo k materiálnímu a personálnímu posílení obchodně ekonomických úseků českých zastupitelských úřadů, což podle hodnocení představitelů podnikové sféry přineslo zřetelné zvýšení výkonnosti české ekonomické diplomacie. V současné době se obchodně ekonomické agendě věnuje 107 diplomatů spolu s dalšími 27 pracovníky, kteří ji zpracovávají vedle dalších úkolů.

Úkolem pro nadcházející období je dořešit financování sítě obchodně ekonomických úseků a vyhodnotit teritoriální priority českého exportu. MZV usiluje o zkvalitnění spolupráce mezi příspěvkovými organizacemi rezortů, které působí ve sféře vnějších ekonomických vztahů. Jde zejména o Správu českých center, agentury CzechTrade a CzechInvest, a Českou centrálu cestovního ruchu. V březnu 2002 bylo podepsáno „Ujednání Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu o zásadách spolupráce při budování, provozování a řízení sítě zahraničních zastoupení příspěvkových organizací Ministerstva průmyslu a obchodu“, které usnadní zřizování a činnost zahraničních zastoupení CzechTrade a CzechInvest.

Styk s krajaný v zahraničí

Vláda věnovala stálou pozornost stykům s krajaný a podpoře krajaných komunit v zahraničí. Přihlédla k oprávněným hlasům krajanů s českým občanstvím, požadujícím účast na politickém životě ČR formou hlasování při parlamentních volbách. V novele zákona o parlamentních volbách prosadila volební právo pro krajaný. Krajané tak dostali možnost zúčastnit se prostřednictvím zastupitelských úřadů ČR voleb do Poslanecké sněmovny.

Zvyšování profesionální úrovně zahraniční služby

Ministr zahraničních věcí od nástupu do úřadu v roce 1998 dbal na zvýšení profesionální úrovně zahraniční služby. Vycházel z toho, že účinnou zahraniční politiku nelze vykonávat bez kvalitní zahraniční služby. V roce 1999 byl zaveden na MZV Kariérní řád pro diplomatické pracovníky a Zásady personální práce pro administrativně technické pracovníky. Tyto předpisy, a zvláště Kariérní řád, zavádějí systém průběžného vzdělávání, atestů a hodnocení každého zaměstnance.

V souladu s rozhodnutím vlády bylo na MZV vytvořeno Národní kontaktní místo, pověřené zpracováváním koncepčních materiálů při vytváření informačního systému podporujícího zvyšování zastoupení českých občanů v mezinárodních organizacích a institucích - především EU, OBSE v rámci rezortů a z řad veřejnosti, jakož i zajišťováním vysílání českých občanů - dobrovolníků do misí OBSE.

* * *

V období od roku 1998 se dařilo realizovat náročné úkoly v oblasti zahraniční politiky, které stanovilo Programové prohlášení vlády ze srpna 1998, a jež byly konkretizovány v Koncepci zahraniční politiky České republiky.

Česká republika zaujímá důstojné místo v mezinárodním společenství. Udržuje diplomatické styky se 176 státy, v zahraničí má 114 zastupitelských úřadů, je členem 56 mezinárodních mezivládních organizací.

Úkoly v oblasti zahraničně politické realizuje při poměrně omezených prostředcích vynakládaných na rezort ministerstva zahraničí. Výdaje kapitoly MZV v roce 2002 představují pouze 0,62 % celkových výdajů státního rozpočtu ČR (a jsou nižší než v roce 2001, kdy činily 0,67 %). Přitom výdaje zastupitelských úřadů představují 80,6 % úhrnných výdajů rezortu a realizují se v cizích měnách. Pohyby kursu dolaru či ostatních volně směnitelných měn rozpočet MZV během roku významně ovlivňují.